

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ANDONYAN ERMENİ KATOLİK RUHBAN MANASTIR
MEKTEBİ
KORUMA SORUNLARI**

Yüksek Lisans Tezi

NALÂN BÜLBÜLLER

İstanbul, 2010

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ANDONYAN ERMENİ KATOLİK RUHBAN MANASTIR
MEKTEBİ
KORUMA SORUNLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Mimar NALÂN BÜLBÜLLER

Danışman: Y. DOÇ. DR. YONCA KÖSEBAY ERKAN

İstanbul, 2010

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KABUL ve ONAY BELGESİ

Nalân BÜLBÜLLER'in, **Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi Koruma Sorunları** başlıklı Lisansüstü tez çalışması, K.H.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından **Kültür Varlıklarını Koruma** Programında YÜKSEK LİSANS Tezi olarak Kabul edilmiştir.

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Yonca KÖSEBAY ERKAN

1. Üye : Prof. Dr. Füsun ALİOĞLU

2. Üye : Doç. Dr. Berrin ALPER

Tezin Savunulduğu Tarih : / / 2010

ONAY

K.H.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararı ile Nalân BÜLBÜLLER'in **Kültür Varlıklarını Koruma** Programında Y.Lisans (MSc.) derecesi alması onanmıştır.

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Hasan DAĞ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	iii
ŞEKİL LİSTESİ	v
FOTOĞRAF LİSTESİ	vii
TABLO LİSTESİ	xiv
HARİTA LİSTESİ	xv
EKLER LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR	xvii
ÖZET	xviii
ABSTRACT	xx
1 GİRİŞ	1
1.1 AMAÇ	4
1.2 KAPSAM	5
1.3 YÖNTEM	6
2 ORTAKÖY	7
2.1 BÖLGENİN FİZİKİ VE COĞRAFİ YAPISI	7
2.2 İDARİ YAPI	8
2.3 BÖLGENİN TARİHSEL SÜRECİ	9
2.3.1 19. YÜZYIL ÖNCESİ	9
2.3.2 19. YÜZYIL VE SONRASI	17
2.3.3 CUMHURİYET DÖNEMİ	21
3 İSTANBUL'DA ERMENİLER	27
4 İSTANBUL ERMENİ OKULLARININ TARİHÇESİ	35
5 ANDONYAN ERMENİ KATOLİK RUHBAN MANASTIR MEKTEBİ	57
5.1 TARİHSEL SÜREÇ	57
5.2 MİMARİ ÖZELLİKLER	65
5.2.1 KONUM	65
5.2.2 PLAN ÖZELLİKLERİ	75
5.2.2.1 BODRUM KATI	77
5.2.2.2 GİRİŞ KATI	87
5.2.2.3 BİRİNCİ KAT	94
5.2.2.4 İKİNCİ KAT	102
5.2.2.5 MERDİVENLER	108
5.2.2.5.1 M1	108
5.2.2.5.2 M2	111
5.2.2.5.3 M3	112
5.2.2.6 İÇ KAPILAR	115

5.2.3	ÇATI ÖRTÜSÜ	123
5.2.4	CEPHE ÖZELLİKLERİ	125
5.2.4.1	BATI (ÇEVİRMECİ SOKAK) CEPHESİ	127
5.2.4.2	GÜNEY CEPHESİ	130
5.2.4.3	DOĞU CEPHESİ	133
5.2.4.4	KUZEY CEPHESİ	136
5.2.4.5	PENCERELER	138
5.2.4.6	DIŞ KAPILAR	140
5.2.5	MALZEME VE YAPIM TEKNİĞİ	142
5.3	BOZULMALAR	159
5.3.1	CEPHELERDEKİ BOZULMALAR	159
5.3.1.1	BATI CEPHESİNDEKİ BOZULMALAR	159
5.3.1.2	GÜNEY CEPHESİNDEKİ BOZULMALAR	161
5.3.1.3	DOĞU CEPHESİNDEKİ BOZULMALAR	162
5.3.1.4	KUZEY CEPHESİNDEKİ BOZULMALAR	164
5.3.2	YAPININ İÇ MEKÂNLARINDAKİ BOZULMALAR	165
5.3.2.1	BODRUM KATINDAKİ BOZULMALAR	165
5.3.2.2	GİRİŞ KATINDAKİ BOZULMALAR	172
5.3.2.3	BİRİNCİ KATTAKİ BOZULMALAR	180
5.3.2.4	İKİNCİ KATTAKİ BOZULMALAR	189
5.4	RESTORASYON	195
5.4.1	AYIKLAMA	195
5.4.1.1	PLANDA YAPILAN AYIKLAMALAR	195
5.4.1.1.1	DUVARLAR	195
5.4.1.1.2	DÖŞEME KAPLAMALARI	196
5.4.1.1.3	SIVALAR	196
5.4.1.2	CEPHEDE YAPILAN AYIKLAMALAR	197
5.4.1.2.1	SIVALAR	197
5.4.1.2.2	PENCERELER	197
5.4.2	TEMİZLEME	197
5.4.3	SAĞLAMLAŞTIRMA	198
5.4.3.1	MALZEME SAĞLAMLAŞTIRMASI	198
5.4.3.2	STRÜKTÜREL SAĞLAMLAŞTIRMA	199
5.4.4	BÜTÜNLEME	199
5.4.5	YENİDEN YAPIM	200
5.4.6	YENİ İŞLEV VERİLMESİ	200
6	SONUÇ	202
	KAYNAKÇA	203
	HARİTALAR	207
	EKLER	214
	ÖZGEÇMİŞ	288

ÖNSÖZ

Mesa Hora (Ortaköy), her dönemde şehir yakınlığı ve doğal özellikleri ile tercih edilen bir yer olmuştur. Bizans döneminde bir balıkçı kasabası niteliğinde başlayan yerleşim, 16. yüzyılda “Sultan Bahçeleri” ile canlanmış, 17. yüzyılda sayfiye niteliği kazanmıştır. 17. yüzyıl ortalarında Ortaköy sahilinde yalılar, iç kısımlarda Müslüman, Yahudi, Rum ve Ermeni mahalleleri bulunmaktadır. Bu niteliğini 19. yüzyılın ilk yarısında sürdürmüş ve Katolik Ermeniler için önemli bir semt olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat dönemine kadar eğitim hizmetleri, varlıklı ve mensup olduğu cemaate hizmet etme duygusuna sahip kişilere bırakılmıştır. Bu nedenle, Ermeniler arasında da dini eğitim veren kurumlar, kişisel çabalarla oluşturulmuş, resmi izin alınmadan kurulmuş ve kişilerin güçlerine bağlı olarak geçici süreler var olabilmişlerdir. Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi yapısı da Ermeni Cemaatine mensup, Abeloğlu Andon tarafından vakfedilen bir yapıdır. Abeloğlu (Apeloğlu) Andon, Osmanlı döneminde İstanbul Katolik Ermeni Başepiskoposluğu tarafından yönetici tayin edilen kişinin adıdır. Yazılı kaynaklarda bu kişinin adı ile anılan vakfin, Katolik Kilisesi usul ve geleneğine göre düzenlenmiş olan vakfiyesinin hükümlerine göre, esas mütevellisi Ermeni Katolik Başepiskoposudur.

Yapı, 18. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Ermeniler arasında fikri uyanış hareketlerinin başlaması ve eğitim alanında teşkilatlanmalarının etkisi ile ruhban mektebi olarak kullanılmıştır. Çalışmada yapının geçirdiği tarihsel süreç incelenmiş, mevcut durumu belgelenmiş, koruma sorunlarını belirlemek üzere analizleri yapılmış ve restorasyonu için öneriler getirilmiştir. Çalışmanın ana konusu olan yapı belgelenirken; Ortaköy, İstanbul Ermenileri ve İstanbul’daki Ermeni okulları araştırılmıştır.

Çalışmamın her aşamasında bana büyük destek veren, deneyimini ve bilgisini benimle paylaşan danışmanım Sn. Doç. Dr. Yonca Kösebay Erkan’a çok teşekkür ederim. Fikirleri ve değerlendirmeleri ile bana yol gösteren hocalarım Sn. Prof. Dr. Füsun Alioğlu ve Sn. Doç. Dr. Berrin Alper’e teşekkürlerimi sunarım. III. Numaralı KTVKKBK, İVBM, BDAGM, OADB çalışanlarına, çalışmama her türlü olanağı sağlayan Sn. Tülay Bal’a; beni, Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi ile

tanıştıran ve yapı ile ilgili bilgilerini benimle paylaşan Sn. Emin Biga'ya, çalışmam boyunca tezimde büyük emeği geçen Aslıhan Yılmaz'a ve bana inanan, zorlukları çekilir hale getiren dostlarıma ve aileme, yardım ve destekleri için teşekkür ederim.

İstanbul,2010

Mimar Naln Bülbüller

ŞEKİL LİSTESİ

		Sayfa No
Şekil 1	1422 Buondelmonti Haritasında Galata Surları dışında görülen Diplokionion.	12
Şekil 2	J. Pervititch, 1927, Ortaköy 2’den Detay	60
Şekil 3	1913-1914 Alman Mavileri Pafta C14/1’den Detay	60
Şekil 4	Rumeli Ciheti Haritaları (20. yüzyılın ilk yılları) Pafta A 15’den detay	61
Şekil 5	09.08.2007 tarihli 1/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar Planı Örneği	67
Şekil 6	Plan şeması	68
Şekil 7	1927 tarihli Pervititch Haritaları ile günümüzdeki 95 parselin karşılaştırılması	69
Şekil 8	Ağaç rölöve planı	70
Şekil 9	Pervititch Haritaları 1927 - “Ortaköy 2”den detay	71
Şekil 10	Pervititch Haritaları 1927 - “Ortaköy 2”deki ve günümüzdeki girişler	72
Şekil 11	“BG 1” Bahçe Kapısı	73
Şekil 12	Yapı ve Müstemilatları	74
Şekil 13	Bodrum katı Plan Şeması	77
Şekil 14	“B.BK.02” döşeme planı	80
Şekil 15	“B.BK.02” Kilisesi Kuzey Duvarı Sistem Detayı	85
Şekil 16	Giriş Katı Plan Şeması	87
Şekil 17	Birinci Kat Planı	94
Şekil 18	İkinci Kat Planı	102
Şekil 19	Plan Şeması	108
Şekil 20	M1 Merdiven korkuluğu	111
Şekil 21	Çift Kanatlı Ahşap İç Kapı “AK1” Detayı	120
Şekil 22	Mevcut Çatı Planı	124
Şekil 23	1996 tarihli rölöve çatı planı	124
Şekil 24	Batı Cephesi	127
Şekil 25	Güney Cephesi	130
Şekil 26	Doğu Cephesi	133
Şekil 27	Kuzey Cephesi	136
Şekil 28	Pencere tipleri	138
Şekil 29	Dış Kapılar	140
Şekil 30	Yapım tekniği analizi (Kesit, kuzey-güney)	144
Şekil 31	“B.BK.02” Kilise Tavan Planı	149
Şekil 32	“B.BK.02” No.lu Kilise Tavan Kesiti	150
Şekil 33	“B.GK.03” No.lu Kütüphane Tavan Planı	151
Şekil 34	“B.GK.03” No.lu Kütüphane Tavan Kesiti	151
Şekil 35	Bodrum Katı Planı	154
Şekil 36	Zemin Katı Planı	154
Şekil 37	Birinci Kat Planı	156
Şekil 38	İkinci Kat Planı	156
Şekil 39	Batı Cephesi	159

Şekil 40	Güney Cephesi	160
Şekil 41	Doğu Cephesi	161
Şekil 42	Kuzey Cephesi	162

FOTOĞRAF LİSTESİ

		Sayfa No
Fotoğraf 1	Ortaköy (Avrupa Kültür Başkenti “İstanbul” s:79)	65
Fotoğraf 2	Çevirmeci Sokağı	65
Fotoğraf 3	Çevirmeci Sokağı	66
Fotoğraf 4	Hava Fotoğrafı 2006 2008 (http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx)	67
Fotoğraf 5	Hava Fotoğrafı (2006 - 2008) (http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx)	70
Fotoğraf 6	İstinat duvarları	70
Fotoğraf 7	İstinat duvarları	70
Fotoğraf 8	“BG 1” Dış Görünüş	72
Fotoğraf 9	“BG 1” İç Görünüş	72
Fotoğraf 10	Müştemilat 1	74
Fotoğraf 11	Müştemilat 1	74
Fotoğraf 12	Müştemilat 2	74
Fotoğraf 13	Müştemilat 2	74
Fotoğraf 14	Güney cephesi “G1” girişindeki köprü	76
Fotoğraf 15	Güney cephesi “G1” girişindeki köprü	76
Fotoğraf 16	“A.GK.01” “- 1,66” kotu	78
Fotoğraf 17	“M 1” Merdiveni “4,44”kotu”	78
Fotoğraf 18	“B.BK.06” Mekânı kuzey duvarı	79
Fotoğraf 19	“B.BK.06” Mekânı kuzey duvarı	79
Fotoğraf 20	“B.BK.06” Mekânı kuzey duvarı	79
Fotoğraf 21	“B.BK.02” Karoları	81
Fotoğraf 22	“B.BK.02” Karoları	81
Fotoğraf 23	“B.BK.02” Karoları	81
Fotoğraf 24	“M2” Merdiveni	81
Fotoğraf 25	“A.BK.01” No.lu mekân Güney duvarı	81
Fotoğraf 26	“A.BK.02” No.lu mekân Güney duvarı	81
Fotoğraf 27	“A.BK.03” No.lu mekân Batı Duvarı	83
Fotoğraf 28	“A.BK.03” No.lu mekân Kuzey Duvarı	83
Fotoğraf 29	“A.BK.04” No.lu mekân Batı Duvarı	83
Fotoğraf 30	“A.BK.07” No.lu mekân Girişi	83
Fotoğraf 31	“B.BK.01” No.lu mekân Kuzey Duvarı	83
Fotoğraf 32	“B.BK.01” No.lu mekân Tavanı	83
Fotoğraf 33	“B.BK.02” Kilisesi Doğu Cephesi	84
Fotoğraf 34	“B.BK.02” Kilisesi Güney Cephesi	84
Fotoğraf 35	“B.BK.02” Kilisesi Batı Cephesi	84
Fotoğraf 36	“B.BK.02” Kilisesi Kuzey Cephesi	84
Fotoğraf 37	“B.BK.02” Kilisesi tavanı	85
Fotoğraf 38	“A.BK.06” No.lu mekân Doğu Duvarı	87
Fotoğraf 39	“A.BK.06” No.lu mekân Güney Duvarı	87
Fotoğraf 40	“A.BK.06” No.lu mekân Kuzey Duvarındaki Kapatılmış Pencereler	87
Fotoğraf 41	“A.BK.06” No.lu mekân Kuzey Duvarındaki	87

	Kapatılmış Pencereleler	
Fotoğraf 42	“A.BK.07” M1 Merdiven altından detay	87
Fotoğraf 43	“A.BK.07” No.lu mekân (1858 tarihli vakıfnamede adı geçen sarnıç ağızı)	87
Fotoğraf 44	“M1” Merdiveni “1,66” kotundan (A.GK.01) “±0,00” kotuna çıkış	87
Fotoğraf 45	“M1” Merdiveni “±0,00” kotundan (A.GK.07) “+2,05” kotuna bakış	87
Fotoğraf 46	“A.GK.07” No.lu Sofa Batı Duvarı	89
Fotoğraf 47	“A.GK.07” No.lu Sofa Doğu Duvarı	89
Fotoğraf 48	“A.GK.03” “A.GK.04” Islak hacimler	89
Fotoğraf 49	“A.GK.05” No.lu mekân Güney Duvarı	91
Fotoğraf 50	“A.GK.07”den “A.GK.06”ya açılan kapı	91
Fotoğraf 51	“A.GK.08” No.lu mekân Doğu cephesi	91
Fotoğraf 52	“A.GK.10” No.lu mekân Güney Duvarı	91
Fotoğraf 53	“A.GK.07” Sofasında "B.GK.01" Holüne geçiş	91
Fotoğraf 54	“B.GK.03” Kütüphane Girişi	91
Fotoğraf 55	“B.GK.03” Kütüphane Doğu Duvarı	93
Fotoğraf 56	“B.GK.03” Kütüphane Batı Duvarı	93
Fotoğraf 57	“B.GK.03” Kütüphane Batı Duvarı	93
Fotoğraf 58	“B.GK.03” Kütüphane, Kitap Rafları	93
Fotoğraf 59	“B.GK.03” Kütüphane, Kitap Rafları	93
Fotoğraf 60	“A.1K.04” No.lu mekân Batı Duvarı	96
Fotoğraf 61	“A.1K.04” No.lu mekân Doğu Duvarı	96
Fotoğraf 62	“A.1K.01” No.lu mekân Güney Duvarı	98
Fotoğraf 63	“A.1K.01” No.lu mekân Batı Duvarı	98
Fotoğraf 64	“A.1K.02” No.lu mekân Batı Duvarı	98
Fotoğraf 65	“A.1K.03” Güney Duvarı	98
Fotoğraf 66	“A.1K.04”Demir Kapı	98
Fotoğraf 67	“B.1K.01” Batı Duvarı	98
Fotoğraf 68	“A.1K.05” Batı Duvarı	99
Fotoğraf 69	“A.1K.05” Güney Duvarı	99
Fotoğraf 70	“A.1K.05” Doğu Duvarı	99
Fotoğraf 71	“A.1K.05” Kuzey Duvarı	99
Fotoğraf 72	“A.1K.05” Korniş	99
Fotoğraf 73	“A.1K.05” Korint sütun başlığı	99
Fotoğraf 74	“A.1K.05” Sütun kaidesi	99
Fotoğraf 75	“B.1K.02” Sofası Kuzey Duvarı	101
Fotoğraf 76	“B.1K.03” Kuzey Duvarı	101
Fotoğraf 77	“B.1K.02” Sofası Doğu Duvarı	101
Fotoğraf 78	“B.1K.04” Sofası Doğu Duvarı	101
Fotoğraf 79	“B.1K.05” Kuzey ve Doğu Duvarı	101
Fotoğraf 80	“B.1K.06” Doğu Duvarı	101
Fotoğraf 81	“A.2K.04” Sofası Batı Duvarı	103
Fotoğraf 82	“A.2K.04” Sofası Doğu Duvarı	103
Fotoğraf 83	“A.2K.01” Güney Duvarı	104
Fotoğraf 84	“A.2K.02” Güney ve Batı Duvarı	104
Fotoğraf 85	“A.2K.03” Batı Duvarı	105

Fotoğraf 86	“A.2K.02”Doğu Duvarı	105
Fotoğraf 87	“B2.K.01” Sofa Doğu Duvarı	105
Fotoğraf 88	“B.2K.01” Sofa Kuzey Duvarı	105
Fotoğraf 89	“B.2K.04” Sofa Doğu Duvarı	105
Fotoğraf 90	“B.2K.04” Sofa Batı Duvarı	105
Fotoğraf 91	“B.2K.01” Sofası Güney Duvarı	106
Fotoğraf 92	“B.2K.03” Helâ Girişi Döşemesi	106
Fotoğraf 93	“B.2K.03” Helâ girişi	106
Fotoğraf 94	“B.2K.03” Helâ	106
Fotoğraf 95	“B.2K.05” Kuzey Duvarı	106
Fotoğraf 96	“B.2K.05” Doğu Duvarı	106
Fotoğraf 97	“M1” Merdiveni -166 Kotu	109
Fotoğraf 98	“M1” Merdiveni -444 Kotuna İniş	109
Fotoğraf 99	“M1” Merdiveni +000 Kotu	109
Fotoğraf 100	“M1” Merdiveni +410 kotu	109
Fotoğraf 101	“M1” Merdiveni +205 Kotu Tavanı	109
Fotoğraf 102	“M1” Merdiveni +205 Kotu	110
Fotoğraf 103	“M1” +410 kotundan +205 Kotuna bakış	110
Fotoğraf 104	“M1” Merdiveni +615 Kotu	110
Fotoğraf 105	“M1” Merdiveni +820 kotunda +615 Kotuna bakış	110
Fotoğraf 106	“M2” Merdiveni +820 Kotu	110
Fotoğraf 107	“M” Merdiven korkuluğu	111
Fotoğraf 108	“M2” Merdiveni -589 kotundan yukarı bakış	112
Fotoğraf 109	“M2” Merdiveni	112
Fotoğraf 110	“ M3” Merdiveni + 820’den aşağıya bakış	112
Fotoğraf 111	“M3” Merdiveni	112
Fotoğraf 112	“B.BK.01” Holündeki basamaklar	113
Fotoğraf 113	“B.BK.01” Holündeki basamaklar	113
Fotoğraf 114	“A.BK.04” Sofası	113
Fotoğraf 115	“A.BK.04” Sofasındaki taş kaplamalı basamaklar	113
Fotoğraf 116	“B.BK.02” Kilisesi dış basamakları	114
Fotoğraf 117	Mermer Basamaklardan Detay	114
Fotoğraf 118	“BG 1” Bahçe kapısı önündeki taş basamaklar	114
Fotoğraf 119	“DK1” - “B.BK.01” ve “A.BK.05” Sofaları Arasındaki Demir Kapı	116
Fotoğraf 120	“DK2” - “B.GK.01” ve “A.GK.07” Sofaları Arasındaki Demir Kapı	116
Fotoğraf 121	A Yapısı Birinci Katında “A.1K.04” Sofasında Yer Alan “DK3” ve “AK1” Kasası	117
Fotoğraf 122	“DK3” - “A.1K.04” den görünüş	117
Fotoğraf 123	“DK3” - “B.1K.01” den görünüş	117
Fotoğraf 124	“DK4” - “B.GK.03” Kütüphane Demir Kapısı	118
Fotoğraf 125	“DK4” - “B.GK.03” Kütüphane Demir Kapısı	118
Fotoğraf 126	“B.2K.01” ile “A.2K.04” Sofaları Arasındaki Kapı Boşluğu	118
Fotoğraf 127	“B.2K.01” ile “A.2K.04” Sofaları Arasındaki Kapı Boşluğu	118
Fotoğraf 128	“AK1” - “A.BK.06” no.lu Mekân	119

Fotoğraf 129	“AK”- “A.BK.01”no.lu Mekân	119
Fotoğraf 130	“AK1” – “A.GK.08” Mekânı Kapısı	119
Fotoğraf 131	“AK1” – “A.GK.08” Mekânı Kapısı	119
Fotoğraf 132	“A.GK.07”deki, M1 Merdiveni Camlı Ahşap Kapıları	120
Fotoğraf 133	“A.GK.07”deki, M1 Merdiveni Camlı Ahşap Kapıları	120
Fotoğraf 134	“A.1K.04” Sofası (Doğu Yönü)	121
Fotoğraf 135	“B.1K.02” Sofası (Doğu Yönü)	121
Fotoğraf 136	“AK2” - “B.1K.06” no.lu Mekân kapısı	121
Fotoğraf 137	“B.2K.03” Helâ Kapısı	121
Fotoğraf 138	“A.2K.04” Sofası (Batı Yönü)	122
Fotoğraf 139	“B.2K.04” Sofası (Güney Yönü)	122
Fotoğraf 140	“B.2K.04” Sofası (Batı Yönü)	122
Fotoğraf 141	Mevcut Çatı	123
Fotoğraf 142	“-0,26” kotu kat silmesi	125
Fotoğraf 143	“+4,99” kotu kat silmesi	125
Fotoğraf 144	Saçak silmesi	126
Fotoğraf 145	Batı cephesi	128
Fotoğraf 146	A yapısı batı cephesi	128
Fotoğraf 147	Kör pencere	129
Fotoğraf 148	“P1” penceresi	129
Fotoğraf 149	“P4” penceresi	129
Fotoğraf 150	Çevirmeci Sokaktan görünüş	130
Fotoğraf 151	G1 girişi önündeki köprü	131
Fotoğraf 152	G1 girişi önündeki köprü	131
Fotoğraf 153	Güney cephesi	132
Fotoğraf 154	Güney cephesi	132
Fotoğraf 155	Doğu cephesi	133
Fotoğraf 156	Doğu cephesi	135
Fotoğraf 157	A ve B yapısının birleşimi	135
Fotoğraf 158	Doğu cephesi “G2” girişi	135
Fotoğraf 159	“G2” girişi “K2” üzerindeki gül pencere	135
Fotoğraf 160	B Yapısı Kuzey cephesi	137
Fotoğraf 161	A Yapısı Kuzey cephesi	137
Fotoğraf 162	Kuzey cephesinden detay	138
Fotoğraf 163	P1 penceresi	139
Fotoğraf 164	P2 penceresi	139
Fotoğraf 165	P3 penceresi	139
Fotoğraf 166	P4 penceresi	139
Fotoğraf 167	P5 penceresi	139
Fotoğraf 168	K1 kapısı	141
Fotoğraf 169	K2 kapısı	141
Fotoğraf 170	K3 kapısı	141
Fotoğraf 171	Ahşap eklenti bölme duvar	142
Fotoğraf 172	Eklenti delikli tuğla duvar	142
Fotoğraf 173	A ve B yapıları arasında doğu cephesinde görülen derz.	144
Fotoğraf 174	A ve B yapıları arasında doğu cephesinde görülen derz.	144
Fotoğraf 175	A ve B yapıları arasında doğu cephesinde görülen derz.	145
Fotoğraf 176	A yapısı dış duvarlarında kullanılan tuğlalar.	146

Fotoğraf 177	A yapısı iç duvarlarında kullanılan tuğlalar.	146
Fotoğraf 178	“A.GK.07” sofa döşemesi	147
Fotoğraf 179	“A.1K.04” sofa döşemesi	147
Fotoğraf 180	“A.GK.07” sofa tavanı	147
Fotoğraf 181	“B.1K.02” Nolu mekan bağdadi tavanı	148
Fotoğraf 182	B yapısında kullanılan tuğlalar	148
Fotoğraf 183	B yapısında kullanılan tuğlalar	148
Fotoğraf 184	B yapısında kullanılan tuğlalar	148
Fotoğraf 185	“B.BK.02” No.lu Kilise tavanı	150
Fotoğraf 186	“B.GK.03” Kütüphane	152
Fotoğraf 187	“B.GK.03” Kütüphane	152
Fotoğraf 188	“B.GK.03” Kütüphane Tavan Detayı	152
Fotoğraf 189	“A.BK.06” No.lu Mekânı kuzey duvarı	153
Fotoğraf 190	“A.BK.06” No.lu Mekânı kuzey duvarı	153
Fotoğraf 191	“A.BK.06” No.lu Mekânı kuzey duvarı	153
Fotoğraf 192	Giriş katında “A.GK.08” No.lu mekândaki niş	155
Fotoğraf 193	“A.1K.05” No.lu mekân kuzey duvarındaki niş	155
Fotoğraf 194	“A.1K.05” No.lu mekân doğu duvarı	155
Fotoğraf 195	Kuzey cephe	157
Fotoğraf 196	Kuzey cephedeki derz	157
Fotoğraf 197	Kuzey cephe derz	158
Fotoğraf 198	“A.BK.02” Doğu duvarı	166
Fotoğraf 199	“A.BK.03” Döşeme	167
Fotoğraf 200	“A.BK.04” Doğu duvarı	167
Fotoğraf 201	“A.BK.04” Güney duvarı	167
Fotoğraf 202	“A.BK.05” Güney duvarı	168
Fotoğraf 203	“A.BK.06” Doğu duvarı	168
Fotoğraf 204	“A.BK.06” Batı duvarı	168
Fotoğraf 205	“A.BK.07” Döşeme	169
Fotoğraf 206	“A.BK.07” Tavanı	169
Fotoğraf 207	“B.BK.01” Döşeme	170
Fotoğraf 208	“B.BK.01” Döşeme	170
Fotoğraf 209	“B.BK.01” Kuzey duvarı	170
Fotoğraf 210	“B.BK.01” Batı duvarı	170
Fotoğraf 211	“B.BK.02” Döşeme	171
Fotoğraf 212	“B.BK.02” Döşeme	171
Fotoğraf 213	“B.BK.02” Tavan	171
Fotoğraf 214	“B.BK.02” Tavan	171
Fotoğraf 215	“A.GK.01” Döşeme	172
Fotoğraf 216	“A.GK.01” Kuzey duvarı	172
Fotoğraf 217	“A.GK.01” Batı duvarı	172
Fotoğraf 218	“A.GK.02” Döşeme	173
Fotoğraf 219	“A.GK.02” Doğu duvarı	173
Fotoğraf 220	“A.GK.02” Tavanı	173
Fotoğraf 221	“A.GK.05” Doğu duvarı	174
Fotoğraf 222	“A.GK.07” Döşemesi	175
Fotoğraf 223	“A.GK.07” Tavanı	175
Fotoğraf 224	“A.GK.08” Güney duvarı	176

Fotoğraf 225	“A.GK.10” Güney duvarı	176
Fotoğraf 226	“B.GK.01” Döşeme	177
Fotoğraf 227	“B.GK.01” Kuzey duvarı	177
Fotoğraf 228	“B.GK.01” Tavanı	177
Fotoğraf 229	“B.GK.02” Döşemesi	178
Fotoğraf 230	“B.GK.02” Batı duvarı	178
Fotoğraf 231	“B.GK.02” Tavanı	178
Fotoğraf 232	“B.GK.03” Doğu duvarı	179
Fotoğraf 233	“B.GK.03” Güney duvarı	179
Fotoğraf 234	“B.GK.03” Tavanı	179
Fotoğraf 235	“A.1K.01” Tavanı	180
Fotoğraf 236	“A.1K.02” Batı duvarı	180
Fotoğraf 237	“A.1K.02” Tavanı	180
Fotoğraf 238	“A.1K.03” Güney duvarı	181
Fotoğraf 239	“A.1K.03” Tavanı	181
Fotoğraf 240	“A.1K.04” Tavanı	181
Fotoğraf 241	“A.1K.05” Döşemesi	182
Fotoğraf 242	“A.1K.05” Kuzey duvarı	182
Fotoğraf 243	“A.1K.05” Doğu duvarı	182
Fotoğraf 244	“A.1K.05” Güney duvarı	182
Fotoğraf 245	“A.1K.05” Batı duvarı	182
Fotoğraf 246	“B.1K.01” Döşemesi	183
Fotoğraf 247	“B.1K.01” Tavanı	183
Fotoğraf 248	“B.1K.02” Döşemesi	184
Fotoğraf 249	“B.1K.02” Kuzey duvarı	184
Fotoğraf 250	“B.1K.02” Tavanı	184
Fotoğraf 251	“B.1K.03” Döşemesi	185
Fotoğraf 252	“B.1K.03” Tavanı	185
Fotoğraf 253	“B.1K.04” Döşemesi	186
Fotoğraf 254	“B.1K.04” Kuzey duvarı	186
Fotoğraf 255	“B.1K.04” Doğu duvarı	186
Fotoğraf 256	“B.1K.05” Güney duvarı	187
Fotoğraf 257	“B.1K.05” Tavanı	187
Fotoğraf 258	“B.1K.06” Döşemesi	188
Fotoğraf 259	“B.1K.06” Doğu duvarı	188
Fotoğraf 260	“B.1K.07” Döşemesi	188
Fotoğraf 261	“B.1K.07” Güney duvarı	188
Fotoğraf 262	“A.2K.01” Batı duvarı	189
Fotoğraf 263	“A.2K.03” Kuzey duvarı	190
Fotoğraf 264	“A.2K.04” Kuzey duvarı	190
Fotoğraf 265	“A.2K.04” Güney duvarı	190
Fotoğraf 266	“B.2K.01” Döşemesi	191
Fotoğraf 267	“B.2K.02” Batı duvarı	191
Fotoğraf 268	“B.2K.03” Kuzey duvarı	192
Fotoğraf 269	“B.2K.04” Döşemesi	193
Fotoğraf 270	“B.2K.04” Güney duvarı	193
Fotoğraf 271	“B.2K.04” Batı duvarı	193
Fotoğraf 272	“B.2K.04” Tavanı	193

Fotoğraf 273	“B.2K.05” Döşemesi	194
Fotoğraf 274	“B.2K.05” Güney duvarı	194
Fotoğraf 275	“B.2K.05” Batı duvarı	194
Fotoğraf 276	“B.2K.05” Güney duvarı	194

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	İstanbul'daki Ermeni Okullarına Ait İstatistikler	44
Tablo 2	A Yapısı Bodrum Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	82
Tablo 3	B Yapısı Bodrum Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	84
Tablo 4	A Yapısı Giriş Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	90
Tablo 5	A Yapısı Giriş Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	92
Tablo 6	B Yapısı Giriş Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	92
Tablo 7	A Yapısı Birinci Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	97
Tablo 8	B Yapısı Birinci Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	100
Tablo 9	A Yapısı İkinci Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	104
Tablo 10	B Yapısı İkinci Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri	107
Tablo 11	Yapım Tekniği Analizi	143
Tablo 12	Batı Cephesindeki bozulmalar	160
Tablo 13	Güney Cephesi'ndeki bozulmalar	162
Tablo 14	Doğu Cephesi'ndeki bozulmalar	163
Tablo 15	Kuzey Cephesi'ndeki bozulmalar	165
Tablo 16	A Yapısı, Bodrum Katı, İç Mekânlarındaki Bozulmalar	166
Tablo 17	B Yapısı, Bodrum Katı, İç Mekânlarındaki Bozulmalar	170
Tablo 18	A Yapısı, Giriş Katı, İç Mekânlarındaki Bozulmalar	172
Tablo 19	B Yapısı, Giriş Katı, İç Mekânlarındaki Bozulmalar	177
Tablo 20	A Yapısı, Birinci Kat, İç Mekânlarındaki Bozulmalar	180
Tablo 21	B Yapısı, Birinci Kat, İç Mekânlarındaki Bozulmalar	183
Tablo 22	A Yapısı, İkinci Kat, İç Mekânlarındaki Bozulmalar	189
Tablo 23	B Yapısı, İkinci Kat, İç Mekânlarındaki Bozulmalar	191

HARİTA LİSTESİ

		Sayfa No
HARİTA 1	Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul, Ortaköy Anahtar	207
HARİTA 2	Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul, Ortaköy 2	208
HARİTA 3	Alman Mavileri Pafta C14/1	209
HARİTA 4	Rumeli Ciheti Pafta A 15	210
HARİTA 5	1422 Buondelmonti	211
HARİTA 6	Tarihiyarımada Prost Planı -1937	212
HARİTA 7	VON MOLTKE’NİN İstanbul planı-1839	213

EKLER LİSTESİ

		Sayfa No
EK 1	582 numaralı defterin 433 sayfa ve 340 sırasında kayıtlı İstanbul'da (Abel Oğlu Andon) vakfına ait 10 safer 1275 tarihli vakfiyenin çıkarılan örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi)	214
EK 2	7.5.1979 tarihli beyanname örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi)	221
EK 3	23.2.1950 tarihli karar örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi)	222
EK 4	12.4.1974 tarihli mahkeme kararı örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi)	223
EK 5	Dava dilekçesi (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi)	225
EK 6	Tapu senedi örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi)	226
EK 7	MF.MKT, 1049/13-1A Transkripsiyonu	227
EK 8	MF.MKT, 1049/13-1B Transkripsiyonu	229
EK 9	MF.MKT, 1049/13-2 Transkripsiyonu	232
EK 10	İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 11.03.2008 tarih ve 2922 sayılı kararı	234
EK 11	İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.08.2009 tarih ve 3828 sayılı kararı	236
EK 12	07.05.2008 tarih 2030 sayılı imar durumu	238
EK 13	Teknik Rapor	240
EK 14	Analitik Rölöve ve Restorasyon Projesi	244

KISALTMALAR

KTVKKBK- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

GEEAYK - Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu

İVBM – İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü

BDAGM, OADB - Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi

Daire Başkanlığı

A.BK.00 – A yapısı. Bodrum katında yer alan....No’lu mekan

A.GK.00 – A yapısı. Giriş katında yer alan....No’lu mekan

A.1K.00 – A yapısı. Birinci katında yer alanNo’lu mekan

A.2K.00 – A yapısı. İkinci katında yer alanNo’lu mekan

B.BK.00 – B yapısı. Bodrum katında yer alanNo’lu mekan

B.GK.00 – B yapısı. Giriş katında yer alan....No’lu mekan

B.1K.00 – B yapısı. Birinci katında yer alanNo’lu mekan

B.2K.00 – B yapısı. İkinci katında yer alanNo’lu mekan

M - Merdiven

G – Yapı Girişi

BG – Bahçe Girişi

AK – Ahşap kasalı kapı boşluğ

AK1– 1,22 x 2,49 m boyutlarında, ahşap kasalı ve ahşap çift kanatlı kapı

AK2– 1,20 x 2,55 m boyutlarında, ahşap kasalı ve ahşap çift kanatlı kapı

AK3– 0,92 x 2,15 m boyutlarında, ahşap kasalı kapı boşluğ

DK – Demir kapı

P - Pencere

K - Kuzey

bkz – Bakınız

s - sayfa

cm – santimetre

m - metre

ÖZET

İstanbul Ortaköy’de yer alan Hicri 10 Safer 1275 (19 Eylül 1858) tarihli vakfiyeye sahip ve Andonyan Vank Ermeni Mektebi olarak bilinen yapı bu çalışmada konu edilmektedir. Yapının tarihine ve fiziki yapısına ait araştırmalarla, yerel dokusunu büyük oranda yitirmiş olan Ortaköy semtinin önemli mimari değerlerinden biri olan bu yapının, gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacak bilgileri arşivlemek ve koruma-onarım yöntemlerini belirlemek amaçlanmıştır.

Birinci bölümde, çalışma konusunun bulunduğu Ortaköy’ün tarihi ve güncel durumundan ve ortaya konacak çalışmanın amaçlarından kısaca bahsedilmekte, çalışmanın yürütülmesi esnasında çeşitli aşamalarda kullanılan yöntemler anlatılmaktadır.

İkinci bölümde, çalışma alanının geniş sınırları olarak belirlenen Boğaziçi’ne ait fiziksel yapıya dair bilgiler toplanmış, bölgenin tarih boyunca sosyal gelişimi irdelenmiştir. Boğaziçi genelinden Ortaköy semtine odaklanılmış, semtin geçmişine, mimari mirasına, değişen yaşam tarzlarına dair araştırmalar yapılmıştır. Ortaköy’de sürekli değişiklik gösteren yaşam tarzının yapılar ve mekânlar üzerindeki etkileri ve koruma yaklaşımları da araştırmaya katılmıştır.

Üçüncü bölümde, çalışmanın ana konusunu oluşturan yapının uzun yıllar Katolik Ermeni Cemaati tarafından kullanılmış olması nedeniyle Ermenilerin İstanbul’daki varlıklarına dair bilgiler toplanmıştır.

Dördüncü bölümde, yapının bir eğitim kurumu olarak tescil edilmiş olması sebebiyle, İstanbul’daki Ermeniler ve eğitim faaliyetleri ele alınmış ve Ermeni okulları üzerine yapılan çalışmalar araştırmaya katılmıştır.

Beşinci bölümde, yapının tarihi ve güncel durumu araştırılmıştır. Yapıya ait ulaşılabilen belgeler çalışma bünyesinde toplanmış ve güncel durum belgelenmiştir. Tüm yapıya dair çizimler yapılmış ve fotoğraflar çekilmiş, belgelemelerden ve yapıdan edinilen izlenimlerden yola çıkılarak hasarlar, hasara neden olan etkenler ve muhdes elemanlar tespit edilmiştir.

Ancak günümüzde İstanbul'daki Katolik Ermeni Cemaatinin eğitim faaliyetlerinin ve nüfusunun sınırlı olmasının getirdiği zorluk nedeniyle İstanbul'daki benzer nitelikli diğer yapılarla bir karşılaştırmaya gidilememiş, Mektep, tek yapı ölçeğinde değerlendirilmiştir

Bu bölümde rölövedeki bulgular doğrultusunda yapının ihtiyaç duyduğu müdahaleler değerlendirilmiştir. Güncel kullanıcı istekleri, yapının ihtiyaçları ve restorasyon felsefesi ile ters düşmüyorsa projeye dahil edilmiştir, ancak proje yaklaşımı yalnızca güncel kullanıcı ile sınırlı kalmamıştır.

ABSTRACT

The subject of this thesis is the structure known as Andonyan Vank Armenian School, having the endowment documents dating back to 10 Safer 1275 on hijri calendar (September 19th, 1858). The purpose of the thesis is to document this historically significant structure and determine the conservation methods for the edifice in the district of Ortaköy which has by now lost most of its historical texture.

First chapter describes briefly the purpose and methods to be applied to the work involving the thesis, and gives information on the historical setting and the current conditions of the district of Ortaköy.

Second chapter records the information found on the broader borders of the thesis being the Bosphorus area, such as the physical aspects and sociological changes in the area throughout history. The district of Ortaköy has been then focused on, regarding the history of the district, changing architectural heritage and lifestyles. The ever changing lifestyle of Ortaköy and its effect on structures and living spaces were inspected and integrated into the research.

Third chapter focuses on the Armenian heritage in İstanbul due to the fact that the structure which is the subject of the thesis has been used by the Catholic Armenian Community for a long period of time.

Fourth chapter focuses on the Armenian education activities in İstanbul and research on Armenian schools due to the fact that the structure has been registered as an educational building.

Fifth chapter focuses on the historical research on the structure itself and its current condition. All available documents have been brought together and the current physical conditions of the structure have been fully documented, photographically and via architectural survey drawings. These documents have then been utilized in documenting and defining the damages, causes of damages on the structure and late additions.

However due to the limited number of Armenian population and the limits on the Armenian education activities, an analogical comparison between the said building

and other similar structures has not been possible. Therefore the school has been evaluated as a unique structure.

In light of the findings during the survey research, necessary interventions for the rehabilitation of the structure. User requirements and the needs of the structure have been incorporated in the project unless they conflict with conservation principles; however the approach has been limited to current usage ideas.

1 GİRİŞ

Yazılı kaynaklarda, Ortaköy'e ait bilgiler 9. yüzyıla kadar gitmektedir. Bizans egemenliğinin sonlarına kadar Ortaköy-Kuruçeşme ve Arnavutköy'de saray, kilise ve manastırların yer aldığı bilinmektedir¹. Semavi Eyice, Ortaköy'ün Bizans döneminde bir balıkçı kasabası niteliğinde olduğunu söylemektedir. Sahil kısmında kürek ve kayık yapımıyla uğraşan insanların atölyelerinin, iç kısımlarda demirci atölyelerinin varlığından söz eder². Özellikle, şehre fazla uzak olmayan kıyılar ve koruların tercih edildiği bu dönemde Ortaköy, şehre yakınlığı ve doğal özellikleri ile tercih edilen bir yerdir.

Tarihi kaynaklarda Ortaköy, Rumların kullandığı "Mesa Hora" ve "Arkheon" isimleri ile anılmaktadır. "Mesa Hora" yine "Ortaköy" anlamına gelmektedir. Burada var olduğu bilinen bir manastırdan gelen bir isim de "Ayios Fokas"dır. "Anaplus"³ adı ile de bilinen bu yerleşme, güneyde Kuruçeşme'ye, kuzeyde Rumeli Hisarı'na kadar uzanmaktadır⁴. Ortaköy'ün Bizans dönemindeki bilinen bir diğer ismi "St. Phocas"dır.

Türklerin Ortaköy'e yerleşmesi 1500'lü yıllara rastlamaktadır. 17. yüzyıl ortalarında Ortaköy sahilinde devlet ileri gelenlerinin yalıları, iç kısımlarda ise Müslüman, Yahudi, Rum ve Ermeni mahalleleri bulunmaktadır⁵. Kaynaklarda Ortaköy Dere vadisinin iki yamacı boyunca Müslüman yerleşimleri olduğu yazılıdır⁶. Ancak 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar münzevi bir yerleşim yeri niteliğini korumuştur.

16. yüzyılda "Sultan Bahçeleri" ile başlayan Boğaziçi yaşamı 17. yüzyılda bir sayfiye niteliği kazanmıştır. III. Selim dönemiyle (1789-1807) birlikte Boğaziçi'ne olan ilgi ve imar çalışmalarının artması ile Ortaköy, Kuruçeşme ve Arnavutköy sahilleri, halkın gezinti alanları haline gelmiştir. 19. yüzyılda artan vapur seferleri sayesinde pek çok boğaz köyü gibi Ortaköy de sayfiye yeri olmaktan çıkıp, bütün yıl oturulabilecek bir yerleşim olmuştur. Kıyı yerleşimi hanedan ve üst düzey ailelerin sahilhaneleri olarak

¹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

² Eyice, Ortaköy Tarih-Sosyal Yaşam ve Mimari Doku.

³ "Anaplus", "Boğazın Avrupa Yakası" anlamını taşımaktadır.

⁴ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.112.

⁵ İslam Ansiklopedisi, Boğaziçi maddesi.

⁶ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

kullanılırken, köy yaşantısı gelişme göstermiştir. 19. yüzyılda bölgede kâgir yapılar artmaya başlamıştır⁷.

Ermenilerin Ortaköy'deki varlıkları 19. yüzyıl başlarından itibaren belgelenmektedir⁸. II. Mahmut'un 6 Ocak 1830'da imzaladığı "İrade-i Şahane" ile Katolik Ermeniler ayrı bir cemaat olarak tanınmaları ve kilise yapma iznini elde etmeleri ile birlikte Katolik Ermeniler, ikamet ettikleri bütün semtlerde küçük kiliseler yapmışlardır. Ortaköy bu dönemde, Katolik Ermeniler için önemli bir semt olmuştur. Ortaköy'e taşınan Zengin Ermeni ailelerin ve Ermeni Amira'ların Cemaat içinde taşıdıkları önem ve semtteki Katolik Ermeni nüfusun artması nedeniyle Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi inşa edilmiştir. Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi de, Ermeni Cemaatine mensup, Abeloğlu Andon tarafından Cemaate vakfedilen bir yapıdır.

18. ve 19. yüzyılda oluşan kıyı mimarlığı, 20. yüzyıldan itibaren yok olmaya başlamıştır. Bu tarihten itibaren Boğaz'ın kendisine özel kıyı yerleşimi ve özgün köy içi dokusu zarar görmüştür. 20. yüzyıl başından itibaren İstanbul nüfusunun azalması, cumhuriyetin kurulması ile birlikte başkentin ve elçiliklerin Ankara'ya taşınması, mübadele ve bölgede yaşayan yabancıların gitmesi, Osmanlı Hanedan üyelerinin İstanbul'dan ayrılması, eğlence ve yaşam kültürünün değişmesi gibi nedenlerle Boğaziçi ve dolayısıyla Ortaköy'ün nüfusu ve etnik yapısı giderek değişmiştir⁹.

Ortaköy günümüzde özgün kıyı mimari dokusunu büyük ölçüde kaybetmiş yerleşimlerden biridir. 17. yüzyıldan itibaren varlığı bilinen, 18. yüzyıldan itibaren gelişme gösteren Ortaköy-Kuruçeşme sahilinde çeşitli dönemlerde önemli sahilhane ve sahilsarayları varlık göstermiştir. 20. yüzyıl başlarına kadar fotoğraf ve gravürlerde mevcut olduğu görülen bu kıyı dokusu, yangın ve diğer tahribat nedenleriyle yok olmuştur. Ortaköy geçmiş yüzyıllarda sahip olduğu kültür varlıklarının pek azını günümüze taşıyabilmiştir.

⁷ Şehsuvaroğlu, Boğaziçi'ne Dair, s.70.

⁸ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 7.

⁹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

Ortaköy'de, Ayios Fokas Ortodoks Kilisesi¹⁰, Ermeni Kilisesi Surp¹¹ Asdvadzadzin¹², Musevi Sinagog'u Etz-Ha Hayim ve kıyıda 1849'da tamamlanan Büyük Mecidiye Camii bir arada bulunur. Bu durum, günümüzde Ortaköy Meydanı'nın ve semtin, İstanbulluların ve yabancıların ilgi odağı olmasını sağlamıştır.

¹⁰ Rum Cemaati Bizans manastırının hatırasını canlandırmak amacıyla 1856'da yaptırılmıştır.

¹¹ Hazreti anlamına gelmektedir.

¹² Meryem Ana.

1.1 AMAÇ

Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi, inşa edildiği 19. yüzyıldan günümüze bütünlüğünü büyük oranda korumuş bir durumda ulaşabilmiştir. Ancak 1973¹³ yılından beri kullanım dışı kalmış olan yapının çeşitli koruma sorunları tespit edilmektedir. Bu tez çalışmasında ilk aşamada yapının tarihi geçmişinin, mimari karakterinin ve mevcut durumunun belgelenmesi amaçlanmıştır. Burada elde edilen sonuçlar, yapının restorasyon projesi için veri kabul edilmiştir. İkinci aşamada ise Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi olarak kullanılmış olan yapının yeniden işlevlendirilmesi durumunda değerlendirilebilecek yeni işlev ve koruma önerilerinin hazırlanması amaçlanmıştır. Böylelikle, günümüzde kentin merkez alanlarından biri haline gelmiş olan, ancak yapının inşa edildiği dönemde kırsal bir nitelik gösteren Ortaköy'de gerek kapladığı alan, gerekse sosyal ve mimari açıdan büyük önem taşıyan bu yapının geçmişi aydınlanırken, geleceğinin güvence altına alınması hedeflenmiştir.

¹³ Ek 2'de yer alan Beyannameye göre yapının, Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Mektebi olarak 01 Teşrinievvel 1329 (14 Ekim 1913) tarih, 32116 fiş ve 1546 işlem sayılı tapu sicil kaydı yapılmıştır. Ek 4'deki 12.4.1974 tarihli mahkeme kararı örneğinde ise yapının Ermeni Katolik Surp Astvazazin Vakfı tarafından 60 yıldan fazla olarak kullanıldığı belirtilmektedir.

1.2 KAPSAM

Tez çalışmasında, ilk olarak Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi'nin konumlandığı Ortaköy'ün tarihi süreç içinde geçirdiği değişim incelenmiştir.

Daha sonra, yapının uzun yıllar İstanbul Katolik Ermeni cemaati tarafından kullanılmış olması nedeniyle Ermenilerin İstanbul'daki yerleşim tarihleri ve eğitim faaliyetleri çalışma kapsamında ele alınmıştır. Ancak günümüzde İstanbul'daki Katolik Ermeni Cemaatinin eğitim faaliyetlerinin ve nüfusunun sınırlı olmasının getirdiği zorluk nedeniyle İstanbul'daki benzer nitelikli diğer yapılarla bir karşılaştırmaya gidilememiş, Mektep, tek yapı ölçeğinde değerlendirilmiştir.

Yapıya ait mekânların güncel durumlarının belgelenmesi sonrasında koruma sorunları, analitik rölöveler üzerine işlenmiştir. Ancak yapının tarih içinde geçirdiği işlevsel değişimler net olarak tespit edilemediğinden, bir restitüsyon projesi hazırlanmamıştır. Bu çalışmada benimsenen yöntem, mevcudun nasıl korunacağı üzerine yoğunlaşmıştır.

1.3 YÖNTEM

Araştırmanın ilk aşamasında Ortaköy ve Boğaziçi'nin tarihsel yerleşim süreci incelenmiştir. İkinci aşamasında ise İstanbul'daki Ermeniler ve Ermeni okulları ile ilgili yayınlar, belgeler ve arşivler taranarak, Ermenilerin kültürel ve eğitim faaliyetlerinin değişim sürecini ortaya koyan veriler derlenmiştir.

Yapının belgeleme ve onarımına yönelik rölöve, çalışmanın bir sonraki aşamasını oluşturmaktadır. Yapının mevcut durumu rölöve ile tespit edildikten sonra mekânların durumu, değişimler ve bozulmalar saptanarak, bu bilgiler tablolar haline dönüştürülmüştür. Restorasyon bölümünde, mevcut sorunları tespit edilmiş olan yapının, korunmasına yönelik müdahale tekniklerinin saptanmasına ve yeni işlev verilmesine yönelik en uygun önerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

2 ORTAKÖY

2.1 BÖLGENİN FİZİKİ VE COĞRAFİ YAPISI

Karadeniz’i Marmara Denizi’ne bağlayan İstanbul Boğazı “Karadeniz Boğazı” olarak da anılır. İstanbul Boğazı’nın iki kıyısına “Boğaziçi” adı verilir¹⁴. Boğaziçi, dar anlamda güneyde Tophane-Salacak hattı ve kuzeyde Rumeli-Anadolu Fenerleri hattı arasındaki kısımdır¹⁵.

Boğaziçi topografyası genel olarak, Haliç ve Marmara Denizi’ne uzanan tepeler ve sırtlardan oluşur¹⁶. Topografya özelliklerine bağlı olarak kıyı şeridi değişir.

Topografik yapı, Boğaziçi’nde yerleşmeyi etkilemiş ve tarihi süreçte kendine özgü bir yerleşim ortaya çıkarmıştır. Dar kıyılarda yalılar, vadilerde köylerin oluşturduğu bu yerleşmeler, fiziki yapı ile uyumlu özel bir peyzaj oluşturmuştur¹⁷.

İstanbul Boğaz’ı ve çevresinde bitki örtüsü, hem bölgesel, hem de yerel iklim koşullarının oluşumunda etkilidir. Korular Boğaziçi bitki örtüsünün en önemli kısmını oluşturur. Boğaziçi’nde orman dokusu tür bakımından zengindir. Son yıllarda Boğaz bütününde, orman alanlarının çalılığa, çalılık alanların çayıra ve çayırılığın da yerleşime açıldığı görülmektedir¹⁸.

Ortaköy, Boğaziçi’nin Rumeli yakasında, kuzey sınırı Defterdar Burnu olan semttir. Ortaköy tepelerin çoğunlukla kıyı şeridine paralel olduğu ve yer yer vadilerle kesildiği Boğaziçi topografyasının tipik bir örneği olarak sahile açılan bir vadiye kurulmuştur. Yerleşmeler vadi boyunca devam eden yamaçlardadır¹⁹. Eskiden burada bulunan ve yağmur mevsiminde taşan, yazın kuruyan derecikler aşırı kentleşmenin topografyada meydana getirdiği değişiklikler sonucunda günümüzde yok olmuştur. Günümüzde Beşiktaş’ın Nispetiye Mahallesi vadisinden oluşan ve üç küçük kolu ile Ortaköy ve Levazım Mahallelerinin sınırlarını çizen Ortaköy Deresi, Anbarlıdere

¹⁴ Temel Britannica, cilt 9,s:123.

¹⁵ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Boğaziçi Maddesi, 2 cilt, s:266.

¹⁶ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Boğaziçi Maddesi, 2 cilt, s:267.

¹⁷ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Boğaziçi Maddesi, 2 cilt, s:266.

¹⁸ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Boğaziçi Maddesi, 2 cilt, s:270.

¹⁹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

Dereiçi Sokağı'nın başından itibaren bir tonoz içine alınmıştır²⁰. Günümüzde Dereboyu Caddesi²¹,nin adı, yok olan bu dereleri anımsatır²².

2.2 İDARİ YAPI

İdari olarak Ortaköy ve Mecidiye Mahallelerinden oluşan Ortaköy, günümüzde Kuruçeşme, Kültür ve Balmumcu Mahalleleri ile komşudur. Beşiktaş İlçesine bağlıdır²³.

Beşiktaş, sur dışı bir yer olduğu için, Bizans döneminde yönetsel bir statüye sahip olmamıştır. Osmanlı döneminde yerleşme yeri kimliği kazanmaya başlayınca, kent yönetimindeki yerini almıştır. 16. yüzyılda İstanbul sur dışına taşınarak Galata, Üsküdar ve Boğaz'ın iki kıyısı boyunca yeni yerleşmelerle bir metropol haline gelirken; kent yönetimi de bu gelişmeye koşut biçimde düzenlenmiştir. İstanbul (suriçi) ve Bilâd-ı Selâse (üç belde) adı verilen bölgelere ayrılmıştır²⁴. Bilâd-ı Selâse'yi oluşturan Eyüp, Üsküdar ve Galata'ya birer kadı atanmış; Beşiktaş, Kâğıthane'den Rumeli Kavağı'na kadar uzanan bir alandan sorumlu olan Galata Kadılığı'na bağlanmıştır. 16. Yüzyılda “Kasaba-i Beşiktaş” olarak anılmıştır²⁵.

Ortaköy 19. yüzyıl başlarına kadar, sadrazamın idaresi altındaki Bostancı Ocağı tarafından yönetilen Beşiktaş'ın bir mahallesi olmuştur. II. Mahmud'la (1808-1839) başlayan değişim döneminde “bostancıbaşılık” kaldırılmıştır. 1826'dan 1846'da Zaptiye Müşiriyet'i kurulana kadar Boğaz kıyılarındaki yerleşmelerin güvenliğinden Tophane Müşirliği sorumlu olmuştur. Hanedanın önce Dolmabahçe Sarayı'na daha sonra Yıldız Sarayı'na taşınmasıyla, Beşiktaş kent içinde farklı bir statü kazanmış ve önemi artmıştır. Özellikle II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) son derece sıkı korunan bir “yasak şehir” görünümüne bürünmüştür²⁶.

Tanzimat (1839) sonrası hızlanan devlet örgütündeki yenilenme belde yönetimindeki ilk etkisi İstanbul'da görülmüştür. 1854'te şehremaneti kurulmuş, kentin

²⁰ Akbayer, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.7.

²¹ Dereboyu Caddesi'nden akan dere Ortaköy Camii'nin kuzeyinden denize kavuştuğu bilinmektedir.

²² Belge, İstanbul Gezi Rehberi, s:275.

²³ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

²⁴ Geleneksel olarak Osmanlı kentlerinde yargı yetkisi yanında yönetsel görevleri de olan tek bir kadı bulunurdu.

²⁵ Akbayer, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.2.

²⁶ Akbayer, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.3.

belediye dairelerine ayrılması kararı Beyoğlu'nda 6. Daire-i Belediye'nin kurulmasıyla uygulamaya geçmiştir. 6 Ekim 1868 tarihli "Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi"nin yayımlanmasından sonra Beşiktaş 7. Daire olarak İstanbul'un 14 belediye dairesinden biri olarak nitelendirilmiştir²⁷.

5 Ekim 1877 tarihinde çıkartılan Dersaadet Belediye Kanunu ile belediye dairelerinin sayısı yirmiye çıkarılmış ve yeni sınırlar çizilmiştir. Bu kanunla Beşiktaş, merkezi Beşiktaş olan 8. Daire ile merkezi Arnavutköy olan 9. Daire'ye ayrılmıştır. 1879'da daire sayısı 10'a indirilmiştir. 8. ve 9. Daireler birleştirilmiş, 4. Daire adını almıştır. Ortaköy Beşiktaş'ı oluşturan 17 mahalleden biridir²⁸.

Birinci Meşrutiyet'in ilanından (1876) sonra İstanbul'a ilk kez bir vali atanmış, diğer vilayetler gibi İstanbul'da da sancak (mutasarrıflık), kaza (ilçe) ve nahiye (bucak) birimlerinin kurulması öngörülmüştür. II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) valilik kaldırılmış, mülki yönetim Zaptiye Nezareti'ne verilmiş, surdışında kalan iki ana bölge Üsküdar ve Beyoğlu'nda iki mutasarrıflık oluşturulmuştur. Beşiktaş Beyoğlu Mutasarrıflığı'nın yetki alanı içinde yer almıştır. Bu yapı Cumhuriyet'in ilanına (1923) kadar sürmüştür²⁹.

Cumhuriyet döneminde bu mutasarrıflıklar il haline getirilmiştir. İstanbul 1926 yılına kadar üç il olarak yönetilmiş; bu tarihten sonra Beyoğlu ve Üsküdar ilçe yapılmıştır. Beşiktaş 1930'da Beyoğlu'ndan ayrılarak ilçe statüsü kazanmış, Ortaköy ile Arnavutköy bucak merkezi olmuştur. 1930'da Beşiktaş ilçe olduğunda 14 mahallesi vardır. Son 40 yılda oluşan yeni yerleşmelerle mahalle sayısı 22'ye ulaşmıştır.

2.3 BÖLGENİN TARİHSEL SÜRECİ

2.3.1 19. YÜZYIL ÖNCESİ

Bizans döneminde Boğaz "Stenon" olarak adlandırılmıştır. Osmanlı Döneminde ise "Halic-i Bahr-i Rûm", "Halic-i Bahr-i Siyah", "Halic-i Konstantiniye",

²⁷ Akbaya, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.4.

²⁸ Akbaya, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.4.

²⁹ Akbaya, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.5.

“Konstantiniye Boğazı”, “İskender Boğazı”, “Mercü’l-Bahreyn”, “Macmaü’l Bahreyn”, “İslambol Boğazı” “İstanbul Boğazı” ve “Boğaz” isimleriyle anılmıştır.

İlk çağa dair bilgiler mitolojik öykü ve söylencelerden ibarettir. Herodot’a göre Karadeniz’den Bosforos’a (Öküz Geçidi) girildiği yerden iki kıyı boyunca sağlı sollu birbiri peşine sıralanan yerleşim birimleri vardır. Rumeli yakasındaki, adı “beşik” anlamına gelen önemlice ve bir köy olan “Gunella”dan bahseder. Gunellai günümüzdeki Beşiktaş’ın bulunduğu yerdedir ve bu günkü Ortaköy’ün adı “ Vaka”dır. “Porta Bombarde” (bugünkü Tophane) ise o tarihte Boğaz’ın Rumeli yakası ile büyük kenti bağlayan ilk yerleşim birimidir³⁰. Bizans Dönemi ise aydınlatılmamıştır. Bunun nedeni bu döneme ait kaynakların güvenilir olmaması ve adı geçen yapıların ve yerlerin günümüzle eşleştirilmemesi yanında kıyıların doğal özelliklerinin değişmesi olarak yorumlanmaktadır³¹.

Boğaziçi hakkında yazılmış bilinen en eski eser II. yüzyıl sonlarında Bizantionlu Dionisios tarafından yazılan “Anapulus Bospori³²”dir. 16. yüzyılda yaşamış Latin seyyah Petrus Gyllius tarafından Latinceye çevrilen bu eserde sahillerde birkaç köy ve çok sayıda sunak olduğu yazılıdır³³.

Geç Roma ve Bizans döneminde Boğaz’da köşkler, saraylar ve manastırlar bulunduğu bilinmektedir. Ancak kent (sur) dışı bir yer olduğu için Bizans döneminde yönetsel bir statüye sahip olmamıştır³⁴. Semavi Eyice’ye göre, Bizans döneminde “Stenon” denilen Boğaziçi’nin önemli bir geçit yeri olarak tarihi olaylara sahne olduğu bilinmektedir. Ancak kıyılardaki iskân yerlerinin tarihçeleri hakkında fazla bilgi edinmek mümkün değildir³⁵. Bizans döneminde, ilk çağda olduğu gibi Boğaziçi’nin sağladığı olanaklardan faydalanılmaya devam edilmiştir. Bunlardan birincisi balıkçılıktır. İkincisi ise buradan geçmek zorunda kalan gemi ve bunların yüklerinden alınan vergi ve harçlardır. I. İustnianos (527-565) döneminde Boğaziçi’nden geçen bütün gemilerden vergi alındığı bilinmektedir. Boğaziçi, İstanbul’u koruyan geniş ve

³⁰ Kayra, İstanbul Mekânlar ve Zamanlar, s:122.

³¹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Boğaziçi Maddesi, 2 cilt, s:281.

³² Boğaziçi’de Yolculuk.

³³ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Boğaziçi Maddesi, 2 cilt, s:281.

³⁴ Akbayar, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.2.

³⁵ Eyice, Ortaköy Tarih-Sosyal Yaşam ve Mimari Doku.

tabi bir su hendeği olarak Bizans'ı tehdit eden birçok saldırının engellenmesine de neden olmuştur³⁶.

Ortaköy'ün Bizans dönemindeki bilinen bir diğer ismi "St. Phocas"dır. Bu günkü Beşiktaş (Ayios Mamas³⁷) dışındaki Boğaziçi köyleri, kentsel yaşama katılmamıştır.

9. yüzyılda Ortaköy'de İmparator VI. Leon'un (886-912) gözdesi Zoe ile kullandığı "Damianu Sarayı" ile "Hagios Phokas Manastırı" bulunmaktadır. Damianu Mevkiine adını veren manastırın da İmparator Teophilos (829-842) ve III. Mihail (842-867) zamanlarında Bizans'ın ileri gelenlerinden Damianos tarafından yaptırıldığı ileri sürülmektedir³⁸.

9. yüzyılda Ermeni asıllı Ortodoks Patriği VII. İoannes Grammatikos'un (832-842) ya da kardeşi Arsabarios'un bir saray yaptırdığı bilinmektedir. Döneminin her türlü konforuna sahip bu saray yüzünden semt "Arsebera" olarak ün kazanmıştır. Sarayda gizli ayin ve ahlaka aykırı eğlenceler yapıldığı yolunda çıkan dedikodular nedeniyle Saray, I. Basileios (867-886) tarafından satın alınarak manastır yapılmıştır. Meryem Ana adını taşıyan bu manastır Bizans'ın son yıllarına kadar varlığını sürdürmüştür³⁹. Yeri tam olarak tespit edilememekle beraber, Ortaköy'de halen mevcut olan modern Ayios Fokas Kilisesi'nin yerinde olduğu iddia edilmekle birlikte, Cristoforo Buondelmonti'nin 1420'lerde çizdiği haritasında Diplokionion'un⁴⁰ güneyinde, yani Beşiktaş'ta gösterilmektedir⁴¹.

³⁶ Güngör, Boğaziçi Büyüsü, s.121.

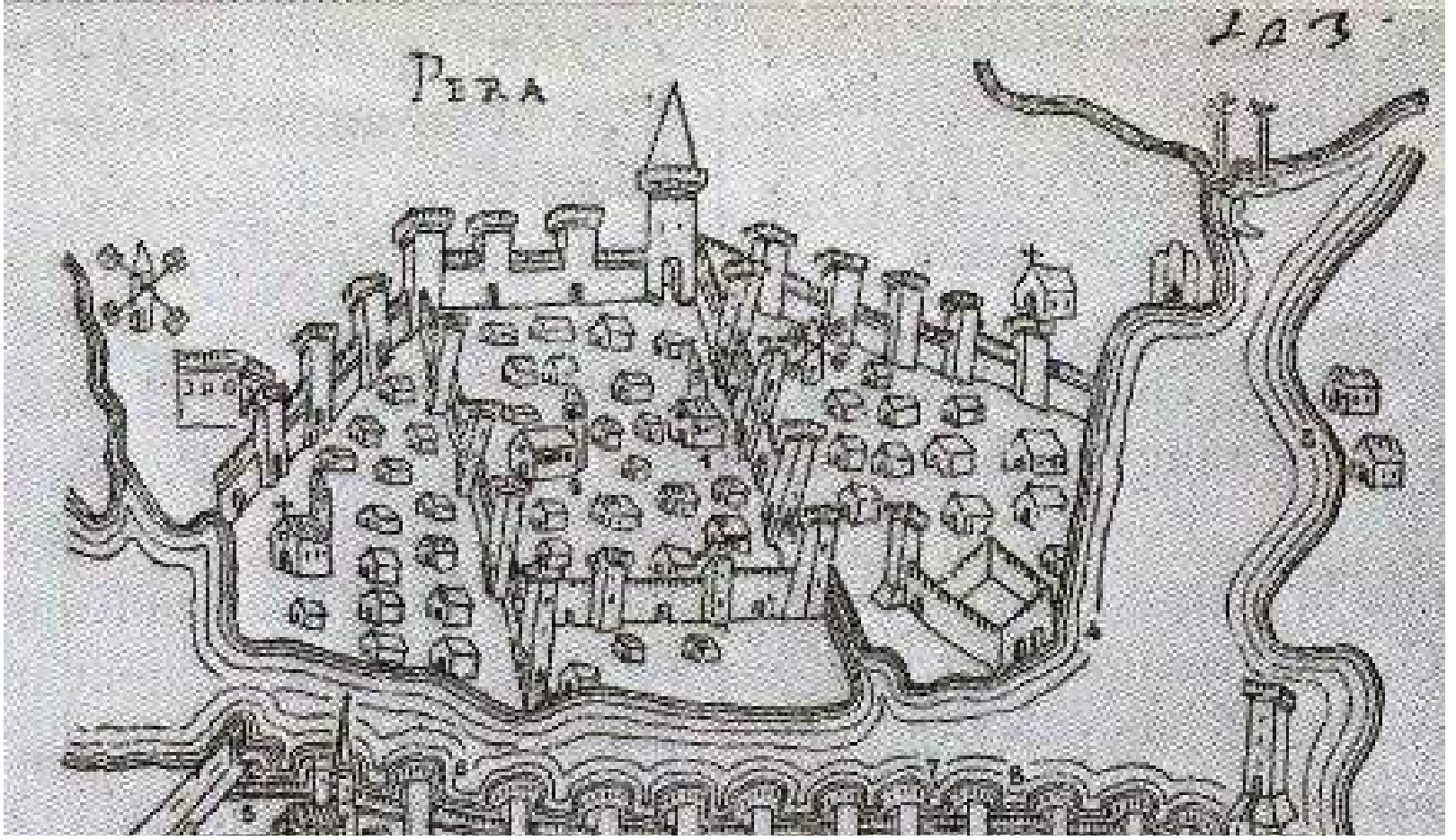
³⁷ MS. 469'da büyük bir yangın geçiren "Ayios Mamas"a Bulgar Orduları saldırmış ve kent çevresini de harabeye çevirmişlerdir. Boğaz köylerine de zarar veren Bulgar saldırısında harap olan I. Leon'un sarayı Tefofilos tarafından yeniden yaptırılmıştır.

³⁸ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s:112.

³⁹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

⁴⁰ Diplokionion (Çifte Sütunlar) olarak anılan anıt, geç Bizans kaynaklarında "Zeukta Kionia" adı ile de geçmektedir. İlk kez I. Leon (457-474) döneminde değinilen, imparatorların yazlık ikametgâhı, Ayios Mamas saray kompleksinin kalıntılarından olduğu düşünülmektedir.

⁴¹ Akbayer, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.16.

Şekil 1- 1422 Buondelmonti Haritasında Galata Surları dışında görülen Diplokionion.

Bizans'ın son döneminde (1261-1453) Beşiktaş ve Ortaköy'de yerleşimler olduğuna ilişkin izler varsa da bunların niteliği ve boyutları belirsizdir⁴². Bugünkü Ortaköy'ün, Ayios Fokas Manastırı çevresinde geliştiği düşünülmektedir⁴³. Rumların aynı azize ithaf ettikleri bugünkü küçük kilise de aynı isimdedir. Eski Ayios Fokas Manastırı'nın yeri bulunamamıştır.

Türklerin Boğaz'ı egemenlikleri altına alma girişimleri Orhan Gazi'nin 1352'de Üsküdar'ı, 1353'te Kadıköy'ü kuşatması ile başlamıştır. Türkler 1391 ve 1402'de İstanbul'u alma girişiminde bulunmuşlar ancak kenti ele geçirememişlerdir. Orhan Gazi döneminde (1326-1359) Anadolu yakasında yerleşen Türklerin Rumeli yakasına geçişi ve Boğaziçi'ni kontrol altına alma çabaları I. Bayezid'in (1389-1402) 1391'de Anadolu Kavağı'nın kuzeyindeki "Yoros Kalesini" Cenevizlilerden alması ile gerçekleşmiştir. Anadolu Hisarı'nın yaptırılmasının ardından Türkler, Üsküdar ve Kadıköy'e yerleşmiş; Anadolu yakası Türklerin yerleşim alanı haline gelmiştir.

⁴² Akbayan, Dünden Bugüne Beşiktaş, s.17.

⁴³ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

Bizanslılardan 14. ve 15. yüzyılın ilk yarısında Boğaziçi'ni boşaltmaları, Boğaziçi'nin tümüyle Türklerin egemenliğine geçmesini sağlamıştır.

29 Mayıs 1453'deki Fetih'ten sonra kaçışlar nedeniyle şehrin nüfusunda ciddi bir azalma olmuştur. II. Mehmet'in (1451-1481) imar faaliyetleriyle birlikte, İmparatorluğun çeşitli yerlerinden Müslüman, Hıristiyan ve Yahudiler zorunlu olarak İstanbul'a yerleştirilmişlerdir.

15. yüzyılın ikinci yarısında güvenlik kaygısının azalmasıyla birlikte, kent yeniden iskân edilirken sur dışı alanlara taşınmıştır. Bu dönemde Ortaköy'ünde içinde bulunduğu Salıpazarı'ndan Büyükdere'ye kadar olan sahil şeridi yerleşim alanı haline gelmiştir. Tophane ile Beşiktaş arasında seyrek bir yerleşim oluşurken, Beşiktaş'ta yoğunluk görülmektedir. Bu dönemde Ortaköy'e Rum ve Yahudiler yerleşmiştir⁴⁴.

15. yüzyılda Beşiktaş'ın iskân tarihine ışık tutan önemli bir belge 1498-1499 tarihli "İstanbul Haslar Kazası Defteri" ve bu defterin başında yer alan kanunnamedir. Bu deftere göre aralarında "Asomato nam-ı diğer bu büyük Akıntıburnu, Ayofoka (Ortaköy), Beşiktaş, Maçokat'ın (Maçka) da yer aldığı" İstanbul çevresindeki 164 köye hem Anadolu hem Rumeli'den sürgün yoluyla, hem de "ortakçı kul" adıyla savaş tutsaklarından oluşan gruplar yerleştirilmiştir. Kanunnamede yer alan bir hükümden de Galata Dairesi'ndeki bu köylerde bağcılık yapıldığı anlaşılmaktadır⁴⁵.

Beşiktaş'ın kıyı kesimi ise II. Bayezid (1481-1512) döneminde kaptan-ı deryalara verilmiş, daha sonra Beşiktaş Bahçesi olarak anılacak Dolmabahçe'den Hayreddin İskelesi'ne kadar uzanan bu alanda (bugünkü Dolmabahçe Sarayının kapsadığı alan) kaptan-ı deryalar için bir yalı yaptırılmıştır. Beşiktaş kıyısı 16. yüzyılda da bu özelliğini sürdürmüş, Barbaros Hayreddin Paşa, Sinan Paşa ve Kılıç Ali Paşa gibi kaptan-ı deryalar Beşiktaş'ta kalıcı izler bırakmıştır⁴⁶.

Kanuni Sultan Süleyman (I. Süleyman) (1520-1566) ile başlayan dönemde İstanbul, Klasik Osmanlı kültürünün imgesi olarak nitelendirilir⁴⁷. Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri, siyasi ve ekonomik olarak en iyi durumda olduğu 16.

⁴⁴ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.188.

⁴⁵ Akbayan, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.17.

⁴⁶ Akbayan, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.17.

⁴⁷ Akbayan, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.17.

yüzyılda, Boğaziçi'nde bahçe kent dokusu hâkimdir. Bu dönemde Boğaziçi imar edilmiş ve yeni yerleşmeler başlamıştır. Yerleşim alanları daha önceki dönemlerdeki gibi birbirinden mesafelidir. Kıyılara inşa edilen camilerin çevresinde birkaç mahalle ve bunların arasında bağ ve bahçeler ile yamaçlarda koruluklar vardır⁴⁸.

Boğaziçi'nde 16 yüzyıldaki düzenli nüfus artışı, Sultan ve saray mensuplarının yazlık saray ve sahilsaraylarını⁴⁹ yaptırmalarına bağlanmaktadır⁵⁰. Avrupa yakası köylerinin Anadolu yakasındakilere göre daha gelişmiş olduğu bu dönemde Ortaköy, Arnavutköy, Bebek ve İstinye bir Rum köyüdür. Türkler ve Hıristiyanlar yeni yeni bir arada yerleşmeye başlamışlardır. Nüfusun artmasıyla birlikte suyolu taşımacılığı da gelişir. Beşiktaş, Bizans döneminde olduğu gibi iki yaka arasındaki en kolay geçiş noktasıdır. 16. yüzyıl ilk yarısında Müslümanlar nüfusun %58'ini, Hıristiyanlar %32'sini Yahudiler ise %10'unu oluşturmaktadır⁵¹. Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminden itibaren Ortaköy ve Beylerbeyi'nden itibaren Boğaz'ın her iki yakasında yerleşmeler hızla yayılmaya başlamıştır. Boğaziçi'nde suyolu ulaşımı gelişmeye başlayınca, kayık ve pereme sayısı artmış, özel iskele ve kayıkhaneler kurulmuştur. Bu dönemden itibaren vadilerin ve imkân veren yerlerin dinlenme ve eğlenme alanları olarak ayrılması Boğaziçi'ne getirilen yeni kullanımlardır⁵².

Beşiktaş kıyıları I. Ahmet (1603-1617) döneminden başlayarak hanedana geçmiş ve hasbahçeler olarak düzenlenip sahilsaraylarla donatılmıştır⁵³. 17. yüzyıldan itibaren Ortaköy kıyı yerleşmesi mimarisini sahilsaray ve sahilhaneler oluşturur. Yöneticilerin ve zenginlerin büyük konutları olarak tanımlanabilen "sahilsaraylar" bugünkü tanımla "yalı" olarak isimlendirilebilecek, "sahilhaneler"den daha büyük konut yapılarıdır⁵⁴.

17. yüzyılda Boğaz'ın her iki yakasında pek çok köy ile bahçe ve koruluklar bulunmaktadır. Avrupa yakasında, Arnavutköy, Kuruçeşme, Yeniköy, Tarabya ve

⁴⁸ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.244-253.

⁴⁹ Sahilsaray, İstanbul Boğazı'nın iki yakasında Osmanlı hanedanına ait yazlık veya daimi ikamete mahsus saraylardır.

⁵⁰ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Boğaziçi Maddesi, 2. cilt, s:272.

⁵¹ Çelik, 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul, s.20.

⁵² Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Boğaziçi Maddesi, 2. cilt, s:272.

⁵³ Akbayan, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.17.

⁵⁴ Erdenen, Boğaziçi Sahilhaneleri, 1. Cilt, s:7.

Büyükdere’de yoğun olarak yaşanmaktadır. Eremya Çelebiye göre 17. yüzyılda Ortaköy Yahudi ve Ermenilerin yaşadığı mahalleler arasında sayılabilir. Türkler ise Bebek’ten itibaren kuzeye doğru yerleşmeye devam etmektedirler.

Evliya Çelebi 1635’te başlayıp kaynaklara göre elli yıl süren gezilerini anlattığı on ciltlik “Seyahatname” adlı eserinde Ortaköy’den şöyle bahsetmektedir:

“Eski devirlerde tamamen Kâfirler otururlarmış, sonra Süleyman han asrında Defterdar (---) Paşa deniz kıyısında bir cami yapmış, diğer ileri gelenler de yalılar yapınca mamur olmuştur. Deniz kıyısında bir derenin iki tarafında iki bin üç yüz kat kat yalılar, bağlı ve bahçeli saraylar ve diğer evlerdir.

Deniz kıyısındaki yalılardan başta Baltacı Mahmut Ağa Yalısı, Şekerci Yahudi Yalısı, İshak Yahudi Yalısı, (---) Zade Yalısı, Mimar Mustafa Yalısı, Safiye Sultan Yalısı, Ekmekçizade Ahmed Paşa Yalısı, Cıgalazâde Mahmud Bey Yalısı, Kara Hasanoğlu Yalısı, Çelebi Kethûdâ Yalısı ve Nakkaş Paşa Yalısı sayılabilir. Bu yalılardan başka şehir içi kefare ve Yahudiler ile doludur. İki yüz kadar dükkânlar var, bunların çoğu meyhanelerdir. Han, imaret, medresesi ve bedesteni yoktur, ancak bağ ve bostanları çoktur. Hâkimi; Galata Mollası nâibi, Sübaşısı ve yeniçeri yasakçısı vardır. Bostancıbaşı da hükmeder ve cezalandırılması serbesttir. Ancak Defterdar Paşa Camii ve Baltacı Mahmut Ağa Mescidi var, başka yoktur. Bir hamamı var, Hüsvrev Kethuda’nındır ve Mimar Sinan yapısıdır. Havâsı gayet tatlıdır, tellâkları güzeldir. Sebilhaneleri yoktur, ama deniz kıyısında Tekeli Mustafa Paşa’nın bir hayat pınarı çeşmesi vardır, tarihi budur:

Can-fezâ çeşme-i sevâb oldu.

Sene (---)

Bu kasabada ziyaret yeri ve başka imaret yoktur.”⁵⁵

17. yüzyıl balıkçılık ve kayık tamirleriyle uğraşan insanların yaşadığı Ortaköy’de, dere içinde bir Müslüman Mahallesi, kıyıda ise yalılar vardır. Bu yalıların hiç biri günümüze ulaşmamıştır. Bunun başlıca sebebi, Beşiktaş’tan Ortaköy’e uzanan sahildeki yalılar kaldırılarak elde edilen alana Abdülaziz (1871-1866) tarafından

⁵⁵ Kahraman-Dağlı, Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi..., s.413.

yaptırılan yeni Çırağan Sarayıdır⁵⁶. Bu yüzyılda şehrin nüfusu ve düzensiz yerleşimler artmıştır. Osmanlı döneminin en büyük yangınları da bu yüzyılda görülmüştür. Yangın ve yangın korkusu sur dışı yerleşmelerin gelişiminde önemli bir etkidir. Sultan saraylarıyla başlayan Boğaziçi yerleşmeleri, 17. yüzyıldan itibaren kıyı şeridi ve köy içi yerleşmelerine uzanmaya başlamıştır⁵⁷.

18. yüzyıl toplumsal ve kültürel hareketleri ile batılılaşmanın başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. İçe dönük yaşayan Osmanlı toplumu Lale Devri ile kentsel boyutlarda dışa dönük yaşamaya başlamıştır⁵⁸. Beşiktaş ve çevresinde kır-kent iç içeliği devam etmektedir⁵⁹. Yeni saray ve yalıların yapıldığı III. Ahmet (1703-1730) dönemindeki imar çalışmaları ile Boğaziçi'nde yeni bir İstanbul oluşturulmuştur. Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Fransa'dan yazdığı mektuplarla başlayan Lale Devri'nde (1718-1730) mimaride ve çevre düzenlemesinde yabancı öğeler ağırlık kazanmıştır⁶⁰. III. Ahmet ve veziriazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın önderliğini yaptığı yeni yaşam biçimi, Nevşehirli İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'taki Kazancıoğlu Bahçesi olarak bilinen yerde yaptırdığı yalısı ile Beşiktaş'a Kâğıthane gibi dönem içinde ayrı bir önem kazandırmıştır. Lale Devri Patrona Halil İsyanı (1730) ile son bulmuş, Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın yarattığı Boğaziçi yok olmuştur.

Lale Devri başta hanedan olmak üzere İstanbul'un üst tabakasının yaşam biçiminde kalıcı izler bırakmıştır. III. Ahmet'ten (1703-1730) sonra tahta çıkan I. Mahmut (1730-1754) batılılaşma çabalarına devam etmiştir. Saraya ait bahçeler halkın kullanımına açılırken devletin ileri gelenleri için yeni yalılar yapılmıştır.

18. yüzyıl ortalarına kadar Beşiktaş'ın ve Ortaköy, Kuruçeşme, Arnavutköy, Bebek köylerinin bağlı bulunduğu tüm Galata bölgesi su şebekesinden yoksundur. Su ihtiyacı Boğaz yamaçlarının doğal bitki örtüsünü bozmadan oluşturulan bahçeler ile bağ ve bostanların kuyularından karşılanmıştır⁶¹. 1731'de tamamlanan Bahçeköy'deki I. Mahmud Bendi ile Beşiktaş bölgesine su getirilebilmiştir. 1731-1839 arasında

⁵⁶ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

⁵⁷ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.273.

⁵⁸ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.315.

⁵⁹ Akbayar, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.19.

⁶⁰ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.313.

⁶¹ Akbayar, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.19.

tamamlanan Taksim Suyu tesisleriyle semtlerdeki çeşme ve hamam sayısında artış sağlanmıştır⁶².

18. yüzyılda artan nüfus ile Boğaziçi'nde yeni yerleşmeler devam etmiştir. Köylerin yaşamları kent yaşamına katılmaya başlamıştır. Bu yüzyılda Ermeniler Beşiktaş, Ortaköy, Bebek, İstinye, Yeniköy ve Tarabya'ya yerleşmişlerdir. Yüzyıl sonlarında Beşiktaş, Ortaköy, Kuruçeşme sahilinde sultan ve saray mensuplarının yalıları vardır. Köyiçlerinde yaşayan halk geçimlerini balıkçılıktan, bahçe ve bostancılıktan sağlamaktadırlar. 18. yüzyılda Ortaköy'de bir salhane (kesimhane) ve bir mumhane bulunduğu dair kayıtlar bulunmaktadır⁶³. 19. yüzyıla kadar Ortaköy enginarı ile ün salmıştır⁶⁴. Ermeni tarihçi İnciciyan'a göre 1759'da Surp Asdvadzadzin Kilisesi'nin yıktırılması üzerine Ortaköy ve çevresindeki Ermeniler günden güne dağılarak azalmışlardır⁶⁵.

Marmara Denizi'nden bakıldığında İstanbul, surlarla çevrili bir kent karakterini korumaktadır. Boğaziçi silüetinde ise camiler ile yerleşim alanlarının homojen ve yatay gelişimi etkindir. Mimari açıdan bakıldığında sanatsal üslupların etkisi ile modern askeri kurumlar kentsel ölçekteki etkisi göze çarpmaktadır. 18. yüzyıl son çeyreğinde tersane, kışla ve okul yapıları 19. yüzyıl kozmopolit İstanbul'unu oluşturmaya başlamıştır⁶⁶.

2.3.2 19. YÜZYIL VE SONRASI

19. yüzyılda Beşiktaş ve çevresi Türk, Yahudi, Rum ve Ermenilerin beraber yaşadığı yerleşim alanları olmuştur⁶⁷. 19. Yüzyılda İstanbul'un üç temel konut tipinden biri olan ahşap sıra evlerin en güzel örnekleri Ortaköy ve Arnavutköy'de yapılmıştır. Çoğunlukla gayrimüslimlerin yaptığı iki ya da üç katlı olan bu ev dizileri, orta sınıf işveren ve çalışanlar için inşa edilmiştir⁶⁸.

⁶² Akbayar, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.20.

⁶³ Akbayar, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.20.

⁶⁴ Belge, İstanbul Gezi Rehberi, s:303.

⁶⁵ Akbayar, Dünden Bugüne Beşiktaş,s.20.

⁶⁶ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.327.

⁶⁷Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Beşiktaş Maddesi, 2. cilt, s:161-163.

⁶⁸ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.368.

Bu yüzyılda Batı tekniklerini ile Türk geleneksel mimarisini birleştiren tarzdaki mimari gelişirken, yapılar çoğalmış, gezinti ve piknik alanları oluşmuş, köyiçi yaşantısı gelişerek büyümeye devam etmiştir. Bu süreç içinde yerleşmelerin ihtiyaç duyduğu hizmetler oluşmaya başlamış, yüzyıl başından itibaren de karakol ve eğitim binaları gibi yapılar yapılmaya başlamıştır⁶⁹.

II. Mahmud'un (1808-1839) Topkapı Sarayı'nı bırakarak kışları Beşiktaş Sarayı'nda geçirmek istemesi başlangıçta tepki ile karşılanmışsa da 1820'den sonra çoğu zaman Beşiktaş ve Çırağan Sarayları ile Yıldız Kasrı'nda kalmış ve 1834'den sonra Topkapı Sarayı'nı bütünüyle terk etmiştir. Padişahla birlikte hanedanın diğer üyeleri ve devlet ricali Beşiktaş ve çevresine yerleşmeye başlamıştır⁷⁰.

Sultan'ın 1843-1855 tarihleri arasında inşa edilen Dolmabahçe Sarayı'na⁷¹ 7 Haziran 1856'da taşınması ile yakın çevresinde yeni mahalleler oluşmaya başlamıştır. II. Abdülhamit'in (1876-1909) 1876'da⁷² iki ihtilâle sahne olan Dolmabahçe Sarayı'nı duygusal nedenlerle terk ederek daha korunaklı olan Yıldız'a çekildiği anlatılır. İlk kez Sultan II. Selim'in (1789-1807) annesi Mihrişah Sultan için yaptırdığı Yıldız Sarayı'nın, II. Abdülhamit'in zamanında ana saray olarak kullanılması ile bölgedeki imar hareketleri devam etmiştir. Yıldız Sarayı, Dolmabahçe Sarayı gibi monoblok değildir. Sahilden başlayarak kuzeybatıya doğru yükselip sırt çizgisine kadar bütün yamacı kaplayan bir bahçe ve koruluk içine yerleştirilmiş saraylar, köşkler, yönetim, koruma, servis yapılarından oluşan bir bütündür. Bundan sonra bölgeye değişik zamanlarda, ihtiyaca göre birçok bina eklenmiştir.

19. yüzyıl ortalarından itibaren buharlı gemilerin sayısının artması nedeniyle⁷³ bu gemilerde kullanılan kömür ihtiyacının karşılanması amacıyla depolama tesisleri de

⁶⁹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Sahisaraylar Maddesi, 6. cilt, s:410.

⁷⁰ Akbayar, Dünden Bugüne Beşiktaş, s.20.

⁷¹ 16. yüzyıla kadar Osmanlı donanmasının demirlediği Boğaziçi'nin bu büyük koyu zamanla bir bataklık haline gelmiştir. 17. yüzyılda doldurulmaya başlanan koy, padişahların dinlenme ve eğlenceleri için düzenlenen bir "hasbahçe"ye dönüştürülmüştür. Bu bahçede çeşitli dönemlerde yapılan köşkler ve kasırlar topluluğu uzun süre "Beşiktaş Sahilsarayları" adıyla anılmıştır.

⁷² 30 Mayıs 1876'da Padişah Abdülaziz tahttan indirilmiş, yerine Abdülaziz V. Murat getirilmiştir. 31 Ağustos 1876'da akıl sağlığı yerinde olmayan V. Murat tahttan indirilmiş, yerine II. Abdülhamit padişah olmuştur.

⁷³ İstanbul'da 1851'de faaliyete geçen Şirket-i Hayriye önceleri Boğaziçi'nde daha sonra İzmit, Yalova, Bandırma hatlarında buharlı gemi çalıştırarak yolcu taşımacılığı yapmıştır. (Mintzuri, İstanbul Anıları, s:25)

gerekli hale gelmiştir. 1829'da keşfedilen Karadeniz Ereğlisi kömür yatakları ve İngiltere'den getirilen kömürlerin depolanması için ilk olarak 1848-1849'da Kuruçeşme'de bir depo kurulur. Ek depo yerleri ise Sarayburnu, Kireçburnu, Unkapanı ve Ortaköy'dür. Ancak Ortaköy'deki depo semt halkının şikâyetleri üzerine Sultan Abdülaziz döneminde (1861-1876) kapatılmıştır⁷⁴.

1848 yılında kent planlarının hazırlanmasında uyulacak yeni kurallar, arsa, sokak ve yapı boyutları hakkındaki "Ebniye Nizamnamesi"⁷⁵ yürürlüğe konmuştur⁷⁶. 1855'de ilk belediye kurulmuştur. 1857'de İstanbul 14 belediye bölgesine ayrılır. Ancak bu örgütlenme başarılı bir şekilde uygulanamaz. 1865 Hocapaşa yangınından sonra "Islahat-ı Turuk Komisyonu" kurulur. Modern kentleşmeye ve kente yeni bir çehre kazandırmaya yönelik çalışmaların etkisi Saray'a yakın olması nedeniyle Beşiktaş'ta kalıcı olmuştur. Dolmabahçe-Ortaköy arasındaki yolu ağaçlandırılması bu dönemdedir (1880-1890). 1877'de çıkarılan Dersaadet Belediye Kanunu ile Beşiktaş-Ortaköy arasında ahşap yapı yapılması yasaklanmıştır⁷⁷.

Beşiktaş sirtlarına Yıldız'da bulunan saltanat merkezine yakınlığı nedeniyle yerleşim artmıştır. 1869'da atlı tramvay şirketinin kurulması ve 1871'de Azapkapı ile Ortaköy arasında seferlere başlaması bölgenin kara ulaşımını kolaylaştırmıştır. Ortaköy yerleşimi de bu tarihten sonra gelişmiştir⁷⁸. Çırağan'ın son ahşap sarayını yaptıran Abdülmecit'in (1839-1861) Ortaköy sahilinde 1853 tarihinde neo-barok tarzda yaptırdığı Büyük Mecidiye Camii, Ortaköy'ün son dönem Osmanlı görkemini yansıtır. Abdülmecid Ortaköy'ün imarına önem vermiş, Ortaköy Deresi üzerinde bugün var

⁷⁴ Müller-Wiener, Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanları, s:106.

⁷⁵ 1848 yılında Batı şehirciliğinin bazı temel ilkelerini getiren ve Osmanlılar'ın ilk imar yasası olan birinci Ebniye Nizamnamesi ile İstanbul ve diğer Osmanlı kentlerini Batılı kent modeline göre ve kabul edilmiş usuller çerçevesinde değiştirecek parsellemelere gidilmiştir. 1864 tarihli Ebniye ve Turuk Nizamnamesi ile yürürlükten kaldırılan bu yasayla belediyelere, açacakları yolların çevrelerinin ve yangın yerlerinin haritalarının yaptırılması, genişletilecek yollarda bulunan ve üzerinde binaların yer almadığı parsellerin yarısının bedelsiz olarak belediyeye verilmesi, imara açılacak arazilerin imara açılabilmesi için belediyeye bir okul ve bir karakol yerinin bedelsiz olarak terk edilmesi, çıkmaz sokakların yapılmaması, yollarda kademelendirmeye gidilerek yol genişliklerinin beş gruba ayrılması, yapıların yükseklikleri, çıkmaların nitelikleri ve yangınlara karşı alınacak önlemlere ilişkin hükümler getirilmiştir.

⁷⁶ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.354.

⁷⁷ Akbayer, Düünden Bugüne Beşiktaş,s.21.

⁷⁸ Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tramvay Maddesi, 7. cilt, s:299.

olmayan köprüyü, sahilde iskelenin güneyindeki mermer sütunlu karakol binasını yaptırmıştır⁷⁹.

19. Yüzyılın ikinci yarısında Ortaköy sahilinde kâgir yapılara rastlansa da, köy içi konutlarında İstanbul genelindeki gibi kâgir yapılaşmanın teşvik edilmesine ve yangınlardan sonraki düzenlemelere rağmen ahşap kullanımı yoğun olarak devam etmiştir. Bu durum daha çok ekonomik sebeplere bağlanır. 1865'teki Hocapaşa Yangını'ndan sonra İstanbul'daki yolları düzenlenmesi ve genişletilmesi amacıyla oluşturulan Islahat-ı Turuk Komisyonu'nun kireç ve tuğla üretmesi, malzeme ucuzlatma çabaları ve çeşitli anlaşmalarla kâgir yapılaşmanın yaygınlaşması başarılabilmiştir⁸⁰.

1869⁸¹, 1875⁸² ve 1884⁸³ tarihlerinde eski eserlerin korunması ile ilgili Asar-ı Atika Nizamnameleri⁸⁴ yürürlüğe konmuştur. 1882 de yürürlüğe giren Ebniye Kanunu ile cami avlularına, seyir ve gezinti yerlerine yapı yapılması yasaklanmıştır. Boğaziçi'nin başlangıcı, Anadolu yakasında Paşalimanı, Rumeli yakasında Ortaköy olarak belirlenmiştir. Bu kanun ile Boğaziçi sahil yapılarının ve köşklerinin ahşap olma zorunluluğu getirilmiştir. İstanbul, iki kısma bölünmüştür. Beyazıt tarafı birinci kısım,

⁷⁹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:141.

⁸⁰ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Islahat-ı Turuk Maddesi, 4. cilt, s:113.

⁸¹ 13 Kasım 1869 tarihinde çıkarılmış ilk Âsâr-ı Atika Nizamnamesi, tarihî önemi olan "antika"ların İstanbul'daki bir müzeye konmasını ve araştırmalar için yeni kurallar oluşturulması gerektiğini kayıt altına almıştır. Nizamname ayrıca Osmanlı topraklarında eski eser aramak isteyenlerin Maarif Nezaretinden izin alması koşulunu getirmiş, eski eserlerin yurt dışına çıkartılamayacağını, ancak, yurt içinde satılabileceğini belirtmiştir. (Karaduman, H. Belgelerle İlk Türk Asar-ı Atika Nizamnamesi, s:73-92)

⁸² İkinci Nizamname arkeolojik kazılar ve definecilikle ilgilidir. Yeni kurallara göre, eski eser ya da define kazısı için doğrudan Maarif Nezaretine başvurulacaktır; yasal ruhsat ve arazi sahibinin izni olmadan kazı yapılamaz; ruhsata uyulup uyulmadığı, İstanbul'da Zaptiye Nezareti, illerde ise yerel yönetim tarafından izlenecek ve denetlenecektir. Kazıdan çıkan eserler devlet ve kazı yapan arasında paylaşılacaktır. Eski eser dışalımını serbesttir ve gümrük bağışıklığı vardır; buna karşın dışarıya çıkarılacak olan eserlerin müze tarafından istenmemesi ve Maarif Nezaretinden izin alınması gerekmektedir. 1875 tarihli nizamnamede, caddenin genişliğine göre konut yükseklikleri belirlenmiş, 15 ve daha geniş olan caddelerde konut yükseklikleri, 24 ziraya kadar çıkarılmış, iki bölgeye bölünen İstanbul'un birinci bölgesinde ahşap inşaat tamamen yasaklanmıştır. (Karaduman, H. Belgelerle İlk Türk Asar-ı Atika Nizamnamesi, s:73-92)

⁸³ 21 Şubat 1884'de yürürlüğe giren Üçüncü Âsâr-ı Atika Nizamname'sinin birçok maddesi tümüyle arkeolojik kazılara, eski eser ithal ve ihracına ayrılmıştır. 7. maddede kazı yapmak için ruhsat alınması zorunluluğu getirilmiş, kazılarda çıkan tüm eserlerin devlete verileceği ve ülke dışına çıkartılamayacağı belirtilmiştir. (Karaduman, H. Belgelerle İlk Türk Asar-ı Atika Nizamnamesi, s:73-92)

⁸⁴ 1906 tarihli son Âsâr-ı Atika Nizamnamesi, ilk üç Nizamnamenin uygulanması sonucu elde edilen deneyimler, arkeolojik kazıların artması, meslek adamlarının yetişmeye başlaması, yeni bir yasal düzenleme yapılmasını zorunlu kılan nedenler arasında yer almaktadır. 23 Nisan 1906'da çıkartılan bu son Nizamname, Cumhuriyet döneminde de kullanılacak ve 1973 yılına değin, tek koruma mevzuatı olma özelliğini koruyacaktır.

Fatih tarafı ise ikinci kısım olarak ayrılmıştır. Azapkapı, Şişli, Feriköy, Ortaköy bölgeleri birinci kısma; Tatavla, Kasımpaşa tarafı ile Boğaziçi, Kadıköy, Adalar ikinci kısma dâhil edilmiştir⁸⁵.

Kaynaklarda, Osmanlı döneminde Ortaköy'e özel bir anlam yüklenmediği belirlenmiştir. Padişah ailesinden şehzade ve sultanlar da Beşiktaş'tan Ortaköy'e uzanan sahil şeridinde oturmuşlardır. Ortaköy'ün ulaşım yönünden çeşitli imkânlarla sahip olması nedeniyle genellikle Dolmabahçe ve Yıldız Sarayları çalışanları tarafından da kullanılmıştır. Yıldız Sarayı'nın yakınında konumlanması nedeniyle Sarayın yemek ihtiyacının karşılandığı bir semt olmuştur. Ancak bu dönemde Ortaköy kozmopolitliğini yitirmemiştir. Kimi zaman Yahudi nüfus fazlayken Osmanlı Dönemi'nin başlarında (15. yüzyılın ilk yarısında) Rumlar ağırlıktadır. Ermeniler Ortaköy'de yoğun olarak yerleşmiş bir diğer gruptur. Ancak Rum, Ermeni, Yahudi ya da Müslüman mahallelerinden oluşan bir yerleşimden bahsetmek doğru olmaz. Ortaköy'de özellikle kiliselerin bulunduğu kısımlarda kilisenin cemaatinden insanların ya da cami yakınında Müslümanların yoğunlaştığı söylenebilir.

2.3.3 CUMHURİYET DÖNEMİ

I. Dünya Savaşı (1914-1918) sonrası yoksul durumda kalan İstanbul'un Türkiye içindeki politik konumu Ankara'nın başkent olması ile değişmiştir. İstanbul ve Boğaz Köylerinde yaşayan yabancılar azalmış, Saltanat Ailesi şehirden ayrılmış ve elçilikler yeni başkent Ankara'ya taşınmıştır. Buna bağlı olarak Boğaziçi'nin etnik yapısı değişmiştir⁸⁶.

II. Dünya Savaşı (1 Eylül 1939-2 Eylül 1945) sonrası duraklama dönemi ile Boğaziçi'nin nüfusunda kuzeyden başlayarak tekrar bir azalma görülür.

1936 yılında davet edilerek gelen ve İstanbul'un planlamasını yönlendiren Henry Prost'un hazırladığı planlar ağırlıklı olarak şehrin ulaşım şebekesi ve kullanım alanlarının düzenlenmesini kapsar. 1944'de hazırladığı Boğaz'ın Avrupa Yakası'na ilişkin raporu Dolmabahçe-İstinye, İstinye-Sarıyer-Belgrat Ormanı arası olmak üzere iki bölümdür. Dolmabahçe-Ortaköy-Kuruçeşme-Arnavutköy yol istikamet planı (1938-

⁸⁵ Ergin, Mecelle-i Umur-u Belediye, s: 1698.

⁸⁶ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.383.

1949-1950) ile Ortaköy Bestekâr Şevki Bey Mahallesi imar planı (1948-1949) yapılmıştır⁸⁷.

Menderes dönemiyle (1950-1960) yeni bir yasal süreç ve uygulamaları başlamıştır. Bu dönemde Prost'un çalışmaları tekrar değerlendirilmiştir. Boğaziçi'nde sanayi kuruluşlarına izin verilmiş, vadi içleri apartmanlaşmaya, köy içi yerleşmeleri özelliklerini yitirmeye başlamıştır. Bu dönemde trafiği rahatlatacak yeni bir ulaşım sistemi yaratmak, modern meydanlar açmak, camileri onarıp kenti geliştirmek amacıyla pek çok imar hareketi gerçekleştirilmiştir. Tophane'den Kabataş'a kadar pek çok tarihi yapı yıkılarak "Sahil Yolu" açılmıştır. Ortaköy'e kadar giden binaların duvarları yıkılmış, Ortaköy Camisi'nin etrafı açılarak çevresi düzenlenmiştir. Yol, Ortaköy vapur iskelesinden sonra Hatice Sultan Yalısı arkasından geçirilmiştir. Mısır Sefarethanesi'nin arkasından devam eden yol bu dönemde Bebek'e ulaştırılmıştır⁸⁸.

İstanbul ve Boğaziçi'ndeki eski eserlerin korunmasında 1951'de oluşturulan "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu" (GEEAYK) önemli bir adım olmuştur. Bağımsız çalışan bu kurul, 1951 ile 1983 yılları arasında pek çok kültür varlığını tescil ederek korunmasını sağlamıştır. Bu tarihte Ortaköy'deadet yapı tescil edilmiştir.

"Büyük Nazım Plan Bürosu'nun 1968 yılında koruma altına alınacak tarihsel değerler" araştırmasında, Ortaköy'ün de içinde yer aldığı Boğaz Köylerinin büyük bölümü tarihsel dokusunu koruyabilmiş mahaller arasında yer almıştır⁸⁹.

1960 ile 1970 yılları arasındaki hızlı kentleşme ile kent sınırları büyümüş, gecekondulaşma hızla devam etmiştir. 1975'de Boğaziçi Köprüsü'nün açılması da her iki yakada imar faaliyetlerinin hızlanması ve nüfus artışına neden olmuştur.

1973 yılında yürürlüğe konan 1710 sayılı "Eski Eser Kanunu" ile tarihi eserler, kentsel ve arkeolojik açıdan "Tarihsel Sitler" içine alınabilmiştir. Bu yasa ile Boğaziçi'ndeki bütün imar faaliyetleri GEEAYK'nun denetimine girmiştir. GEEAYK'nun kararı olmadan, Boğaziçi kıyı çizgisi ve topografya yapısının

⁸⁷ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.386.

⁸⁸ İstanbul'un Kitabı,s.103.

⁸⁹Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi...s.405.

değiştirilmesi engellenmiştir. GEEAY Kurulu'nun 14.12.1974 tarih 8172 sayılı kararı ile Boğaziçi Alanı "Doğal Sit Alanı" olarak ilan edilmiş; 14.07.1974 de onaylanarak uygulamaya konulan "Boğaziçi Sahil Şeridi" adındaki 1/5000'lik plan ile sahil şeridi ve yapıları koruma altına alınmıştır⁹⁰.

08.06.1977'de Boğaziçi kimliğinin sahil şeridi ile sınırlı olmadığını kavrayan ve onu bir bütün olarak ele alan yeni bir 1/5000 ölçekli nazım plan hazırlanmıştır. Boğaziçi kültür peyzajını oluşturan alanlar "Sahil Şeridi", "Ön görünüm", "Geri Görünüm" ve "Etkilenme" Bölgeleri olarak ayrılmıştır. Boğaziçi'ni turizm, konut ve rekreasyon kullanımlarına ayıran bu plan, her alt bölge için farklı gelişme kuralları içermiştir⁹¹.

1980'den sonra Boğaziçi'nde hem nüfus olgusuna bağlı olarak hem de fiziksel yapıda büyük değişimler olmuştur. Kentin maddi ve manevi değerlerinin tüketilmesi ile Boğaziçi büyük sermayenin ilgi odağı olmuştur.

22.11.1983 tarihinde yürürlüğe giren 2960 sayılı "Boğaziçi Yasası" ile 08.06.1977 nazım planı ile tanımlanan "Boğaziçi Alanı"nın, Sahil Şeridi, Ön Görünüm, Geri Görünüm ve Etkilenme Bölgeleri sınırları ve koordinatları belirlenmiştir. Bu özel yasa 22.07.1983 onaylı 1/5000 ölçekli Nazım Planda gösterilmiş sınırları esas alır. Kültürel ve doğal güzelliklerin korunması, güzelleştirilmesi, tarihi ve milli kültürümüze dayalı yaşamın yeniden canlandırılması, mesire yerlerinin geliştirilmesi ve gezinti alışkanlıklarının sürdürülmesini teşvik eder. Bu yasa ile belirlenen alandaki kültür ve tabiat varlıklarının onarılması, yeni yapıların kanun hükümleri ve imar planları esaslarında yapılması ve aykırı olanların yıkılması gerekmektedir. Mevcut planda yapı ve nüfus yoğunluğu göz önünde tutulmak şartı ile değişiklik yapılabilen, Sahil Şeridi ve Ön Görünüm Bölgelerinde turizm ve rekreasyon amaçlı alanlarda toplumsal kullanıma açık yapı inşa edilebilmektedir. Yeni konut yapımı ise yasaklanmıştır. Kıyılarda sadece dinlenme, gezinti ve turizm tesisi yapılabilmektedir. Ayrıca akaryakıt ve kömür depolarının bulunması, tersane ve sanayi tesisi kurulması, suyolunda hurda gemi ve benzeri araç bırakılması da yasaklanmıştır. Boğaziçi Alanı'nda kıyı ve sahil

⁹⁰ İstanbul III Numaralı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

⁹¹ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Planlama Müdürlüğü.

şeridinde bulunan boş arsalar veya boşaltılacak alanlarda toplumun yararlanacağı gezinti ve turizm tesislerine imar planlarına uygun olmak şartı ile izin verilmektedir⁹².

Boğaziçi Kanunu ile 22.07.1983 tarihli planlarda imar hakkı verilen köy içi parsellerde de inşaat yasağı getirilmiştir. Boğaziçi Alanı sınırları içinde orman statüsüne alınacak yerlerin belirlenmesi Boğaziçi Yüksek Koordinasyon Kurulu'na bırakılmıştır. Koruya katılacak alanlardan, kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanlar bedelsiz hazineye devredilecek, özel mülkiyete ait olanlar ise Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından kamulaştırılacaktır. Bu alanların doğal yapıya uygun olarak ağaçlandırılması ve düzenlenmesi Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yapılacaktır. Bu kanunla, Boğaziçi Alanı'nda, mülkiyet durumuna bakılmaksızın koruya katılacak alanlar, çayır, mesire yeri ve benzeri alanların yeşil alan sayılmasına ve bitki varlıklarının korunmasına da karar verilmiştir. Alanlardaki ağaç türlerini tahrip ve yok edilmesi yasaklanmıştır⁹³.

Boğaziçi Kanunu'nun "Geçici 4. Maddesi" ile imar planında konut alanında kalan, ancak yapı yapılmamış alanlar da yeşil alan olarak kabul edildiğinden; bu parsellerde uygulama yapılamamaktadır. Planın ön gördüğü konut dışındaki kullanımlar (çarşı, okul, resmi kurum vb.) ile sahil şeridindeki kamuya açık (lokanta vb.) kullanımlar ve Koruma Kurulu Kararı ile tescil edilmiş "eski eser" binalara uygulama hakkı verilmektedir.

Boğaziçi Kanunu'nun 6. maddesi ile 11.01.1984'de kurulan "Boğaziçi İmar Müdürlüğü", "Boğaziçi Ön Görünüm Alanı Sahil Şeridi" ve "Ön Görünüm Bölgesi" olmak üzere toplam 4634 hektarlık alanda çalışmalarını yürütmektedir. Boğaziçi İmar Müdürlüğü 09.05.1985'de yürürlüğe 3194 sayılı "İmar kanunu" ile Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na bağlanmıştır. Boğaziçi İmar Müdürlüğü çalışmaları arasında, korunması gerekli kültür varlıklarının ve yeşil dokunun muhafazası ve geliştirilmesini sağlamak ve koru, park gibi yeşil alanları kamulaştırarak halkın kullanımına sunmak da yer alır.

22.07.1983 tarihli Nazım Plan sınırları içindeki kaçak yapılar nedeniyle, 03.05.1985 tarihinde yayınlanan 3194 sayılı İmar Kanunu'na ek 46,47, 48 ve geçici 7.

⁹² 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu

⁹³ 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu

maddeler ile Boğaziçi Kanunu değiştirilmiştir. 46. madde ile yönetim şeması, 47. ve 48. maddeler ile 3. maddenin “f” ve “g” fıkraları ile 10. maddenin tümünde değişiklik olmuştur. 3. maddenin “f” fıkrasında mevcut planda yapı ve nüfus yoğunluğu göz önünde tutulmak şartı ile plan değişikliği yapılabileceği hükmü getirilirken; “g” fıkrasında Sahil Şeridi ve Ön Görünüm Bölgesi’ndeki yapı yasağı kaldırılmıştır. Bu hükümlerle 5000 m² üzerindeki parsellere belirli oranda yapılaşma hakkı tanınmıştır. 48. madde ise Geri Görünüm ve Etkilenme Bölgelerinde 4-5 katlı yapılaşmaya izin vermiştir. Yapı ve nüfus yoğunluğunun artmasına neden olan bu düzenleme ile 1985 sonrasında Boğaz’a bakan yamaçlar ve korular villa tipi konutlarla dolmaya başlamıştır.

23.07.1986 tarihli Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın “3290 sayılı Kanunu”nda ise Boğaziçi’nde 1983’den önce yapılmış ya da inşaatına başlanmış kaçak yapıların imar affına alınması kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, 11.12.1986’da Boğaziçi Kanunu’nun “g” fıkrasındaki “yapılaşma hakkını”, “Anayasa’ya aykırı” ve Boğaziçi Kanunu’nun “koruma kuramı” amacına uymadığı gerekçesiyle kaldırmıştır.

1982’de çıkartılan “Turizm Teşvik Kanunu” ile 1984 ile 1993 yılları arasında İstanbul’da 40 bölge “turizm merkezi” ilan edilmiştir. Bunlarda 15 bölge Boğaziçi’ndeki 4 yerel belediye sınırlarındadır. Tarihi ve doğal kültür varlıkları için tehlike oluşturan bu kanunla, Boğaz yamaçlarına büyük oteller, Ön Görünüm Bölgesi’ne ise yüksek ofis binaları yapılmıştır. 1987 yılında yapılmaya başlayan kazıklı yolların 2960 sayılı kanuna aykırı oldukları ve tarihi dokuya zarar verdikleri 1989’da kesinleşmiştir. Ancak Arnavutköy ve Sarıyer’de yapılan yollar kaldırılmamıştır.

15.07.1988 tarihinde Geri Görünüm ve Etkilenme Bölgeleri için hazırlanan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Plan revizyonu, Koruma Kurulu tarafından onaylanmış ve bölgedeki yeşil alanlar yüksek yoğunlukla imara açılmıştır. Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi revizyon planının iptali için dava açmıştır. Bu süreçte 1990 ile 1991 yıllarında İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi’nin kararı ile Beşiktaş, Beykoz, Sarıyer ve Üsküdar’a ait 1/5000’lik planlar kabul edilmiştir. İlçe belediyelerinin 15.07.1988 tarihli revizyona dayanarak hazırladıkları 1/1000 uygulama planları esas alınarak revize edilen 1/5000’lik planın Beşiktaş’a ait bölümü Kurul’dan onay almıştır⁹⁴.

⁹⁴ İstanbul III Numaralı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi.

22.07.1983 tarihli “Boğaziçi Ön Görünüm bölgesi Uygulama İmar Planı”nda tarihi yapılar 1. ve 2. grup taraması ile belirtilmiştir. 21.02.1986 tarihli plan lejantında 1. grup eser taraması olan parsellerdeki uygulamalar tamamen Kurul kararına bırakılmış, 2. grup taraması olan parsellerde ise Kurul’un “yıkım yapılmasında sakınca bulunmadığı” kararı vermesinden sonra uygulama yapılabileceği hükmü yer almaktadır.

04.08.1994 tarih 6949 sayılı Koruma Kurulu kararı, Boğaziçi’nde yapılacak restorasyon, restitüsyon ve rekonstrüksiyon çalışmalarına yöneliktir. Bu kararda Boğaziçi’nin tarihi doku ve doğal çevresinin bozulduğu vurgulanmıştır. Bu karar kapsamında “parsel bazında değerlendirme” yapmak uygun görülmemiş, Boğaziçi’nin bir “sit alanı” olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Koruma Bölge Kurulu’nun 14.12.1995 tarih 7809 sayılı kararı ile Boğaziçi’nin bütün bölgeleri için yapılanma koşulları, 07.03.1996 tarih 7935 sayılı kararı ile de “Doğal Sit” dereceleri karara bağlanmıştır.

Buna bağlı olarak Beşiktaş, 615 ada, 95 parselde yer alan Andonyan Ermeni Katolik Mektebi’nin, barındırdığı doğal değerler ve bunlarla birlikte mekânsal açıdan bütünleşmiş yapısı ile birlikte oluşturduğu kültürel peyzaj değerleri nedeniyle ve parselde var olan anıtsal ağaçlar da dikkate alınarak parsel bütününe I. Derece Doğal Sit Alanı niteliğinde olduğuna karar verilmiştir⁹⁵.

⁹⁵ 11.03.2008 tarih, 2922 sayılı İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Kararı.

3 İSTANBUL'DA ERMENİLER

Ermeni ismi ilk kez Dara Kitabeleri'nde "Armina" ve "Aramani" şeklinde gözükmüştür. İranlılar "Armin", Yunanlılar kendi lehçelerine uydurarak "Armenya" demişlerdir. Batı dillerinde bölgeye ve Ermenilere "Armenia"⁹⁶ dendiği halde; bizde meşrutiyetten sonra Fransızcadan tercüme edilerek ilk defa Ahmet Cevdet Paşa tarafından "Ermeni" kelimesi kullanılmıştır⁹⁷.

Ermenilerin Konstantinopolis'teki varlıklarının, 384'de Ermenistan'ın Bizans ile İran arasında ikiye bölünmesinden sonra başladığı kabul edilmektedir⁹⁸. 572 yılında şehirde ilk Ermeni Cemaati⁹⁹ oluşmuştur. 9. yüzyıl 11. yüzyıl arasında hüküm süren Ermeni asıllı Makedonyalılar hanedanı döneminde kentteki Ermeni nüfusu artmıştır¹⁰⁰. Kaynaklara göre, 9 Mart 1044 tarihinde toplumsal bir ayaklanma sırasında Müslümanlar, Yahudiler ve Ermeniler, İstanbul'dan sürgüne maruz kalmışlardır. Bu durum, kentte Ortodoks mezhebine mensup olmayan bir Ermeni cemaatinin (Apostolik¹⁰¹) varlığını ispatlamaktadır¹⁰².

Süryani tarihçi Mikail'e göre, İmparator I. Aleksios Komnenos dönemine (1081-1118) kadar Ermenilerin Konstantinopolis'te tek bir kilisesi¹⁰³ vardı. Ermeni

⁹⁶ "Armenia" coğrafi bir isimdir. Yabancılar kendilerine "Armen" kelimesinin esas kabul edildiği isimler taktıkları halde Ermeniler kendilerine "Hay" demişlerdir. Dede Korkut, hikâyelerinde rastlanan birkaç bölüm, o devirde "Hay" adında bir toplumun mevcudiyetinden bahseder (Gazigiray, Ermeni Terörü Kaynakları, s.31.)

⁹⁷ Gazigiray, Ermeni Terörü Kaynakları, s.31.

⁹⁸ Şehre göç edenlerin ordu mensupları, tacirler, mimarlar ve öğrenime devam edenler olduğu düşünülmektedir. (Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 1)

⁹⁹ Ermeniler MS 300 yıllarında Hıristiyan dinine geçmişlerdir. Hıristiyanlığı kabul etmeden önce putperest olan Ermeniler güneşe, aya, suya, ateşe, toprağa, Ağrı, Süphan, Nemrut gibi üzerinde kar olan büyük dağlara, yıldızlara taparlardı. Hıristiyanlığı kabul ettiklerinden sonra bile putperestlik devrinin izlerine rastlamak mümkündür. (Koçaş, Tarih Boyunca Ermeniler Ve Selçuklulardan Beri Türk Ermeni İlişkileri, s.49.) Örneğin kiliseleri doğuya dönüktür. Geleneksel mimari uyarınca, ibadethane bir haç planı üzerine oturur. Başka bir diğer plan şekli ise bazilikadır. Bu yönden İstanbul'da tipik Ermeni kilise mimari planına uygun bir kilise bulmak oldukça zordur. Yapının doğu ucunda sunak vardır. Çatı örtü sisteminde yaygın olan merkezi kubbedir. Osmanlı döneminde kubbe yapımına yazısız bir yasak olduğundan ya hiç uygulanmayarak bir tonozla geçirilmiş ya da kırma çatının altına dışarıdan görülmeyecek şekilde uygulanmıştır. (İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>)

¹⁰⁰ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 1

¹⁰¹ Ermenilerin büyük çoğunluğu, milli kiliseleri olan Ermeni Apostolik (Ortodoks) Kilisesi'nin Gregoryen (Krikoriye) koluna mensuptur.

¹⁰² Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 1

¹⁰³ 10. yüzyıldan itibaren Ermenilerin Konstantinopolis'te kültür faaliyetlerinde bulunduğu düşünülmektedir. İnciciyan'a göre Ermeniler Konstantinopolis'te "Armenianon" adında bir manastıra sahiptirler ve faaliyetlerini buradan yürütmektedirler. (Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 2)

tarihçi Rahip Vartan'a (1200-1271) göre: İmparator II. İsaakios Angelos döneminde de (1185-1195), Apostolik Ermenilerin Ortodoks mezhebine geçmeleri için baskı yapılmıştır. Ortodoks mezhebine geçmeyenler sürgüne gönderilmiştir¹⁰⁴. 1261'de Bizanslıların kenti Latinlerden geri almalarından sonra Apostolik Ermenilere karşı husumet sona ermiştir¹⁰⁵. Bu sayede Ermeniler şehre yeniden¹⁰⁶ yerleşmişlerdir¹⁰⁷.

İstanbul'un fethinden sonra, II. Mehmet'in (1451-1481) tüm Ermenileri, tebaası olmaya davet etmesiyle, dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış olan Ermenilerin çoğunluğu tekrar İmparatorluk sınırlarına dönmüştür. İstanbul'da Ermeni Patrikliği'nin tesisinden sonra sonraki yıllarda, Ermenilerin Türklerin yeni başkentine ilgisi artmıştır¹⁰⁸.

Osmanlıların İstanbul'u fethinden sonra kaynaklarda İstanbul Ermenilerinin ruhani lideri olarak Mardiros isminde bir piskoposun adı geçmektedir¹⁰⁹. II. Mehmet, 1461'de Bursa'da yaşayan Ermeniler aileleri ile birlikte İstanbul'a getirtmiş ve Ermeni Patrikhanesini kurdurmuştur¹¹⁰. Mardiros'un ardından II. Mehmet (1451-1481) tarafından, Rum patriği ile eşit haklar verilerek Bursa Ermeni Piskoposu Hovagim (Ovakim), Osmanlı İmparatorluğundaki Ermenilerin patriği olarak atanmıştır. Patrik Hovagim (Ovakim), bir fermanla hem dini hem de sivil konularda yetkili kılınmıştır¹¹¹. Dolayısıyla Fatih Sultan Mehmet, tarihte ilk kez Ermeni halkına, dini vecibelerini yerine getirebilme, dillerini konuşabilme, eski adetlerini, geleneklerini ve mesleklerini serbestçe yürütebilme olanağı sağlamıştır. Hakların bir idareci tarafından ilk kez bu

¹⁰⁴ Ermenilerin 1197'de Rumlar ile Ermeniler arasında yeni bir ihtilaf çıkmış; Ortodoks mezhebini kabul etmeyen Ermeniler Bizans'tan ayrılmak zorunda kalmışlardır. (Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 2)

¹⁰⁵ İmparator IX. Mihael Paleologos'un 1296'da Kilikya Ermeni Kralı II. Hethum'un kız kardeşi Rita ile evlenmesinden sonra, Ermenilerin Bizans'taki durumu güçlenmiştir.

¹⁰⁶ 1391'de Kozmas isimli bir şahsın Kırım'dan gelip, Surp Krikor Lusavoriç Kilisesini inşa ettirdiği bilinmektedir. Kilisenin 1953'de okunan kitabesinde 1431'de yeniden onarıldığı belirtilmiştir. Eremya Çelebi'e göre ise Kilise 1436'da yapılmıştır. Ancak 1733 yılı inşaatında ana kapı üzerine konan kitabede bu tarih yer almamaktadır. (Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 3)

¹⁰⁷ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 2.

¹⁰⁸ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:464.

¹⁰⁹ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 3.

¹¹⁰ Vahapoğlu, Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları, s:19.

¹¹¹ Bizans'ın fethinden sonra, Hıristiyanlığın başlıca mezheplerinden Ortodoksluğun başlıca temsilcisi durumundaki "Büyük Patriklik" makamının lağvolması, böylece "Latin-Roma Kilisesi" tüm Hıristiyanlara önderi durumuna gelmesi ve Papalık makamının nüfuz durumunun güç kazanması II. Mehmed'in İstanbul'da Ermeni Patrikliği tesis etmesinin sebebi olarak görülmektedir. (Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:465)

denli korunmuş olması Ermeni halkının da Osmanlı Devleti ve milletine sadakatle bağlanmasına neden olmuştur¹¹².

İstanbul'un fethinden sonra II. Mehmet, şehrin onarımı için Ermeni Piskoposu Hovagim'in de desteği ile Anadolu'nun çeşitli yörelerinden Ermeni sanatkârlar ve işçiler getirtmiştir¹¹³. Bu insanları Kumkapı, Yenikapı ve Samatya'ya yerleştirmiştir. Bu dönemde Meryem Ana Manastırı ile Kumkapı'daki bu günkü Patrikhane Kilisesini¹¹⁴ Ermenilere teslim etmiştir¹¹⁵. Tarihçi Kapriyel Ayvazovski'ye göre, 1475'de Kırım'ın fethinden sonra 40.000 Ermeni ve Cenovalı İstanbul'a getirilerek Karagümrük, Balat ve Kefeliköy semtlerine yerleştirilmiştir. Karagümrük'teki Surp Nigoğayos Kilisesi'nin¹¹⁶ yarısı Ermenilere verilmiştir¹¹⁷.

1478'de tutulan bir istatistiğe göre, İstanbul'da 1860, Galata'da 310 Ermeni yaşamaktadır¹¹⁸. Bu sayının içinde kadın ve çocukların bulunmadığı kabul edilmektedir. 1480'de İstanbul'da nüshası yazılan Ermenice bir mezmurlar (ilahiler) kitabının ön sözünde, "çarkhapan" (fenalığı bertaraf eden) sıfatı ile Surp Asdvadzadzin (Meryem Ana) adında bir Ermeni Kilisesi'nin adı geçmektedir. Bu kilisenin, Ermeniler ve Latinlerin ortak kullandıkları, Karagümrük'teki Ayia Teotokos Petras Kilisesi¹¹⁹ olduğu kabul edilmektedir¹²⁰. II. Mehmet'in ikinci saltanat¹²¹ döneminde (1451-1481)

¹¹² Sonyel, Osmanlı Ermenileri, s:21.

¹¹³ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:468.

¹¹⁴ Bizanslı Rumlara ait olup, fetihten sonra Ermenilere devredilen, "Surp Asduazazin Atoranist Mayr Yegegezi" günümüzde "Patriklik Katedrali" olarak varlığını sürdürmektedir. Bu katedralin yerinde daha önce "Acacius ve Metrophanes" ile "Chrysanthos ve Euphemia" adlarında iki Rum kilisesi olduğunu bilinmesine rağmen Aziz-Meryemana katedralinin ilk hangi tarihte inşa edildiği kesin olarak bilinmemektedir. İstanbul Ermeni Patrikhanesi ile Aziz Meryemana Katedrali defalarca yangınlara maruz kalmıştır. Birçok değerli evrak yanmış ya da yangınlar sırasında kaybolmuş oldukları için doğru bilgilere ulaşılamamaktadır. (Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:125.)

¹¹⁵ İstanbul Ermeni Patrikliği'nin kuruluşundan (1461) sonra 55 Ermeni Kilisesi inşa edilmiştir. Bunlardan 30 kadarı halen ibadete açıktır. (<http://www.bolsohays.com>)

¹¹⁶ 1627'de Kefeli Camii olan bu ibadethanenin yerine de, aynı yıl, Balat'taki metruk Aya Strati Bizans Kilisesi Ermenilere teslim edilmiştir. Ertesi yıl Ermeniler tarafından tamir edilen kiliseye, Surp Hreşdagabed (Aziz Başmelek) adı verilmiştir.

¹¹⁷ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Maddesi, 3. cilt, s:191.

¹¹⁸ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 4.

¹¹⁹ Kilise 1640'ta Odalar Camii adını almıştır.

¹²⁰ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Maddesi, 3. cilt, s:191.

¹²¹ 1443 yazında Osmanlı tahtının varisi Şehzade Ali, Amasya ölmüştür. 25 Aralık 1443'de Şehzade Mehmed Manisa'dan Edirne'ye getirilir. Temmuz 1444'te II. Murat oğlu Mehmed'i Edirne'de Sadrazam Çandarlı Halil Paşa denetiminde "kaymakam" olarak bırakarak Anadolu'ya geçmiştir. Ağustos ayında ise tahttan oğlundan yana resmen çekildiğini duyurmuştur. II. Murat'ın 1444 yazında doğuda ve batıda barışı sağladığını düşünerek tahttan çekilmesi Edirne'de bir otorite boşluğu yaratarak devleti buhrana sürüklemiştir. Eylül ayı sonlarında Hıristiyan ordusu Tuna'yı aşarak Edirne'ye doğru yürürken bir

Ermeniler İstanbul'da başlıca altı kilise etrafında toplu halde yaşadıkları için, resmi belgelerde "Altı Cemaat" adı ile yer almışlardır¹²². Dabağyan'a göre "Altı Cemaat" adı, Anadolu'nun altı vilayetinden İstanbul'a getirilen ve Türklerle birlikte önemli stratejik mevkilere yerleştirilen Ermenilerden kaynaklanmaktadır¹²³.

I. Selim (1512-1520) 1514'de Şah İsmail'i yenip Tebriz'i zapt ettikten sonra, oradan İstanbul'a gönderdiği sanatkârların büyük kısmını da Ermeniler oluşturmuştur¹²⁴. I. Süleyman (1520-1566) (Kanuni) da 1554'te fethettiği Erivan ve Nahcivan'dan pek çok Ermeni'yi İstanbul'a getirtmiştir¹²⁵. I. Süleyman, Macaristan'ın Budin (Budapeşte) şehrinde kendisini zehirlenmekten kurtaran Vanlı Ermeni aşçısı Manuk Karaseferyan'ın ricası ile Pangaltı Ermeni Mezarlığı'nın arazisini Ermenilere bağışlamıştır¹²⁶.

III. Murat (1574-1595) 1577'de Tebriz'i tekrar zapt edince binlerce Ermeni İstanbul'a göç etmiştir¹²⁷. Ermeniler, Osmanlı ülkesinde gerçek bir hürriyet içinde kiliseleri, kurdukları okulları ve diğer sosyal teşkilatları ile serbestçe faaliyet göstermişlerdir¹²⁸. Kültürel açıdan yürütülen faaliyetler içerisinde 1567 yılında Tokat'lı Abgar tarafından İstanbul'da ilk Ermeni matbaası kurulmuştur¹²⁹. 1590 yılında Üsküdar Yenimahalle'de Surp Garabet Kilisesi inşa edilmiştir¹³⁰. 1605'de Kafkasya tarafından İstanbul'a yeni bir Ermeni göçü olmuştur. 1609-1610'daki Celali İsyanları nedeniyle İstanbul'a sığınan Ermeniler geldikleri şehirlere geri gönderilmişlerdir. Ancak 1612'den sonra tekrar başlayan isyanlar nedeniyle Ermeniler İstanbul'a tekrar göç etmiştir.

Venedik filosu da Çanakkale Boğazı'nı kapatmıştır. Sadrazam Halil Paşa'nın çağrısıyla II. Murat Anadolu Hisarı'nın bulunduğu noktadan Rumeli'ye geçerek Edirne'ye gelmiş ve 10 Kasım 1444'te Hıristiyan ordusunu Varna'da ağır bir yenilgiye uğratmıştır. Varna Savaşı sırasında ve sonrasında Mehmed tahttan çekilmemişse de fiilen padişah II. Murat'tır. II. Murat 3 Şubat 1451 günü ölmüş; Mehmed 19 Şubat 1451'de Edirne'de ikinci kez tahta çıkmıştır. Fatih 1481'de, Anadolu'ya doğru çıktığı seferde, daha yolun başında hastalanmış ve 3 Mayıs 1481'de Gebze'deki ordugâhında ölmüştür. (İnalçık, Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I s.56-57)

¹²² Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 4.

¹²³ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:465.

¹²⁴ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 4.

¹²⁵ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 4.

¹²⁶ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Maddesi, 3. cilt, s:191.

¹²⁷ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 5.

¹²⁸ Göyünç, Osmanlı İdaresinde Ermeniler, s: 54.

¹²⁹ Vahapoğlu, Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları, s:20.

¹³⁰ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:258.

1635’de bir emirle İstanbul’a yerleşmiş Ermeniler tekrar geldikleri şehirlere gönderilirler¹³¹.

17. yüzyıl sonlarında Ermeniler çoğunlukla Kumkapı, Langa, Yenikapı, Samatya, Topkapı, Edirnekapı, Balat, Galata ve Üsküdar’da yaşamaktaydılar. Az sayıda Ermeni ise Eyüp, Hasköy, Beşiktaş, Ortaköy, Kuruçeşme ve Yeniköy’de ikamet etmekteydi¹³². Yahudi ve Rumlar Avrupa ticareti ile uğraşırken Ermeniler ise Doğu ve İran ticareti ile ilgileniyordular¹³³ M. De La Croix’e göre 1673’te İstanbul’da 8000 Ermeni hanesi mevcuttu¹³⁴.

6 Temmuz 1718’deki büyük yangında Kumkapı Şarapnel sokağındaki Patrikhane Kilisesi yanmış¹³⁵, ertesi yıl onarılmıştır. 1726’da Ortaköy’deki Surp Asdvadzadzin (Meryem Ana) Kilisesi yeniden inşa edilmiştir¹³⁶. Kilise çevresinde, vadi yamaçlarında vs sahildeki yerleşimler içinde Ermeni evleri vardır¹³⁷.

1805’de Kitapçı Markar, Koska¹³⁸’da ilk Ermeni Kitapevini kurmuştur. 1812’de ise Ermeni Darphane Emini Hovhannes Çelebi Düzyan himayesinde “Arşarunyats” adı ile ilk Ermeni yayım şirketi kurulmuştur¹³⁹.

1818’deki bir istatistiğe göre Ortaköy’de yaşayan Ermeni hane sayısı 120’dir¹⁴⁰.

27 Aralık 1827’den itibaren İstanbul’daki Katolik Ermeniler Ankara’ya sürgün edilirler. Pamukciyan’a göre bunda Ermeni Patrikhanesinin de rolü vardır. II.

¹³¹ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 5.

¹³² Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 5.

¹³³ Kuban, İstanbul Bir Kent Tarihi..s:271.

¹³⁴ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Maddesi, 3. cilt, s:192.

¹³⁵ 1645 yılında çıkan başka bir yangından sonra Patrikhanenin yeniden inşa edildiği bilinmektedir. 1660 yıldaki yangından ise mucizevî bir şekilde kurtulmuştur. (Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:126.)

¹³⁶ Halen ayakta kalan kiliselerin en eskileri, İstanbul’un fethinden sonra yerli Rum halkından alınarak Ermenilere verilen kiliselerdir. Bu kiliselerin başında Kumkapı’daki Surp Asdvadzadzin Patriklik, Samatya’daki Surp Kevork eski Patriklik ve Balat’taki Surp Hreşdagabed Kiliseleri gelir. İlk inşa tarihleri çok eski olmakla birlikte, ahşap ve az dayanıklı yapı malzemelerinden yapıldıklarından, deprem ve yangınlara karşı koyamamışlar, birçok kez farklı planlarla yeniden inşa edilmişlerdir.

(<http://www.bolsohays.com/>)

¹³⁷ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ortaköy Maddesi, 6. cilt, s:142.

¹³⁸ Günümüzde İstanbul’un Fatih İlçesinde, Laleli Semtinde yer alan bir caddenin ismidir.

¹³⁹ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 7.

¹⁴⁰ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 7.

Mahmut'un 6 Ocak 1830'da imzaladığı "İrade-i Şahane" ile Katolik Ermeniler ayrı bir cemaat olarak tanınmışlar ve kilise yapma iznini elde etmişlerdir¹⁴¹.

Milli kiliseleri Surp Pırgıç'ın kuruluş tarihi olan 1834'den itibaren Katolik Ermenilerin ikamet ettikleri bütün semtlerde küçük kiliseler yapılmaya başlanmıştır. Ortaköy bu dönemde, kalabalık halkı ile Katolik Ermeniler için önemli bir semt olmuştur. Zengin Ermeni aileler, devlet dairelerinin yüksek mevkilerine atanan önemli Ermeni Amira'lar Ortaköy'e taşınmış; bu gibi kişilerin, Ermeni Cemaati içinde taşıdıkları önem ve semtteki Katolik Ermeni nüfusun artmaya devam etmesi nedeniyle Ortaköy'de bir kilise yapma talebi doğmuştur. Bu talep öncelikle Eyalet Başepiskoposu Andon Nurican'a iletilmiştir. Surp Krikor Lusavoriç Kilisesinin, semtteki, Sultanın nezdinde saygın kişiler aracılığıyla 1839'da inşa edilebildiği, kilisenin yapımı için verilen 5 Kasım 1837 tarihli Padişahlık Fermanı'ndan anlaşılmıştır¹⁴².

Padişahlık Fermanı'nın orijinal metninin başlıca kısmı: "*Serasker Damadı Sani Sait Paşa ile Galata kadısına ve ebniye-yi hassa müdürü Abdül-Halime hitaben yazılan evahir Zilhicce 1253 tarihli Fennan'ın mahal, Ermeni Katolik milletine ait olup, Galata nevahisinden Beşiktaş kadısına tabi, Ortaköy deresinde kâin, bir tarafı Fasulyacı Sdepan menzili ve diğer tarafı Tülbentçi Andon menzili ve tarafeyni tarikâm ile mahdut terbiyan 4182 zira arsa üzerinde bulunan 806 zira terbünde olan mahalın üstündeki fevkani ve tahtani altı bab ruhban odaları ile sair müştemilat-ı malüme-yi havi bilcümle ebniye ve bir de 1250 zira terbünde bulunan mahbedhane mirurı zamanla müşrifî harab olduğundan, bunların tamiri ve tennimim irade ve Fernan buyrulmuştur.*"¹⁴³

1831'de Gudel, 1832'de Dwight adlı Protestan misyonerler, aileleri ile birlikte İstanbul'a yerleşerek, Ermeniler arasında Protestanlık propagandası yapmaya

¹⁴¹ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 7.

¹⁴² Gayrimüslimlerin yeni kilise inşa etmelerinin zor olduğu bu dönemde, bir yerde, kiliseyi yıkıp yenisini yapabilmek için yetkililer çeşitli kurnazlıklara ve kaçamak yollara başvuruyor, kilisenin onarımı veya tamiri bahanesiyle izin alıp durumu kurtarıyorlardı. (İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>)

¹⁴³ Kanuni izin alınır alınmaz, kilisenin yapımı için, Ermeni Cemaatin ileri gelenleri kilise için uygun bir arazinin temini için güçlerini bir araya getirirler. Kilisenin yapıldığı arazi, Krikor (Gregoire) Hekimyan tarafından bağışlanmıştır. Yapım çalışmaları 1837 yılının sonlarına doğru başlanmış, Kilise ile müştemilâtının tasarımı ve yapımı ismi bilinmeyen bir mimara verilmiştir. Müteahhit Apisoğom ağa, rençper Garabet ağa, taş yontucusu Civelek'tir. Kayıtlara göre 21.06.1838'de yağın yağmurlardan dolayı, kilisenin önünden geçen dere taşmış, tüm şantiyeyi sular içerisinde bırakıp, hasara yol açmıştır. Bunun üzerine mimar temellerin yükseltilmesini emretmiş; yapılan bu zorunlu değişiklik nedeniyle kilisenin maliyeti yükselmiştir. Kilisenin yapımı 1838 sonlarında tamamlanmış ve tam 5961 altın liraya mal olmuştur. (İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>)

başlamışlardır. 1836'da ilk Ermeni Protestan kilisesi tesis olunmuştur¹⁴⁴. 3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile Ermeniler dini bir cemaat olarak resmen tanınmışlardır. Ermeni Cemaati, 1844 reformları sayesinde "Milli Meclisi"ni toplantıya çağırmıştır¹⁴⁵. 1846 yılında İstanbul'daki 40 kadar Protestan Ermeni, ilk Ermeni Protestan Kilisesi'ni kurmuş ve 3 Kasım 1847'de ayrı bir cemaat olarak resmen tanınmışlardır¹⁴⁶.

28 Şubat 1856'daki Islahat Fermanı'yla Ermenilere yeni haklar verilmiştir. Ermenilere yönelik ıslahat, Ermeni Cemaati tarafından hazırlanıp Hükümetçe onaylanacak bir nizamname ile yürütülecekti. Başka bir deyişle, Ermenilere kendileriyle ilgili olarak yapılacak ıslahat için görüşleri ve istekleri soruluyordu. Kimsenin din ve mezhep değiştirmesi için zor kullanılmayacağı hükmünün yer aldığı 1856'daki Islahat Fermanı'ndan sonra Ermeni Cemaatine tanınan haklardan biri de kiliselerine çan kulesi yapabilmektir¹⁴⁷.

1860 yılında Avrupa'daki Diaspora aydınlarının çabalarıyla "Nizamname-i Millet-i Ermeniyan" hazırlanmıştır. Cemaatin iç işleyişini ilgilendiren bu nizamname yaklaşık 150 maddeden oluşmuştur. Nizamnamenin 1863 yılında Bâb-ı âli tarafından kabul edilmesi, Ermenilerin cesaret kazanması ve etkinlik alanlarını genişletmesini beraberinde getirmiştir¹⁴⁸. Cemaat özellikle kilise ve okullarını serbestçe yönetmeye başlamıştır. Bu nizamname Ermenilere verilen özel bir imtiyazdır¹⁴⁹. Meşrutiyet'le bu imtiyazlar devam etmiştir. Oluşturulan Meclis-i Mebusan'ın ikinci başkanı İstanbul Ermeni Cemaatinden Hovhannes Efendi'dir.

1915 yılında Osmanlı Devletindeki Ermeni nüfusu 1,2 milyon civarındadır. Aynı tarihte 909.978 kişinin yaşadığı İstanbul'da 72.962 Ermeni vardır¹⁵⁰.

1923'te Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu yeni Türkiye Cumhuriyeti ilan edildiğinde, Osmanlı'daki çok milletli sistem kaldırılarak, ulus devlet ve vatandaşlık

¹⁴⁴ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Maddesi, 3. cilt, s:193.

¹⁴⁵ Anagnostopulu, 19.Yüzyıl İstanbul'unda Gayrimüslimler, s:94.

¹⁴⁶ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Maddesi, 3. cilt, s:193.

¹⁴⁷ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Maddesi, 3. cilt, s:193.

¹⁴⁸ Anagnostopulu, 19.Yüzyıl İstanbul'unda Gayrimüslimler, s:94.

¹⁴⁹ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 8.

¹⁵⁰ Gürün, Ermeni Dosyası, s:4.

sistemi benimsenmiştir. Ermeniler resmen azınlık statüsüne geçmiştirler. İstanbul Ermeni Patrikliği 1922-27 arasında 5 yıl patriksiz kaldıktan sonra Muşlu I. Mesrob Türkiye Ermenilerinin 80. Patriği olmuştur. Medeni Kanun'un kabulüyle birlikte Osmanlı döneminde uygulanan her cemaati kendi dini yasalarına göre yönetme şekli ortadan kaldırılmıştır. Patrikler cemaatin dini ve sosyal kurumlarının ruhani gözetmeni sayılmışlardır. Cumhuriyet döneminde kilise yapımı yasaklanmıştır¹⁵¹.

1928 yılında Roma'da toplanan Ermeni Katolik Piskoposlar Konferansı Gatogigosluğun tekrar Lübnan'a nakledilmesini yerinde bulmuş ve 28 Haziran 1928 tarihli kararname ile İstanbul Gatogigos patrikliği sıradan bir Başpiskoposluğa dönüştürülmüştür¹⁵².

1934 yılında Ermeni Nizamnamesi lağvedilerek, kiliselerin yönetimi mütevellilere verilmiştir. Yönetim kurulları 1949 yılında tekrar iş başına gelebilmişlerdir. II. Dünya Savaşı (1939- 1945) sonrasında alınan "Varlık Vergisi" ve 6-7 Eylül 1955 olayları nedeniyle korkulu günler yaşayan Ermenilerden bir kısmı daha yabancı ülkelere göç etmiştir¹⁵³.

1935'te Vakıflar Kanunu Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Kilise, okul, hastane, yetimhane gibi Ermeni kurumlarının bağlı olduğu tüm vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimine geçirilmiştir. 1942'de çıkartılan Varlık Vergisi Kanunu tüm diğer azınlıklar gibi Ermeniler üzerinde de yıkıcı etkiler yaratmıştır¹⁵⁴.

*"Türkiye Ermenileri, bugün 70 bini aşkın üyesiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük azınlık nüfusunu oluşturmaktadırlar"*¹⁵⁵. Apostolik (Gregoryen) cemaate ait 33¹⁵⁶, Ermeni Katoliklerin 12¹⁵⁷, Ermeni Protestanların ise 3 kilisesi mevcuttur¹⁵⁸. Türkiye Ermeni Cemaati, ilk, orta ve lise derecesinde 20 eğitim kurumuna sahiptir.

¹⁵¹ Karaköy'deki Surp Krikor Lusavoriç Kilisesinin yeniden inşası ve 1985'de Balıklı Ermeni Mezarlığı'ndaki Surp Sarkis Şapeli'nin yapımı istisnadır.

¹⁵² İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>

¹⁵³ Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Maddesi, 3. cilt, s:193.

¹⁵⁴ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 8.

¹⁵⁵ İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>

¹⁵⁶ Büyük çoğunluğu İstanbul'dadır.

¹⁵⁷ İstanbul'daki Ermeni Katolik kiliseleri: Anarad Hıgutyun Kilisesi (Pangaltı), Surp Andon Kilisesi (Tarabya), Anarad Hıgutyun Kilisesi (Samatya), Surp Asdvadzadzin Kilisesi (Beyoğlu-Sakızağacı), Surp Levon Kilisesi (Kadıköy), Surp Yerrortutyun Kilisesi (Beyoğlu), Surp Boğos Kilisesi (Büyükdere),

4 İSTANBUL ERMENİ OKULLARININ TARİHÇESİ

İstanbul'un fethinden, Tanzimat dönemine (1839) kadar eğitim hizmetleri Müslümanlarda olduğu gibi, diğer din mensuplarında da, kendi dinlerine mensup varlıklı ve cemaatine hizmet etme duygusuna sahip kişilere bırakılmıştır. Sonuçta her caminin yanında bir mektep, medrese doğarken, kiliselerin yanında da o cemaate ait okulların açılması kaçınılmaz olmuştur.

Osmanlı döneminde uygulanan politika gereği daima etnik grupların eğitim hakkı korunmuş ve bu konuda Müslüman-Gayrimüslim ayrımı yapılmaktan kaçınılmıştır. Devleti oluşturanlardan Arap, Arnavut, Bulgar, Rum, Ermeni, Yahudi ve diğerleri hiçbir özellikleri sebebiyle eğitim konusunda ayrıma tabi tutulmamışlardır. Bu hak öncelikle Rumlara, daha sonra sırası ile Ermenilere ve Yahudilere verilmiştir¹⁵⁹.

Ermenilerin İstanbul'daki eğitim faaliyetleri, 15. yüzyıl sonlarına dayanır. Ermeni kaynak ve açıklamalarına dayanan bilgiler ve Ermeni Patrikhanesi'nin bu konuda yayınladığı açıklamalara göre Fetih'ten sonra Kumkapı civarına yerleşen Ermenilerin bir çocuk terbiye evi "Mangantz Varjadun"¹⁶⁰ açtıkları tespit edilmiştir¹⁶¹.

Tarihte Ermeni okulları konusunu inceleyen Azadyon, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarına kadar bir Ermeni okulu bulunmadığı konusuna değinmekteyse de; Eremya Çelebi'ye göre, Ermeni kültürünün kökeninde ve Ermeni okullarının kuruluşunda Kumkapı Apostolik (Gregoryen) kilisesinin özel önemi vardır¹⁶². 15. yüzyıl sonlarında Kumkapı'daki Surp Asdvadzadzin (Hz. Meryem Ana) Kilisesi'nin çevresinde Rahip Madteos'un öğrenciler toplayarak dersler verdiği bilinmektedir¹⁶³. Kiyenes Kalanos adında bir rahibin de Galata civarında yerleşerek Ermeni çocuklarına ders verdiği fakat yine Ermeni kaynaklarına dayanan bilgilere göre

Surp Hovhannes Mıgırdıç Kilisesi (Yeniköy), Surp Hovhan Vosgeperan Kilisesi (Taksim), Surp Asdvadzadzin Kilisesi (Büyükada), Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi (Ortaköy), Surp Hisus Pırgiç Kilisesi (Galata).

¹⁵⁸ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 10.

¹⁵⁹ Vahapoğlu, Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları, s:57.

¹⁶⁰ "çocuk terbiye evi"

¹⁶¹ Sevinç, Ajan Okulları, s:103.

¹⁶² Sevinç, Ajan Okulları, s:103.

¹⁶³ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeniler Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

bu papazın misyoner¹⁶⁴ olduğu anlaşılmıştır. Kıyafet değiştirerek zararlı bilgiler aşıladığı iddia edilmektedir¹⁶⁵. Bu gibi yerel “dershane”ler oluşurken ilk “okul” olgusu 1652’de görülür. Hisardibi¹⁶⁶ yangınında yok olan Surp Sarkis Kilisesi yerine Abro Çelebi tarafından yenisi yaptırılır. Kilise inşaatına izinsiz olduğu bahanesiyle yıkım emri verildiğinde, Eremya Çelebi Kömürciyan yapı içindeki sunakları kaldırtarak okul haline getirmiştir. Birkaç yıl böyle kullandıktan sonraki başka bir emirle izinsiz olduğu için hükümet tarafından bina yıktırılmıştır¹⁶⁷. Ermeni yazar Yağarsak Seropvan’a göre bu okul İstanbul’daki ilk Ermeni okuludur¹⁶⁸.

Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Ermeni azınlığın eğitim alanında teşkilatlanması 18. yüzyılın sonlarında başlamıştır¹⁶⁹.

1701’de Beyoğlu’nda bir evde Sivaslı Mıkhitar’ın, 1706’da Üsküdar Surp Haç Kilisesi yakınındaki kendi evinde Papaz Apraham ve 1707’de Rahip Asdvadzadur Ağavni’nin verdiği dersler Ermeni Cemaati için önemlidir¹⁷⁰. 1707’de Çuğla’lı Rahip Asdvadzadur Ağavni, Ermenistan’daki Eçmiyazin Manastırından ilk defa olarak Ermenice grameri İstanbul’a getirmiştir¹⁷¹. 1710 yılında Bitlis Mektebi’nde ilim ve fen öğretimi verildiği ve Dar-ül Fünûn (üniversite) adıyla anıldığı bilinmektedir¹⁷².

1710’da Sivaslı Papaz Mekhiter, Ermeni çocukların eğitimi için İstanbul’a gelmiş ve Beyoğlu kiliselerinde ders vermiştir¹⁷³. 1719¹⁷⁴, da Patrik Hovhannes Bitlisli Golod, Üsküdar’daki Kudüs Patrikliği vekâlet binasında din adamı yetiştirmek için bir ruhban okulu açar¹⁷⁵. 1741’de Patrik Hagop Nalyan, Hovhannes Golod’un kurduğu bu

¹⁶⁴ Zaman zaman Gregoryen, Protestan ve Katolik Ermeniler arasındaki patrik seçimi gibi iç çekişmeler yaşanmıştır. Bu arada Protestan misyonerler, gizlice Müslümanları ve diğer dini grup mensuplarını da Protestan yapmak için çaba harcarken, Katolikler de Ortodoks Hıristiyanları Vatikan’a bağlamaya çalışmışlardır. Bu durum Gregoryen toplumu içindeki ruhani seviyenin çöküşü, Ermenilerin Osmanlı İmparatorluğu içinde görev yapan Katolik ve Protestan misyonerlerin etkisinde kalmalarını kolaylaştırmıştır. (Sonyel, Osmanlı Ermenileri, s:22-23)

¹⁶⁵ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:275.

¹⁶⁶ Yenikapı ile Kumkapı arasında bulunan ve çevre halkının, “Yangın yeri” olarak andığı semttir.

¹⁶⁷ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

¹⁶⁸ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:275.

¹⁶⁹ Sevinç, Ajan Okulları, s:103.

¹⁷⁰ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

¹⁷¹ Anadolu, Ermeni Dosyası, s:45.

¹⁷² Büyükkarşı, İstanbul Ermeni Okulları, s:19.

¹⁷³ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:276.

¹⁷⁴ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:276’da bu tarih 1715 olarak geçmektedir.

¹⁷⁵ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

okulu “Mayr Tıbranotz” adıyla Kumkapı’ya nakletmiştir¹⁷⁶. Nalyan, öğretmenlik görevini bizzat üstlendiği ve 1741-1745’te Tülbentçi Hüseyin Mahallesi’nde bir Ermeni kız okulu açmıştır¹⁷⁷.

Kaynaklarda 1728’de Hasköy’de¹⁷⁸, 1742-1745 yılları arasında Balat’ta da bazı okullar olduğu yazılıdır¹⁷⁹. 1752’de ise Erivanlı Simeon Yerevantzi, Balat’taki Surp Hreşdagabedatz Kilisesi’nin bir avlusunu¹⁸⁰ bir yüksek okula çevirmiştir¹⁸¹.

1773’te Rahip Mateo ve kardeşi Prapion, Surp Haç Mektebi’ni, Balat’lı Tabir Sarkis adı bilinmeyen bir okulu açmışlardır¹⁸².

Büyükkarcı’ya göre, İstanbul’un fethinden 18. yüzyıl sonuna kadar olan dönemde, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde Ermenilere ait “okul” niteliğinde kurumlara pek rastlanmaz¹⁸³.

1790 yılına kadar, Ermeniler arasında dini eğitim veren bazı kurumların var olduğu bilinmektedir. Ancak bu eğitim kurumlarının tümü bir resmi izin olmadan kurulmuş ve kişisel çabalarla oluşturulmuş “dershane”lerdir. Bunlar kişilerin güçlerine bağlı olarak geçici süreler var olabilmişlerdir¹⁸⁴.

18. yüzyıl sonlarında Ermeniler arasında fikri uyanış hareketlerinin başlaması, İstanbul’da özel Ermeni okullarının ve rahiplerin öğrencileri toplayarak ders verdiği dershanelerinin sayısının artmasına zemin hazırlamıştır. Azadyan Ermeni kıpırdanmasını şöyle özetlemektedir:

“18. Asrın sonlarında halk tabakaları arasında fikir uyanış hareketleri baş göstermiştir. Her mahallede kütüphanelerin, hususi mekteplerin, dershanelerin, miktarı çoğalmıştır. Rahip Mateo ile hemşiresi Prapion tarafından tesis edilen Surp Haç Mektebi, Balatlı Tabir Sarkis tarafından açılan mektep 1773, Muallim Tekvaz ile

¹⁷⁶ Bu okulda 1780’li yıllara kadar eğitim verilmiştir.

¹⁷⁷ Anadol, Ermeni Dosyası, s:83.

¹⁷⁸ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:276.

¹⁷⁹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

¹⁸⁰ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

¹⁸¹ Anadol, Ermeni Dosyası, s:82.

¹⁸² Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:276.

¹⁸³ Büyükkarcı, İstanbul Ermeni Okulları, s:19.

¹⁸⁴ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

*talebesi Serope Minasyan tarafından Beyoğlu'nda tesis edilen mektep 1790 tarihinde açılmış bahse değer mekteplerdir.*¹⁸⁵”

İlk defa 1790 yılında Patrik Şınorhk Mıgırdiç ve sarraf Mıgırdiç Amira Miricanyan'a (1742-1800) resmen okul kurma izni verilmiştir. Bu tarihten sonra Ermeni okullarının sayısında belirgin bir artış olmuş, Ortaköy, Kocamustafapaşa, Üsküdar ve diğer semtlerde yeni mektepler açılmıştır¹⁸⁶ Kumkapı Fıçııcı Sokağı'ndaki İstanbul'un bu ilk Ermeni Cemaat okulundan¹⁸⁷ sonra; yine Patrik Şınorhk Mıgırdiç, Langa'da Surp Lussavoriç ve Balat'ta Surp Hreşdagabed okullarını kurmuştur¹⁸⁸.

1790'da açılan Ermeni okullarından biri de Mesropyan Okulu'dur. İzmir'de faaliyete geçirilen bu okul Kumkapı Merkez Mektebi ilk mezunlarından Şair Hovkan Miga Vananteçi idaresinde büyük başarı göstermiştir. 1790 yıllarında yapılan okullardan biri de Kocamustafapaşa'daki Surp Kevork Ermeni Kilisesi'nin bitişiğindeki Sahakyan Nunyan Lisesi'dir¹⁸⁹.

Kumkapı Kilisesi Baş Papazı, Kumkapı Mektebi Ermenice öğretmeni Erzurumlu Papaz Mesrop 1808 tarihinde hazırladığı “gramer muhtırası”nda, Patrik Ohannes Camaşırıçıyan devrinde (1803-1812) İstanbul'un bütün semtlerinde Ermenilere ücretsiz cemaat mektepleri açıldığını belirtmiştir¹⁹⁰.

1816'da Balat'ta Horenyan Okulu açılmıştır. 16.yy da Ayios Eustratios adlı bir Rum Ortodoks kilisesi olan Surp Hreşdagabed¹⁹¹ kilisesi bitişiğindeki bu okulun ne zaman kapandığı bilinmemektedir.

1824'te Patrik Kravet, Ermenice gramer okutan tek okul olan Kumkapı okulunu Patrikhane'nin himayesi altına almıştır. Patrik Kravet, 10 Temmuz 1824'te Anadolu'daki Ermeni Cemaatlerine birer talimatname yollayarak bölgelerinde okul açmalarını emretmiştir. Ermeni Patriği'nin 1824 tarihli genelgesi ile Anadolu'daki

¹⁸⁵ Anadol, Ermeni Dosyası, s:83

¹⁸⁶ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:276.

¹⁸⁷ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 7.

¹⁸⁸ Anadol, Ermeni Dosyası, s:83

¹⁸⁹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:277.

¹⁹⁰ Böğürcü, Türkiye'nin Ermeni Sorunu, özel araştırma, s:40.

¹⁹¹ Aynı zamanda adak kilisesi olan kilise 1627 yıkında Ermenilere geçmiştir.

Ermeni Cemaatler okul açmaya başlamıştır¹⁹². 1828’de İstanbul Ermeni Patrikliği’nde bir “maarif komisyonu” kurulmuştur. Bu sayede Ermeni eğitim hareketleri bu yönetim altında toplanmıştır¹⁹³.

1828’de Harutyun Amira Bezciyan’ın Kumkapı’daki “Mayr Varjaran” okulu kurulur¹⁹⁴. Bu kurum günümüzde Bezciyan İlköğretim Okulu olarak eğitim vermektedir.

1830’da Beyoğlu’nda Kırnavula ve İskordela Mahallelerinde, “Surp Hırpsimyants” ve “Surp Kayianyants” adında iki kız okulu ile “Surp Eçmiyadzin “ ve “Surp Lusavoriçyan¹⁹⁵” adında iki erkek okulu açılmıştır¹⁹⁶.

Patrikhane’nin 1834 yılında yaptırdığı istatistiğe göre, Adapazarı’nda 4, İzmit’te 3, Merzifon’da 3, Manisa, Bafra, Kayseri, Eğin ve Erzurum’da ikişer olmak üzere Anadolu’nun çeşitli bölgelerine dağılmış ve İstanbul’dakilerle birlikte 120 Ermeni okulunun bulunduğu tespit edilmiştir¹⁹⁷. Bu tespit Osmanlı İmparatorluğu’nun Ermeni azınlığa gösterdiği toleransın göstergesi olarak kabul edilir.

Çeşitli kaynaklara göre Patrik 1831’de Ermeni ileri gelenlerini toplayarak sayısı hızla artan bu okulların masraflarına katkıda bulunmalarını istemiş, bazı senetler imzalatmıştır¹⁹⁸. Ermeni amira¹⁹⁹ ve esnaflardan oluşan Patrik başkanlığındaki bu Ermeni Cemaati Meclisi, daha sonra okulların denetimini 10 amiradan oluşan bir kurula vermişlerdir²⁰⁰. Bu toplantıda alınan kararlara göre 1830’da kurulan Beyoğlu erkek ve kız okullarının masraflarını meyhaneciler, Langa’daki okulların masraflarını kuyumcular, Topkapı okullarının ve muhtelif Ermeni okullarının masraflarını ise diğer esnaf karşılamayı taahhüt etmişlerdir²⁰¹. 1831’den sonra kurulan okullar arasında en önemlisi Hasköy’deki Nersesyan Okuludur. Belli bir eğitim ve öğretim programı

¹⁹² Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:277.

¹⁹³ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

¹⁹⁴ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

¹⁹⁵ Surp Lusavoriçyan Mektebi, 1840’ta açılmış bir kız mektebidir. Okul binası 10916 yangınında yanmıştır.(Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:345)

¹⁹⁶ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 8.

¹⁹⁷ Böğürcü, Türkiye’nin Ermeni Sorunu, s:40.

¹⁹⁸ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

¹⁹⁹ Amira, Osmanlı Devleti’nde önemli görevler alan ünlü Ermeni kişilere verilen onursal unvan.

²⁰⁰ Deri, Türkiye’de Azınlıklar ve Azınlık Okulları, s:77.

²⁰¹ Böğürcü, Türkiye’nin Ermeni Sorunu, s:40.

olmayan bu okullar mezun verdikçe yüksekokul açma gereği ortaya çıkmıştır. Bu sorunu çözmek için 13 Eylül 1838’de Üsküdar Yenimahalle’deki Ermeni Yüksek Okulu “Cemeran Mektebi”²⁰² inşa edilerek faaliyete geçirilmiştir. İlk yatılı ve laik²⁰³ Ermeni Yüksek Okulu “Cemeran Mektebi” Ermeni cemaatinin okuma isteğinin simgesidir²⁰⁴. Okul Üsküdar’daki Kudüs Ermeni Patrikhanesi’nin misafirhanesinin bulunduğu yerde Hassa Mimarı Garabet Amira Balyan ile Ohannes Amira Serveryan tarafından inşa edilmiştir²⁰⁵. 1838 yılında Ermenilere ait 34 ilkokul, 1 ortaokul, 3 lisenin faaliyette olduğu bilinmektedir²⁰⁶. 1840’ta Kumkapı’da Lusaviriç Kız Okulu açılmış; aynı yıl Patrikhane’nin aracılığıyla İstanbul’un pek çok semtinde Ermeni okullarına yardım cemiyetleri kurulmuştur²⁰⁷.

Osmanlı Devleti’nin eğitimi bir kamu görevi olarak değerlendirip üstlenmesi Tanzimat’tan sonra görülmektedir. Böylece Osmanlı Devleti yönetimine hâkim olan düşünce kabuk değiştirmeye ve modern devlet anlayışının bir gereği olan kamu hizmetlerinin yaygınlık ilkesi uygulamaya başlamıştır. Tanzimat’la birlikte eğitim alanında yenileşme politikası takip edilmiştir. Eğitim faaliyetlerinin hukuki esaslarının belirginleşmeye başladığı bu dönemde bir takım yeni düzenlemeler getiren kanun ve nizamnamelerin yayınlandığı görülür. Ancak bütün bu teşkilatlanma çabalarına rağmen Müslümanlar ait okullar, gayrimüslim azınlıklara ait okullar ve yabancılara ait okullar arasındaki farklı yapılaşmalar devam etmiştir²⁰⁸.

Saltanatın sona ermesiyle (1 Kasım 1922) özel okullar kapanmaya başlamıştır. Lozan Antlaşması ile kendi dillerinde eğitim yapmalarına imkân verilen yabancı okulları, 1924-1931 yılları arasındaki düzenlemelerle özerkliklerini yitirmişlerdir²⁰⁹.

²⁰² Okulun Amira Bezciyan tarafından hazırlanan yönetmeliğinde öğrencilerin yalnız Ermenice konuşması istenmiştir. Bu yönetmeliğe göre öğrenciler her sabah önce kiliseye gidecek ve dini ayine katılacaklardır. (Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:271)

²⁰³ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:270.

²⁰⁴ Büyükkarcı, İstanbul Ermeni Okulları, özel araştırma, s:20.

²⁰⁵ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:270.

²⁰⁶ Sakaoğlu, Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi, s:221.

²⁰⁷ Bögürcü, Türkiye’nin Ermeni Sorunu, özel araştırma, s:40.

²⁰⁸ Vahapoğlu, Osmanlı’dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları, s:57-58.

²⁰⁹ Türkçe ve Türk kültür derslerinin zorunlu okutulması, azınlık ve yabancı okullarında din propagandasının yasaklanması, devlet okullarının parasız hale getirilmesi, ders programlarında devlet okullarına paralelliklerinin gözetilmesi gibi pek çok nedenden dolayı resmî okullar cazip duruma gelmiştir.

1938 yılında yabancı ve azınlık okullarında 30 bin dolayında öğrenci okumakta, 2 bin kadar Türk öğretmen görev yapmaktadır²¹⁰.

Osman Ergin'in "Türkiye Maarif Tarihi" adlı eserinde, Ermeni kültür kurum ve kuruluşlarının Tanzimat'ın ilanından (1839) sonraki durumlarını şöyle ifade eder:

*"Tanzimat'ın ilanından sonra, Ermeniler Osmanlı yüksek okullarından ve devlet hizmetlerinden daha fazla yararlanma imkânı bulmuşlardır. Yardım dernekleri sayesinde kültür faaliyetlerinin Anadolu'nun her yanına götürülmesine olanak sağlamışlardır. Bin öğrencili Cemeran'ın kapandığı 1861'de İstanbul'da 42 Ermeni Okulu 5531 öğrenciye eğitim vermektedir. Ermeni Patriği'nin 1858 yılında Tıbbiye'ye her yıl 40 Ermeni öğrencinin kabulüne izin verilmesinden dolayı teşekkür etmek amacıyla Hükümet'e yazdığı yazı da Ermeni Cemaatinin eğitim kurumlarına verdiği önemi göstermektedir."*²¹¹

1847'de İstanbul'da 25 kadar Ermeni Okulu vardır. Pamukciyan Ortaköy'de bir "okuma müzesi" olarak "Verdzanutyan Tankaran"dan bahsetmektedir²¹².

22 Ekim 1853 tarihinde Ermeni okullarının kalitesini yükseltmek amacıyla yüksek öğrenim görmüş gençlerden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Mimar Nigoğos Balyan da bu komisyon üyeleri arasındadır²¹³. Komisyonlar gelişmiş bir eğitim ve öğretim sağlamak amacıyla Batı'ya açılmaları sonucunda İstanbul'da pek çok okul açılmıştır.

1858 yılında İstanbul'daki Ermeni okullarının sayısı 42'ye yükselmiştir²¹⁴. 1858 yılında Osmanlı Hükümetinin isteği ile hazırlanan istatistiğe göre bu okullara, 4376 erkek, 1155 kız öğrenci devam etmekte ve 197 öğretmen görev yapmaktadır²¹⁵. Bu yıllarda Yedikule'de papaz yetiştirmek için bir okul daha açılmıştır²¹⁶.

²¹⁰ Sakaoğlu, Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, s:221.

²¹¹ Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, s:797.

²¹² Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 8.

²¹³ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

²¹⁴ Pamukciyan, İstanbul Yazıları, s: 8.

²¹⁵ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

²¹⁶ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:278.

24 Mayıs 1860'da Nizamname-i Millet-i Ermeniyan'ın hükümetçe onaylanarak yürürlüğe girmesi ile okulların yönetimi özel olarak kurulan Maarif Komisyonu'na verilmiştir. 1853 yılında kurulmuş ve 14 kişiden oluşan Maarif Komisyonu'nu ile Ermeni eğitim sistemi amiraların denetiminden çıkarılmış, eğitim anlayışı dini motiflerden kurtarılarak milli ve siyasi bir yapıya kavuşmuştur²¹⁷. Bu komisyon tarafından 1871 yılında yayımlanan istatistiğe göre İstanbul'daki 18'i erkek, 13'ü kız, 17'si karma 48 Ermeni Okulu'nda altı bine yakın öğrenci okumaktadır²¹⁸. 1880'li yıllarda maddi sıkıntılar öğrenci sayısında azalmaya neden olmuştur. Buna karşılık özel okullar açılmaya başlamıştır.

1882'de Patrik Narses Varjabetyan başkanlığında toplanan Ermeni ileri gelenleri Galata'daki Getronagon Mektebi'nin yüksek okul olmasına karar vermişlerdir. Bu karar ile mektep, 1886'da "Âli Mekteb" olarak faaliyete geçmiştir²¹⁹. Getronagon Mektebi hem Anadolu'dan gelen öğrencileri eğitmeye devam etmiş hem de Ermeni okullarına öğretmen yetiştirmiştir²²⁰.

Ermeni maarif Komisyonu'nun 1874 verilerine göre Anadolu'da 469 Ermeni Okulu vardır. 1880 istatistikleri İstanbul'daki Ermeni okullarının sayısını 51 olarak gösterdiğine göre Türkiye'de yaklaşık 500 Ermeni Okulu var demektir²²¹. Ermeni okullarının bir özelliği de Ermenicenin yanında, bir zorunluluk olmadığı halde Türkçenin de öğretilmesidir. Hesap derslerinin Türkçe okutulduğu bu okullara, az da olsa kimi Türk çocukları, o çevrede dengi Türk okulları bulunmadığından devam etmişler²²².

1900 yılında devlet okullarına devam eden Ermeni öğrenci sayısı 300 civarındadır. Özel Ermeni Okullarında ise 600 erkek ve 340 kız olmak üzere 940 öğrenci vardır. Bunlardan başka Ermeni Katolik ve Ermeni Protestan Okullarına devam eden Ermeni öğrenci sayısı 285'e (200 erkek ve 85 kız), Yabancı okullarına devam edenler 380'i erkek ve 460 kız olmak üzere 840 kişiye ulaşmıştır²²³.

²¹⁷ Deri, Türkiye'de Azınlıklar ve Azınlık Okulları, s:77.

²¹⁸ Büyükkarcı, İstanbul Ermeni Okulları, s:21.

²¹⁹ Büyükkarcı, İstanbul Ermeni Okulları, s:21.

²²⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:278.

²²¹ Sevinç, Ajan Okulları, s:114,

²²² Sakaoğlu, Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, s:88.

²²³ Büyükkarcı, İstanbul Ermeni Okulları, s:21.

1900 yılında yapılan bir istatistikten anlaşıldığına göre Anadolu'nun 57 vilâyet merkezinde 81226 Ermeni öğrenci vardır. 813 Ermeni İlkokulunda, 1545 erkek ve 539 kadın öğretmen görev yapmaktadır. Bu sayılara vilâyetlerdeki özel ilkokullar ile idadiler, devlete ait idadiler ve Katolik, Protestan, Lâtin, Mihitarist²²⁴, Amerikan, Alman ve Fransız Okullarına devam edenler dâhil edilmemiştir²²⁵. Bu okullardaki öğrenci sayısı da eklendiği takdirde, Anadolu'daki Ermeni öğrenci sayısı 96.822'ye çıkar. Bu sayıya İstanbul'daki öğrenciler de eklendiği takdirde, 1901-1902 öğretim yılı içinde Osmanlı Devleti'nin her yanında Ermeni öğrenci sayısının 104500'e çıktığı görülür²²⁶. Bu sayılar abartılı olmakla birlikte Ermeni varlığının Osmanlı Devleti içinde ne dereceye kadar eğitim ve kültür yönünden teşkilâtlandığını ortaya koymaktadır²²⁷.

II. Meşrutiyet (1908) döneminde Osmanlı devlet okullarına devam eden öğrenci sayısı artmıştır. 1910 yılında İstanbul Ermeni Okulları hakkında Maarif Komisyonu tarafından yapılan istatistiğe göre 44 okulda, 6516 öğrenci ve 319 öğretmen bulunmaktadır. 1 Mayıs 1910 tarihinde Ermeni cemaat mekteplerinin dereceleri belirlenmiştir. Bu tasnif sonucunda 44 okuldan 19'u ilk ve rüşdî, 25'i yalnız ilk, Esayan ve Dignantz okulları da îdâdî bölümleri kapsayan okullar sınıfına ayrılmıştır²²⁸. İstanbul'daki Ermeni okullarından 1908-1921 yılları arasında 204'ü kız 321 öğrenci mezun olmuştur²²⁹.

I. Dünya Savaşı (1914-1918) sonrasında Türkiye'de, sadece İstanbul'daki Ermeni Okulları varlığını koruyabilmiştir. 1921'de yayınlanan bir istatistikte İstanbul'da 12.359 kız ve erkek Ermeni öğrencisi görülmektedir. 1928'de İstanbul Gedikpaşa'da açılan Ermeni Protestan Okulu ile birlikte 1930'lu yıllarda, tamamına yakını İstanbul'da olmak üzere Türkiye'de 38 Ermeni okulu bulunmaktadır²³⁰.

Cumhuriyet döneminde İstanbul Ermeni okulları, diğer devlet okulları ile aynı eğitim programına sahiptir. Okulların tüm giderleri halkın yardımlarıyla karşılanır. Milli

²²⁴ 1701 yılında Ermeni-Katolik din adamı Mihitar Appa (Baba) tarafından İstanbul'da kurulan bir manastır. Dini bir kuruluş olmanın ötesinde, Ermeni Cemaati için, eğitim ve edebiyat alanında önemli yenilikler ve gelişmeler sağlamıştır. (Mintzuri, İstanbul Anıları. s:48)

²²⁵ İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>

²²⁶ İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>

²²⁷ Büyükkaracı, İstanbul Ermeni Okulları, s:21.

²²⁸ İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>

²²⁹ Büyükkaracı, İstanbul Ermeni Okulları, s:22.

²³⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:324.

Eğitim Bakanlığı, sadece görevlendirdiği Türkçe ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin aylıklarını vermektedir. 1993-1994 eğitim yılında Ermeni okullarında Ermenice dışında tüm derslerin Türkçe okutulması emri sorun yaratmış, kısa sonra yürürlükten kaldırılmıştır²³¹.

Cumhuriyet döneminde uygulanan hukuki mevzuata göre yeni bir azınlık veya yabancı okulu açılması mümkün olmadığı halde, 1954'te Üsküdar'daki Surp Haç Tibrevank Ruhban Okulu²³², 1956'da Yeşilköy Ermeni Okulu faaliyete geçmiştir. 1961 yılında da Sahakyan Nunyan Okulu açılmıştır²³³.

Tablo 1- İstanbul'daki Ermeni Okullarına Ait İstatistikler

YIL	ERMENİ OKULU ADEDİ	KAYNAK
1838	38	Böğürcü, Türkiye'nin Ermeni Sorunu, Özel Araştırma, s:40.
1858	42	Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.
1871	48	Büyükkarcı, İstanbul Ermeni Okulları, s:21.
1881	51	Sevinç, Ajan Okulları, s:114.
1900	40 ²³⁴	Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:279.
1910	44	İstanbul Ermenileri, http://www.bolsohays.com/
1962-1963	69 ²³⁵	Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:330
1992	29 ²³⁶	Vahapoğlu, Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları, s:136.
1990'lı yılların ortaları	29	Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:330

Eskiden beri gerek İstanbul'da, gerekse Anadolu'da Ermenilere ait Patrikhaneye bağlı bulunmayan birçok okullar vardır²³⁷. Bunlar cemaat ruhani meclisleri ile kiliseler denetiminde olan okullardır. Okulların öğretiminde uzun süre dini nitelik hâkim iken daha sonraları milli nitelikler ağırlık kazanmıştır. Bu okullar ya bir

²³¹ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ermeni Okulları Maddesi, 3. cilt, s:187.

²³² Ortaokul ve lise seviyesindeki okulun teoloji bölümü, 1969'da İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'nce kapatılmıştır (Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:328.)

²³³ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:325.

²³⁴ Bu sayılar ruhsatlı okullara aittir. Ayrıca Katolik ve Protestan okullarının da bu sayılar dışında tutulmuş olabileceği de düşünülmektedir. (Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:281)

²³⁵ Bu okulların birçoğu ana, ilk, orta ve lise olarak aynı binayı kullandıkları için rakam 32'dir. (Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:330)

²³⁶ Bu okullardan 19'u ilkokul, 5'i ortaokul, 5'i lisedir. 24 okul Gregoryen Ermenilere, 5'i Katolik Ermenilere aittir.

²³⁷ Büyükkarcı, İstanbul Ermeni Okulları, s:22.

kilise vakfıyla ya da zengin bir şahsın veya grubun öncülüğünü yaptığı vakıflar yoluyla kurulur, finanse edilir ve yönetilirler. Öğretim kademesi olarak ilk- orta-meslek veya yüksek okul olarak derecelendirilebilirler²³⁸. Bunlar da iki kısma ayrılmaktadır:

- **Cemiyetlere Ait Okullar:**

Ermenilerin eğitimi ile ilgilenen teşkilatların başında “Hoyaç Mihaçyal Cemiyeti” gelir. “Hoyaç Mihaçyal İngerutyun²³⁹” adını almış ilkokullar kısa sürede 22 tane olmuş ve Sultan II. Abdülhamit (1876-1909) döneminde pasif bir tutum izlemek zorunda kalmışlardır. 1910-1911 tarihlerinde Erzurum, Adana, Muş, Siirt, Trabzon ve diğer Anadolu illerinde 84 okulu daha devreye sokulmuştur. Hoyaç Mihaçyal Cemiyeti’nin kurulduğu 1870’den I. Dünya Savaşına kadar yüzden fazla okul açtığı bilinmektedir. Türkiye Marif Tarihi yazarı Osman Ergin, 1870’den 1911’e kadar Cemiyet’in açtığı okul sayısını 131 olarak vermektedir²⁴⁰.

Askaniyer H. İngerutyun Cemiyeti 1879’da Üsküdar’da Matmazel Zabel Hancıyan ve arkadaşları tarafından Anadolu’daki Ermeni kızlarının kültür seviyelerini yükseltmek için kurulmuştur. 15 yıl boyunca faaliyet gösteren ve sonra 1894’te ismi tarihe karıştı sanılan Askaniyer Hayuhyaç İngerutyun (Cemiyeti) 1908’de II. Meşrutiyet’in ilanı ile yeniden varlık göstermiş ve Anadolu’nun çeşitli yörelerinde 23 okul daha açmıştır²⁴¹.

“Tibraçeser Dignanç İngerutyun”u 1879’da kurulmuş bir cemiyettir. Ermeni okullarına öğretmen yetiştirmek için Ortaköy’de “Muallim Mektebi” içeriğini taşıyan bir okul açmıştır. Bu okul 1909’da Kumkapı’ya nakledilmiş; Birinci Dünya Savaşı’nda (1914-1918) ise Fransa’ya aktarılmıştır²⁴².

- **Şahıslara ait ve günümüzde var olmayan okullar²⁴³:**

- Mangadun Baladu- Balat Ana Mektebi, Balat Ermeni Kilisesi yanında 1769 yılından XIX. yüzyılın başlarına kadar faaliyet göstermiştir²⁴⁴.

²³⁸ Vahapoğlu, Osmanlı’dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları, s:63.

²³⁹ Müşterek Ermeni Cemaati (Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:269)

²⁴⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:269.

²⁴¹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:270.

²⁴² Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:270.

²⁴³ Böğürcü, Türkiye’nin Ermeni Sorunu, özel araştırma, s:41-42.

- Mıġirtaryan Erkek İlk mektebi, 1808 yılında Beyoġlu, Sakızaġacı Caddesi'nde Venedik, Mıġitaryan Ermeni Katolikler tarafından kurulmuştur. Kuruluş tarihini 1830 olarak gösteren kaynaklar da vardır²⁴⁵.
- Horenyan Mektebi:1816'da Balat'ta açılmıştır. Anadili Ermenice olan bir ilkokuldur²⁴⁶.
- Leon Vartuhyan Mektebi 1820'de kurulmuştur. Topkapı'daki ana ve ilkokul seviyesindeki okul Topkapı, Surp Nigoġos Kilisesi Vakfı'na bağlıdır²⁴⁷.
- Gentrnagen Mektebi, 1825'te Serkis Baroyan tarafından Şişli'de kurulmuştur. Anadili Ermenice olan okul ana, ilk, orta ve lise seviyesinde eğitim vermiştir²⁴⁸.
- Surp Hırıpsimyantz Kız Mektebi, Avedis Amira Şamdancıyan tarafından 1829 Karagümrük'teki büyük bir konakta faaliyete geçirilmiştir. Hangi tarihte kapandığı bilinmemektedir²⁴⁹.
- Sakızaġacı (Mıhıtaryan) Ermeni Erkek İlk mektebi 1830'da Agopos Posbıyık tarafından kurulmuştur²⁵⁰.
- Boġosyan Varvaryan Mektebi: 1832'de Kumkapı'da kurulmuş bir ilkokuldur²⁵¹.
- Surp Nersesyan Mektebi: 1832'de Sarkis Badalyan tarafından açılan okul Halıcıoġlu'ndadır. Halıcıoġlu Surp İstepanos Ermeni Kilisesi'ne bağlıdır²⁵². Dabaġyan'a göre Surp Nersesyan Mektebi, 1836'da faaliyete geçmiş, 1975 yılındaki istimplâk sonucu ortadan kalmıştır²⁵³.

²⁴⁴ Dabaġyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:315.

²⁴⁵ Dabaġyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:330.

²⁴⁶ Dabaġyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:317.

²⁴⁷ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:328.

²⁴⁸ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:330.

²⁴⁹ Dabaġyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:318.

²⁵⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:329.

²⁵¹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:326.

²⁵² Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:328.

²⁵³ Dabaġyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:320.

- Surp Mesropyan Mektebi: 1835’de Gedikpaşa’da açılmıştır. Gedikpaşa Surp Hovhannes Kilisesi Vakfı’na bağlı bir ana, ilk ve ortaokuldur²⁵⁴. 1979-1981 yılları arasında öğrenci yetersizliği açısından sıkıntı çeken mektep idaresi, 1982’de eğitime son vermeye mecbur kalmıştır²⁵⁵.
- Semerciyan Cemeran Okulu: 1838’de Levon Semerciyan tarafından Üsküdar’da kurulmuştur²⁵⁶. Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi kitabında göre 1995 ana ve ilk okul olarak faaliyettedir²⁵⁷.
- Arakelyan Mektebinin yapımına, Eyüp Sultan Camiine yakın Surp Asdvazazin Kilisenin 1841’deki restorasyonu sırasında karar verilmiş ve 1842 yılında tesis edilmiştir²⁵⁸.
- Anarad Hıgutyun Erkek Mektebi: 1843’de Beyoğlu Sakızağacı Caddesi’nde Katrin Hamparyan tarafından açılmış bir ortaokuldur²⁵⁹.
- Naregyan Mektebi, 1 Mayıs 1846 yılında kurulan Naregyan hayırseverler Cemiyetinin açtığı bir okuldur. 24 Mayıs 1870’te Beyoğlu semtinde meydana gelen bir yangında okul yanmıştır. 1877’de Naregyan Okulu, Surp Harutyun kilisesinin bahçesinde tekrar inşa edilir. 1885’te Naregyan okuluna bir kat ilave edilerek okul, ilkokula dönüştürülmüştür. 1890’larda yıkılma tehlikesi taşıyan Surp Harutyun kilisesini ve yanındaki Naregyan okulunu kapatılmıştır.
- Surp Tatios-Partoğomiyos Mektebi, Karagümrük’te Balat’a yakın “Salmatomruk” semtinde ne zaman faaliyete geçtiği ve kapandığı bilinmemektedir. Kaynaklarda 1846 yılında adı geçmektedir²⁶⁰.
- Surp Vosgiyanz Mektebi, Karagümrük’teki okul 1847 yılında kurulmuştur. 1900 yılındaki yangınla tarihe karışmıştır²⁶¹.

²⁵⁴ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:327.

²⁵⁵ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:316.

²⁵⁶ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:329.

²⁵⁷ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:354.

²⁵⁸ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:319.

²⁵⁹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:325.

²⁶⁰ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:318.

- Surp Arakeloz Mektebi, Bezciyan Amira tarafından kurulan okul 1849 yılına kadar varlığını sürdürmüştür²⁶².
- Horenyan Varvaryan Mektebi, Narlıkapı'daki Ermeni Hastanesi kalıntıları üzerine, 1849 yılında inşa edilmiştir. 1924 yılına kadar faaliyetini sürdürmüştür²⁶³.
- Arakeloz Hayganusyan Mektebi, Mıgırdiç Frenkyan ve Eknayan Efendilerin kiliseye bağışladıkları Yenikapı'daki evlerinde 1850 yılında faaliyete geçmiştir. 1907 yılında daha büyük bir eve nakledilen okul, 1916 yılındaki yangında bu evin de yanması nedeniyle, kilise yakınında iki küçük evde faaliyetine devam etmiştir. 1939 yılına kadar varlığını sürürden mektebin son dönemlerde sadece ana mektebi faaliyet göstermiştir²⁶⁴.
- Surp Lusavorçiyen Mektebi, Galata'da Galata Ermeni Kilisesi'nin talepleri ile 1858 tarihinde kurulmuş erkek mektebidir. Kaynaklara göre 25 yıl faaliyet göstermiştir²⁶⁵.
- Surp Mesropyan Mektebi, Kasımpaşa Ermeni Kilisesi'nin karşısında 1859 yılında faaliyete geçmiştir. 1921 yılında çıkan bir yangında kilise ile birlikte yanmıştır²⁶⁶.
- Arakel-Nubar Şahnazaryan Mektebi, 1866'da Hasköy'de açılmış, 1871 yılında kapanmıştır²⁶⁷.
- Makruhyan Mektebi: Beşiktaş'taki ana ve ilkokuldur. Faaliyete geçişi çeşitli kaynaklarda 1866 ya da 1868 olarak geçmektedir. 1965 yılına kadar faaliyet göstermiştir²⁶⁸.
- Kalfayan Vorpanoz Yetimhanesi: Kalfayan Başrahibe'nin 1850'de temelini oluşturduğu "Kız Sanal Evi"nin devamıdır²⁶⁹. 1 Ocak 1866'da kurulmuş bir

²⁶¹ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:316.

²⁶² Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:315.

²⁶³ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:313.

²⁶⁴ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:313.

²⁶⁵ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:322.

²⁶⁶ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:321.

²⁶⁷ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:271.

²⁶⁸ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:324.

²⁶⁹ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:322.

ilkokuldur. Hasköy’de Ermeni yetimleri için açılan bu okulla fakir Ermeni çocukları kabul edilmiştir²⁷⁰. 1975 yılında kapanmıştır.

- Nekdarinyan Mektebi, Galata’daki okul 1877 yılına kadar faaliyet göstermiştir²⁷¹.
- Mezburyan Okulu: Mıgırdıç Mezburyan tarafından 1870’de Hisar Dibi’nde açılmış bir kız okuludur. 1879’da Üsküdar İcadiye’ye, oradan da Kadıköy’e nakledilmiştir²⁷².
- Akabyan Kız Yatılı Mektebi, Samatya’daki okul, 1872’de tesis edilmiştir. Okulun 1869’da kurulduğunu belirten kaynaklar da vardır²⁷³.
- Berberyan Okulu: Reteos Berneryan tarafından 1 Ekim 1876’da Üsküdar Selimiye’de açılmış, yatılı öğrencilerin de bulunduğu okul, öğrenci sayısının artması nedeniyle 1880’de Selamsız’a taşınmıştır. 1927’de kapanmıştır²⁷⁴. Sevinç’in belirttiğine göre ise okul, I. Dünya Savaşı’ndan (1914-1918) sonra Mısır’a nakledilmiştir²⁷⁵.
- Meştuciyan Okulu: Kevrork Meştuciyan tarafından 1884’te açılmış, 1895’te kapanan ilk ve orta dereceli bir okuldur²⁷⁶.
- Meşdudciyan Mektebi, Yenikapı’daki ikinci Ermeni mektebidir. Hırant ve Hagop Meşdudciyan kardeşler tarafından 1884’te kurulmuştur. Yatılı olarak da faaliyet gösteren okul 1895 yılında kapanmıştır²⁷⁷.
- Haygazyan Okulu: 1885’de Mihran Ağancanyan tarafından Üsküdar Selimiye’de açılmış ve bir müddet sonra kapatılmıştır²⁷⁸.

²⁷⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:327.

²⁷¹ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:323.

²⁷² Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:271.

²⁷³ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:324.

²⁷⁴ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:328

²⁷⁵ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:271.

²⁷⁶ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:272.

²⁷⁷ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:313.

²⁷⁸ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:272.

- Mizicanyan Okulu: Dr. Mizicanyan tarafından 1887'de Kumkapı'da açılmıştır. Daha çok lisan öğretmekle meşgul olan okul, faaliyete geçişinden kısa bir süre sonra kapanmıştır²⁷⁹.
- Sahak Mesrop İlk mektebi: 1887'de Toros Pehlivanyan tarafından kurulmuştur. Sarıyer'deki okul Büyükdere Ermeni Kilisesi'ne bağlı olarak öğretime devam ederken kapanmış, 1952'de yeniden devreye sokulmuştur²⁸⁰.
- Nazaryan Kız Yatılı Mektebi, hayırsever Toros Nazaryan Efendi tarafından 1863 yılında faaliyete geçirilmiştir. Kuruluşundan iki yıl sonra 1865'te kapanmıştır²⁸¹.
- Jaran Kovoraç Okulu, 1888'de Piskopos Dirdad Balyan tarafından açılmıştır. Okul 1915'de kapatılmıştır²⁸².
- Surp Anna Ana Mektebi: 1895'de Abel Gabatyan tarafından Beyoğlu Tavla Sokak'ta kurulmuştur²⁸³.
- Lusavorçyan Okulu, 1895 yılında Berç-Garo Şigaher tarafından Pangaltı'da kurulmuş ana ve ilkokuldur²⁸⁴.
- Surp Pırgıçyan Mektebi, 1896 ile 1898 yılları arasında Getronagan Lisesi'nin kapalı olduğu dönemde Galata'da faaliyet gösteren bir okuldur²⁸⁵.
- Nigoğosyan Okulu: Agop Nigoğosyan tarafından 1903'de Pangaltı'da açılmış bir ilk ve orta dereceli kız okuludur. I. Dünya Savaşı sırasında kapatılmıştır²⁸⁶.
- Garabetyan Okulu: Bedros Zeki Garabetyan tarafından 1907'de açılmıştır. 1908'de kız öğrenciler için bir bölüm ilave edilmiştir. Yüksek okul seviyesindedir²⁸⁷.

²⁷⁹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:272.

²⁸⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:329.

²⁸¹ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:314.

²⁸² Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:272.

²⁸³ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:325.

²⁸⁴ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:329.

²⁸⁵ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:323.

²⁸⁶ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:272.

²⁸⁷ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:272.

- Palakaşyan Okulu: 1901’de Hovnan Palakaşyan tarafından açılan okul 1911’de kapatılmıştır²⁸⁸.
- Anarat Hıgutyun Ana ve İlk Mektebi: 1902’de Anna Sogome Bardakçıyan tarafından Kadıköy’de kurulmuş ana, ilk ve ortaokuldur²⁸⁹. Ermeni Katoliklere ait okulun 1964 yılında faaliyette olduğu bilinmektedir²⁹⁰.
- Anarat Hıgutyun Mektebi, 1903 yılında Susi Bedros tarafından Harbiye’de kurulmuştur. Anarat Hıgutyun Rahibeleri Kurumu’na bağlıdır²⁹¹.
- Nor Tproz (Yeni Mektep) İlkokulu: 18 Ekim 1908’da Şişli’de Ohannes Hintliyan ve Kalost Malatyan tarafından açılmıştır. Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) yıllarında kapatılmış, 1930-31 ders yılında yeniden açılmıştır²⁹².
- Bezazyan Okulu: Bogos Bezazyan tarafından 1908’de Bakırköy’de²⁹³ açılmış, ilk ve ortaokul seviyesinde bir okuldur. 1926’da lise kısmı da ilave edilen okul, 1940’da kapanmıştır²⁹⁴.
- Pangaltı Bezazyan Okulu, Bakırköy’deki Bezazyan Okulu kapandıktan sonra inşa edilmiştir. 1959 ile 1965 yılları arasında faaliyet göstermiştir²⁹⁵.
- Hintliyan (Nor Tbroz) İlk mektebi: 1909’da Bomonti Şişli’de açılmıştır. Vahe Hintliyan tarafından kurulan okul ana ve ilkokul seviyesindedir²⁹⁶.
- Torosyan Okulu: 1909’da Kadıköy’de Mateos Torosyan tarafından açılmış, Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) yıllarında kapatılmıştır²⁹⁷.

²⁸⁸ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:272.

²⁸⁹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:326.

²⁹⁰ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:330.

²⁹¹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:330.

²⁹² Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:273.

²⁹³ Bakırköy sahilindeki ünlü Gelik Kebapçısı’nın binasında açılmıştır.

²⁹⁴ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:273.

²⁹⁵ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:326.

²⁹⁶ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:328..

²⁹⁷ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:273.

- Dadyan Okulu: 1910'da Üsküdar'da Matmazel Bayzar Dadyan tarafından Üsküdar Selamsız'da açılmış bir kız okuludur. I. Dünya Savaşı'nda Bakırköy'e nakledilen okul daha sonra kapanmıştır²⁹⁸.
- Minasyan Okulu: 1911'de Langa'da Matmazel Takuhi Baltazaryan tarafından açılmıştır²⁹⁹.
- Yeranuhyan Okulu: 1914'de Üsküdar'da Madam Meomi Kirkaryan tarafından açılmıştır. Mütarekeden sonra kapatılmıştır³⁰⁰.
- Kapamacıyan Okulu: 1918'de Üsküdar'da karı-koca Kapamacıyan tarafından açılmıştır. 1923 ortalarında kapanmıştır³⁰¹.

Bunlardan başka 1869'da Hamazaspyan, 1882' Kurkenyan, 1893'de Nerzabukyan, Ispantaryan, Askanazyan, Aramyan, Sultanyan, Sureyan, Pakradoni, Bülbülyen, Surp Steponos, Dibosgırtaran adında okullar da açılmıştır³⁰².

Kaynaklarda Ermeni ayaklanmalarının sebepleri anlatılırken, İstanbul'un her semtinde özel mekteplerle dersanelerin çoğaldığından da bahsedilir. Bu duruma göre Ermeni okulları tespit edilebilenlerden çok daha fazladır. Kısa dönemler için Kadıköy'de Dibar Gırtaran, Pangaltı'da Arıgırtasan okullarıyla Hasköy'de Kalfayan, Kuzguncuk'ta Karagözyan yetimhanelerini de faaliyete geçirmişlerdir. Ayrıca Ortaköy, Validebağ, İmrahor, Çağlayan, Yedikule, Beyoğlu, Beykoz, Balmumcu ve birçok hastane bünyesinde "Ermeni Yetimhanesi" adı altında faaliyet gösteren kurumlar da açılmıştır³⁰³.

Eğitim kurumları diğer sosyal kurumlar gibi toplumun ihtiyaçlarına cevap verebildikleri sürece ayakta kalmışlardır. Bu kurumlar içinde bulunduğu toplumdaki ve diğer toplumlardaki değişiklikleri yakinen izlemek zorundadırlar. Bu durum eğitim kurumlarının diğer kurumlardan önce kendini çağa ve çağın gereklerine ayak uydurması zorunluluğunu getirmektedir. Bunu gerçekleştirdikleri zaman eğitim kurumları

²⁹⁸ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:273.

²⁹⁹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:273.

³⁰⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:273.

³⁰¹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:273.

³⁰² Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:277.

³⁰³ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:274.

kendilerini yenileyebilmişler, gerçekleştiremedikleri zaman bu yenileme toplum tarafından zorunlu kılınmıştır. Bu ikinci durum sonuç olarak olumlu bir değişme olmasa da bir mecburiyet sonucudur. Böyle hallerde pek çok toplumda eğitim kurumları ya değişikliğe uğramış ya da yerlerini yeni kurumlara bırakmışlardır.

- **Günümüzde Mevcut Olan İstanbul Ermeni Okulları**³⁰⁴:

- Aramyan-Uncuyan Ermeni İlköğretim Okulu: 1858 yılında Kadıköy’de açılmış bir ortaokuldur. Okulun 1873’te yapıldığını yazan kaynaklar da vardır³⁰⁵.
- Getronagan Ermeni Lisesi: 1874 yılında Patrik seçilen Nerses Varjabedian tarafından kurulması istenilen okul lise seviyesindedir. 1885 yılında inşa edilen okul 1886 yılında eğitime başlamıştır. Galata’daki okul, İstanbul’un her semtinden öğrencilerin gelebilecekleri bir yerde olduğu için “merkez” anlamına gelen Getronagan adını almıştır. Kurulduğu günden beri Karaköy’deki yerindedir³⁰⁶.
- Bezciyan Ermeni İlköğretim Okulu: 1790 yılında Kumkapı’da Şınork Mıgırdiç Amira Bezciyan tarafından kurulmuştur. 1826 yangınında yanmıştır. Artin Amira Bezciyan 1830’da, günümüzde mevcut olan okulu açmıştır. 1944 yılında “orta mektep” seviyesine yükselmiştir.
- Bomonti Ermeni İlköğretim Okulu, 1808 yılında Mihitaryan mensuplarından Minas Pijişgyan’ın Beyoğlu Yenimahalle semtinde Mihitaryan Okulu’nu 47 kişilik kontenjanla açması ile faaliyetine başlamıştır. 1834 yılında çıkan bir yangınla okul binası yanınca Beyoğlu Sakızağacı Caddesine nakledilmiştir. 1850 yılında bu binada da yangın çıkmış ve bina onarıldıktan sonra yatılı ve gündüzlü öğrencilerle faal bir duruma geçmiştir. Ancak 1870 yılında üçüncü bir yangına maruz kalınca, on beş yıl kapalı kalmış ve 1875 yılında tekrar açılmıştır. 1921 yılına kadar bu okulun adı Mihitaryan Okulu iken, bu tarihten sonra Sakızağacı Ermeni Katolik İlkokulu olarak değiştirilmiştir. 1964-1965 öğretim yılından itibaren de bu günkü binasında Özel Bomonti Ermeni Katolik İlkokulu adı altında faaliyete geçmiştir. Sekiz yıllık eğitime geçişte okulun adı Özel Bomonti Ermeni Katolik İlköğretim Okulu olarak

³⁰⁴ İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>

³⁰⁵ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:347.

³⁰⁶ Deri, Türkiye’de Azınlıklar ve Azınlık Okulları, s:83-84.

değiştirilmiştir. Surp Gazar Ermeni Katolik Mihitarist Mihitaryan Manastır Ve Mektebi Vakfi'na bağlıdır.

- Dadyan Ermeni İlköğretim Okulu: 1844 yılında Arzrunyan adı ile kurulmuştur. 1892'den sonra kurucusu Dadyan Efendi'nin ismini almıştır. Başlangıçta ana ve ilkokul olarak eğitim veren Okula 1985'den itibaren ortaokul açma izni de verilmiştir³⁰⁷.
- Esayan Ermeni Lisesi, 1849'da kurulan Naregyan okulu 1870'de yanınca, yerine 1893 yılında inşaat için ferman alınıp 1895 yılı Eylül ayında Esayan Kardeşler tarafında Beyoğlu'nda inşa edilmiştir. 1895-1896 öğretim yılında karma olarak eğitim ve öğretime açılır. Aynı semtte olan Naregyan İlkokulu öğrencileri de Esayan okuluna taşınır. Naregyan İlkokulu da anaokuluna dönüştürülür. Bir süre sonra (1899'da) "Kızların Tamamlayıcısı" ile tanımlanan bir üst kısım açılmıştır. 1908 yılında maarif tüm okullara çalışma izni ve okulların derecelerini belirlerken Esayan Okulunun kızlar için olan yüksek kısmını "İdadi"ye denk kabul edilir. I. Dünya Savaşı sırasında, Taksim'deki okulun bazı sınıfları hasta bakıcı kursları, askeri harita-kadastro çizimleri için kullanılmıştır³⁰⁸.
- Kalfayan (Cemaran) İlköğretim Okulu, Halıcıoğlu'nda kurulmuştur. İmar faaliyetleri nedeniyle bu binadan ayrılmış ve Kumkapı'da eğitime devam etmiştir.
- Karagözyan İlköğretim Okulu, 1833'de Zeytinburnu Ermeni Hastanesi'nin bir bölümü olarak "Karagözyan Yetimhanesi" adı ile kurulmuştur³⁰⁹. 1913'te Dr. Ardavat Sivascıyan tarafından Dikran Karagözyan'ın anısına Şişli'de tekrar faaliyete geçmiştir³¹⁰.
- Kocamustafapaşa Anarat Hıgutyun Ermeni İlköğretim Okulu: 1868'de Katerin Hamparyan tarafından kurulmuştur. Ermeni Katolik kız mektebidir. Anarat Hıgutyun Rahibeleri Kurumu'na bağlıdır³¹¹.

³⁰⁷ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:346.

³⁰⁸ Deri, Türkiye'de Azınlıklar ve Azınlık Okulları, s:85.

³⁰⁹ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:351.

³¹⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:327.

³¹¹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:329.

- Levonyan Vartuhyan Ermeni İlköğretim Okulu: Topkapı'daki okul, 1820'de erkek ilk mektebi olarak kurulmuştur. "Vartuhyan" adını kız mektebinin eklenmesinden sonra almıştır³¹². Topkapı Surp Nigoğos Ermeni Kilisesi Vakfı'na bağlıdır³¹³.
- Merametcian Ermeni İlköğretim Okulu, Feriköy'deki okulun yerinde daha önceleri "Surp Mesropyan Okulu" vardır. Zenop Bey Merametcian eski okul binasını yeterli görmeyip yıktırarak yeni bir bina inşa ettirmiş ve 3 Şubat 1912 tarihinde "Merametcian Mektebi" adı ile hizmete açmıştır. Okulun adı bazı kaynaklarda "Feriköy Ermeni Ortaokulu" olarak da geçmektedir.³¹⁴
- Nersesyan-Yermonyanyan Ermeni İlköğretim Okulu: 1871'de Üsküdar Kuzguncuk'ta Harvart Mezburyan tarafından kurulmuştur³¹⁵.
- Pangaltı Anarat Hıgutyun Ermeni İlköğretim Okulu, 1903'de kurulmuştur. Ermeni Katolik ilk mektebi olarak faaliyet göstermeye başlamıştır³¹⁶.
- Pangaltı Ermeni İlköğretim Okulu ve Lisesi, Mihitaryan Manastırı tarafından 1825 yılında Beyoğlu, Mektep Sokağı'nda üç katlı bir binada 60 öğrenci ile eğitime başlamıştır. Mektep Sokağı'ndaki bina 1839'da tümüyle yanınca, 1847'de Yenimahalle Sokağı'nda yeni bir bina yaptırılmıştır. Okul, 1866'da Pangaltı'daki Kalpakçıyanlara ait arazi üzerindeki binaya taşınmıştır. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sırasındaki maddi imkânsızlıklar nedeniyle kapanan okul 1884 yılında tekrar açılmıştır. Okul binası 1927'de gerekli izinler alınarak yeniden inşa edilmiş, 1936 yılında öğrenci sayısının artması nedeni ile bir kat ilave edilmiştir³¹⁷.
- Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi'nin kurucusu İsteyan Aratan'dır. 1831 yılında Sultan I. Abdülhamit'in fermanı ile "Nunyan-Vartukyan Yuvası" ve "Sahakyan Okulu" olarak kurulmuştur. 1866'da yangında okul binası yanmıştır. 1873 yılında yapılan bu günkü bina, kız ve erkek öğrenciler için ili ayrı bina biçiminde yapılmıştır. Kocamustafapaşa'daki Okul kurulduğundan beri karmadır. Birinci

³¹² Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:348.

³¹³ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:328.

³¹⁴ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:347.

³¹⁵ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:328.

³¹⁶ Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:356.

³¹⁷ Deri, Türkiye'de Azınlıklar ve Azınlık Okulları, s:79.

Dünya Savaşı sırasında okul binası kışla olarak kullanılmıştır. Savaş bitiminden sonra ise bir süre Anadolu'dan gelen Ermenilere yatakhane olarak hizmet vermiş, bu durum İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürmüştür³¹⁸.

- Surp Haç Ermeni Lisesi, 1954 yılında Türkiye Ermenileri Patriği Trabzonlu Karekin Haçarduryan'ın çabaları ile “Surp Haç (Tıbrevank) Ermeni Ruhban Okulu” adıyla kurulmuştur. Okulun ismi daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “Ruhban Okulu” ibaresinin laiklik ilkesine aykırı olduğu gerekçesi ile 1967 yılında “Surp Haç Ermeni Lisesi” olarak değiştirilmiştir. Üsküdar'daki lise Surp Haç Ermeni Lisesi Vakfı'na aittir³¹⁹.
- Tarkmançats Ermeni İlköğretim Okulu, 1785'de Ortaköy'de faaliyete geçmiştir. Kevork Dayıoğlu tarafından kurulan bir ilkokuldur³²⁰.
- Yeşilköy Ermeni İlköğretim Okulu: 1956'da kurulmuştur. Yeşilköy Ermeni İlkokulu'nun en önemli özelliği ise Lozan Antlaşması'ndan sonra yurdumuzda açılan ilk Özel Ermeni İlkokulu olmasıdır.

³¹⁸ Deri, Türkiye'de Azınlıklar ve Azınlık Okulları, s:81-82.

³¹⁹ Deri, Türkiye'de Azınlıklar ve Azınlık Okulları, s:87.

³²⁰ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:330.

5 ANDONYAN ERMENİ KATOLİK RUHBAN MANASTIR MEKTEBİ

5.1 TARİHSEL SÜREÇ

Günümüzde, İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, Mecidiye Mahallesi, Çevirmeci Sokağı, 35 pafta, 615 ada, 95 parselde yer alan taşınmaz, “Andonyan Vank³²¹ Ermeni Mektebi” olarak da bilinmektedir. Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne aittir. Tapu kayıtlarına göre “İbrahim Paşa ve Sultan Beyazıt Vakfı’ndan mukataalı³²² bahçeli kâgir ev” olarak tanımlanmaktadır.

İVBM arşivinde bulunan Hicri 10 Safer 1275 (19 Eylül 1858) tarihli vakfiyesinde Avrupa tüccarlarından Abeloğlu Andon³²³ tarafından vakfedildiği anlaşılmaktadır (bkz.Ek 1). Gayrimenkul tapu suretinde, 11 Teşrinisani 1323 (24 Kasım 1907) tarih ve 284 sıra numaralı iki adet tapu senedi gereğince sorumluluğu, vefat etmiş Göceoğlu Agop Efendi Zevcesi Eliza Hanım oğlu İstapan üzerindedir. Tapu kaydı, Ortaköy, Yetmişoğlu Sokak (sonra Pişmişoğlu Sokak, günümüzde Çevirmeci Sokak) 60 ve 60 olarak tekrar yazılmış numaralarıyla, Sultan Beyazıt Veli Hazretleri Vakfı’ndan 9000 zira ve esbak³²⁴ İbrahim Paşa Vakfı’ndan 1000 zira yüzölçümü “bahçeli bir bâb hane³²⁵ ve arsa” şeklindedir. İstapan oğlu Meryem kızı Ovakim’in 21 Haziran 1329 (24 Haziran 1913) tarihinde ilgililere verdiği muvafakatte (bkz. Ek 2) ev ve arsanın hukuki tasarrufu ile kesinlikle alakası bulunmadığını belirtmesi üzerine; büyük ve güçlü merkez manastırları Lübnan’da bulunan “Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Tarikatı³²⁶”nın

³²¹ Vank = Ermenice manastır.

³²² Mukataalı = Kiralanmış

³²³ Apeloğlu (Abeloğlu) Andon Osmanlı döneminde İstanbul Katolik Ermeni Başepiskoposluğu tarafından yönetici tayin edilen kişinin adıdır. Bu vakfin vakfiyesi vardır ve vakfiyenin hükümlerine göre, esas mütevellisi Ermeni Katolik başepiskoposudur. Apostolik Ermeni Kilisesi’nden farklı olarak Katolik Kilisesi usul ve geleneğine göre düzenlenmiş olan vakfiyenin bu özel durumu nedeniyle de bazı sorunlarla karşılaştığı bilinmektedir. (Üstel, Türkiye’de Ermeniler...s:235-236)

³²⁴ Esbak = Evvelki, önceki. Daha önce geçmiş olan.

³²⁵ “bâb hane” = Sığınılacak yer-ev.

³²⁶ 17. yüzyıldan itibaren, Ermeniler arasında Latin Rahipler tarafından yapılan “Katoliklik propagandası” Roma Kilisesi tarafından önlenmeye çalışılmıştır. 1706’da Apraham Arzıvyan adında bir rahip seçilmiş ve Asya Ermeni Gatoğigosluğu’na karşı bir Latin-Ermeni Gatoğigosluğu kurma çabaları devam etmiştir. Bedros Bizak adında bir Ermeni Ruhaninin 1701’de başlattığı bu çaba, dönemin Ermeni Gatoğigosu tarafından engellenmiştir. Sahte Gatoğigos olarak tanımlanan Bedros Bizak, Apraham Arzıvyan’ı 1710 yılında kardinal ilan eder. Ermeniler arasında kargaşa yaratan bu durumu öğrenen Vezir Damat Ali Paşa, 1714’te Kardinal Arzıvyan’ında aralarında bulunduğu rahipleri tevkif ettirir. Zindandan kaçmayı başaran Apraham Arzıvyan, 1722’de Lübnan’a geçerek *Andonyanz Manastırı*’na (Cebeli Zimmar Manastırı)

Manastır Mektebi” olarak, bu tarikat adına kayıt yapılmıştır. Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Mektebi’nin 01 Teşrinievvel 1329 (14 Ekim 1913) tarih, 32116 fiş ve 1546 işlem sayılı tapu sicil kaydı yapılmıştır. 13 Haziran 1329 (26 Haziran 1913) tarih ve 3780 sayılı resmi bildiri gereğince; “herkese açık mal ve gayrimenkullerin tasarrufuna ilişkin kanunun 3. Maddesi”ne uygun olarak yukarıda belirtilen isimle “Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi” olarak 05 Teşrinievvel 1329 (18 Ekim 1913) tarihinde tescil edilmiştir³²⁷.

Hagop Mintzuri 1897-1940 İstanbul Anıları adlı kitabında, Ortaköy bahsinde, yapıdan “Andonyan Birliği Manastırı” olarak söz etmektedir. Ancak yapının o dönemdeki fiziksel durumuna ve faaliyette olduğuna dair bir ifade kullanmamıştır³²⁸. 1897 yılında İstanbul’a geldiğini belirten Mintzuri, “Andonyan Birliği Manastırı”na çok uzak olmayan bir Fransız ilkokulunda³²⁹ okuduğunu³³⁰ söylemektedir. N. Sevinç de, Ortaköy’de “Ermeni Yetimhanesi” adı altında faaliyet gösteren bir kurumdan bahsetmektedir³³¹.

Ancak 23 Şubat 1950 tarihinde bölgenin kadastro yapılrken adı geçen parselin malik hanesi boş bırakılmıştır. Ermeni Katolik Surp Astvazazin Vakfi yetkilileri müracaat ederek, burayı 60 seneyi aşkın bir süreden fazla aralıksız ve tartışmasız olarak malik gibi kullandıklarını beyan etmişlerdir³³². Vakfi yetkilileri taleplerinde buranın büyük bir teşekkül ya da bir vakfa ait olduğunu öne

sıgırır. Apraham Kardinal Arziyvan’ın gerçek anlamda bir Katolik Ermeni Gatoğigosuğ meydana getirme çalışmaları 1742’de sonuç verir. Ermeni Kilisesi ile bütün bağlarını kopararak, Roma Kilisesi’ne tabi olmayı kabul etmesi ile Lübnan’daki “Ermeni Katolik Büyük Patrikliği”ni kurulmuştur. (Dabağyan, Türkiye Ermenileri Tarihi, s:542-544)

³²⁷ 23.2.1950 tarihli karar örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi). (bkz. Ek 3)

³²⁸ Mintzuri, İstanbul Anıları, s:47.

³²⁹ Fransa’nın, Osmanlı ülkesinde kapitülasyonlar vasıtasıyla elde ettiği çıkarlarını devam ettirmek için, Osmanlı bünyesindeki Katolikleri ve Gregoryen Mezhebi’nden olan ve Fransız misyonerler vasıtasıyla Katolik yaptığı Katolik Ermenileri kullanmış olduğu ileri sürülmektedir. Bu amaçla Fransa, Osmanlı ülkesinde kendi çıkarlarını korumak ve devam ettirmek ve de Gregoryen Mezhebi’nden olan Ermenileri Katolik yapmak, Fransız kültür ve zihniyetinin bir parçasını oluşturmak/temsil etmek ve yaygınlaştırmak maksadıyla Ermenilere yönelik çok sayıda okul açmıştır.(Mehmet Deri, 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Batılı Devletlerin...)

³³⁰ Hagop Mintzuri’nin babasına ait Ortaköy’deki fırının müşterisi olan Ecole Française Ermeni Okulu değildir. Venedik Mihitaristlerinden Terziyan Efendi’nin “...bizim öğrencimiz olacak, Ermeni Okulu’na koymayacaksınız...” demesi üzerine Mintzuri, Ermenice derslerinin de verildiği ve Galatasaray Sultanisi’nin Fransız müdürünün yönettiği bu okulda okumuştur. (Mintzuri, İstanbul Anıları, s:48)

³³¹ Sevinç, Misyoner Faaliyetleri, s:274.

³³² 12.4.1974 tarihli mahkeme kararı örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi). (bkz. Ek 4)

sürmüşlerdir³³³. Ancak ilgili mahkemeye bunu ispatlayacak bir belge sunamamışlardır. Talebi “karmaşık bir durum” olarak nitelendiren mahkeme, azınlığa ait binalar hakkında Dış İşleri Bakanlığı’na incelemelerin yapılmakta olduğunu ve bu inceleme sonucunda çıkacak duruma göre değerlendirilmesine belirtmiş ve gayrimenkulün tapu senedinde “mülkiyet” hanesi boş bırakılmıştır³³⁴.

30 Aralık 1966 tarihinde Ermeni Katolik Surp Asdvadzadzin Vakfı yönetim kurulu tekrar bir dava açarak, gayrimenkulün Vakıfları adına tesbit ve tescil edilmesini istemiştir. Vakıflar Başmüdürlüğü adı geçen Ermeni Kilisesinin dava yetkisinin olmadığına, Beşiktaş Tapu Sicilinden alınan, dava konusu gayrimenkulün “Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi” adına kayıtlı olduğunu belirten yazıya ve 23.2.1950 tarihli karara dayanarak; tapuda malik olarak görünen tüzel kişi ile Surp Asdvadzadzin Vakfının arasında hiçbir maddi ve hukuki ilişki olmadığının sabit bulunması nedeniyle davanın reddini talep etmiştir. Surp Asdvadzadzin Vakfı ile “merkez manastırları Lübnan’da bulunan Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Tarikatı”nın fiili ve hukuki hiçbir ilişkisinin bulunmadığının belgelenmesi sonucunda 12 Nisan 1974 tarih 1974/26 sayılı mahkeme kararıyla³³⁵ dava reddedilmiştir. Başka bir inceleme ve araştırmaya mahal kalmaksızın kesinleşen bu kararın temyizi mümkündür. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Maliye Hazinesi’ne açtıkları davayı kazanarak da 17 Şubat 2006 tarihinde tapu senedi üzerindeki “mülkiyet”³³⁶ hanesine ismini yazdırmıştır³³⁷.

1927 tarihli Jacques Pervititch Sigorta Haritaları İstanbul “Ortaköy 2” paftasında (Harita 2) yapıyı “Ermeni Katolik Manastırı³³⁸” olarak isimlendirmiştir. 1913-1914 Alman Mavileri (Harita 3) ile 20. yüzyılın ilk yıllarında hazırlanmış Rumeli Ciheti Haritaları’nda yapı (Harita 4) “Ermeni Mektebi” adıyla yer alır.

³³³ Dava dilekçesi (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi) (bkz. Ek 5)

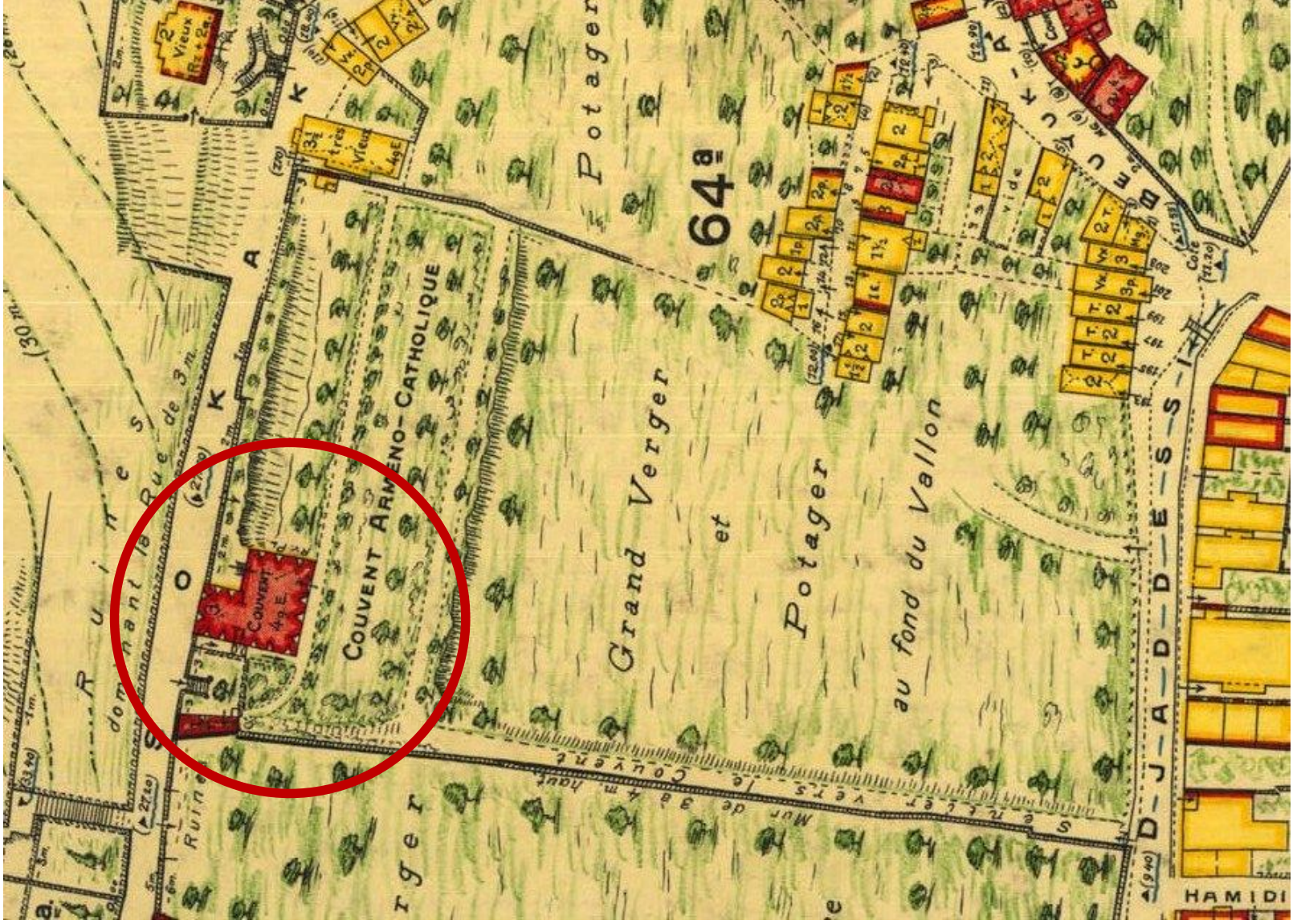
³³⁴ 23.2.1950 tarihli karar örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi). (bkz. Ek 3)

³³⁵ 12 Nisan 1974 tarih 1974/26 sayılı mahkeme kararı örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi). (Ek 4)

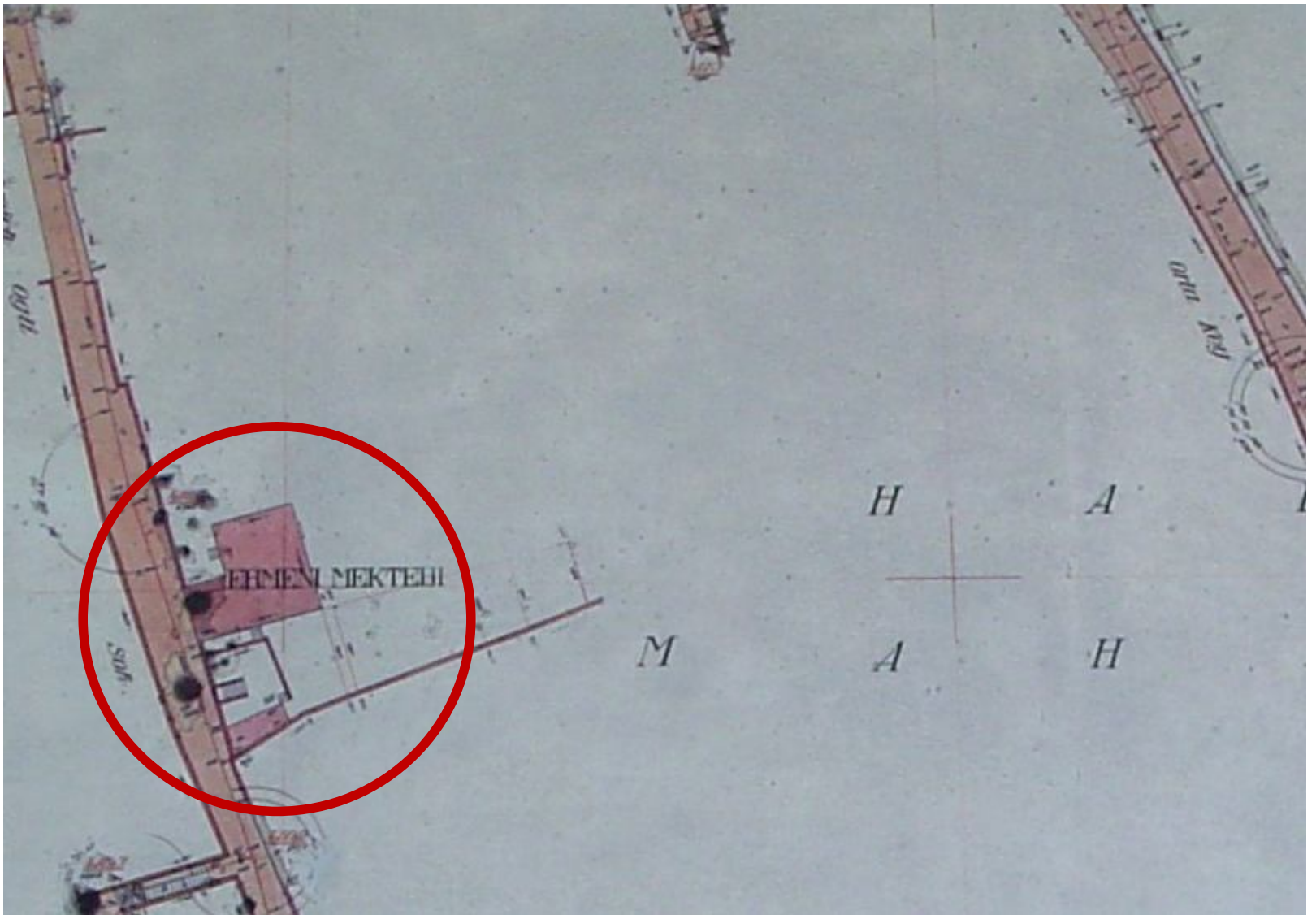
³³⁶ İstanbul III. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 05.05.2005 tarih 2004/243 esas, 2005/161 karar sayılı ve 19.12.2005 tarihinde kesinleşmiş kararı ile taşımazın mülkiyet hanesinin iptaline karar verildiğinden hükmen Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tescil edilmiştir.

³³⁷ Ek 6: tapu senedi.

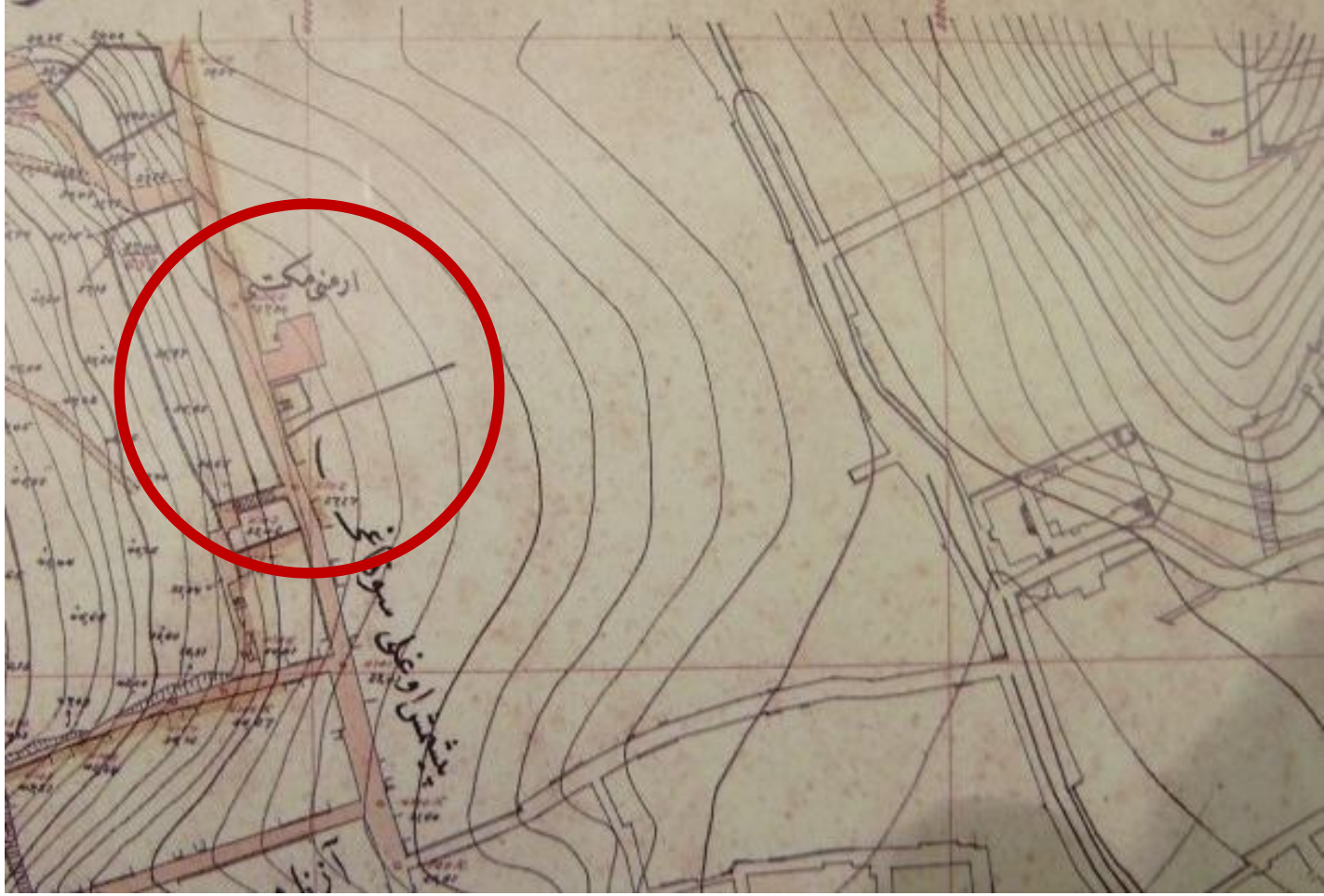
³³⁸ Couvent: manastır; manastır halkı; rahibelerin yönettiği yatılı kız okulu.

Şekil 2 - J. Pervititch, 1927, Ortaköy 2'den Detay

Şekil 3- 1913-1914 Alman Mavileri Pafta C14/1'den Detay

Şekil 4- Rumeli Ciheti Haritaları (20. yüzyılın ilk yılları) Pafta A 15'den detay

Tek bir yapı gibi görülen Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi'nin birbirine bitişik iki ayrı yapı olduğu belgeler ile saptanmaktadır³³⁹. Dışarıdan bakıldığında iki yapıyı ayrı ayrı algılamak mümkün olmamaktadır. Ancak yapı üzerinde yapılan incelemelerde, mekânların kullanım amaçları, boyutları ile teknoloji ve yapım sistemi farklılıkları açıkça görülmüştür. Bu farklılıklar iki yapının farklı zamanlarda ancak birbiri ile büyük bir uyum içinde inşa edildiklerini düşündürmektedir.

Yapı ile ilgili tarihsel araştırmalarda, Katolik Ermeni Patrikhanesi'nin arşivlerinin halka açık olmayışı, yapının mektep olarak kullanımına dair bilgi edinilmesine olanak vermemiştir.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda yapılan çalışmalarda, Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi ile direkt olarak ilişki kurabilen bir belgeye de ulaşılamamıştır. Ancak Ermeni Katolik Patrikliği ile Maarif-i Umumiye Nezareti arasında yazılmış birkaç belgede³⁴⁰; Katolik cemaate ait Ortaköy Kilisesi'ne bağlı olan dershanenin Maarif-i Umumiye

³³⁹ 582 numaralı defterin 433 sayfa ve 340 sırasında kayıtlı İstanbul'da (Abeloğlu Andon) vakfına ait 10 safer 1275 tarihli vakfiyenin çıkarılan örneği (bkz. Ek 1)

³⁴⁰ MF. MKT, 1049/13-1A (bkz. EK 7), MF. MKT, 1049/13-1B (bkz. EK 8), MF. MKT, 1049/13-2 (bkz. EK 9)

Nezareti tarafından tescilli olup olmadığına dair kiliseye ait evraklarla ilgili taleplerden söz edilmektedir. 17 Mart 1324 (30 Mart 1908) tarihli belgede³⁴¹, Ermeni Katolik Patrikliği, dershanenin maarif nezaretince tescilli olduğuna dair kiliseye ait evrak yanında her hangi bir vesikanın bulunmadığını belirtmekte ve söz konusu dershanenin tescilinin yapılmasını ve şayet tescilli ise kaydından bir adet suretinin çıkartılarak verilmesini talep etmiştir.

29 Mart 1324 (11 Nisan 1908) tarihli bir diğer belgede³⁴², Ermeni Katolik Patrikhanesi'nin Ermeni Katolik Cemaati'nin Ortaköy Kilisesi'ne bağlı olarak bu tarihten altmış sene önce binâ ve tesis edilip³⁴³ vakıf defterinde ve emlâk kalemünde kayıtlı olan dershanenin Maarif Nezaretince tescilli olduğuna dair kiliseye, dershanenin tescili ve eğer tescilli ise kaydından bir örneğinin çıkartılarak verilmesi talebine cevap hazırlanmıştır.

Maarif-i Umumiye Nezareti, kayıtlarda yapılan araştırma neticesinde adı geçen mektebin henüz resmi ruhsatının bulunmadığı gibi İstanbul'da bulunan Ermeni Katolik mekteplerinden sadece Pangaltı'da mevcut bir mektebin ruhsatlı olduğunun anlaşıldığını bildirmektedir. Ortaköy'deki mektep ile birlikte diğer Katolik mekteplerinin de aynı anda ruhsatlarının çıkartılmasının daha yerinde olacağı kanaatine varıldığı söylenmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti içindeki tüm ruhsatsız mekteplerin acilen resmi ruhsata bağlanması hususunda çıkmış Padişah iradesine dayanarak mekteplerin ruhsat işlemleri başlatıldığı belirtilmektedir³⁴⁴.

8 Nisan 1324 (21 Nisan 1908) tarihi ile Ermeni Katolik Patrikliği Makamına yazılan gönderilen aynı içerikli yazıdan³⁴⁵ sonra Katolik Mekteplerine veya adı geçen Ortaköy'deki dershaneye dair bilgi ve belgeye rastlanmamıştır. Yapının ruhsat işlemlerinin akıbeti belirlenememiştir.

İstanbul Ermeni Okullarının Tarihçesi bölümünde, İstanbul'daki varlıkları 11. yüzyıldan itibaren bilinen Ermenilerin, 1652'den itibaren belgelenen eğitim tarihlerinde,

³⁴¹ MF. MKT, 1049/13-1A (bkz. EK 7)

³⁴² MF. MKT, 1049/13-1B (bkz. EK 8)

³⁴³ Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinden elde edilen vakıfnameye göre (Ek 1) yapının vakfedilme tarihi 19 Eylül 1858'dir. Bu durumda, yapıların bu tarihte tamamlanmış ve kullanılabilir durumdadırlar.

³⁴⁴ MF. MKT, 1049/13-1B (bkz. EK 8)

³⁴⁵ MF. MKT, 1049/13-2 (bkz. EK 9)

söz konusu yapı ve verilen eğitim hakkında veri elde edilememiştir. Bu durum yukarıdaki belgeler göz önünde tutulduğunda, Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi'nin Maarif-i Umumiye Nezareti'nden resmi ruhsata bağlanmaması ile açıklanabilir.

Andonyan Ermeni Katolik Manastır Mektebi günümüzde terk edilmiş durumdadır. Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivindeki dosyada 1920 yıllarında Anadolu'dan gelen muhacirlerin burada iskân edildiğinden bahsedilmektedir. Bu durumda ruhban okulunun 1920 yıllarında binayı terk etmiş olabileceği düşünülmektedir. 10 Safer 1275 (19 Eylül 1858) tarihli vakfiyede (bkz. Ek.1) adı geçen bahçedeki diğer ev harabe haline gelmiştir³⁴⁶. Yazılı kaydı olmamakla birlikte, yapının geçirdiği değişimin kaynağının burada yaşamakta olan muhacirlerin çıkardığı yangın olduğuna dair söylentiler vardır. Yapı, 2006 yılında “restore et–devret modeli” ile Triel Yapı Endüstri A.Ş.'ne kiralanana kadar fakir Ermeni aileleri tarafından kullanılmıştır³⁴⁷.

Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi, İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 12.01.1995 tarih ve 7232 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillidir. 16.07.2005 tarihli 1/5000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Nazım İmar Planı ve 09.08.2007 tarihli 1/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar Planı kapsamında kalmaktadır.

İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14 Haziran 1996 tarih ve 8346 sayılı kararı ile rölövesi onaylanmış ve koruma grubu “I. Grup” olarak belirlenmiştir. Aynı kararda yapının restorasyonu aşamasında “kültür işlevli bir yapı olarak ihya edilmesinin” uygun olduğu belirtilmiştir. İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 29.01.2008 tarih ve 2844 sayılı kararında, “...Kurulumuzun 12.01.1995 gün ve 7232 sayılı kararıyla tescilli yapının koruma grubunun I. Grup olarak belirlenmesine, rölövesinin uygun olduğuna, söz konusu kültür varlığının restorasyonu aşamasında kültür işlevli bir yapı olarak ihya edilmesinin uygun olacağına...” şeklindeki 14.06.1996 tarih ve 8346 sayılı kararın geçerli olduğu; söz konusu parselin 16.07.2005 tarihli 1/5000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-

³⁴⁶ 10 Safer 1275 (19 Eylül 1858) tarihli vakfiyede adı geçen bahçedeki diğer ev, 1927 tarihli Jacques Pervititch Sigorta Haritaları'nda işaretli değildir.

³⁴⁷ İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi.

Balmumcu Nazım İmar Planı ve 09.08.2007 tarihli 1/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar Planı kapsamında “Park (kamuya açık) Alanı”nda kaldığı anlaşıldığı belirtilmektedir. Parselle ilgili ağaç kesim ve bahçe duvarları düzenlemesi ile ilgili talebinin değerlendirilebilmesi için Kurul üyelerinin yerinde inceleme yapmasına karar verilmiştir. Kuruldan izin alınmadan hiçbir müdahalede bulunulmaması uyarısı yinelenmiştir.

29.01.2008 tarih ve 2844 sayılı karar doğrultusunda, 27.02.2008 tarihinde Kurul üyelerince yerinde inceleme yapılmıştır.

Parsele ilişkin inceleme sonrasında alınan, İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 11.03.2008 tarih ve 2922 sayılı kararında (Ek 10) belirtilen “...parsel bütünü I. Derece Doğal Sit Alanı niteliğinde olduğuna...” ifadesine, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün kararın yeniden ifadelendirilmesi yönünde talebi olmuştur. Koruma Kurullarının ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde tavsiye niteliğinde karar alamayacağı gerekçesi ile sunulan bu talebin değerlendirildiği 27.08.2008 tarih 3233 sayılı Kurul Kararında gerekçe haklı görülmüştür. 11.03.2008 tarih ve 2922 sayılı karardaki “...parsel bütünü I. Derece Doğal Sit Alanı niteliğinde olduğuna...” ifadesi, “...I. Derece Doğal Sit Alanı olarak tesciline...” şeklinde değiştirilmiştir. Parselde bulunan ağaçlara ilişkin sunulan Ağaç Bakım Raporu esas alınarak, 11.03.2008 tarih ve 2922 sayılı kararı geçerli olmak kaydı ile bakımlarının yapılmasına izin verilmiştir.

5.2 MİMARİ ÖZELLİKLER

5.2.1 KONUM

Fotoğraf 1 Ortaköy (Avrupa Kültür Başkenti “İstanbul” s:79)

Fotoğraf 2 Çevirmeci Sokağı

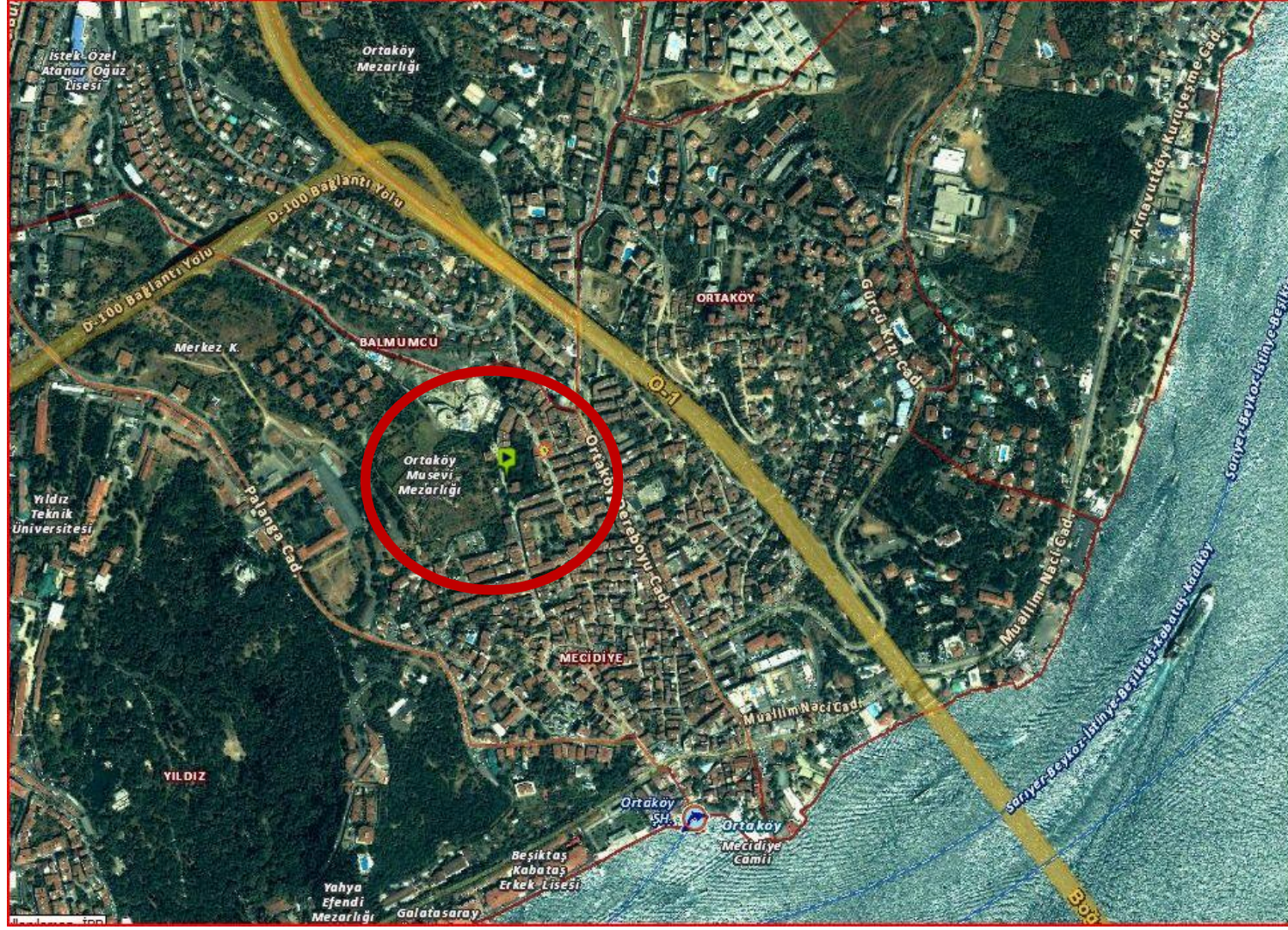
Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi'nin yer aldığı Beşiktaş İlçesi, Mecidiye Mahallesi, 35 pafta, 615 ada, 95 parsel günümüzde 5970 m² büyüklüğündedir. İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinde bulunan Hicri 10 Safer 1275 (19 Eylül 1858) tarihli vakfiyede parsel sınırı kesin olarak çizilmemiş, arsa alanı ise "... Sultan Beyazıt Veli Hazretleri Vakfi'ndan 9000 zira³⁴⁸ ve esbak İbrahim Paşa Vakfi'ndan 1000 zira yüzölçümü bahçeli bir bâb hane ve arsa..." olarak belirtilmiştir. "Zira" hesabı ile Vakfiyede belirtilen alan 8000 m² civarındadır.

Yapının batısında, Çevirmeci Sokağı, güneyinde 615 numaralı yapı adasında yer alan konut parselleri, doğusunda Anbarlıdere Caddesi'ne kadar uzanan ve kuzeyinde konut parselleri ile sınırlanan bahçesi yer alır. Çevirmeci Sokağı'na cephesi olan Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi'nin karşısında Ortaköy Musevi Mezarlığı vardır.

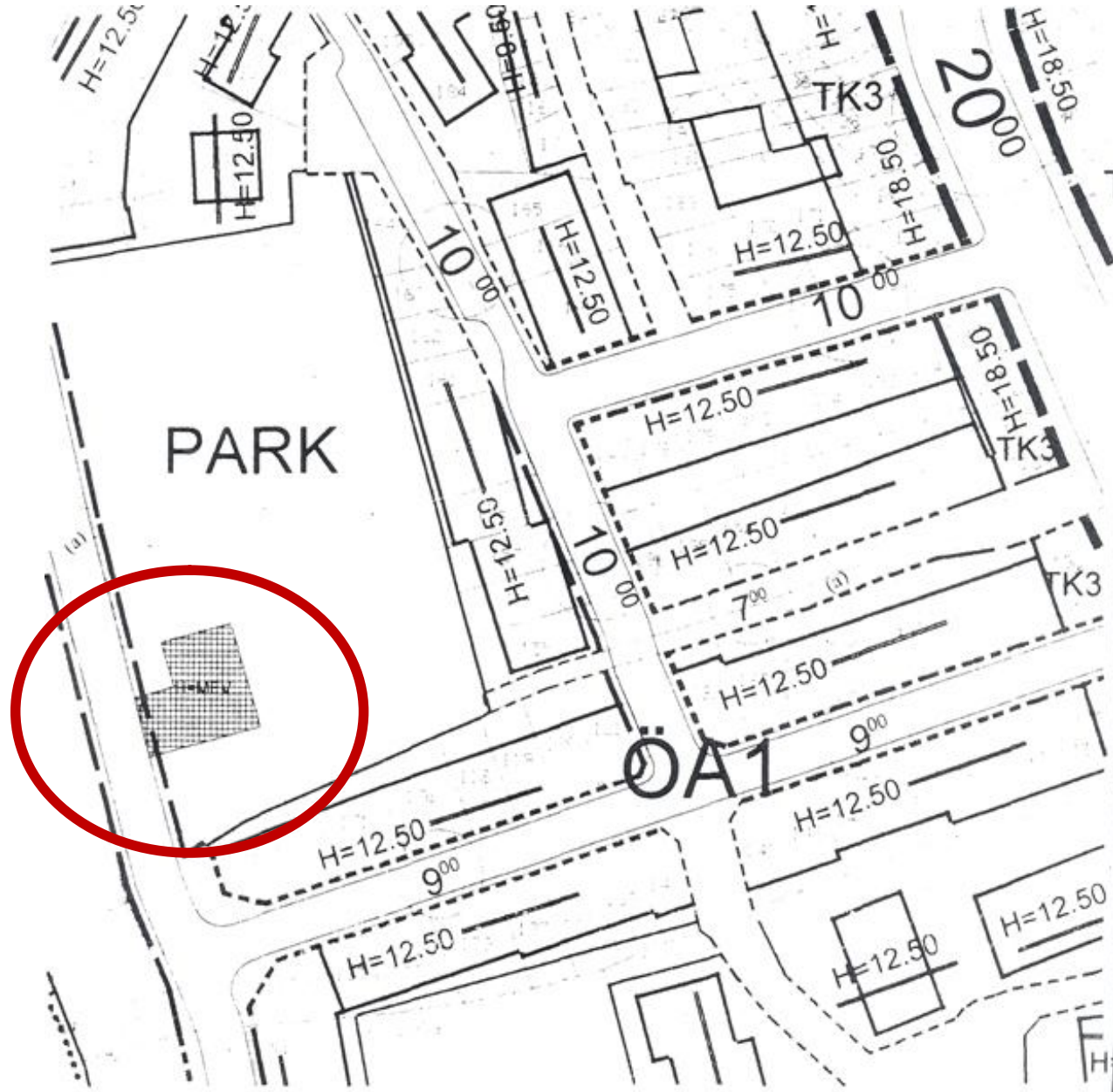

Fotoğraf 3 Çevirmeci Sokağı

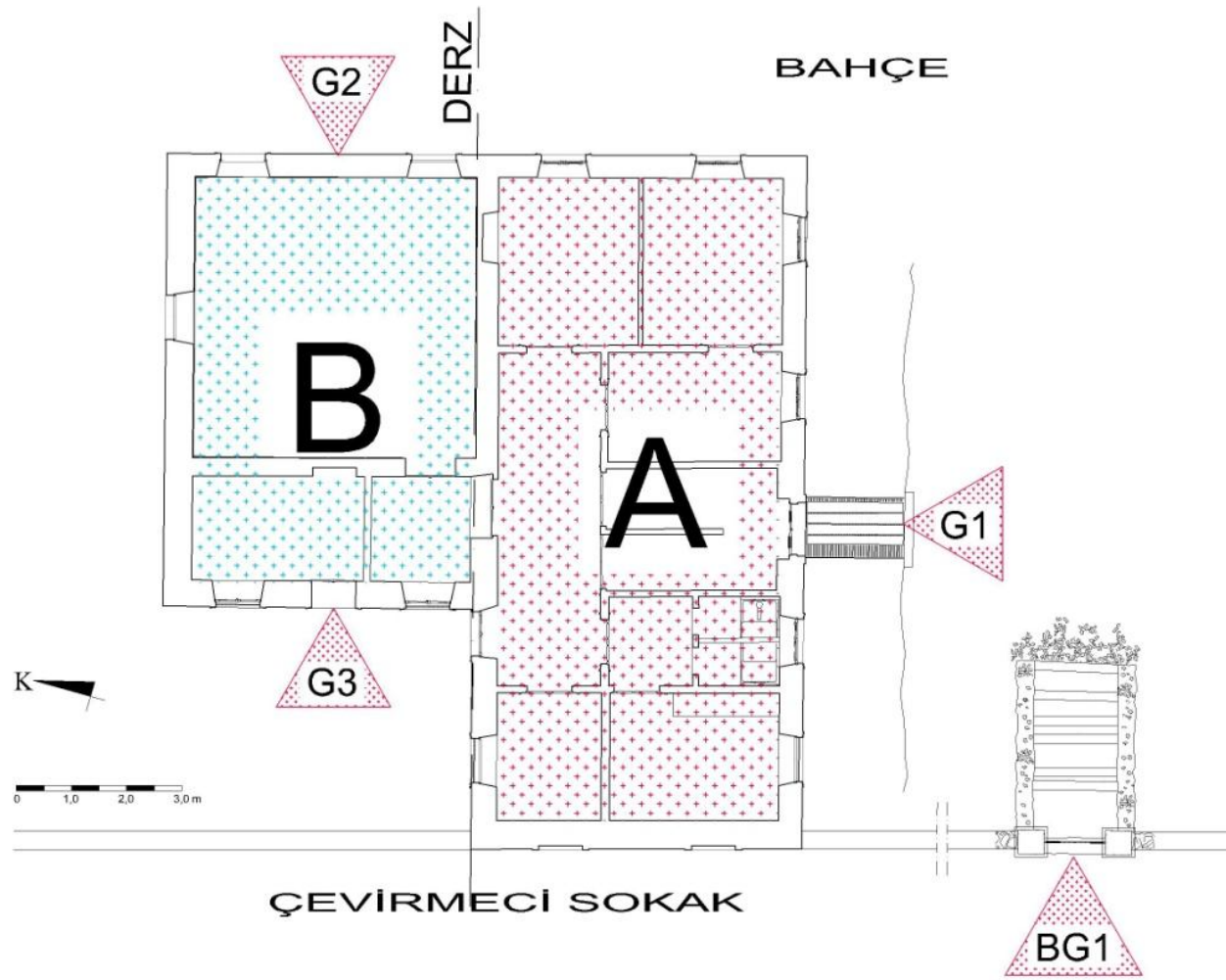
³⁴⁸ Zira'; Bir kolun dirseğinden orta parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü. (75-90 cm. kadar)

Fotoğraf 4 Hava Fotoğrafı 2006-2008 (<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>)

Şekil 5 -09.08.2007 tarihli 1/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar Planı Örneği

Şekil 6 Plan şeması

Yapı, eğimli bir parselde büyük bir bahçe içerisinde inşa edilmiştir. Yapılan tespitlerde, yapının çevre duvarlarında güneydoğu-kuzeybatı yönünde bir derz bulunduğu görülmüştür. Bu derz, yapının Hicri 10 Safer 1275 (19 Eylül 1858) tarihli vakfiyede belirtildiği gibi iki yapının birleşmesinden oluştuğunu ispatlamaktadır. Tapu kaydı örneğindeki “... Yetmişoğlu Sokak, 60 ve 60 olarak tekrar yazılmış numaralarıyla...” cümlesi de “iki yapı” tanımlamasını haklı çıkarmaktadır. Bu çalışmada yapılar A ve B olarak isimlendirilmiştir. Belgeleme çalışmalarında, Çevirmeci Sokak esas alınarak A yapısının giriş katı “±000” olarak kabul edilmiştir.

A yapısı Çevirmeci Sokağa cephe vermekte ve bahçe duvarları ile parsel sınırlanmaktadır. Doğal eğime paralel olan Çevirmeci Sokaktaki bahçe girişinden itibaren parseldeki eğim kuzeydoğu yönünde aşağı inmektedir.

Bugünkü parsel formunun (eski haritalarla karşılaştırıldığında, bkz. Şekil 7) zaman içinde bölünmelere maruz kaldığı görülmektedir. 1927 tarihli Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul “Ortaköy 2” paftasında (bkz. Harita 2), parsel sınırı Ortaköy Dereboyu Caddesi’ne kadar inmektedir. Bugün 1913-1914 Alman Mavileri (bkz. Harita 3), ve 20. yüzyılın ilk yıllarında hazırlanmış Rumeli Ciheti Haritaları’nda (bkz. Harita 4) parsel sınırı belirsizdir. Bugün Çevirmeci Sokak ile Dereboyu Caddesi

arasında Anbarlıdere Caddesi vardır. Parselin bir ucu yapılar arasından bu caddeye ulaşmaktadır. Ancak günümüzde yapıların mevcut durumundan ve kadastral sınırlar dikkate alınmadan açılmış olan Bestekâr Ahmet Çağan Sokağı, parselin Anbarlıdere Caddesi'ne ulaşan kısmını kullanmaktadır.

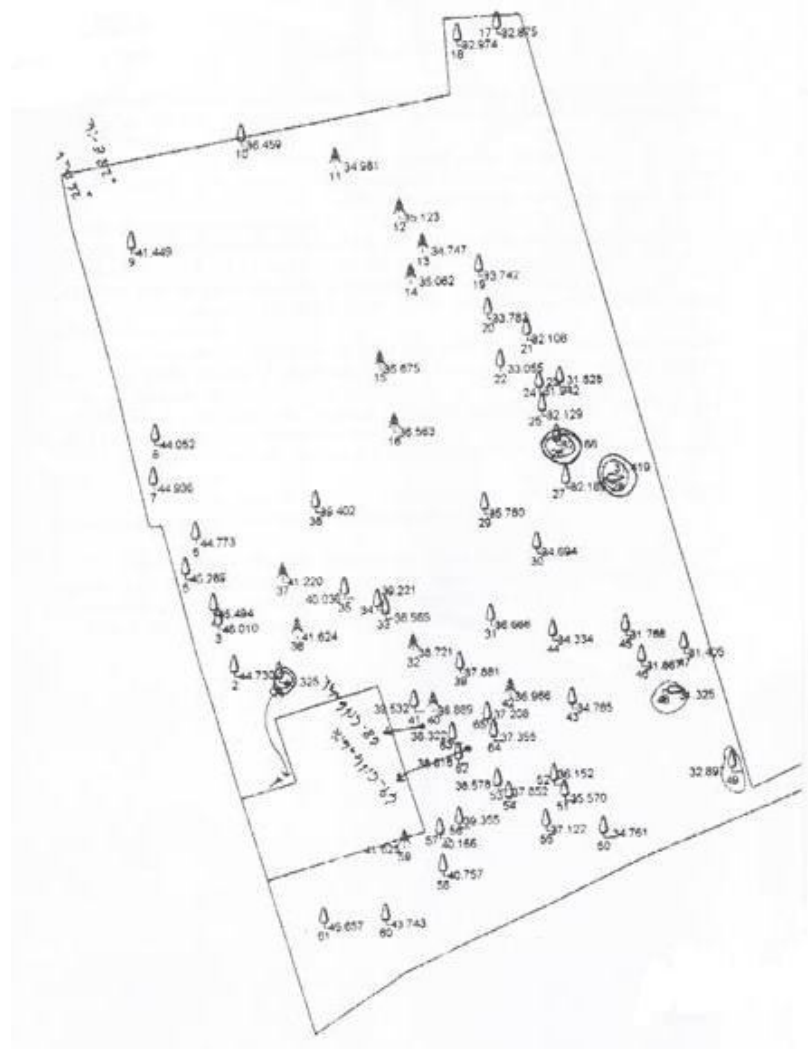

Şekil 7 1927 tarihli Pervititch Haritaları ile günümüzdeki 95 parselin karşılaştırılması

Yapının bahçe duvarlarının pek çoğu mevcut değildir. Bahçe içerisinde, İstanbul Orman İşletme Şefliği'nin 01.03.2007 tarihli ağaç rölövesi ve teknik rapora göre 61 adet ağaç yer almaktadır. İstanbul III Numaralı Koruma Bölge Kurulu'nun 11.03.2008 tarih 2922 sayılı kararı ile bu ağaçlardan 8 tanesi anıt ağaç olarak tescil edilmiştir.

Fotoğraf 5 Hava Fotoğrafı (2006-2008)
(<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>)

Şekil 8 Ağaç rölöve planı

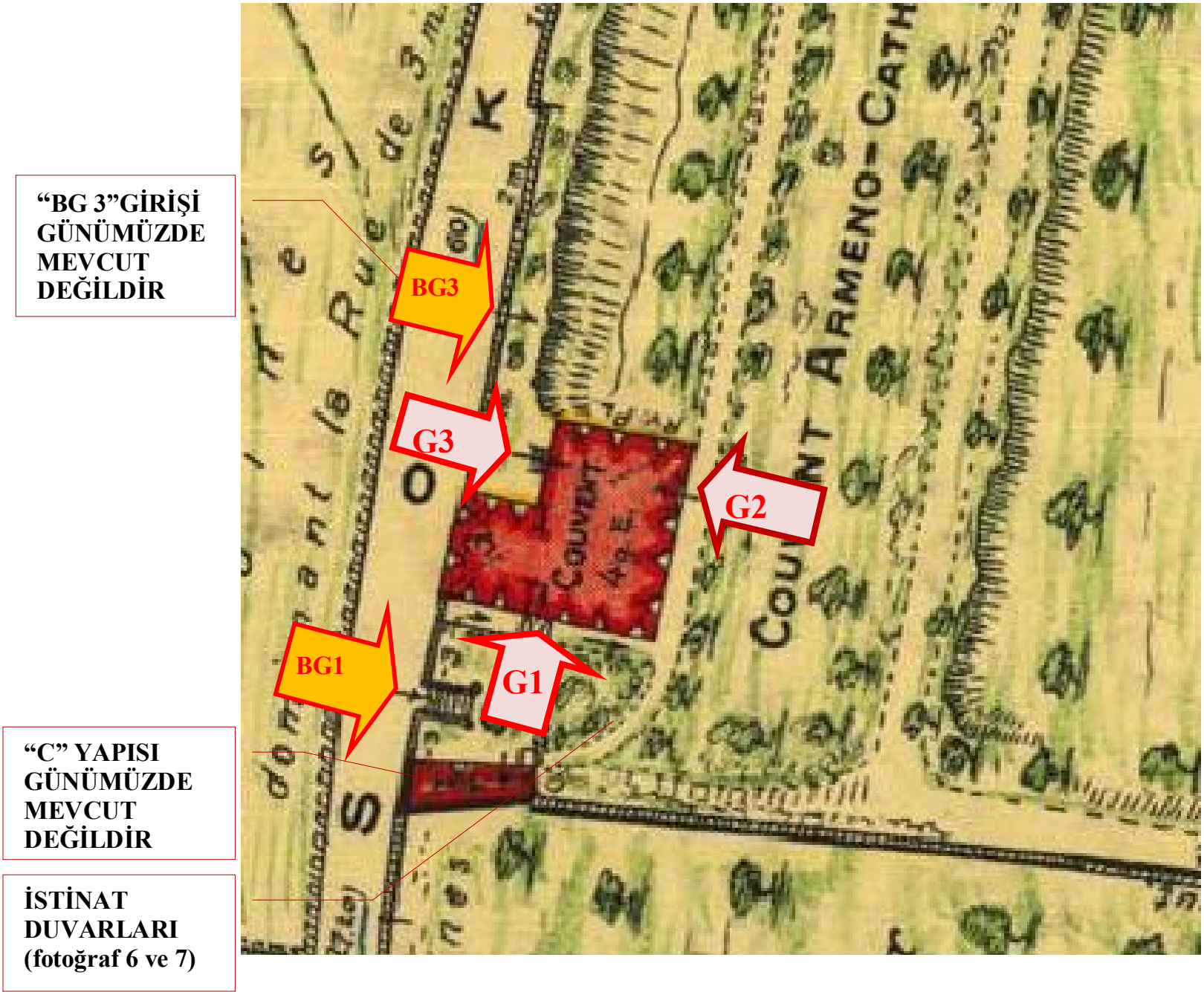
Günümüzde bahçe içindeki yaya yolları yok olmuştur. J. Pervititch Sigorta Haritaları (1927) İstanbul “Ortaköy 2” paftasında (bkz. Harita 2) görülen bahçe girişindeki merdivenlerin çevresinde yapıya girebilmek için, eğimli arazide bir düzlük oluşturmak amacıyla yapılmış istinat duvarlarının kalıntıları mevcuttur (bkz. Fotoğraf 6 ve 7). Pervititch Haritasında merdivenlerin hemen önünde bulunan büyük sakız ağacı günümüze ulaşmış ve anıt ağaç olarak tescil edilmiştir.

Fotoğraf 6 - İstinat duvarları

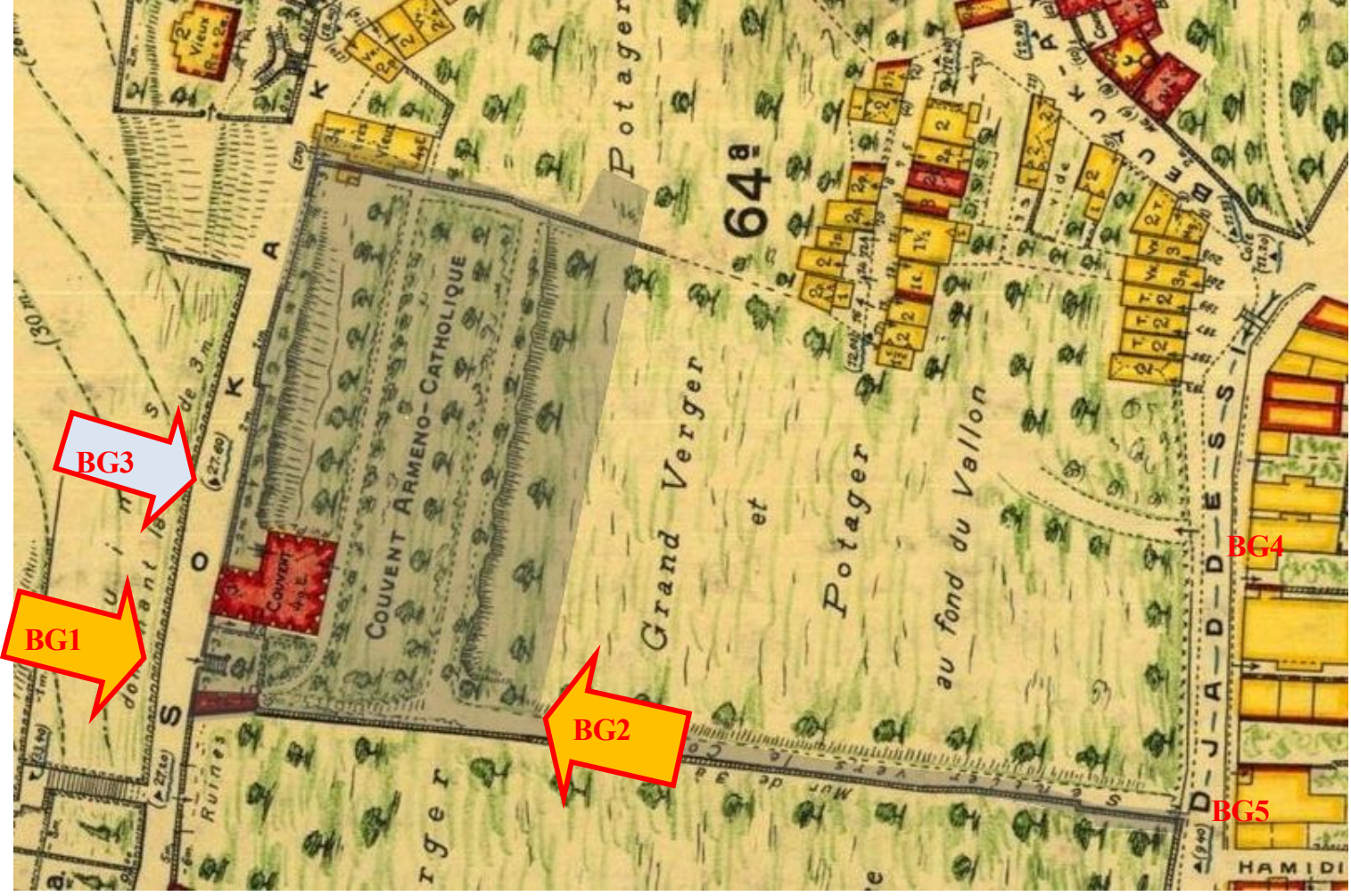

Fotoğraf 7 - İstinat duvarları

Şekil 9 Pervititch Haritaları 1927 - “Ortaköy 2”den detay

615 sayılı yapı adasının tümünde büyük kot farkları vardır. Komşu parsellerdeki yapılar birden fazla sayıda bodrum katlarına sahiptir. Bu nedenle 95 parsele komşu parsellerin (171-175-176) inşaatı sırasında, yapının güney yönündeki parsel sınırında arazi yapısı müdahale görmüştür. Vakıfnamede adı geçen üçüncü evin olduğu düşünülebilecek bu kısımda doğal zemin hafredilmiştir. Pervititch Haritası (1927) ile Alman Mavileri’nde (1913-1914) bahçe kapısı yanında, güney yönünde bir yapı daha görülmektedir (C yapısı). Günümüzde bu kısımda C yapısına dair herhangi bir iz tespit edilememektedir. (bkz. Şekil 9)

Şekil 10 - Pervititch Haritaları 1927 - “Ortaköy 2” deki ve günümüzdeki girişler

Bahçenin günümüzde kullanılabilen iki girişi mevcuttur.

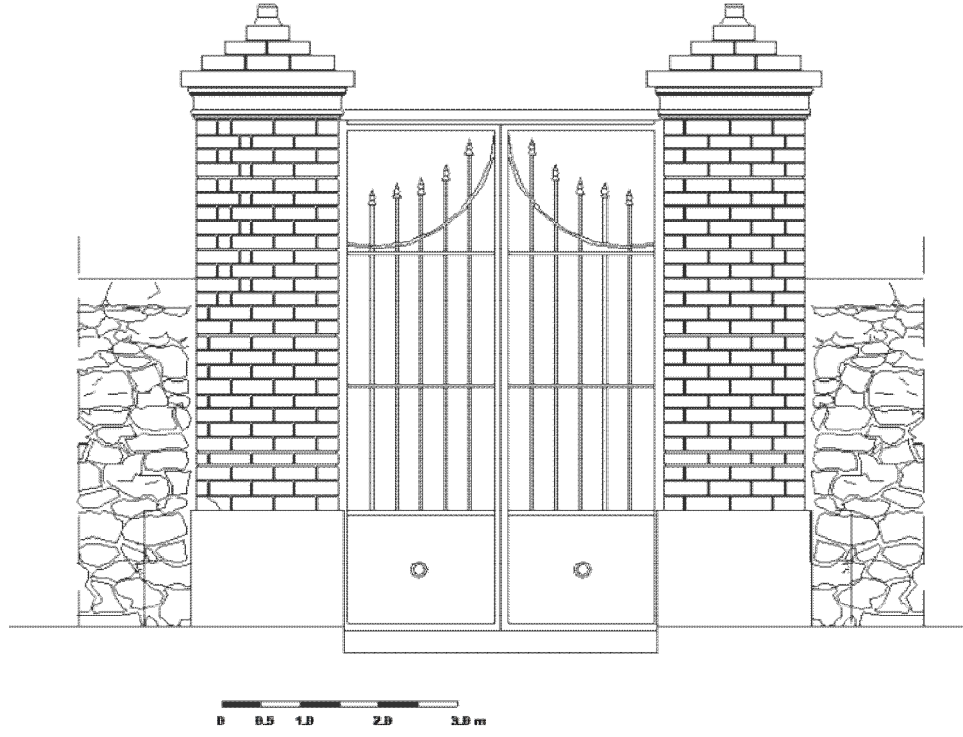
“BG1”, Çevirmeci Sokak’tandır (bkz. Fotoğraf 8 ve 9). Moloz taş bahçe duvarı arasında, harman tuğlası ile inşa edilmiş 66 x 72 cm babalar içine duvardan yükseltilerek vurgulanmış demir kapılı bahçe girişi “BG1” ve mermer basamaklar, J. Pervititch Haritaları (bkz. Harita 2), Alman Mavileri (bkz. Harita 3) ve Rumeli Ciheti Haritaları’nda (bkz. Harita 4) açıkça belirtilmiştir. Bu girişten A yapısının güney cephesinde yer alan “G1” girişine doğrudan ulaşılarak yapıya girilebilmektedir. Yapı çevresinden dolaşıldığı takdirde batı cephede yer alan “G2” girişine de ulaşılabilmektedir.

Fotoğraf 8 “BG 1” Dış Görünüş

Fotoğraf 9 “BG 1” İç Görünüş

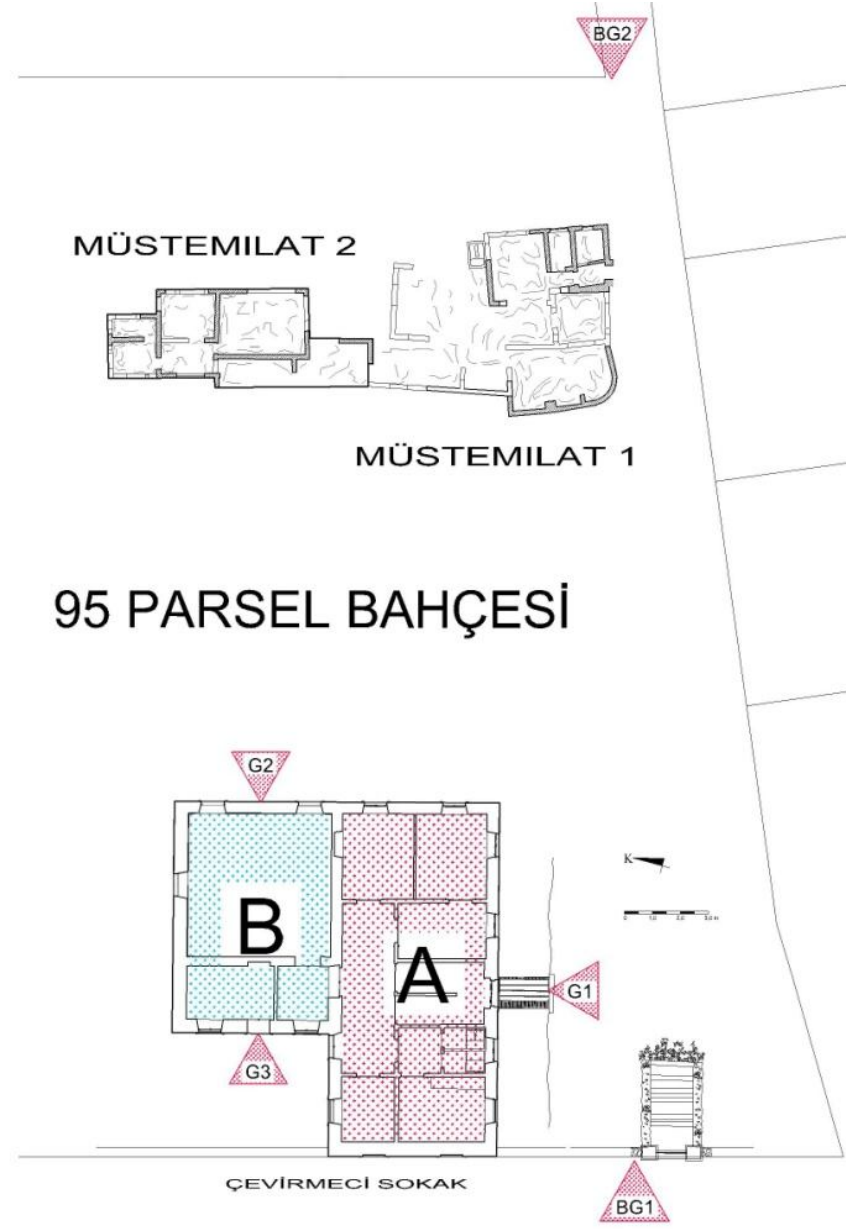
Şekil 11 “BG 1” Bahçe Kapısı

“BG 2” yapının bulunduğu 95 parselin Anbarlıdere Caddesi’ne doğru uzanan kısmındadır. Pervititch Haritasına göre Ortaköy Dereboyu Caddesi’ne ulaşan parselin batı yönünde oluşan yeni yapı adaları nedeniyle bu yönde, kullanılması mümkün olmayan kısımlar kalmıştır. Bu nedenle günümüze kadar varlığını koruyamayan “BG 5” girişi bu şekilde batı yönünde ilerleyerek “BG 2” olarak isimlendirilen giriş haline gelmiştir. Ek 12’de yer alan 05.07.2008 tarih 2030 sayılı imar durumuna göre Ortaköy Dereboyu Caddesi ile Anbarlıdere Caddesi arasında kalan bu kısımlar zeminde yol olarak kullanılmaktadır.

“BG 3” girişi günümüzde mevcut değildir. Bu kısım da 05.07.2008 tarih 2030 sayılı imar durumuna (bkz. Ek.12) göre zeminde yol olarak kullanılmaktadır. Çevirmeci Sokak cephesinde, yapı ile 95 parselin güney yönündeki parseller arasında kalan kısım dışında bahçe duvarları kaldırılarak tel örgü çekilmiştir.

Pervititch Haritalarında belirtilen “BG 4” girişi de yapının yer aldığı 95 parsel içerisinde, doğu yönünde, Ortaköy Dereboyu Caddesi ile Anbarlıdere Caddesi arasında parselin bölünmesi ile oluşan yapı adaları nedeniyle ortadan kalmıştır.

Yapının bahçesinde, batı yönünde iki adet yapı daha vardır. Bu müstemilat yapıları, İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 03.08.2009 tarih ve 3828 sayılı kararı göre, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında tescile değer nitelikte bulunmamışlardır.

Şekil 12 Yapı ve Müstemilatları

Fotoğraf 10 Müstemilat 1

Fotoğraf 11 Müstemilat 1

Fotoğraf 12 Müstemilat 2

Fotoğraf 13 Müstemilat 2

5.2.2 PLAN ÖZELLİKLERİ

Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi, iki dikdörtgen yapının uzun kenarlarından birleşmesi ile oluşan bir yapıdır. Pervititch Haritaları (bkz. Harita 2), Alman Mavileri (bkz. Harita 3), ve Rumeli Ciheti Haritaları'nda (bkz. Harita 4) yapı bu "L" plan konturu ile görülmektedir. A yapısı "9,00 m x 18,90 m" boyutlarında, B yapısı "8,40 m x 12,35 m" boyutlarındadır. 5970 m² alana sahip büyük bir bahçenin güney batı köşesinde yer almaktadır. A yapısının batı cephesi Çevirmeci Sokak'a cephe verirken, yapının geri kalan bölümlerini bahçe çevreler.

Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi, bir bodrum kat, giriş katı ve iki normal kattan oluşan yığma bir yapıdır. Yapının bodrum katında farklı kat yükseklikleri ve zemin kotları mevcuttur. Kat yükseklikleri arazi kotunun en yüksek olduğu batı yönünden doğuya doğru artmaktadır. Arazi yapısı ile uyumu getiren bu kademeli yerleşim her iki yapının bodrum katlarında, doğu-batı yönünde değişim gösterirken mekânların işlevleri de farklılaşır. A yapısında, kat yüksekliklerinin az olduğu batı yönünde hizmet mekânları, doğu yönünde yaşam mekânları yer almaktadır. Bodrum katında A yapısında kat yükseklikleri, 2,96 m, 3,46 m, 4,44 metredir. B yapısında batı yönünde 5,89 m kat yüksekliğindeki dolaşım alanları ile doğuda 6,07 m yüksekliğe sahip kilise mevcuttur. A yapısının giriş ve birinci katları 4.10 m yüksekliğe sahiptir. B yapısında giriş katı 4,15 m, ikinci kat 4,00 m yüksekliğindedir. Her iki yapının ikinci katında döşeme üzerinden, kaplamaları sökülmüş tavan kirişlerine kadar olan yükseklik 2,60 metredir.

A yapısı bağımsız olarak incelendiğinde, merdivenin yatay aksta yapının merkezinde yer alması ve yapıya bu merdiven sahanlığından girilmesinden dolayı karniyarık plan tipinde olduğu görülür. B yapısı daha basit bir plan düzenine sahiptir. Dikdörtgenin kısa kenarı boyutunda oluşan büyük kare bir mekân ile A yapısına bağlantıyı sağlayan küçük sofalar ve "M2" merdiveninden oluşmaktadır. Bu büyük kare bodrum ve giriş katlarında, kütüphane ve kilise gibi ortak mekânlar olarak kullanılmıştır. Birinci katta ayrı bir merdiven (M3) eklenmiş, B yapısının ikinci katında birbiri içinden geçilen mekânlar oluşturulmuştur.

Yapının üç adet girişi mevcuttur. “G1” girişi ile A yapısına, “G2” ve G3” girişleri ile B yapısına aittir. A yapısının tek girişi olan “G1” güney cephededir. Araziden bu girişe demir bir köprü ile ulaşılmaktadır (bkz. fotoğraf 14 ve 15). Köprünün bir mesnedi moloz taştan yapılmış bir istinat duvarı iken diğer mesnet noktasını bina oluşturur. Giriş doğrudan, bodrum kat ile giriş kat arasında yer alan “-166” kotundaki “M1” merdiveni sahanlığı (A.GK.01) bağlanır. Buradan yarım kat aşağıda “- 4,44” kotundaki bodrum katına ve yukarıda “±000” kotundaki giriş katına ulaşabilmektedir. “M 1” Merdiveni A yapısının tüm katlarına hizmet vermekte ve her katta dikdörtgen bir sofaya açılmaktadır.

Fotoğraf 14

**Güney cephesi “G1” girişindeki köprü
(bkz. Ek 14. Pafta 18)**

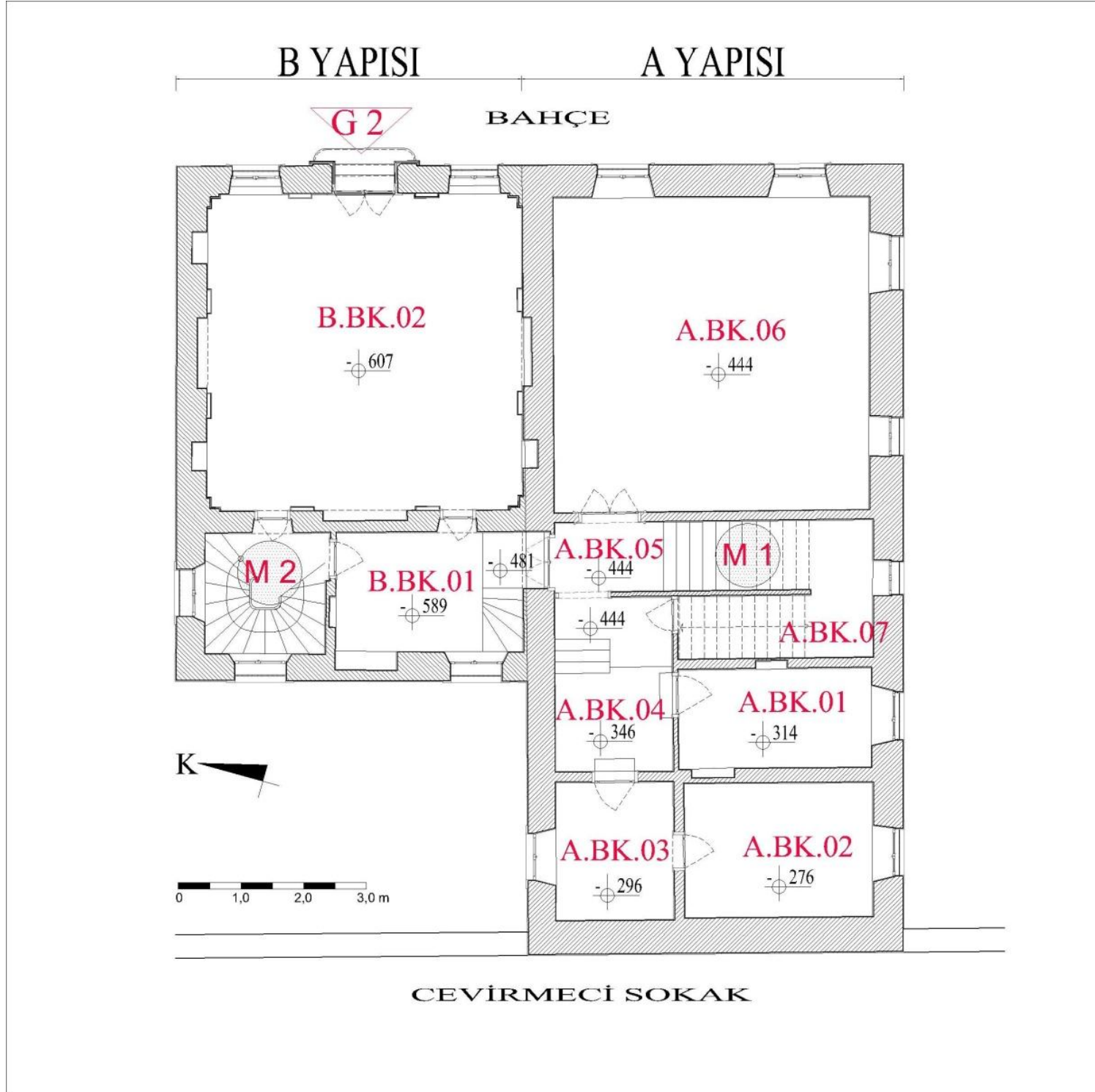

Fotoğraf 15

“G2” girişi, B yapısının, önünde bahçenin yer aldığı doğu cephesinde yer alır. “G2” girişi yapının en düşük kotu olan “- 607” kotundaki “B.BK.02” numaralı kiliseye girişi sağlar. Pervititch Haritaları (bkz. Harita 2) ile Alman Mavileri’nde (bkz. Harita 3) belirtilmiş olan G2 girişi Rumeli Ciheti Haritalarında (bkz. Harita 4) ise belirtilmemiştir.

“G3” girişi, yapının Batı cephesinde yer alır ve buradan B yapısının “±000” kotundaki giriş katına ulaşılmaktadır. Günümüzde “G3” girişine Çevirmeci Sokak üzerinden herhangi bir giriş bulunmamaktadır. Ancak J. Pervititch Sigorta Haritaları (bkz. Harita 2) ve Alman Mavileri’nde (bkz. Harita 3) Çevirmeci Sokak kenarındaki duvarda ikinci bir bahçe kapısı olduğu belirtilmiştir.

5.2.2.1 BODRUM KATI

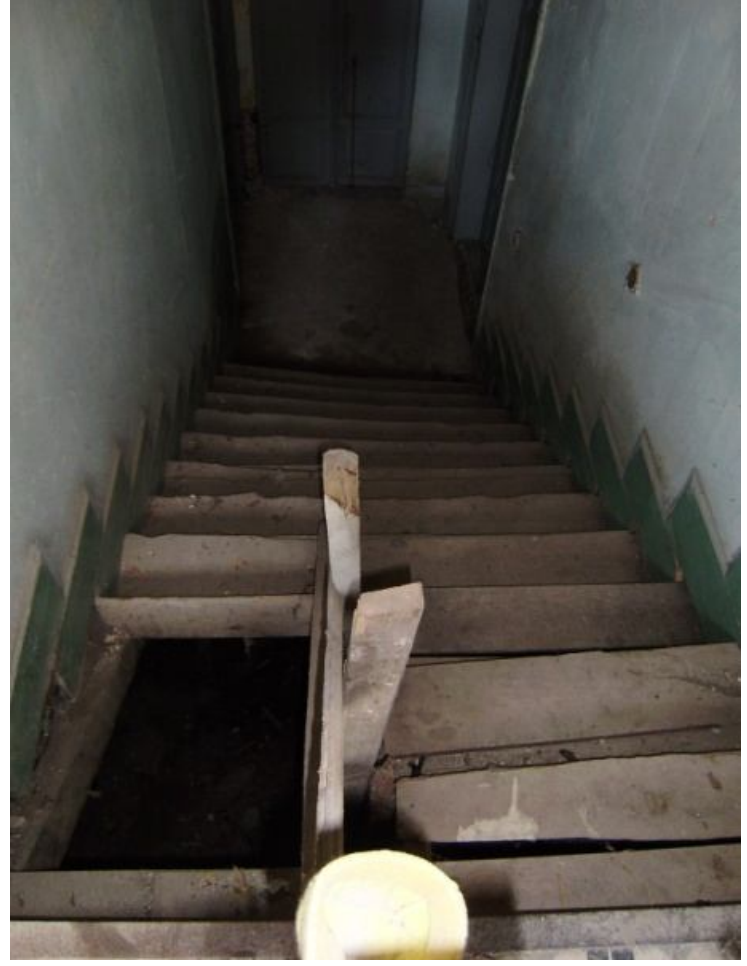

Şekil 13 Bodrum katı Plan Şeması

Uzun kenarları ile birleşmiş iki blok halindeki yapının, A yapısında merdiven yapının ortasındadır. Bodrum katında yapıyı ikiye bölen merdivenin doğu yönünde, yekpare kullanılan “A.BK.06” no.lu mekân, batı yönünde “A.BK.04” no.lu sofadan geçilen “A.BK.01” ve “A.BK.03” no.lu mekânlar yer alır. “A.BK.02” no.lu mekâna “A.BK.03” no.lu mekândan geçilmektedir. B yapısı bodrum katta, dikdörtgen planın dar kenar uzunluğunda büyük bir kare olan kilise (B.BK.02), merdiven (M2) ve iki yapıyı birbirine bağlayan sofadan (B.BK.01) ibarettir. “B.BK.02” kilisesi, bu katta B yapısının asıl mekânıdır ve bağımsız bir girişi vardır.

Fotoğraf 16 “A.GK.01” “- 1,66” kotu

Fotoğraf 17 “M 1” Merdiveni “-4,44”kotu

A yapısının bodrum katında, eğimli bir araziye yerleşmenin getirdiği birden fazla kot mevcuttur. Batı yönündeki mekânlar bu nedenle farklı kotlara yerleştirilmişlerdir.

“A.BK.05” mekân no.lu sofa, A yapısını -4,44 kotunda, B yapısı ile bağlayan bir geçiş mekânıdır. “A.BK.04” mekân no.lu sofa da batı yönünde odalar arasındaki kot farklarının aşıldığı bir mekândır. Burada -4,44 kotundan -3,46’ya çıkılarak yapının hizmet mekânları olduğu düşünülen, -3,14 kotundaki “A.BK.01” no.lu mekâna ve -2,96 kotundaki “A.BK.03” no.lu mekâna ulaşılır. “A.BK.02” no.lu mekân -2,76 kotundadır ve buraya iki basamakla “A.BK03” no.lu mekândan geçilir.

Doğu yönündeki “A.BK.06” no.lu mekân, “A.BK.05” no.lu mekân ile aynı kottadır. “A.BK.06” olarak isimlendirilen ve 7,50x7,50 m boyutlarındaki kare mekânın “B.BK.02” mekân no.lu kilise ile arasında kalan kuzey duvarında, güney cephesindeki pencereler ile simetri sağlayan pencere izi mevcuttur (bkz. Fotoğraf 18.19.20 ve şekil 27). Kapatılmış pencerelere ait bu izler B yapısının daha sonra yapılmış olabileceği görüşünü güçlendirmektedir.

Fotoğraf 18 “B.BK.06” Mekanı kuzey duvarı

Fotoğraf 19 “B.BK.06” Mekanı kuzey duvarı

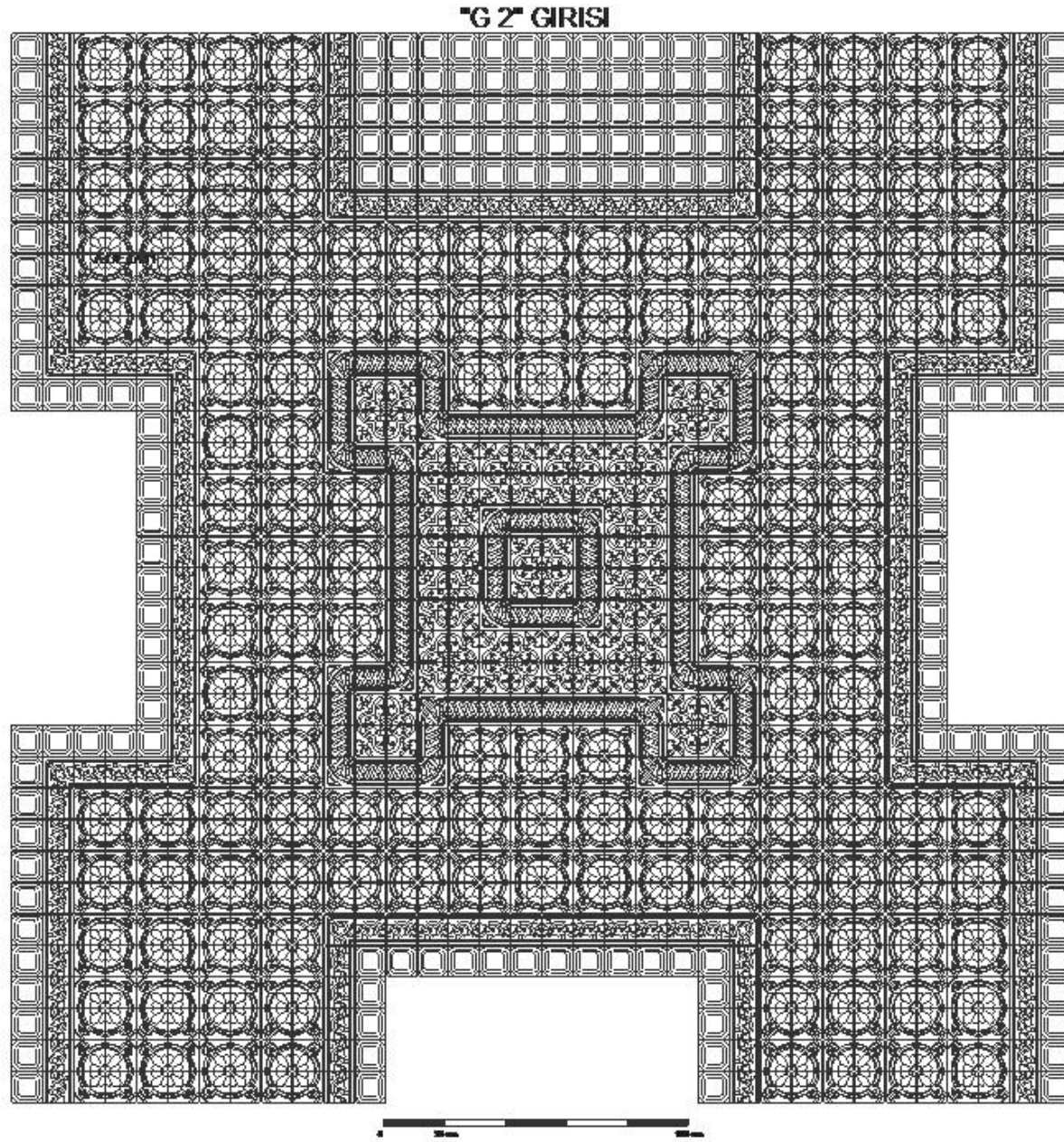
Fotoğraf 20 “B.BK.06” Mekanı kuzey duvarı

Bodrum katında B yapısına, “B.BK.01” mekân no.lu hol ile geçilmektedir. İki yapı arasındaki kot farkı burada aşılmıştır. “B.BK.01” mekân no.lu hole, A yapısının demir bir kapı ile ayrıldığı -4,44 kotundaki “A.BK.05” no.lu mekânından, önce ortak duvar kalınlığı içinde çözülmüş iki basamak ve ardından 6 basamak ile -5,89 kotuna inilmektedir. Buradan B yapısının ana mekânı olan “B.BK.02” kilisesine geçilmektedir.

“B.BK.02” mekân no.lu kilisenin döşemesi, yapının en düşük seviyesi olan -6,07 kotundadır. Bu mekân 5,65 m yüksekliğindedir. 7,55 m x7,55 m boyutlarındaki kare formlu kiliseye günümüzde, M1 merdiveninden inilerek, “B.BK.01” ve “B.BK.05” mekân no.lu sofalardan geçilerek ulaşılabilir. M2 merdiveni ile de kilise

önündeki “B.BK.01” mekân no.lu sofaya ulaşmaktadır. Kilisenin doğu cephesinde bağımsız bir girişi daha mevcuttur (G2).

Demir kapılı “G2” no.lu girişin kapısı, lento üzerindeki dairesel bir tepe penceresi ile zenginleştirilmiştir. “B.BK.02” no.lu mekânın putrelli kaset tavanı ve duvarları sıvalıdır. Mekânın iç cephelerinde, tavanı 9 parçaya bölen kiriş akslarına yerleştirilmiş ve duvar yüzünden 7 cm çıkıntılı pilastrlar yer alır. Her bir duvarda ikişer tane olan bu pilastrlar orta aksta kemerler ile birleştirilerek büyük nişler oluşturmaktadır. Yalnızca doğu yönündeki iki adet (P2 tipindeki) pencere ile aydınlanan “B.BK.02” no.lu mekânda bu pencerelerin ve batı yönündeki kapıların yerleşiminden simetrik bir düzen görülmektedir. Profilli sütun başlıkları ve tavan kornişleri ahşaptır. Kürsü, mumluk vb. tefriş elemanlarının oturduğu yerler olarak düşünülen kısımlar dışındaki döşeme kaplaması, özgün desenlere sahip 20x20 cm boyutlarında mozaik karolardır. (bkz. Şekil 14, Fotoğraf 20,21,23)

Şekil 14 “B.BK.02” döşeme planı (bkz. Ek 14. Pafta 27 ve 28)

Fotoğraf 21

Fotoğraf 22
“B.BK.02” Karoları

Fotoğraf 23

B yapısının “M 2” merdiveninin “B.BK.02” no.lu kilise seviyesine kadar ulaştığına dair izler ve kalıntılar tespit edilmiştir. Bu merdiven özgün olarak yapının + 4,10 kotundaki birinci katına kadar devam ettiği düşünülmektedir.

Fotoğraf 24 “M2” Merdiveni

Fotoğraf 25 “A.BK.01” Güney duvarı

Fotoğraf 26 “A.BK.02” Güney duvarı

Tablo 2 A Yapısı Bodrum Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

A.BK.01	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		-
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	2,37 m	A.K.
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	4,61 m	Niş
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,37 m	Ahşap pencere
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	4,59 m	Niş
Tavan	Sıva		

A.BK.02	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		-
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	3,21 m	A.K.
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	4,47 m	
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,19 m	Ahşap pencere
Batı Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	4,48 m	
Tavan	Sıva		

A.BK.03	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Taş		
Kuzey Duvarı	Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,29 m	Ahşap pencere
Doğu Duvarı	Tuğla (6x11x27 cm)	2,80 m	
Güney Duvarı	Tuğla (6x11x27 cm)	3,28 m	A.K.
Batı Duvarı	Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,81 m	
Tavan	Ahşap Kaplamasız Kiriş		

A.BK.04	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Taş		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	4,15 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	2,76 m	A.K.
Güney Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	4,19 m	A.K. + A.K.
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	2,80 m	A.K.
Tavan	Sıva		

A.BK.05	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Karo mozaik (20 x 20 cm)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	1,68 m	DK 1
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	2,25 m	AK 1
Güney Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	1,68 m	M1 Merdiveni
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	2,25 m	AK 1
Tavan	Sıva		

A.BK.06	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	7,52 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	7,53 m	P2 + P2
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	7,49 m	P2 + Ahşap pencere
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	7,52 m	AK 1
Tavan	Sıva		

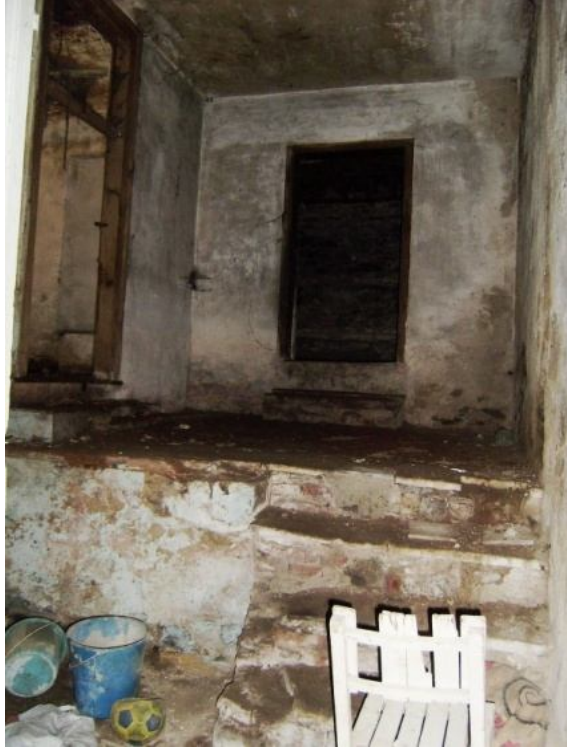
A.BK.07	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Moloz yığını		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla(6x11x27 cm)	3,30 m	A.K.
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	4,60 m	
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık(Tuğla=6x11x27 cm)	3,30 m	Ahşap pencere
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x27 cm)	4,60 m	
Tavan	Volta		

Fotoğraf 27 "A.BK.03" Batı Duvarı

Fotoğraf 28 "A.BK.03" Kuzey Duvarı

Fotoğraf 29 "A.BK.04" Batı Duvarı

Fotoğraf 30 "A.BK.07" Girişi

Fotoğraf 31 "B.BK.01" Kuzey Duvarı

Fotoğraf 32 "B.BK.01" Tavanı

Tablo 3 B Yapısı Bodrum Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

B.BK.01	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Karo Mozaik (20 x 20 cm)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (7x11x22 cm)	3,28 m	AK + niş
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (7x11x22 cm)	5,09 m	AK
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,87 m	DK 1
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	4,47 m	Ahşap pencere + niş
Tavan	Sıva		

B.BK.02	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Karo Mozaik (20 x 20 cm)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x22 cm)	7,40 m	Niş + niş
Doğu Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x22 cm)	7,41 m	P2+P2+K2
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	7,41 m	Niş
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla(7x11x22 cm)	7,38 m	A.K. + A.K.
Tavan	Sıva		

Fotoğraf 33 “B.BK.02” Kilisesi Doğu Cephesi

Fotoğraf 34 “B.BK.02” Kilisesi Güney Cephesi

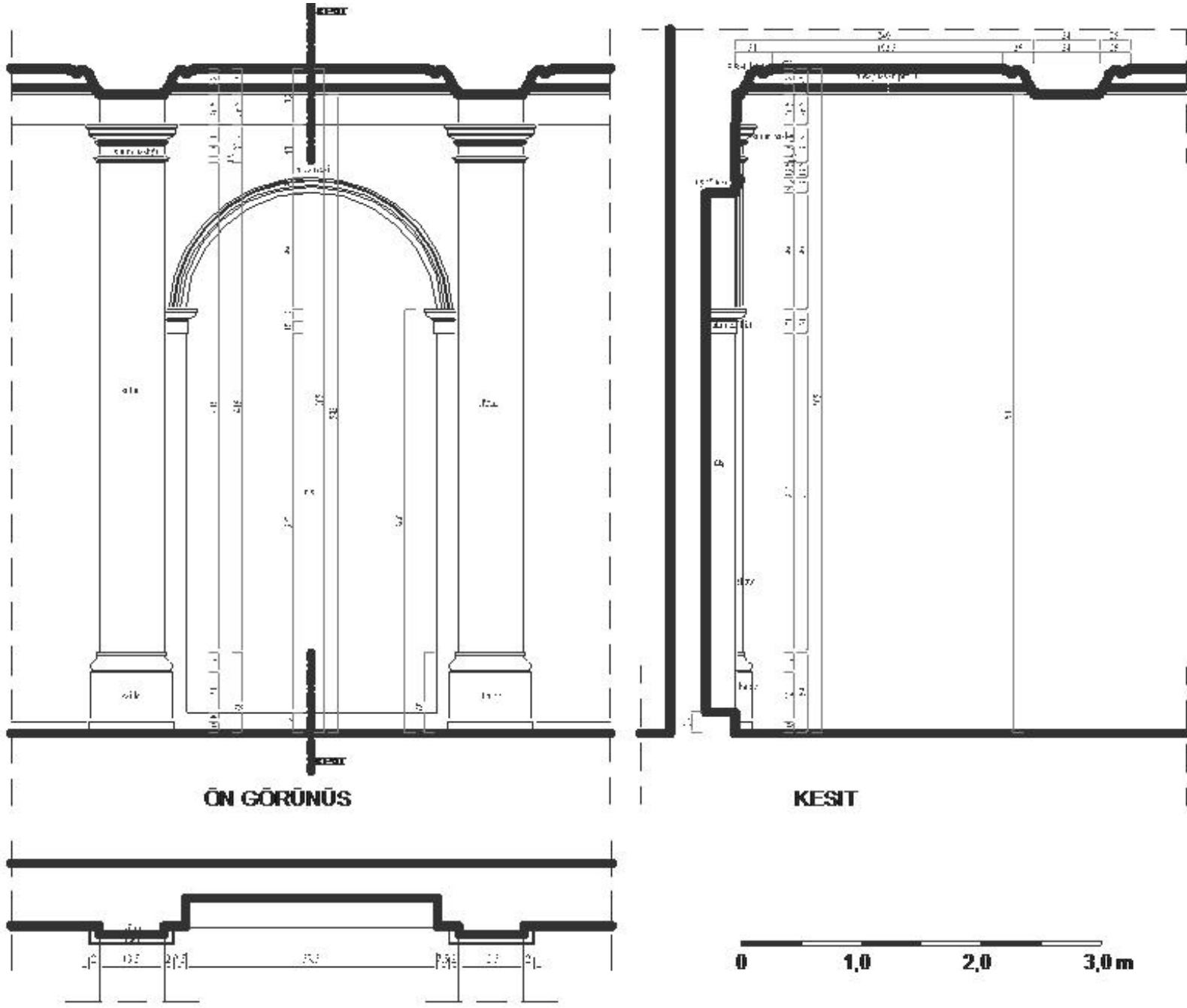
Fotoğraf 35 “B.BK.02” Kilisesi Batı Cephesi

Fotoğraf 36 “B.BK.02” Kilisesi Kuzey Cephesi

Fotoğraf 37 "B.BK.02" Kilisesi tavanı

Şekil 15 "B.BK.02" Kilisesi Kuzey Duvarı Sistem Detayı (bkz. Ek 14. Pafta 23)

Fotoğraf 38 “A.BK.06” Doğu Duvarı

Fotoğraf 39 “A.BK.06” Güney Duvarı

**Fotoğraf 40 “A.BK.06”
Kuzey Duvarındaki Kapatılmış Penceler**

Fotoğraf 41 “A.BK.06”

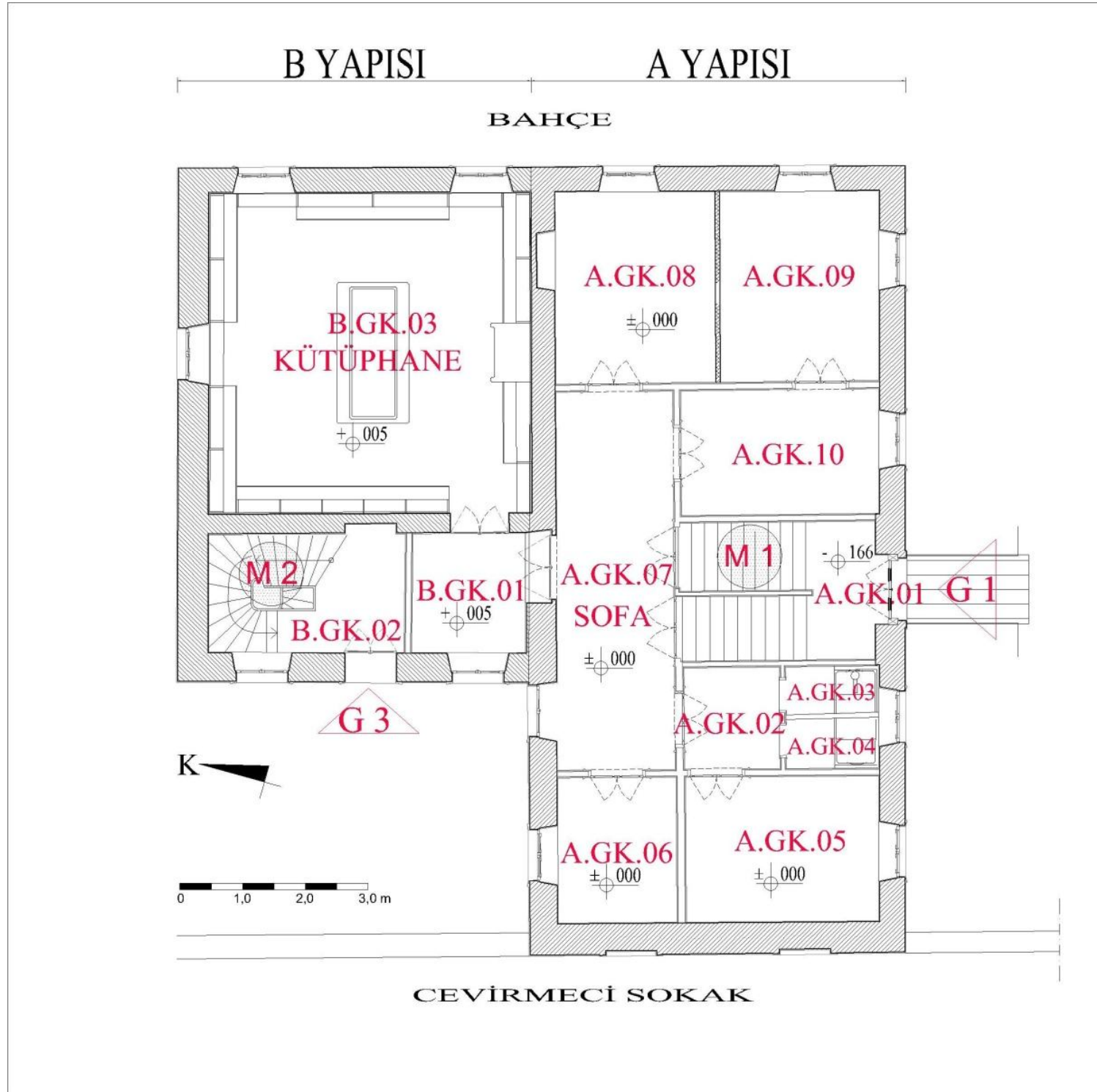

Fotoğraf 42 “A.BK.07” (M1 Merdiven altı) detay

**Fotoğraf 43 “A.BK.07”
(1858 tarihli vakıfnamede adı geçen sarnıç ağız)**

5.2.2.2 GİRİŞ KATI

Şekil 16 Giriş Katı Plan Şeması

Fotoğraf 44 "M1" Merdiveni
-1,66 kotundan (A.GK.01) ±0,00 kotuna çıkış

Fotoğraf 45 "M1" Merdiveni
±0,00 kotundan (A.GK.07) +2,05 kotuna bakış

“G1” olarak isimlendirilen girişten, A yapısının M1 merdiveninin “-1,66” kotundaki sahanlığına (A.GK.01) girilmektedir. Bu merdiven (M1) A yapısının doğu-batı yönünde simetri ekseninde yer alır.

“M1” merdiveni ile “±0,00” kotuna çıkıldığında, merdivene dik (doğu-batı) yönde dikdörtgen bir sofaya (A.GK.07) ulaşılmaktadır. “A.GK.07” mekân no.lu sofa, hem A yapısının ortak mekânı hem de B yapısına geçişi sağlayan bir alandır. “A.GK.07” mekân no.lu sofa 2,80 m x 9,00 m boyutlarındadır ve kuzey duvarındaki bir pencere ile aydınlanmaktadır. Sofanın doğu ve batı uçlarında, çift kanatlı kapılarla girilen birer dikdörtgen oda (A.GK.06 ve A.GK.08) vardır. Doğu yönündeki A.GK.08 ve A.GK.09 no.lu mekânlar, 7,70 m x 4,60 m boyutlarındaki büyük odanın ahşap konstrüksiyon bir duvarla ikiye bölünmesiyle oluşturulmuştur. Her iki mekânın ahşap döşeme kaplamalarındaki bordürlerin bu duvarla kesiliyor olması, mekândaki duvarın eklenti olduğunu düşündürmektedir. Giriş katında “A.GK.08” no.lu mekânında kuzey duvarında, batı duvarında yer alan pencere boşluğu ile aynı boyut ve detaylara sahip bir niş yer almaktadır. Kapatılmış bir pencereye ait olduğu düşünülen bu iz, B yapısının daha sonra yapılmış olabileceği görüşünü güçlendirmektedir. Doğu yönünde, “A.GK.07” no.lu sofadan yine çift kanatlı kapı ile girilen “A.GK.10” no.lu mekân yer alır. Merdivene bitişik, 4,70 m x 3,00 m boyutlarındaki bu mekândan, eklenti duvar ile oluşan “A.GK.09” no.lu mekâna geçilmektedir. Bu iki mekânı, (A.GK.09 ve A.GK.10) günümüzde yapının güvenlik elemanları kullanmaktadır.

“A.GK.07” mekân no.lu sofanın batı ucundaki “A.GK.06” no.lu mekân 2,84 m x 3,50 m boyutlarındadır ve yalnızca kuzey cephesinde penceresi bulunur. M1 merdiven bitişğinde ıslak hacimler yer almaktadır. Helâlar önündeki küçük kare “A.GK.02” mekân no.lu holden, içerisinde muhdes bir mutfak tezgâhı olan “A.GK.05” no.lu mekâna ulaşılmaktadır. “A.GK.05” no.lu mekân 4,62 m x 3,48 m boyutlarındadır ve bu odanın simetrisinde yer alan “A.GK.06” no.lu mekânda olduğu gibi, Çevirmeci sokağa penceresi yoktur. Buna karşın, güney cepheye bakan tek bir penceresi bulunur.

“A.GK.03” ve “A.GK.04” no.lu mekânlar, A yapısının ıslak hacimleri olarak kullanılmaktadır. “A.GK.03” no.lu mekân, 1,11 x 2,30 m boyutlarında ve “A.GK.04” no.lu mekân, 1,21x2,25 m boyutlarındadır. Mevcut mermer helâ taşları bu mekânların özgün olduğunu düşündürmektedir.

“A.GK.07” no.lu sofadan demir bir kapı ile A yapısından B yapısına geçilir. “B.GK.01” no.lu sofadan kütüphane olduğu düşünülen “B.GK.03” no.lu mekâna ulaşılır. “B.GK.01” mekân no.lu hol, 2,70 m x2,90 m boyutlarındadır. “B.GK.03” mekân no.lu kütüphanenin, büyük açıklıklı, putrelli tavan döşemesi vardır. 7,66 m x 7.67 m boyutlarındaki kütüphanenin özgün kitap rafları mevcuttur.

B yapısının giriş katında “M2” merdivenine geçiş yoktur. Yapının batı cephesinde “M2” merdivenine ulaşan, demir kapılı ayrı bir giriş vardır. “G3” olarak isimlendirilen bu giriş ile B yapısı, A yapısından bağımsız olarak kullanılabilmesine olanak sağlar. Günümüzde “M2” merdiveninin basamakları harap durumda olduğu için “B.GK.02” no.lu giriş holüne ve “G3” girişine hiçbir şekilde ulaşamamaktadır.

Fotoğraf 46 “A.GK.07” Sofa Batı Duvarı

Fotoğraf 47 “A.GK.07” Sofa Doğu Duvarı

Fotoğraf 48 “A.GK.03” “A.GK.04” Islak hacimler

Tablo 4 A Yapısı Giriş Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

A.GK. 01	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Karo Mozaik (20 x 20 cm)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	1,60 m	M1 Merdiveni
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,31 m	
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	1,60 m	K1
Batı Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,31 m	
Tavan	Ahşap kaplama		

A.GK. 02	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,42 m	AK 1
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,30 m	
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,45 m	A.K. + A.K.
Batı Duvarı	Sıva+ Ahşap konstrüksiyon	2,28 m	AK 1
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.GK.03	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Seramik (muhdes)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	1,15 m	A.K.
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,30 m	
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	1,11 m	P1
Batı Duvarı	Sıva+Muhdes SeramikDüvar	2,22 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.GK.04	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Seramik (muhdes)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	1,17 m	A.K.
Doğu Duvarı	Sıva+Muhdes SeramikDüvar	2,22 m	
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	1,21 m	P1
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,25 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.GK.05	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,48 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,62 m	AK 1+ mutfak tezgahı
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,47 m	P1
Batı Duvarı	Sıva+Almaşık	4,62 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.GK.06	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,52 m	P1
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,38 m	AK 1
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,48 m	
Batı Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,84 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.GK.07	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	9,06 m	P1+ DK 2
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,78 m	AK 1
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	9,09 m	AK 1+ AK 1+ camlı kapı
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,80 m	AK 1
Tavan	Bağdadi Sıva		

Fotoğraf 49 "A.GK.05" Güney Duvarı

Fotoğraf 50 "A.GK.07"den "A.GK.06"ya açılan kapı

Fotoğraf 51 "A.GK.08" Doğu cephesi

Fotoğraf 52 "A.GK.10" Güney Duvarı

Fotoğraf 53 "A.GK.07" den "B.GK.01" Holüne geçiş

Fotoğraf 54 "B.GK.03" Kütüphane Girişi

Tablo 5 A Yapısı Giriş Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

A.GK.08	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	4,57 m	Niş
Doğu Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,81 m	P1
Güney Duvarı	Sıva+Muhdes duvar	4,56 m	
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,82 m	AK 1
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.GK.09	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Muhdes duvar	4,56 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,81 m	P1
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	4,53 m	P1
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,79 m	AK 1
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.GK.10	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,98 m	AK 1
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,73 m	AK 1
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,98 m	P1
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,71 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

Tablo 6 B Yapısı Giriş Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

B.GK.01	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,87 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,69 m	DK 4
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,87 m	DK 2
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,71 m	P1
Tavan	Bağdadi Sıva		

B.GK.02	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Karo Mozaik (20x20 cm)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	4,55 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,50 m	Niş
Güney Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	4,55 m	
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,50 m	P1 + K3
Tavan			

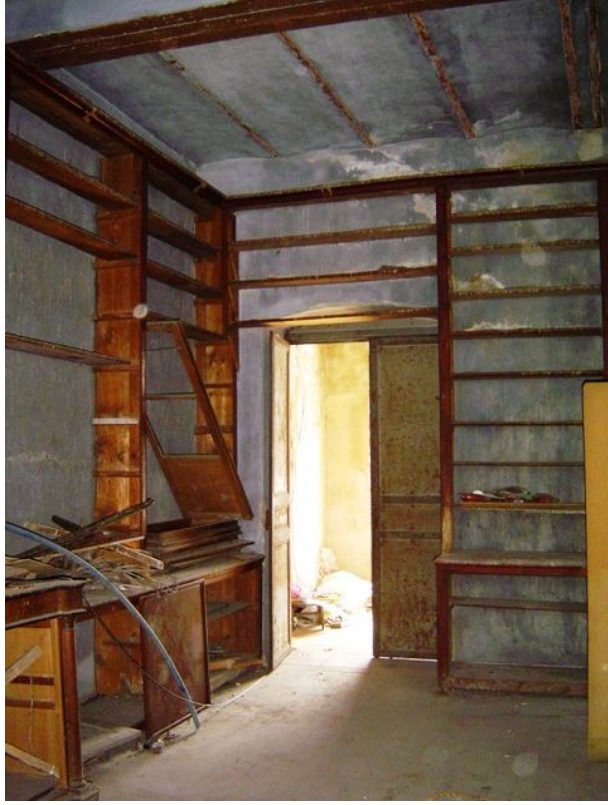
B.GK.03	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	7,67 m	P1
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	7,67 m	P1 + P1
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	7,68 m	
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	7,70 m	DK 4
Tavan	Sıva (volta döşeme)		

Fotoğraf 55 "B.GK.03" Kütüphane Doğu Duvarı

Fotoğraf 56 "B.GK.03" Kütüphane Batı Duvarı

Fotoğraf 57 "B.GK.03" Batı Duvarı

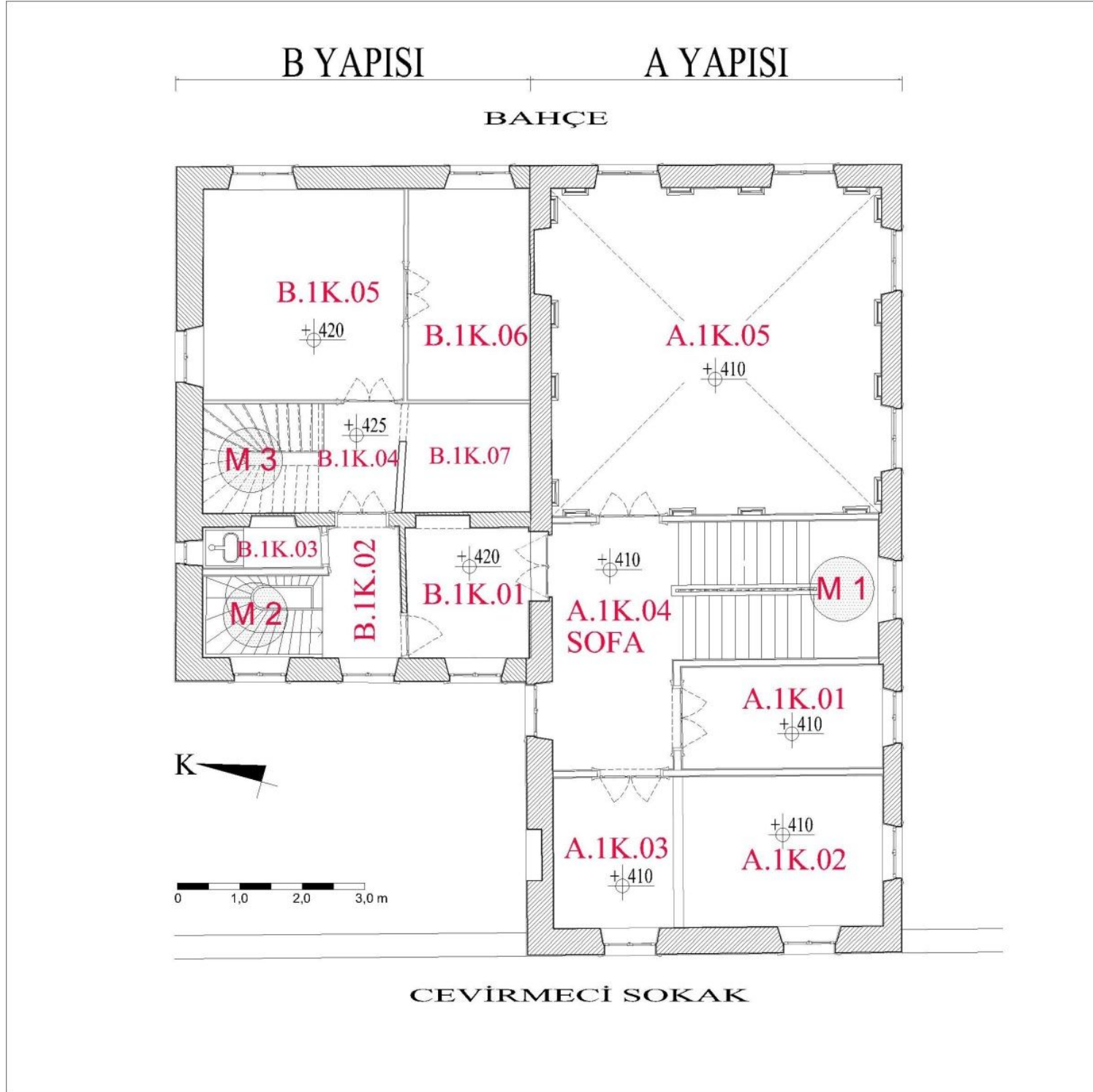

Fotoğraf 58 "B.GK.03" Kütüphane, Kitap Rafları

Fotoğraf 59 "B.GK.03" Kütüphane, Kitap Rafları (bkz. Ek 14. Pafta 26)

5.2.2.3 BİRİNCİ KAT

Şekil 17 Birinci Kat Planı

Yapının birinci katı “+4,10” kotundadır.

“A.1K.04” no.lu sofa, “M1” merdiveninin birinci katta ulaştığı mekândır. Doğu-batı yönünde dikdörtgen bir sofa olan “A.1K.04”, 2,90 m x 5,90 m boyutlarındadır. Kuzey duvarı üzerindeki bir pencere ile aydınlanmaktadır. A yapısını ikiye bölen “M2” merdiveni yapını doğu yönünde bir kare mekân oluşturur. Bu mekânın da ibadethane olduğu düşünülmektedir. “A.1K.05” olarak isimlendirilen mekân, 7,76 m x 7,80 m boyutlarındadır ve üst örtüsü mevcut değildir. Belgeleme sırasında parçalanmış bir halde mekâna dağılmış durumda olan ahşap taşıyıcı parçalarına ve tavan

kornişleri üzerinde görülen izlere dayanarak tonoz ile örtülü olduğu anlaşılmaktadır³⁴⁹. İstanbul III Numaralı K.T.V.K. Bölge Kurulu arşivinden edinilen ve 14.06.1996 tarih ve 8346 sayılı karar ile uygun bulunmuş rölövede bu tonoz belirtilmiştir. Bu tonoz, kare planlı yerlerin örtülmesinde kullanılan manastır tonozu tipindedir. Günümüzde tonoz mevcut olmadığı için çatı konstrüksiyonu ve ana duvarlardaki almaşık örgü görülebilmektedir. Duvarların tonoz ile birleşim noktalarında iki sıra halinde, bağdadi çitaları ile oluşturulmuş kornişler bulunmaktadır. Mekânın doğu ve güney duvarında yer alan yarım daire kemerli ikişer adet “P2” tipindeki pencerelerin yanlarına yapılmış köşe ayağı görüntüsündeki pilastrlar, basit kaidelerle zemine oturur. Duvar yüzünde 6 cm taşırılmış 45 cm enindeki bu pilastrlar, korint başlıkları ile ilk sıra kornişte (h=4,38) son bulmaktadırlar. Bu düzen mekânın diğer cephelerinde de uygulanmıştır. Bu mekânda herhangi bir tefriş elemanı mevcut değildir.

“A.1K.05” no.lu mekânda, B yapısı ile müşterek kuzey duvarında mekânın diğer pencerelerini çağrıştıran bir niş mevcuttur. Bodrum katının “A.BK.06” no.lu mekânı ile giriş katının “A.GK.08” no.lu mekânının kuzey duvarlarında olduğu gibi, kapatılmış bir pencereye ait olduğu düşünülen bu niş, A yapısının B yapısından daha önce yapılmış olduğu görüşünü güçlendirmektedir

“A.1K.04” mekân no.lu sofanın batı yönünde iki mekân bulunur. “A.1K.01” no.lu mekân “M1” merdivenine bitişiktir. Çift kanatlı kapı ile girilen bu mekânın güneye bakan bir penceresi mevcuttur ve “A.1K.04” no.lu mekân 2,40 m x 4,80 m boyutlarındadır. “A.1K.03” no.lu mekân, “A.1K.04” no.lu sofanın batı cephesinde yer alır. Batı cephesinde bir adet penceresi olan ve 3,90 m x 3,60 m boyutlarındaki “A.1K.03” no.lu mekâna çift kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir. “A.1K.02” no.lu mekân, “A.1K.03” no.lu mekân ile birlikte bir bütün olan mekânın ahşap bir duvar ile bölünmesi ile oluşmuştur. “A.1K.02” no.lu ve “A.1K.03” no.lu mekânlarının alçı tavan silmeleri mevcuttur. Ancak iki mekân arasındaki duvar ile bu silme kesilmiştir. Bu durum duvarın özgün olmadığı ispatlamaktadır. “A.1K.02” no.lu mekânının batı cephesinde bir penceresi vardır ve “A.1K.02” no.lu mekâna, “A.1K.01” no.lu mekândan geçilmektedir ve 3,90 m x 3,60 m boyutlarındadır.

³⁴⁹ Sayfa 26’da belirtildiği üzere, Ermeni ibadethanelerinin genelinde olduğu gibi bu yapıda da kubbe/tonoz dışarıdan algılanmaz.

Birinci katta B yapısına, kuzey yönünde M1 merdiveninin tam karşısında yer alan demir bir kapıdan geçilir. Demir kapının açıldığı, “B.1K.01” olarak isimlendirilen 3,00 m x 3,00 m boyutlarındaki sofa, B yapısındaki “B.1K.02”, “B.1K.03”, “B.1K.04”, “B.1K.05”, “B.1K.06”, “B.1K.07” no.lu mekânlarına doğrudan erişimi engellemektedir. “B.1K.01” no.lu sofa, “B.1K.02” no.lu sofanın bölünmesiyle oluşturulmuş bir mekândır. “B.1K.02” no.lu sofa, B yapısının doğu yönündeki mekânlarına ulaşımı sağlayan bir alandır. “M2” merdiveni burada son bulur. Giriş katından gelen merdiven yüksekliğin imkân tanıdığı basamaktan itibaren, birinci kattan kullanılan 0,97 m genişliğinde bir helâ (B.1K.03) yapılmıştır. “B.1K.03” no.lu mekânda bulunan ve A yapısının giriş katındaki “A.GK.03” ve “A.GK.04” no.lu mekânlardaki mermer helâ taşları ile büyük benzerlik taşıyan helâ taşı ve diğer döşeme detayları değerlendirildiğinde bu ıslak hacmin yapının özgün mekânlarından olduğu düşünülmektedir.

“B.1K.02” no.lu sofadan, B yapısını oluşturan asıl kare mekâna geçilir. Burada, B yapısının yalnızca birinci katını ikinci katına bağlayan bir ahşap merdiven, “M3” karşımıza çıkmaktadır. Bu merdivenin alt kısmına, büyük bir olasılıkla binanın konut olarak kullanıldığı dönemde bir helâ eklenmiştir. Merdivenin yer aldığı, “B.1K.04” no.lu sofa, 7,90 m x 2,60 m boyutlarındadır ve muhdes bir duvarla bölünerek güney yönü mutfak (B.1K.07) olarak tefriş edilmiştir. B yapısının birinci katının doğu yönünde “B.1K.05” no.lu mekân ve buradan çift kanatlı ahşap bir kapı ile ayrılan “B.1K.06” no.lu mekânlar mevcuttur.

Fotograf 60 “A.1K.04” Batı Duvarı

Fotograf 61 “A.1K.04” Doğu Duvarı

Tablo 7

A Yapısı Birinci Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

A.1K.01	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,42 m	AK 1
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,81 m	
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,45 m	P1
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,79 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.1K.02	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Muhdes Ahşap Bölme	3,60 m	Muhdes Ahşap kapı
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,94 m	
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,59 m	P1
Batı Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,88 m	P1
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.1K.03	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,59 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,86 m	AK 1
Güney Duvarı	Sıva+Muhdes ahşap bölme	3,60 m	Muhdes ahşap kapı
Batı Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,90 m	P1
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.1K.04	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	5,92 m	P1 + DK 3
Doğu Duvarı	Ahşap konstrüksiyon	2,86 m	AK 1
Güney Duvarı	Ahşap konstrüksiyon	5,87 m	AK 1 + M1
Batı Duvarı	Ahşap konstrüksiyon	2,87 m	AK 1
Tavan	Bağdadi Sıva		

A.1K.05	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	7,80 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	7,88 m	P3 + P3
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	7,76 m	P3 + P3
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	7,87 m	AK 1
Tavan	Ahşap Tonoz		

Fotoğraf 62 "A.1K.01" Güney Duvarı

Fotoğraf 63 "A.1K.01" Batı Duvarı

Fotoğraf 64 "A.1K.02" Batı Duvarı

Fotoğraf 65 "A.1K.03" Güney Duvarı

Fotoğraf 66 "A.1K.04" Demir Kapı

Fotoğraf 67 "B.1K.01" Batı Duvarı

Fotoğraf 68 “A.1K.05” Batı Duvarı

Fotoğraf 69 “A.1K.05” Güney Duvarı

Fotoğraf 70 “A.1K.05” Doğu Duvarı

Fotoğraf 71 “A.1K.051” Kuzey Duvarı

Fotoğraf 72 “A.1K.05” Korniş

**Fotoğraf 73 “A.1K.05”
Korint sütun başlığı
(bkz. Ek 14. Pafta 24)**

**Fotoğraf 74 “A.1K.05”
Sütun kaidesi**

Tablo 8 B Yapısı Birinci Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

B.1K.01	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Volta harcı		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,87 m	AK
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	3,15 m	Niş
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,40 m	DK 3
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	3,14 m	P1
Tavan	Sıva		

B.1K.02	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	4,76 m	M2 + A.K.
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,15 m	AK 2
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,04 m	A.K.
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	1,18 m	P1 +P1
Tavan	Bağdadi Sıva		

B.1K.03	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Mermer		
Kuzey Duvarı	Tuğla (6x11x22 cm)	0,97 m	Ahşap pencere
Doğu Duvarı	Tuğla (6x11x22 cm)	2,91 m	Niş
Güney Duvarı	Ahşap konstrüksiyon	0,97 m	A.K.
Batı Duvarı	Ahşap konstrüksiyon	2,85 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

B.1K.04	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Şap (muhtes)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Muhtes Tuğla Duvar	2,60 m	M2 Merdiveni
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	1,85 m	AK 2
Güney Duvarı	Sıva+Muhtes Tuğla Duvar	2,59 m	Muhtes Kapı boşluğu
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla	1,79 m	AK 2
Tavan	Bağdadi Sıva		

B.1K.05	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	5,03 m	P3
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	4,79 m	P3
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	5,04 m	AK 2
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,78 m	AK 2
Tavan	Bağdadi Sıva		

B.1K.06	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	5,03 m	AK 2
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,88 m	P3
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	5,02 m	
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,91 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

B.1K.07	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Şap (muhtes)		
Kuzey Duvarı	Muhtes Tuğla Duvar	2,58 m	Muhtes Kapı boşluğu
Doğu Duvarı	Ahşap konstrüksiyon	2,90 m	
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,57 m	
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	3,07 m	
Tavan	Bağdadi Sıva		

Fotoğraf 75 “B.1K.02” Sofası Kuzey Duvarı

Fotoğraf 76 “B.1K.03” Kuzey Duvarı

Fotoğraf 77 “B.1K.02” Sofası Doğu Duvarı

Fotoğraf 78 “B.1K.04” Sofası Doğu Duvarı

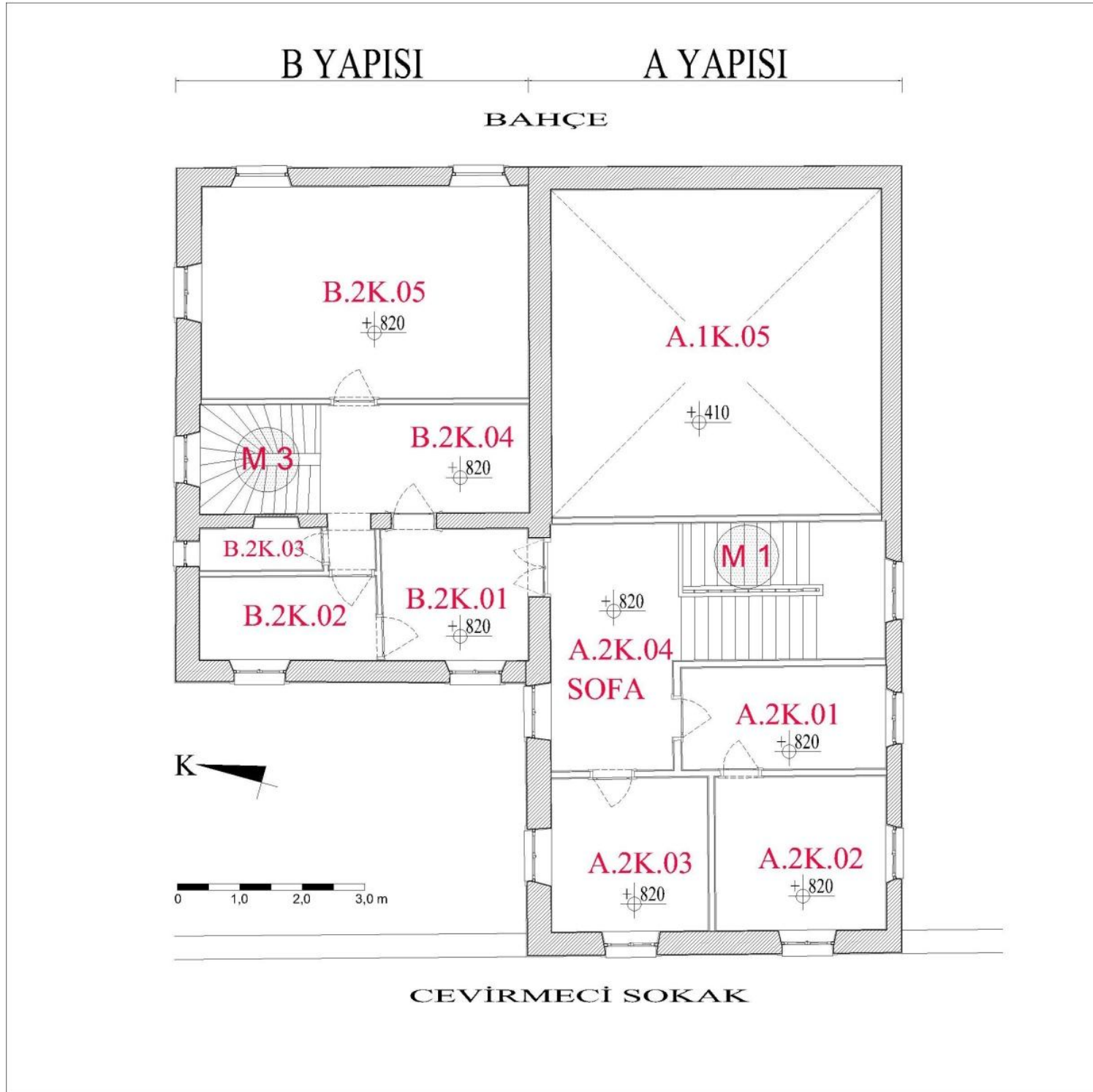

Fotoğraf 79 “B.1K.05” Kuzey ve Doğu Duvarı

Fotoğraf 80 “B.1K.06” Doğu Duvarı

5.2.2.4 İKİNCİ KAT

Şekil 18 İkinci Kat Planı

İkinci kat +8,20 kotunda yer almaktadır. İkinci katta, birinci kat planı büyük oranda tekrar etmektedir. A yapısında “M1” merdiveni ile ulaşılan doğu-batı yönündeki dikdörtgen “A.2K.04” no.lu sofa, 2,90 m x 5,90 m boyutlarındadır. Kuzey duvarındaki tek bir penceresi vardır. Sofanın doğu yönü, birinci kattaki “A.1K.05” no.lu mekânının özgün durumdaki manastır tonozunun yükseltisinden dolayı bu katta kullanılmamaktadır. “A.2K.04” no.lu sofadan yalnızca “A.2K.01” ve “A.2K.03” no.lu mekânlara doğrudan ulaşılabilir. “A.2K.01” no.lu mekân, “A.2K.04” no.lu sofanın batı yönünde, “M1” merdivenine bitişik, 4,90 m x 2,45 m boyutlarında dikdörtgen bir odadır. Özgün işlevi bilinmemektedir. Güney cephesinde tek bir penceresi vardır. “A.2K.02” “A.2K.04” no.lu mekân, sadece “A.2K.01” no.lu mekândan

ulaşılabilen, 4,00 m x 3,70 m boyutlarında, güney ve batı cephesinde birer penceresi bulunur. “A.2K.03” no.lu mekân, “A.2K.04” no.lu sofanın batı ucunda yer alır. 3,75 m x 3,70 m boyutlarında olan bu kare mekânın batı ve kuzey cephesinde birer pencere mevcuttur.

B yapısına geçiş yine “M1” merdivenin karşısındaki kapı boşluğundandır. “B.2K.01” no.lu sofa, birinci katta olduğu gibi B yapısına ait mekânlara doğrudan erişimi engelleyen ara bir mekândır. Kare bir mekân olan “B.2K.01” no.lu sofa, 3,50 m x 3,20 m boyutlarındadır. “B.2K.02”nin yerinde birinci katta sonlanan “M2” merdiveni yer almaktadır. “B.2K.03” no.lu helâ, alt kattaki “B.1K.03” no.lu mekân ile aynı yerde ve boyutlardadır. Birinci katta olduğu gibi, A ve B yapılarını bağlayan “B.2K.01” no.lu sofadan doğudaki B yapısının “M3” merdivenine ulaşılabilir. Giriş katındaki “B.GK.03” no.lu mekânın kapladığı alan birinci ve ikinci katlarda bölücü duvarlarla birbirinden ayrılmış küçük odalar olarak tasarlanmıştır. Bu odalar (birinci katta “B.1K.04”, “B.1K.05”, “B.1K.06” ve “B.1K.07” ile ikinci katta “B.2K.04” ve “B.2K.05”) birinci kata yerleştirilen “M3” merdiveni ile düşeyde birbirine bağlanmıştır. “B.1K.04” ve “B.2K.04” no.lu mekânlar “M3” merdiveni önünde sofa işlevi görmektedir.

Fotoğraf 81 “A.2K.01” Güney Duvarı

Fotoğraf 82 “A.2K.02” Güney ve Batı Duvarı

Fotoğraf 83 “A.2K.04” Sofası Batı Duvarı

Fotoğraf 84 “A.2K.04” Sofası Doğu Duvarı

Tablo 9 A Yapısı İkinci Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

A.2K.01	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,45 m	A.K.
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,88 m	
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,48 m	P4
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,87 m	A.K.
Tavan	Ahşap		
A.2K.02	Malzeme, Eleman Durumu		
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,67 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,08 m	A.K.
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,66 m	P4
Batı Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	4,06 m	P4
Tavan	Ahşap		
A.2K.03	Malzeme, Eleman Durumu		
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,67 m	P4
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,71 m	A.K.
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,69 m	
Batı Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,74 m	P4
Tavan	Ahşap		
A.2K.04	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	5,91 m	P4 + kapı boşluğu
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,90 m	
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	5,91 m	M1 + A.K.
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,90 m	A.K.
Tavan	Ahşap		

Fotoğraf 85 “A.2K.03” Batı Duvarı

Fotoğraf 86 “A.2K.02”Doğu Duvarı

Fotoğraf 87 “B.2.K.01” Sofa Batı Duvarı

Fotoğraf 88 “B.2.K.01” Sofa Kuzey Duvarı

Fotoğraf 89 “B.2K.04” Sofa Doğu Duvarı

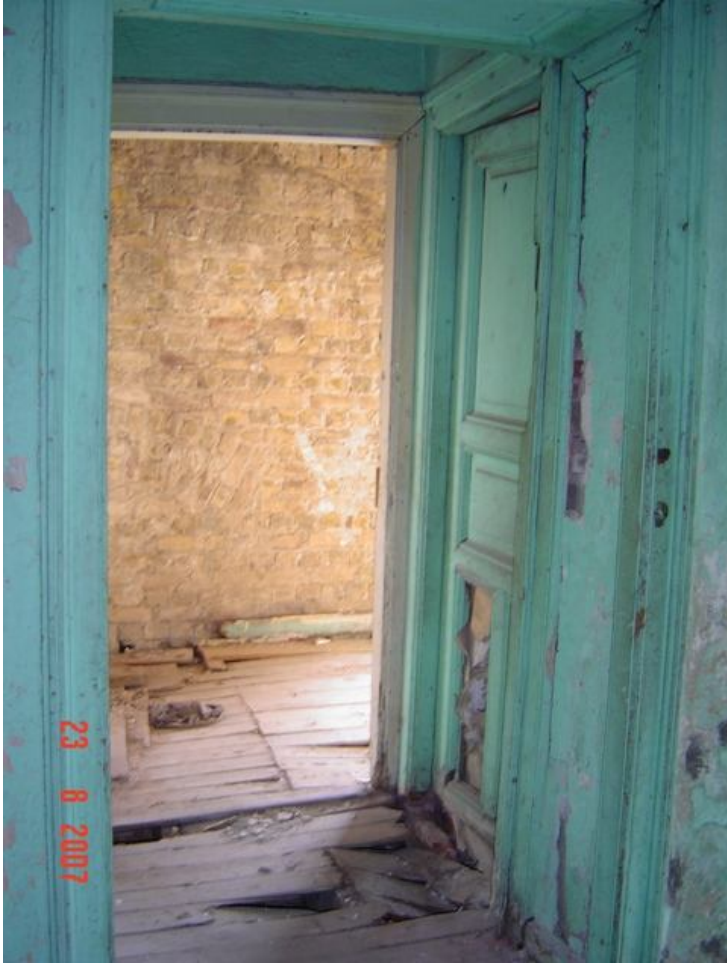
Fotoğraf 90 “B.2K.04” Sofa Batı Duvarı

Fotoğraf 91 "B.2K.01" Sofası Güney Duvarı

Fotoğraf 92 "B.2K.03" Helâ Girişi Döşemesi

Fotoğraf 93 "B.2K.03" Helâ girişi

Fotoğraf 94 "B.2K.03" Helâ

Fotoğraf 95 "B.2K.05" Kuzey Duvarı

Fotoğraf 96 "B.2K.05" Doğu Duvarı

Tablo 10 B Yapısı İkinci Katı İç Mekânlarına Ait Mevcut Malzeme Tespitleri

B.2K.01	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	3,14 m	Kapı boşluğu
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	3,51 m	Kapı boşluğu
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	3,16 m	Kapı boşluğu
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla	4,06 m	P4
Tavan	Ahşap		

B.2K.02	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,00 m	
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	4,14 m	Kapı boşluğu
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,00 m	Kapı boşluğu
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	4,14 m	P4
Tavan	Ahşap		

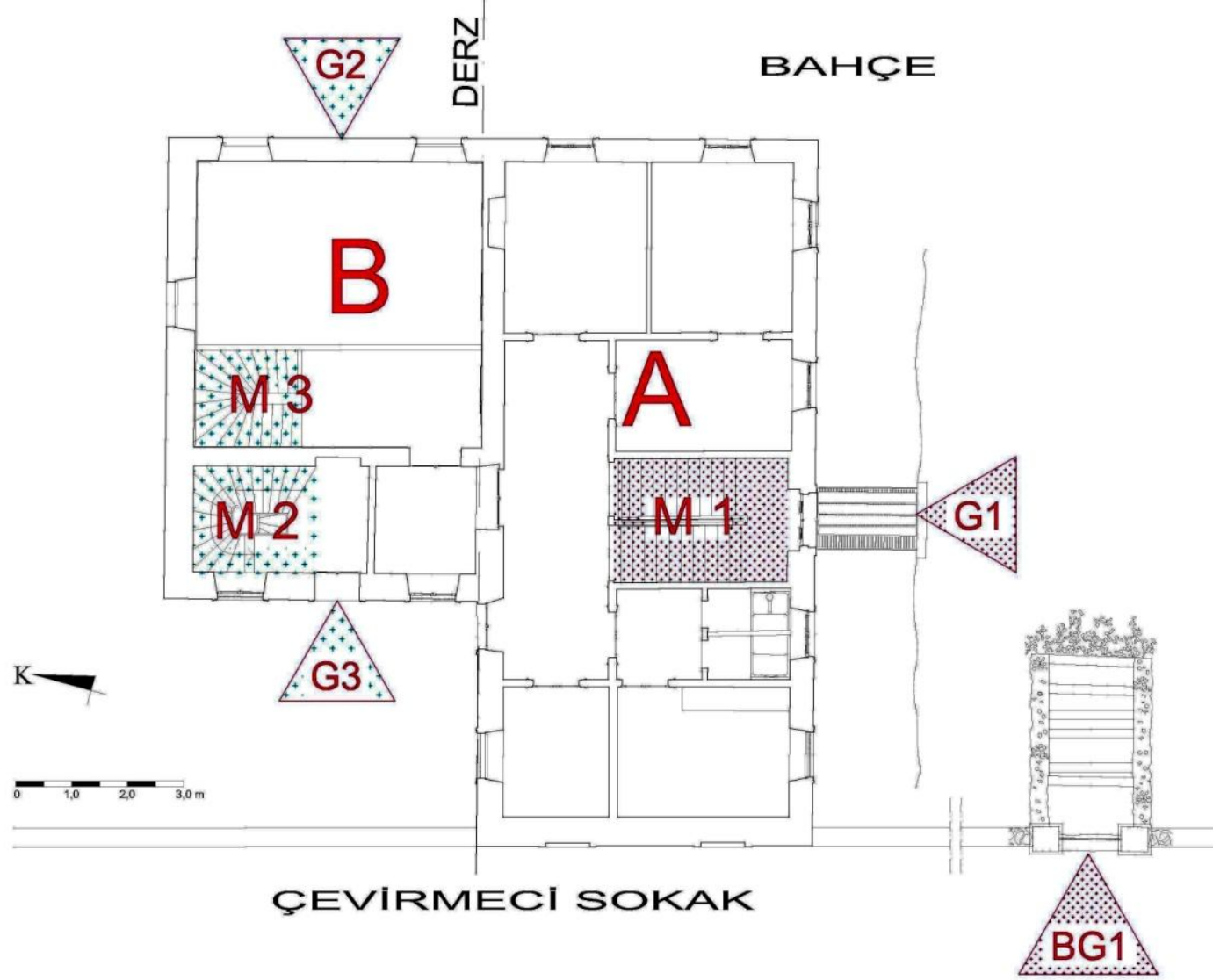
B.2K.03	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Karo Mozaik (20x20 cm)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	1,01 m	Ahşap pencere
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,92 m	
Güney Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	1,01 m	A.K.
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	2,92 m	
Tavan	Ahşap		

B.2K.04	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Karo Mozaik (20x20 cm)		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	2,59 m	Ahşap pencere
Doğu Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	7,86 m	Kapı boşluğu
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	2,59 m	
Batı Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	7,88 m	Kapı boşluğu (2 adet)
Tavan	Ahşap		

B.2K.05	Malzeme, Eleman Durumu	Boyut	Cephe Elemanı
Döşeme	Ahşap		
Kuzey Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	5,02 m	P4
Doğu Duvarı	Sıva+Tuğla (6x11x22 cm)	7,79 m	P4 + P4
Güney Duvarı	Sıva+Almaşık (Tuğla=6x11x27 cm)	5,06 m	
Batı Duvarı	Sıva+Ahşap konstrüksiyon	7,80 m	Kapı boşluğu
Tavan	Ahşap		

5.2.2.5 MERDİVENLER

Yapı bütününde katlar arası bağlantıyı sağlayan üç adet ahşap konstrüksiyon ve ahşap kaplamalı merdiven bulunmaktadır.

Şekil 19 Plan Şeması

5.2.2.5.1 M1

A yapısının "M1" merdiveni ahşaptır. 3,25 m eninde, 5,00 m boyundaki dikdörtgen bir merdiven evi içerisine yerleşmiştir. İki kollu olan merdivenin kovası yoktur. Yapının giriş kotu olan "-166"dan "±000" kotuna, 31 cm basışları olan, 16,6 cm rıht yüksekliğindeki 10 basamakla çıkılmaktadır. "-166" kotundan bodrum katın "-4,44" kotuna, 31 cm basışları olan, 21,4 cm rıht yüksekliğindeki 13 basamakla inilmektedir. Giriş ve birinci katta her iki kolda, 31 cm'lik basışlara ve 18,6 cm rıht yüksekliğine sahip 11 adet basamak mevcuttur. M1 merdiveninin basit pasalı ahşap tavanları vardır. Tavanlar boyalı değildir. Merdiven korkulukları mevcut değildir. İkinci kata çıkan bir kaç basamakta korkulukların özgün örnekleri izlenebilmektedir.

Fotoğraf 97 "M1" Merdiveni -166 Kotu

Fotoğraf 98 "M1" Merdiveni -444 Kotuna İniş

Fotoğraf 99 "M1" Merdiveni +000 Kotu

Fotoğraf 100 "M1" Merdiveni +410 kotu

Fotoğraf 101 "M1" Merdiveni +205 Kotu Tavanı

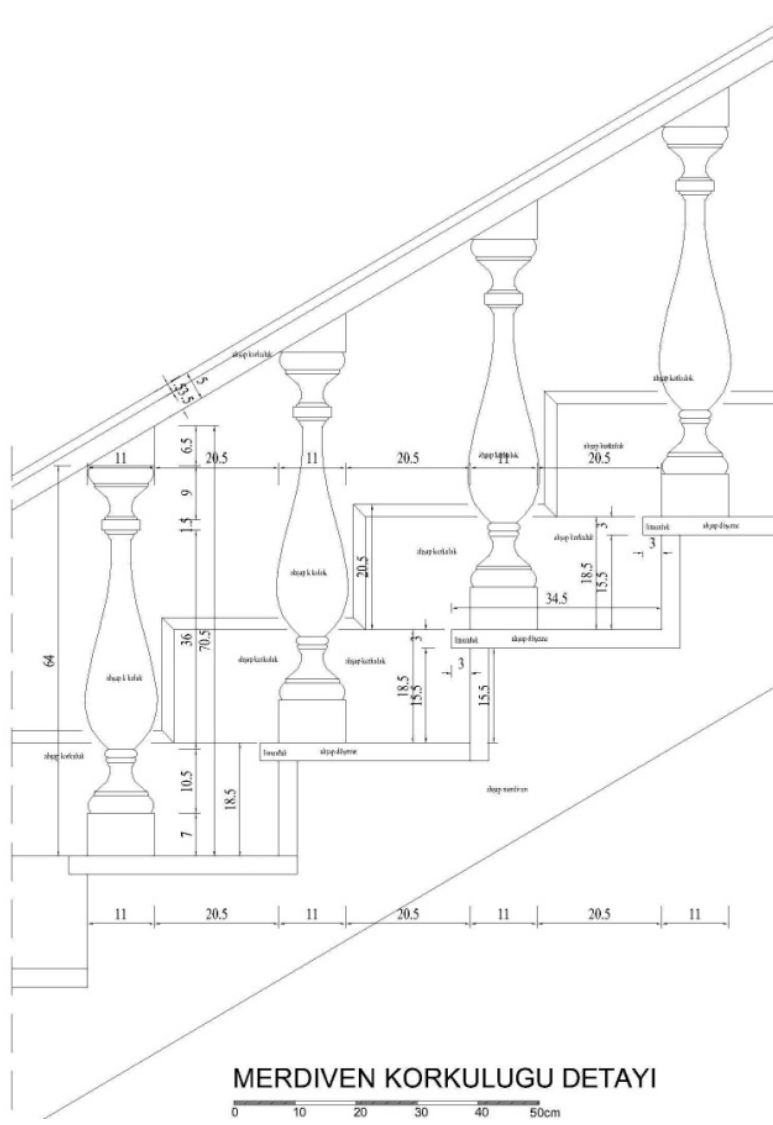
Fotoğraf 102 “M1” Merdiveni +205 Kotu Fotoğraf 103 “M1” +410 kotundan +205 Kotuna bakış

Fotoğraf 104 “M1” Merdiveni +615 Kotu Fotoğraf 105 “M1” Merdiveni +820 kotunda +615 Kotuna bakış

Fotoğraf 106 “M2” Merdiveni +820 Kotu

**Şekil 20 M1 Merdiven korkuluğu
(bkz. Ek 14. Pafta 25)**

Fotoğraf 107 M1 Merdiven korkuluğu

5.2.2.5.2 M2

B yapısında yer alan bu merdiven, yapının bodrum katı “- 5,89” kotu ile birinci katı “+4,20” kotu arasında bağlantı sağlamaktadır. “M2” merdiveni, 2,90 x 2,90 metrelik bir alana yerleştirilmiştir. 110 cm genişliğinde kollara sahip merdiven B yapısının bodrum katında kare bir kova etrafında dönerek, 33 basamakla “±000” kotundaki giriş katına ulaşmaktadır. Yapının giriş katında “U” formu alan “M2” merdiveni, 24 basamakla “+4,20” kotundaki birinci kata ulaşmaktadır. Korkulukları mevcut değildir. Birinci kat seviyesinden yukarıya devam ettirilmemiş ve merdiven eğiminin imkân tanıdığı kotta merdiven evinin bir kısmına helâ (B.1K.03) yapılmıştır.

“M 2” merdivenleri sadece birinci katta kullanılabilir durumdadırlar. Bu kısımda (birinci kat ile ikinci kat arasında) ölçülebilen basamaklar 26 cm basışlara, 17,5 cm rıht yüksekliğine sahiptirler.

Giriş katında bu merdivene bina içinden geçiş yoktur. Sadece “G3” girişi olarak isimlendirilen “B.GK.02” sofası ile bina dışından bu merdivene ulaşılabilir. Batı

cephesindeki “K3” demir kapısı bu sofaya açılmaktadır. Bu giriş sayesinde B yapısı, A yapısından (bodrum katı ve birinci katta iki yapıyı birleştiren demir kapılar kontrol altında tutulduğu takdirde) bağımsız olarak kullanılabilir.

Fotoğraf 108 “M2” Merdiveni -589 kotundan yukarı bakış

Fotoğraf 109 “M2” Merdiveni

5.2.2.5.3 M3

Bu merdiven, B yapısının yalnızca “+4,20” kotundaki birinci katını “+8,20” kotundaki ikinci kata bağlamaktadır. 3,00 x 2,60 m’lik bir alanı kaplamaktadır. 115 cm genişliğinde kollara sahip bu merdiven “U” formdadır. Korkulukları mevcut değildir. Basışlar 27 cm, rıhtlar 18,2 cm’dir.

Fotoğraf 110 “M3” Merdiveni + 820’den aşağıya bakış

Fotoğraf 111 “M3” Merdiveni

B yapısında “M2” ve “M3” merdivenlerinin yan yana oluşları da B yapısının ikinci katının ek kat olabileceği fikri ile açıklanabilir.

Yapının zemine oturtulmasında, arazinin eğiminden kaynaklı kot farkı, birkaç noktada inşa edilen basamaklarla aşılmıştır.

B yapısının bodrum kattaki “B.BK.01” holünde, “-4,81” kotu ile “-5,89” kotu arasında yer alan 18 cm rıhtları olan beş basamak dökme mozaik ile kaplanmıştır. Bu basamaklar A yapısının “-4,44” kotundaki bodrum katından bir basamakla inilen “-4,81” kotundaki karo mozaik kaplamalı sahanlık aracılığıyla, B yapısının “-5,89” kotunda yer alan “B.BK.01” no.lu holüne ulaşılmasını sağlamaktadır. Bu hol “M2” merdiveni ile “-6,07” kotundaki “B.BK.02” no.lu kilise arasında yer almaktadır. Basamakların ve sahanlığın korkuluğu yoktur.

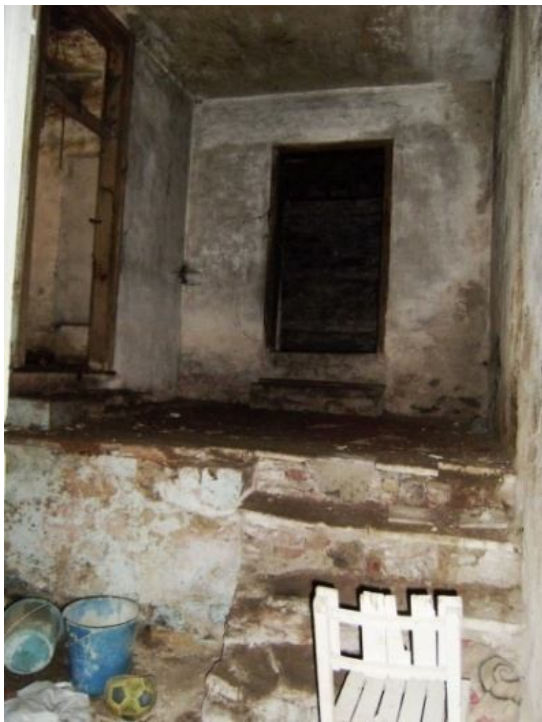
Fotoğraf 112

“B.BK.01” Holündeki basamaklar

Fotoğraf 113

“A.BK.04” holündeki üç basamak tuğla ile yapılmıştır. 24,5 cm yüksekliğindeki rıhtlarda bu tuğlalar görülebilmektedir. Basışlar 3-4 cm kalınlığında taş levhalarla kaplanmıştır.

Fotoğraf 114 “A.BK.04” Sofası

Fotoğraf 115 “A.BK.04” Sofasındaki taş kaplamalı basamaklar

“B.BK.02” İbadethanesinin kuzeydoğu cephesindeki girişi önünde, üç adet blok mermerden yapılmış basamak vardır. Basış genişlikleri farklı olan bu üç basamağın rıhtları 19 cm’dir.

Bahçe kapısı önünde ise 25 x 16 cm boyutlarında dörtgen blok taşlardan yapılmış ve toprak ile sıkıştırılmış 6 adet basamak vardır.

Fotoğraf 116 “B.BK.02” Kilisesi dış basamakları Fotoğraf 117 Mermer Basamaklardan Detay (bkz. Ek 14. Pafta 17)

Fotoğraf 118 “BG 1” Bahçe kapısı önündeki taş basamaklar (bkz. Ek 14. Pafta 18)

5.2.2.6 İÇ KAPILAR

Yapının yaşam mekânlarında genel olarak ahşap kapılar kullanılmıştır. Ancak A ve B yapılarını birbirine bağlayan sofalar arasında, demir kasalı, çift kanatlı demir kapılar yer alır. Bodrum katında “B.BK.01” ve “A.BK.05” no.lu sofalar arasında “DK1”, giriş katında “B.GK.01” ve “A.GK.07” sofaları arasında “DK2”, birinci kat “B.1K.01” ve “A.1K.04” sofaları arasında “DK3” demir kapı vardır. Bu demir kapılarının amacı çözülememiştir.

“DK1”, 1,24 x 2,97 m boyutlarındadır. Üzerinde boya kalıntıları tespit edilmiştir. “DK2”, 1,57 x 2,98 m boyutlarındadır. Boyasızdır. “DK3”, 1,59 x 2,97 m boyutlarındadır. Boyalıdır.

Yapının kalın gövde duvarı üzerinde yer alan bu kapılar basık kemerli bir kapı boşluğu içine yerleştirilmişlerdir. Duvarda tek tuğla ile oluşturulmuş (ölçüleri 7 cm ile 12 cm arasında farklılık gösteren) dişlere yerleştirilen düz demir kapı kasasının kemer ile arasındaki boşluklar da tuğla ile tamamlanıp sıvanmıştır. Kapılar duvar kalınlığı içinde A yapısına ait sofalara yakın yönde konmuş ve kanatlar A yapısından B yapısına doğru açılmıştır. Demir kapılarından yalnızca giriş katındaki “DK2”nin, A yapısı yönünde, diğer ahşap kapılarda kullanılan tipte ahşap pervazı vardır. Kapıların açılış yönü dikkate alındığında, B yapısının sonradan yapıldığı ya da A yapısının korunmasının amaçlandığı düşünülebilir.

“B.GK.03” Kütüphanesinde bu demir kapılardan bir tane daha vardır. “B.GK.01” sofası ile “B.GK.03” kütüphanesi arasındaki “DK4” demir kapısı duvarın sofa yüzüne takılmış ve kanatları kütüphaneye doğru açılmıştır, 1,37 x 2.96 boyutlarındadır. “DK4” Kapısı üzerinde de boya kalıntıları vardır. Kütüphaneye ait bu kapının demir olması güvenlik amacıyla olabileceği gibi yangına karşı bir önlem de olabilir. Bu kütüphanede Ermeni mezhebine ait önemli elyazmaları olduğu bilinmektedir.

Kütüphane çok değerli kitap ve bilgileri sakladığı kabulü yapılırsa “DK4” demir kapısı anlam kazanmaktadır. Giriş katında B yapısı ile A yapısının ilişkisini kesen “B.GK.02” no.lu sofa ile “B.GK.01” no.lu sofa arasındaki duvarın, “B.GK.03”

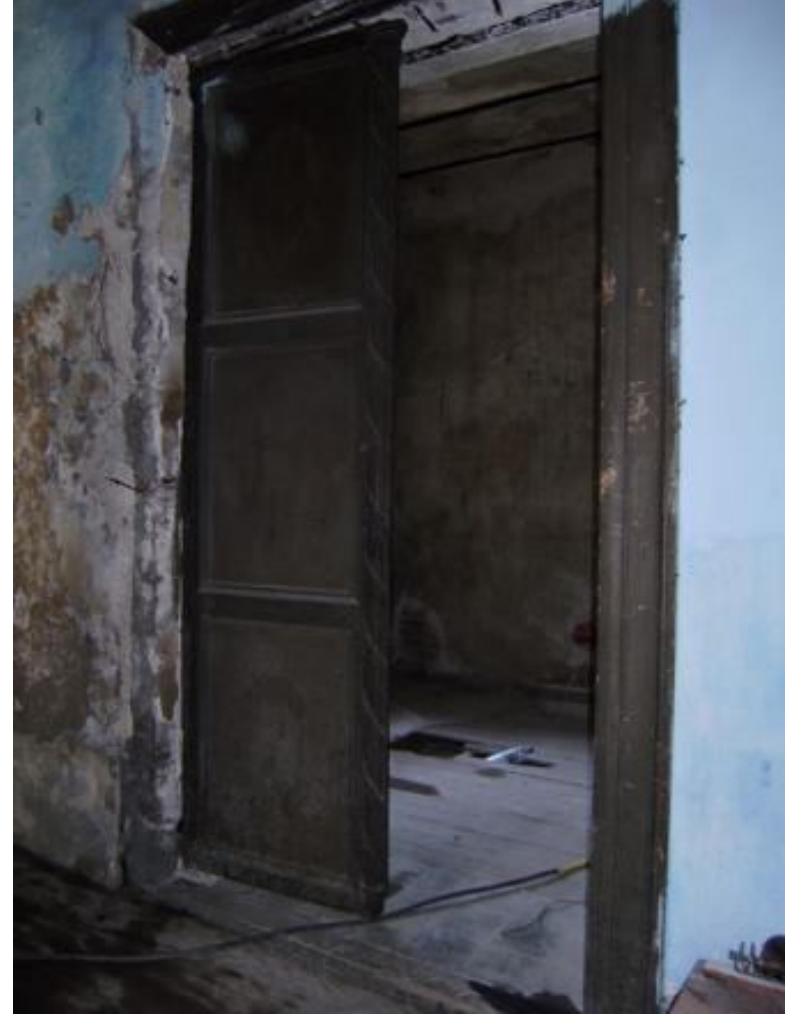
kütüphanesine yapı dışından “G3” girişi ile doğrudan ulaşımının sınırlanması amacıyla eklendiği düşünülebilir.

Yapının giriş ve birinci katındaki “DK2” ve “DK3” demir kapıları yanında birinci kattaki “B.1K.01” no.lu sofa ile ikinci kattaki “B.2K.01”no.lu sofalardaki şaşırtmalı geçiş düzenlemeleri; bu demir kapıların belli durumlarda açıldığını düşündürmektedir. Ancak bunun ne sebeple ve hangi durumlarda yapıldığı anlaşılamamaktadır.

İkinci katta “B.2K.01” sofası ile “A.2K.04” sofası arasında yer alan kapıya dair iz tespit edilememiştir.

**Fotoğraf 119 “DK1” - “B.BK.01” ve “A.BK.05”
Sofaları Arasındaki Demir Kapı**

**Fotoğraf 120 “DK2” - “B.GK.01” ve “A.GK.07”
Sofaları Arasındaki Demir Kapı**

Fotoğraf 121 A Yapısı Birinci Katında “A.1K.04” Sofasında Yer Alan “DK3” ve “AK1” Kasası

Fotoğraf 122 “DK3” -“A.1K.04” den görünüş

Fotoğraf 123 “DK3”- “B.1K.01” den görünüş

Fotoğraf 124

“DK4” - “B.GK.03” Kütüphane Demir Kapısı

Fotoğraf 125

Fotoğraf 126 “B.2K.01” ile “A.2K.04” Sofaları Arasındaki Kapı Boşluğu

Fotoğraf 127

A yapısının bodrum katında yer alan “A.BK.06” no.lu mekân dışında kalan diğer hizmet mekânlarında tek kanatlı ahşap kapılar mevcuttur. Kat yüksekliklerinin farklılık gösterdiği bu kısımlarda farklı genişlik ve yüksekliklerdeki kapılar kullanılmıştır. A yapısının bodrum katında yer alan “A.BK.01” ve “A.BK.02” no.lu mekânlar dışında hiçbir mekânda kapı kanatları mevcut değildir. B yapısının bodrum katında da “B.BK.02” kilisesi ve “B.BK.01” holünün kapılarına ait ahşap kasalar mevcut, kapı kanatları mevcut değildir. Bu nedenle, tez çalışmasında, ahşap kasalı ve

tek kanatlı olmasına imkân veren farklı boyutlara sahip bu kapılar için, tipolojiye gidilememiş, bu kapılar “AK” olarak isimlendirilmiştir.

Fotoğraf 128 “AK1” - “A.BK.06” no.lu Mekân

Fotoğraf 129 “AK”- “A.BK.01”no.lu Mekân

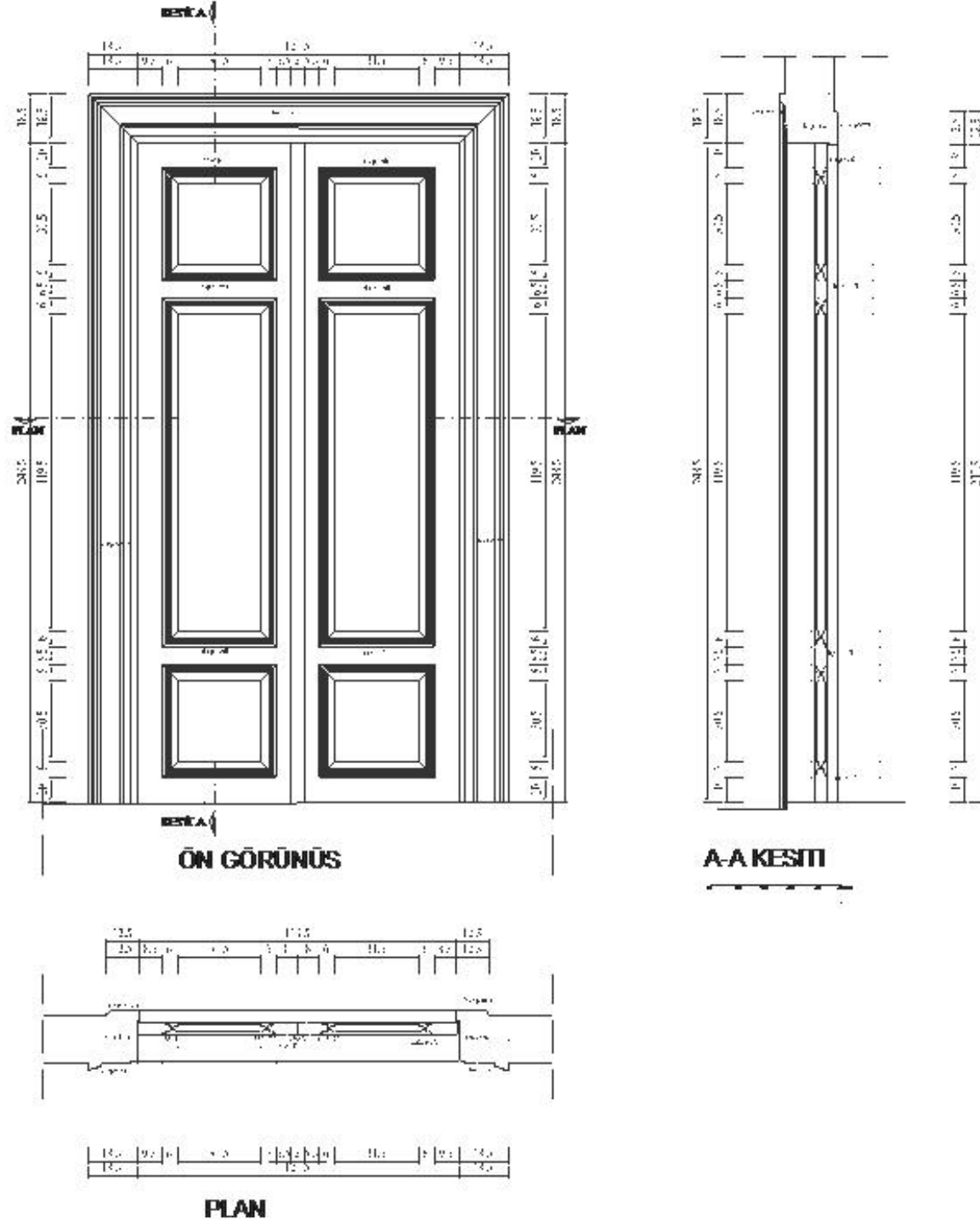
A yapısının giriş katının tüm mekânlarının “AK1” olarak isimlendirilen çift kanatlı ahşap kapıları mevcuttur. 1,22 x 2,49 m boyutlarındaki, basit profilli göbeklere sahip tablaları olan bu kapılar boyalıdır. 18,5 cm genişliğinde profilli pervazlarla zenginleştirilmişlerdir. B yapısında giriş katında ahşap kapı yoktur.

Fotoğraf 130 “AK1” – “A.GK.08” Mekânı Kapısı

Fotoğraf 131

Şekil 21 Çift Kanatlı Ahşap İç Kapı "AK1" Detayı (bkz. Ek 14. Pafta 22)

Fotoğraf 132 "A.GK.07"deki, M1 Merdiveni Camlı Ahşap Kapıları

Fotoğraf 133

A yapısının giriş katı “A.GK.07” sofasında “M1” merdivenin her iki kolu önünde ahşap kanatlı ve camlı kapılar vardır. Detayları göz önünde tutulduğunda bu kapıların özgün olmadığı düşünülmektedir.

A yapısının birinci katında, iç kapı kasa ve pervazları incelendiğinde “AK1” kullanıldığı düşünülmektedir. Ancak kapı kanatları mevcut değildir. B yapısının birinci katında “B.1K.02”, “B.1K.04” ve “B.1K.05” mekânlarında da çift kanatlı ahşap kapılar mevcuttur. “AK1” tipindekinden farklı kanat ve pervaz detaylarına sahip “AK2” kapıları 1,20 x 2,55 m boyutlarında ve boyalıdır.

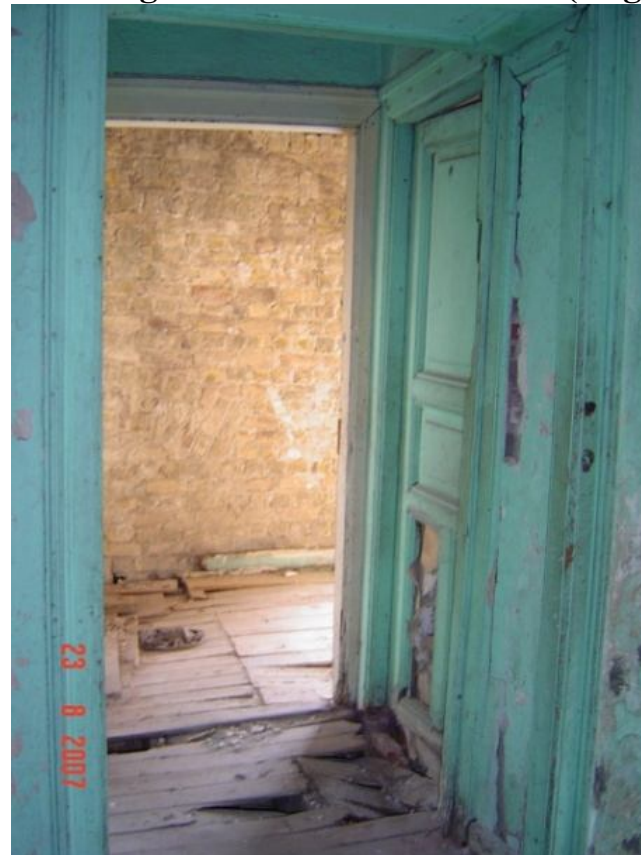
Fotograf 134 “A.1K.04” Sofası (Doğu Yönü)

Fotograf 135 “B.1K.02” Sofası (Doğu Yönü)

Fotograf 136 “AK2” - “B.1K.06” no.lu Mekân kapısı

Fotograf 137 – “B.2K.03”Hela Kapısı

Her iki yapının da ikinci kat iç kapı kanatları mevcut değildir. 0,92 x 2,15 m boyutlarında tek kanatlı olabilecek kapı boşlukları vardır. Bu kapılar “AK3” olarak isimlendirilmiştir.

Fotoğraf 138 – “A.2K.04” Sofası (Batı Yönü)

Fotoğraf 139 – “B.2K.04” Sofası (Güney Yönü)

Fotoğraf 140 – “B.2K.04” Sofası (AK3)

A yapısındaki iç kapılar ile B yapısında kullanılan iç kapıların farklı boyutlarda oluşları, yapıların eşzamanlı olmadığını bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

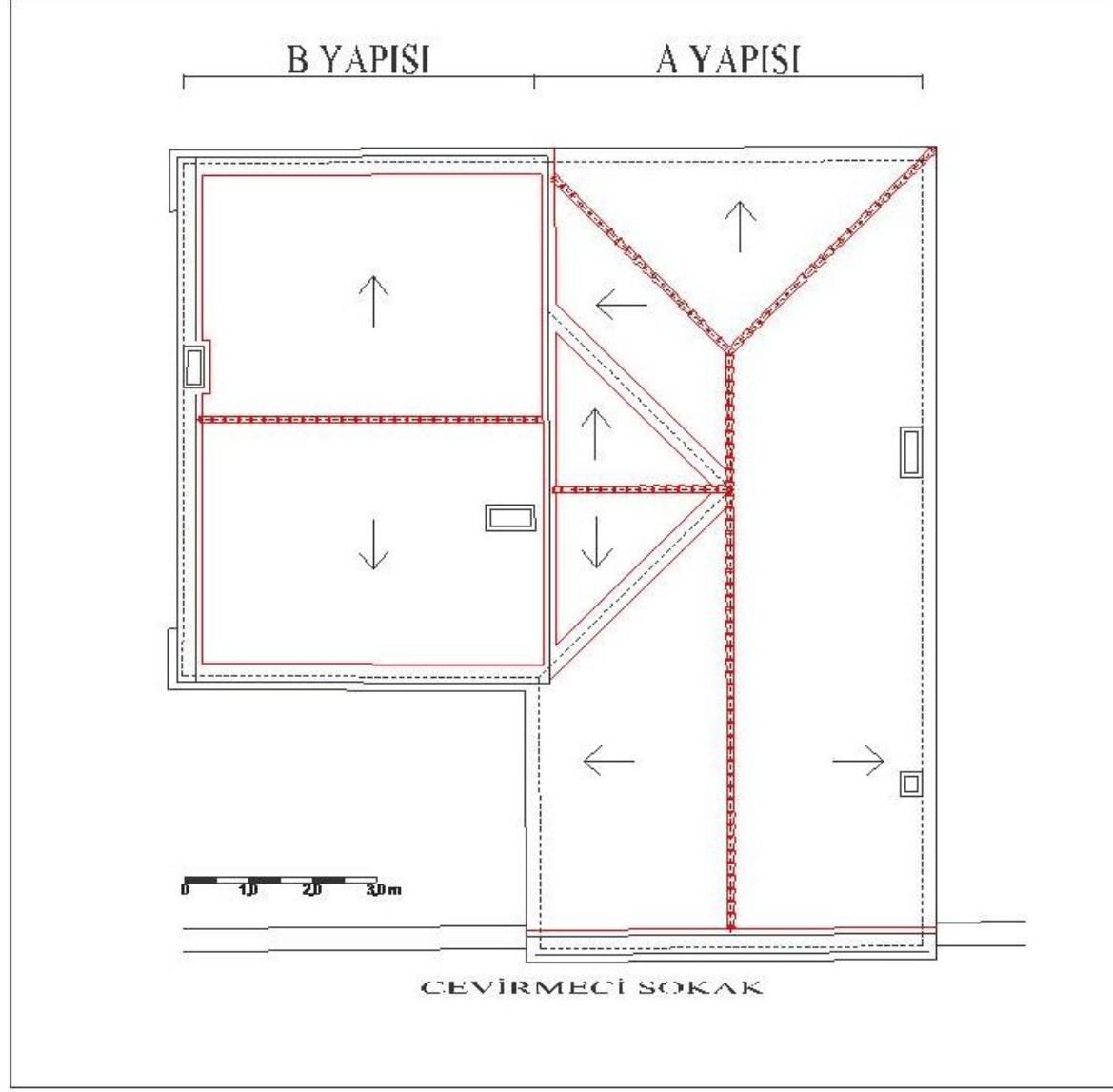
5.2.3 ÇATI ÖRTÜSÜ

Binanın ahşap çatı konstrüksiyonunun, 1996 yılından önce, belirlenemeyen bir tarihte yenilediği tespit edilmiştir. Tavan kaplamaları olmadığı için günümüzde çatı strüktürü tümüyle açıktadır.

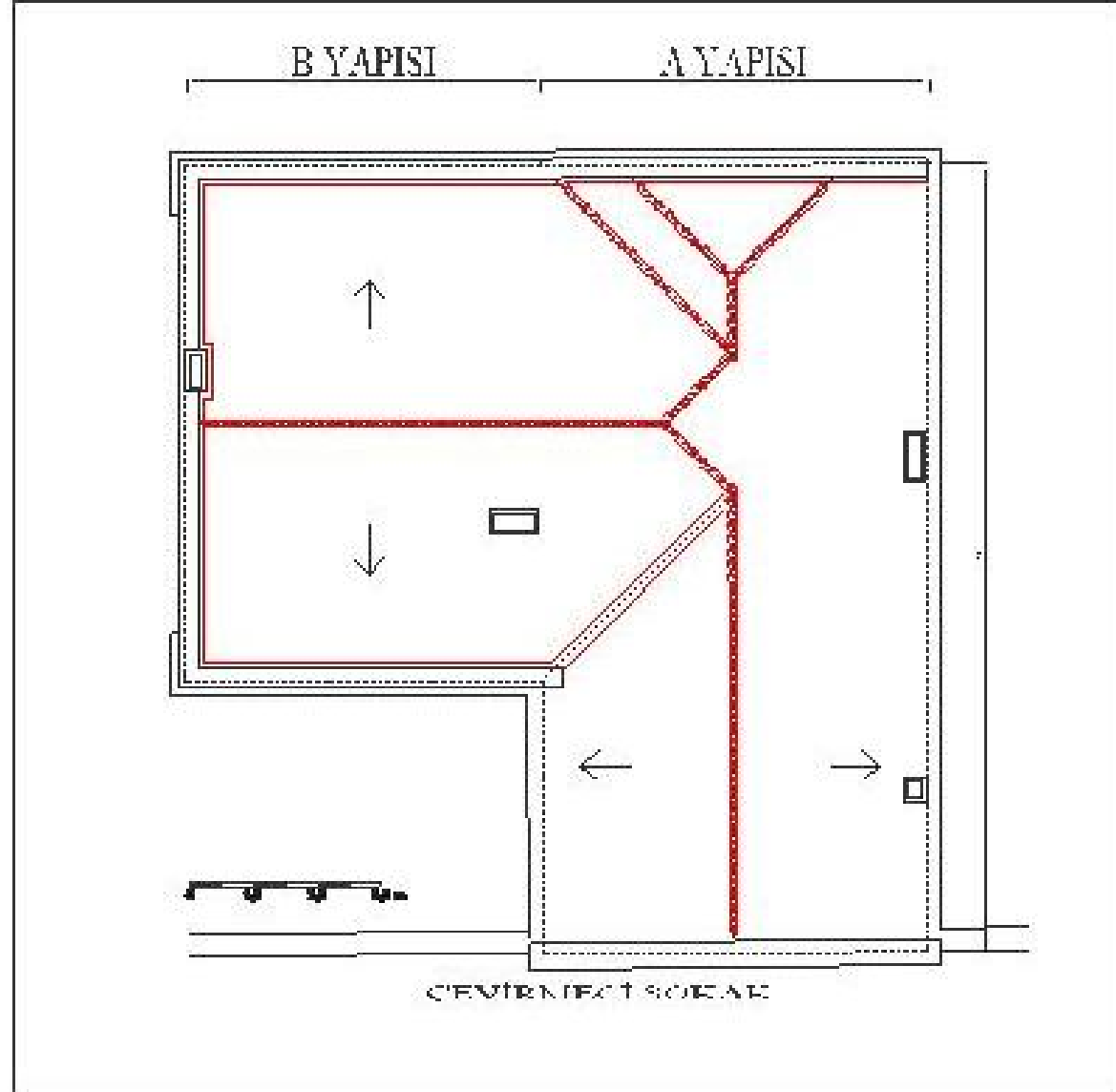
Günümüzde A yapısının beşik çatısı batı cephesinde bir alın duvarına yaslanmaktadır. B yapısı ise beşik çatı ile örtülüdür. İki yapı arasında günümüzde bir kalkan duvar mevcuttur. Yağmur sularının çabuk uzaklaştırılması amacıyla A yapısının çatı formu değiştirilerek bu duvara alın veren yeni bir düzenleme yapılmıştır. İstanbul III Numaralı Bölge Kurulu arşivinden edinilen 14 Haziran 1996 tarih ve 8346 sayılı kurul kararı ile onaylı rölöveden A yapısının çatı formunun ve eğiminin değiştirildiği anlaşılmaktadır. Bu rölövede kalkan duvar görülmemektedir. A ve B yapılarının çatısı bir bütündür. Günümüzde “12,40 m” olan A yapısı mahya kotu, 1996 tarihli rölövede “+13,35 m” dir. Her iki yapının da üst örtüsü günümüzde Marsilya tipi kiremittir. Yenilediği düşünülen bacalar tuğladır. Üzerlerinde metal şapkaları vardır. Yağmur inişleri tahrip olmuştur.

Fotoğraf 141 Mevcut Çatı

Şekil 22 Mevcut Çatı Planı (bkz. Ek 14. Pafta 5)

Şekil 23 1996 tarihli rölöve çatı planı

5.2.4 CEPHE ÖZELLİKLERİ

Yapıya seçmeci³⁵⁰ bir tutum hâkimdir. Pencere ve çatı alınlarında bu tutum belirginleşir. Kitle hareketleri sınırlı boyutlardadır. A yapısında simetri yaratma arzusundan bahsetmek mümkündür. A yapısının güney cephesinde M1 merdiven aksının planda oluşturduğu simetri cephede de hissedilir. Her iki yapının bir bütün olarak algılandığı doğu cephesinde de bu tutum hâkimdir.

İki farklı zamanda yapılmış olmalarına rağmen yapılar arasında form, detay ve boyut birliğine özen gösterilmiştir. A yapısının mekân işlevleri ile biçimlenen pencereleri, B yapısında, işlevler gözetilmeksizin kullanılmıştır. .

Fotoğraf 142 -0,26 kotu kat silmesi

Fotoğraf 143 +4,99 kotu kat silmesi

Yapının cephelerini süsleyen iki adet kat silmesi (bkz. Fotoğraf 142 ve 143) ile gösterişli bir saçak silmesi vardır (bkz. Fotoğraf 144).

İlk kat silmesi (- 0.26) kotundadır (bkz. Fotoğraf 142). Kalınlığı 25 cm.dir. Tuğla malzemenin üzerinin sıvanmasıyla elde edilmiştir. A yapısının güney cephesinde

³⁵⁰ 19. yüzyılda çok yaygın bir biçimde görülen eklektisizm bir üslup değil, bir davranış biçimi olarak değerlendirilir. Ancak farklı eklektisist üsluplardan söz edilir. Eklektisizm'in geçmişten biçim aktarmaları yapan tutumu, farklı zaman ve üsluplardan seçilip devşirilen öğelerin yeni bir tasarım ya da ürün oluşturmak için ele alınması olgusunu ifade eder. (Hasol, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, s:159)

yer alan G1 girişinin sağından başlayarak, B yapısının doğu cephesindeki G2 girişindeki demir kapıyı (K3) taçlandırmakta ve her iki yapının doğu cephesini sarmaktadır.

Birinci kat parapet (+ 4,99) kotunda yer alan silme ise A yapısının kuzey cephesinde, B yapısı ile birleştiği köşeden başlamaktadır. A yapısının güney cephesinde “M1” merdiven evinin hizasından kesintiye uğradıktan sonra güney cephesini sararak parçalanmalarla A ve B yapılarını doğu cephesinde devam ettirmektedir (bkz. Şekil 25). B yapısının kuzey duvarında bu silme uygulanmamıştır. Kalınlığı 15 cm.dir. Tuğla sırasının duvar yüzünden yaklaşık 4 cm dışarı taşırılması ile elde edilen silme sıvalıdır.

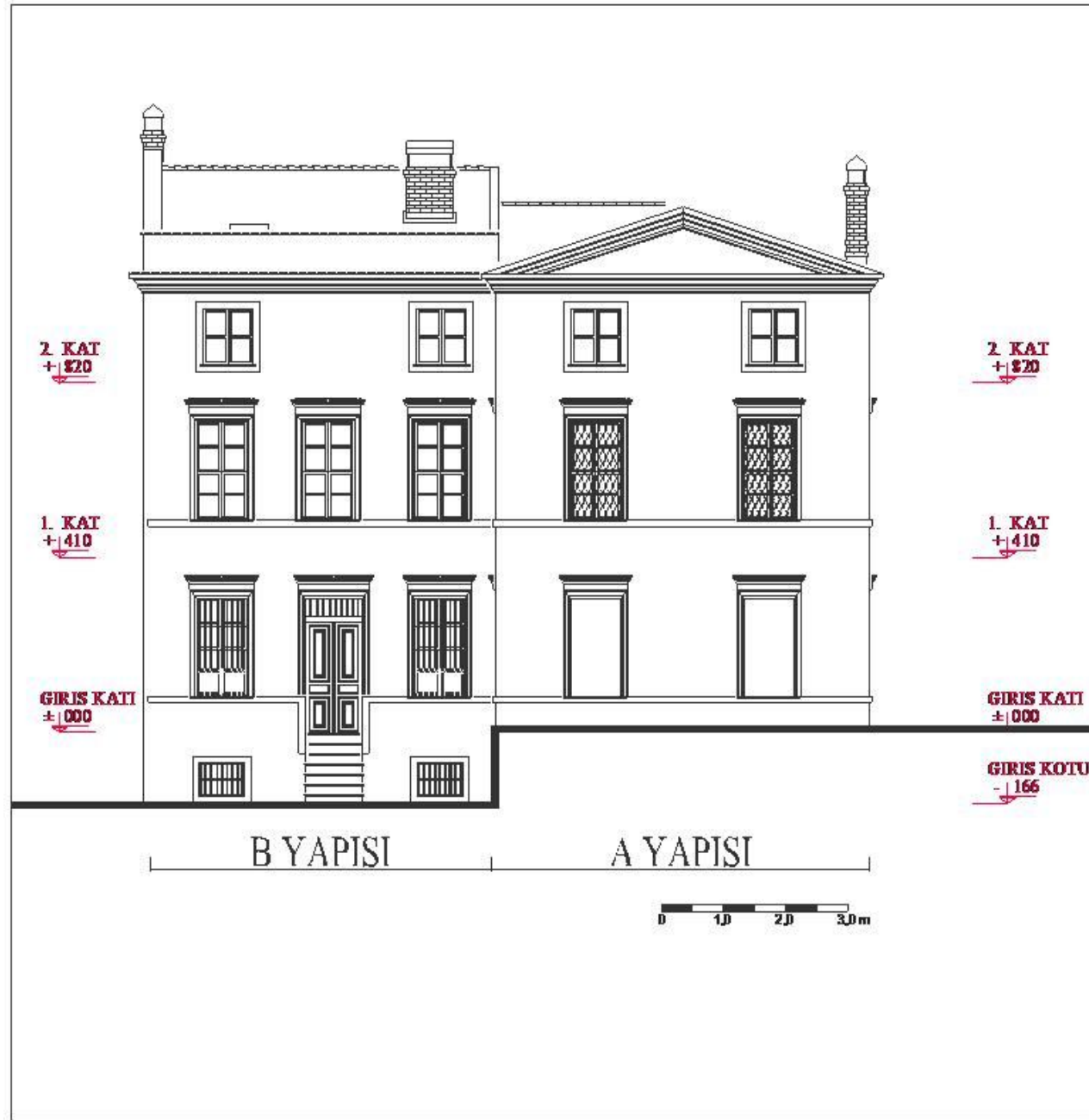
Fotoğraf 144 Saçak silmesi

Yapının saçak silmesi, kademeli olarak duvar yüzünden dışarı taşırılan tuğla sıralarının dekoratif olarak sıvanması ile elde edilmiştir (bkz. Fotoğraf 144). “+10,30” ile “+10,77” kotları arasındadır. Çatı örtüsü olarak kullanılan Marsilya tipi kiremitler gizli dere detayının uygulanmadığı kısımlarda bu taş harpuştanın üzerini örtmektedir. Çatı örtüsünün özgün olmadığı, Ankara Üniversitesi'nin yapmış olduğu (tarihi kesin olarak bilinmeyen) onarım sırasında özgün detaylarının tahrip olduğu düşünülmektedir.

Saçak silmesi B yapısının kuzey duvarından başlamakta, A yapısının kuzey, güney ve doğu cephelerinde çatı örtüsü ile birleşmektedir. Çatının kiremit örtüsü silmenin de üzerini örter. Bu kısımlarda gizli dere bulunmaz. Üçgen çatı alnının

bulunduğu A yapısının batı cephesinde silme “+10,30” ile “+10,77” kotları arasında devam ederken, üçgen çatı alnını da çevreleyerek “+12,32” kotuna yükselir. B yapısında ise genel olarak silmenin üzerinde bir kalkan duvar bulunur. Gizli dere detaylarını oluşturan bu kalkan duvar 93 cm yüksekliğindedir ve kuzey cephesinde çatı eğimine paralel olarak üçgen biçimde yükseltilmiştir. Saçak silmesi B yapısının ahşap kaplı kuzey duvarına sütun başlığını stilize eden bir detay ile bir miktar dönerek son bulmaktadır.

5.2.4.1 BATI (ÇEVİRMECİ SOKAK) CEPHESİ

Şekil 24 - Batı Cephesi

Fotoğraf 145- Batı cephesi

Fotoğraf 146-A yapısı batı cephesi

Yapının batı cephesinde “L” plan konturu nedeniyle, A yapısı öndedir. A yapısının batı cephesi 9,00 metredir. Bu kısımda, A yapısının her katında iki pencere bulunur. Giriş ve birinci katlarda dikdörtgen formdaki pencereler (P1), ikinci katta kareye dönüştürülmüştür (P4). Giriş katındakiler “P1” pencere detaylarına sahip kör

penceredir. Birinci kattaki pencerelerin, petek formunda demir şebekeleri mevcuttur. Giriş ve birinci katlarda görülen pencere üzerindeki taşlar, ikinci kattaki pencerelerde görülmez. Bu katta daha sade, düz söveler tercih edilmiştir.

A yapısının batıya bakan kısmında yaşam mekânlarının bulunduğu tahmin edilmektedir.

Fotoğraf 147-Kör pencere

Fotoğraf 148 - "P1" penceresi

Fotoğraf 149-P4 penceresi

Yapının Batı cephesinde, "L" plan konturu nedeniyle B yapısı geridedir. Çevirmeci sokak sınırındaki bahçe duvarları gerisinde kalmaktadır. B yapısının batı cephesinde, pencere/kapı boşluklarında üçlü düzen uygulanmıştır. Bu düzen ikinci katta ortadaki pencerenin kapatılmasıyla bozulmuştur. Giriş ve birinci katlarda dikdörtgen formdaki "P1" pencereleri, ikinci katta düz söveli kare "P4" pencereleri kullanılmıştır.

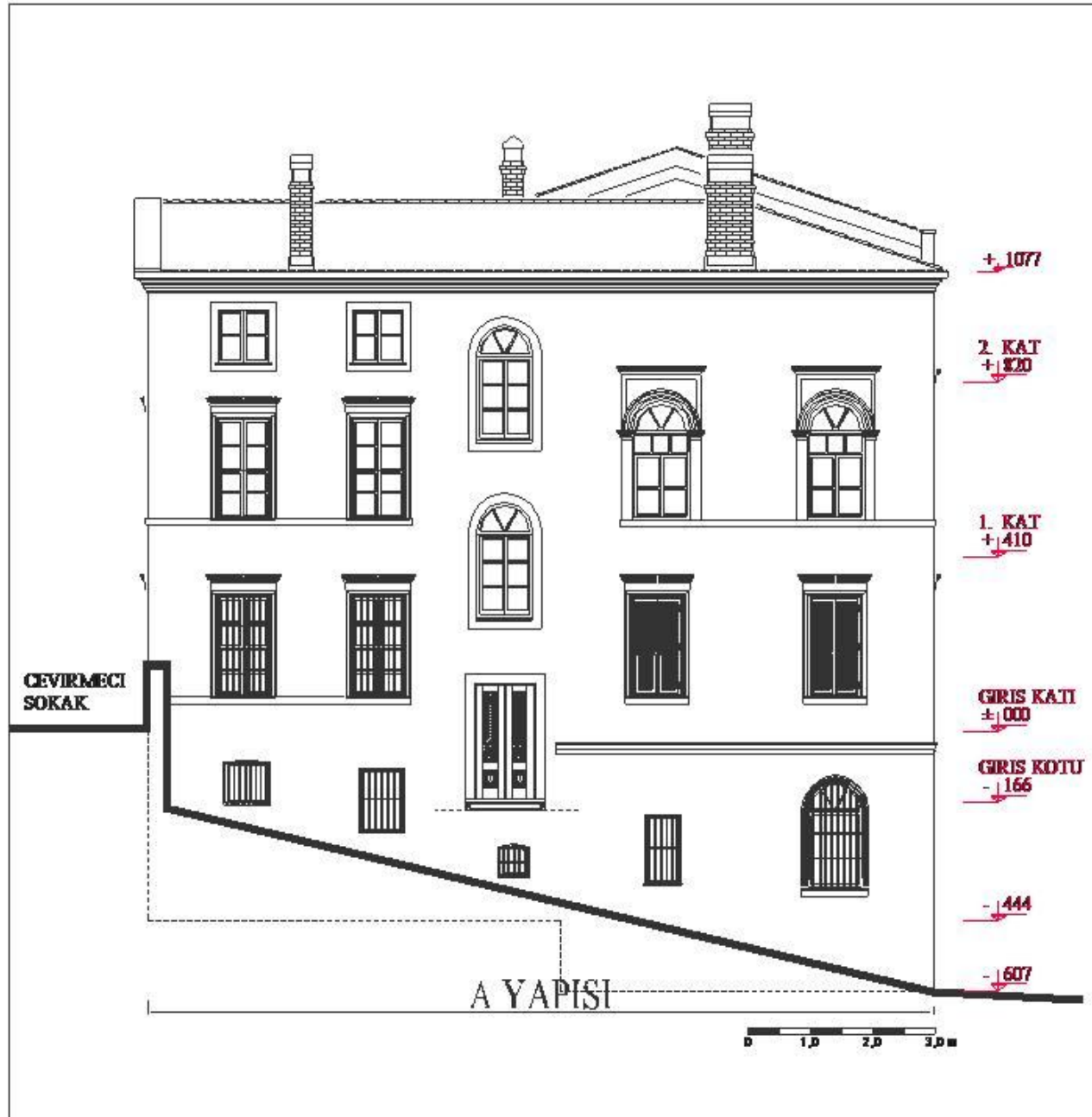
B yapısının batıya bakan kısmında "M2" merdiveni ve katlarda A yapısı ile B yapısını birleştiren sofalar bulunmaktadır. "G3" girişi bu cephededir.

Batı cephesinde her iki yapıyı birinci kat pencere parapeti seviyesinde (+ 4,99 kotunda) saran bir silme bulunur. Saçak silmesi, B yapısında "+10,30" ile "+10,77" kotları arasındadır. Saçak silmesi üzerindeki kalkan duvar, B yapısının üzerini örten beşik çatıyı gizlemektedir. A yapısında ise saçak silmesi aynı kotta devam ederken kırma çatının oluşturduğu üçgen alın aynı profile sahip bir silme ile bitirilmiştir.

5.2.4.2 GÜNEY CEPHESİ

Fotoğraf 150 – Çevirmeci Sokaktan görünüş

Şekil 25 Güney Cephesi

Güney cephesi tamamen A yapısına aittir. Yapı güney cephe boyunca eğimli bir araziye oturduğu için yapıya, bir ayağı istinat duvarına diğeri “G1” girişine uzanan, demir putrellerle taşınan bir köprü ile ulaşılır. Güney cephesinde “G1 girişinden geçen bir simetri ekseni yaratılmaya çalışılmıştır. “K1” giriş kapısı ve “M1” merdivenin sahanlığını aydınlatan “P5” pencereleri bu simetri ekseni üzerinde yer alır.

Fotoğraf 151 – G1 girişi önündeki köprü (bkz. Ek 14. Pafta 18)

Fotoğraf 152 G1 girişi önündeki köprü (bkz. Ek 14. Pafta 18)

Mekânlardaki işlev farklılıkları güney cephesindeki pencerelerde kendini göstermektedir. Yarım daire kemerli “P5” pencereleri, yalnızca “M1” merdivenin yer aldığı simetri ekseninde kullanılmışlardır.

Yaşam mekânlarının yer aldığı düşünülen batı yönünde, iki sıra halinde dikdörtgen “P1” pencereleri kullanılırken, ikinci katta kare “P4” pencereleri tercih edilmiştir. Hizmet mekânlarının yer aldığı düşünülen bodrum katında ise arazideki eğimin imkân verdiği boyutlarda pencereler mevcuttur.

Giriş katın doğu yönünde yer alan yaşam mekânlarında ise iki sıra halinde dikdörtgen “P1” pencereleri kullanılmıştır. Bodrum katında aynı mekânda olmalarına rağmen birbirinden farklı iki pencere görülmektedir. Birinci katta yer alan “A.1K.05” no.lu mekân, yarım daire kemerli ve pilastrlı iki penceresi ile kendini hissettirmektedir. Bu mekânın kat yüksekliği “P3” pencereleri ile cephede yer almış ve taçlarla vurgulanmıştır.

“-0.26” kotundaki kat silmesi, güney cephesindeki “M1” merdiven aksının doğu yönünden (K1 kapısı yanından) başlayarak doğu cephesine doğru devam etmektedir. Birinci kat pencere parapeti “+ 4,99” kotunda yer alan silme de M1 merdiven aksının her iki yönündeki pencerelerin söveleri ile başlayıp doğu ve batı cephelerine devam eder. Saçak silmesi, bu cephede çatı örtüsü ile birleşerek diğer cephelere aynı kotta (“+10,30” ile “+10,77” kotları arasında) devam etmektedir.

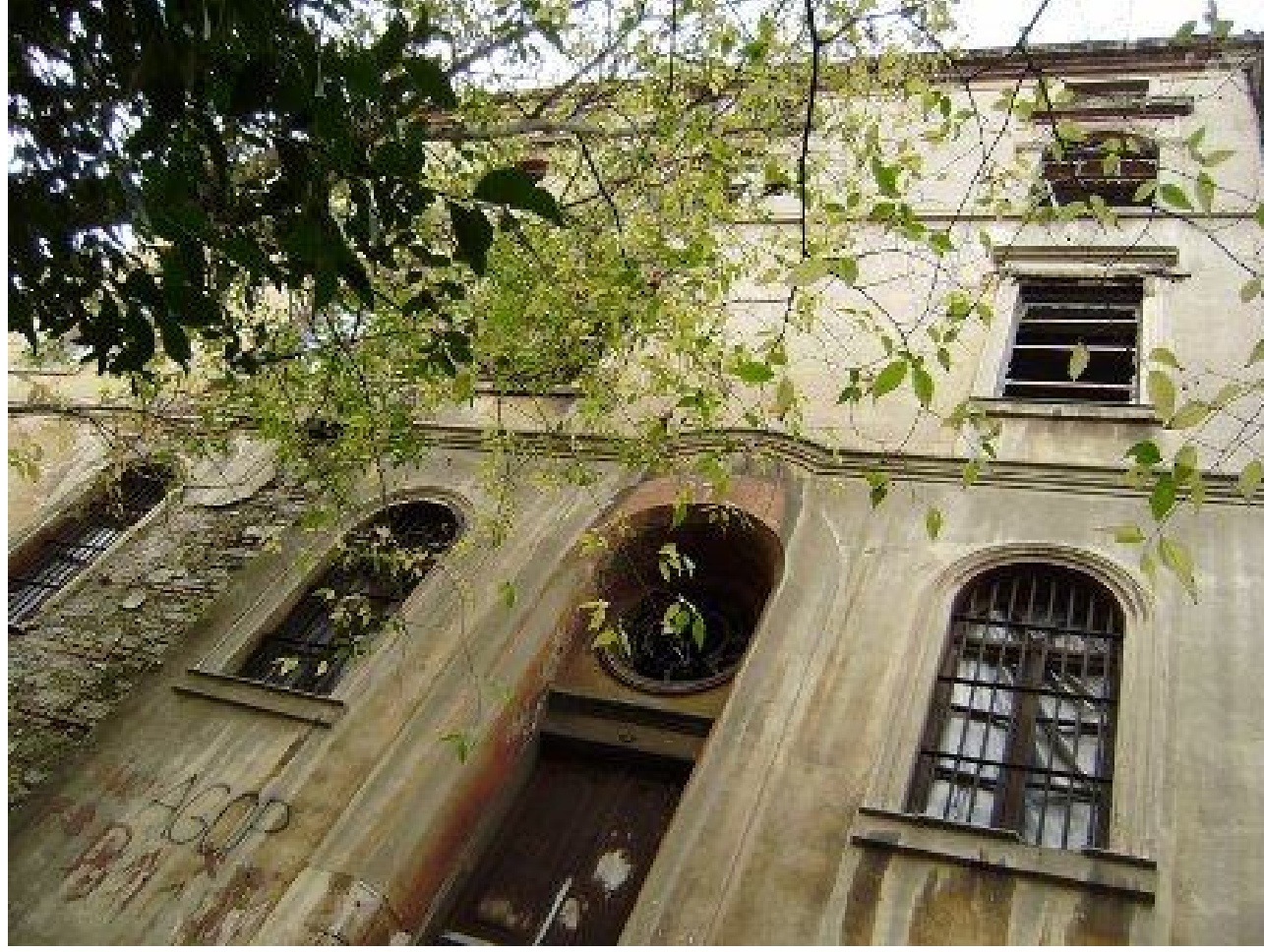

Fotoğraf 153 – Güney cephesi

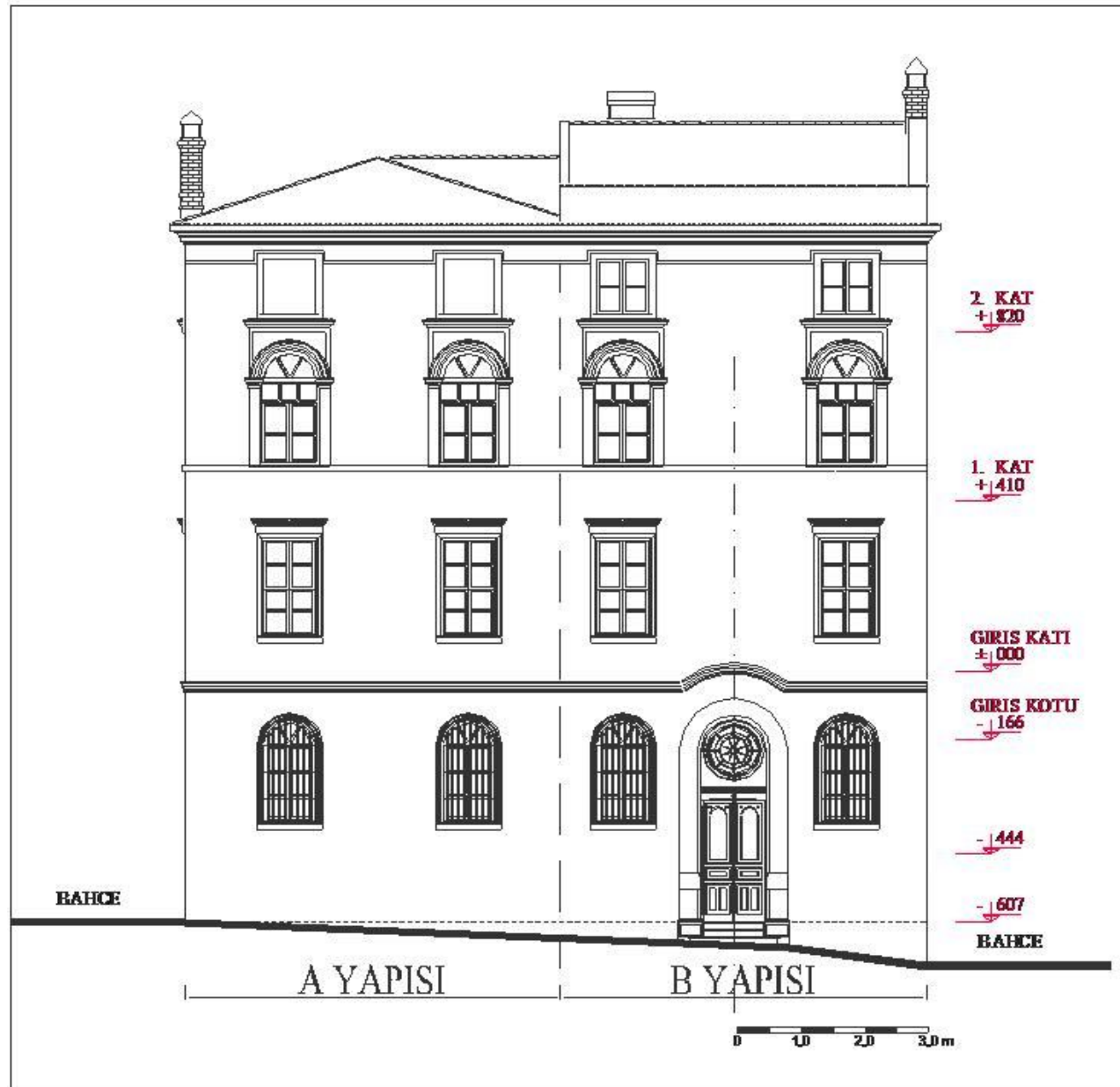

Fotoğraf 154- Güney cephesi

5.2.4.3 DOĞU CEPHESİ

Fotoğraf 155 – Doğu cephesi

Şekil 26 Doğu Cephesi

A ve B yapılarının birlikte algılandığı doğu cephesinde mekânların işlevsel farklılaşması kendini belli etmez. Doğü cephesinde A yapısında her katta iki pencere bulunur. B yapısında her katta görülen iki pencere, bodrum katındaki “B.BK.02” mekân no.lu kilise kapısını (K2) simetri eksenini kabul edecek şekilde yerleştirilmiştir.

Bodrum katındaki mekânlarda iki yapı arasında işlev farklılığı olsa da, bu durum doğu cephesinde pencerelere yansıtılmamıştır. Hem A yapısının yaşam mekânları olduğu düşünölen alanlarda hem de B yapısının “B.BK.02” mekân no.lu kilisesinde yarım daire kemerli “P2” pencereleri kullanılmıştır. Bodrum katındaki bu pencerelerde demir şebekeler vardır.

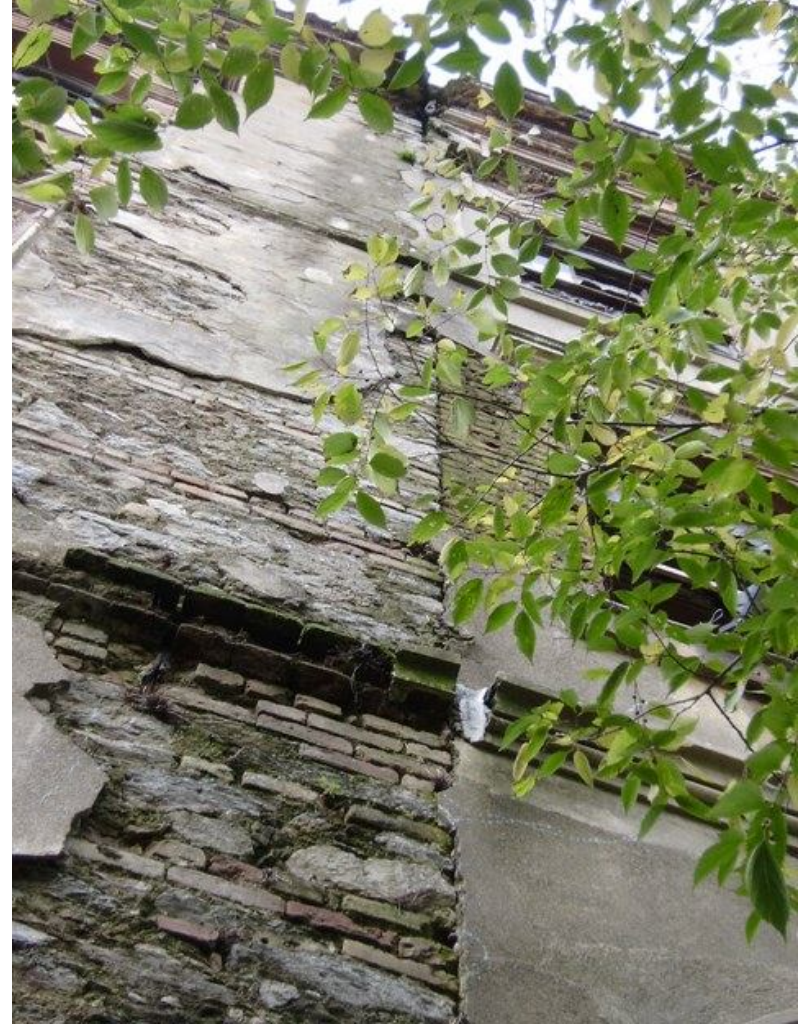
İki yapının giriş katında dikdörtgen formdaki “P1” pencereleri kullanılmıştır. Oysaki A yapısında bu cepheye yansıyan mekânların yaşam mekânları olduğu düşünölerken, B yapısında “B.GK.03” no.lu kütüphane bulunmaktadır. Birinci katta A yapısının yüksek “A.1K.05” no.lu mekânını vurgulayan yarım daire kemerli ve pilastrlı “P3” pencereleri, B yapısının birbiri içinden kullanılan “B.1K.05” ve “B.1K.06” no.lu mekânlarında da kullanılmıştır. B yapısında ikinci katta kareye dönüştürölen pencereler (P4) yer alır. Yaşam mekânlarına ait “P4” pencerelerinin düz söveleri bu cephede yarım daire kemerli “P3” pencerelerinin taçlarına oturtulmuştur. A yapısındaki “A.1K.05” no.lu mekânın doğu cephesine gelen kısımda, bu mekânın manastır tonozu nedeniyle, “P4” pencereleri yerine, cephede belli bir düzeni korumak amacıyla, aynı boyutlarda kör pencereler tercih edilmiştir. Bu durum iki yapı arasında bütönlük sağlamaktadır.

Güney cephesindeki A yapısının G1 girişinin sağından başlayarak, B yapısının G2 girişindeki demir kapıyı (K3) taçlandıran “-0.26” kotundaki kat silmesi, doğu cephesinde her iki yapıyı sarar. Birinci kat pencere parapeti “+ 4,99” kotunda yer alan silme de doğu cephesinde devam eder. Saçak silmesi, bu cephede çatı örtüsü ile birleşerek aynı kotta (“+10,30” ile “+10,77” kotları arasında) devam etmektedir.

Çatının kiremit örtüsü A yapısının doğu cephesinde eğimli bir şekilde saçak silmesinin de üzerini örter. B yapısında “+10,30” kotu ile “+10,77” kotu arasındaki saçak silmesi üzerinde, B yapısının genelinde görölen kalkan duvar devam eder. Doğü cephesinde 93 cm yüksekliğindeki bu kalkan duvar ile A yapısının birleşiminde yağmur iniş borularına ait parçalar tespit edilmiştir.

Fotoğraf 156 Doğu cephesi

Fotoğraf 157 A ve B yapısının birleşimi

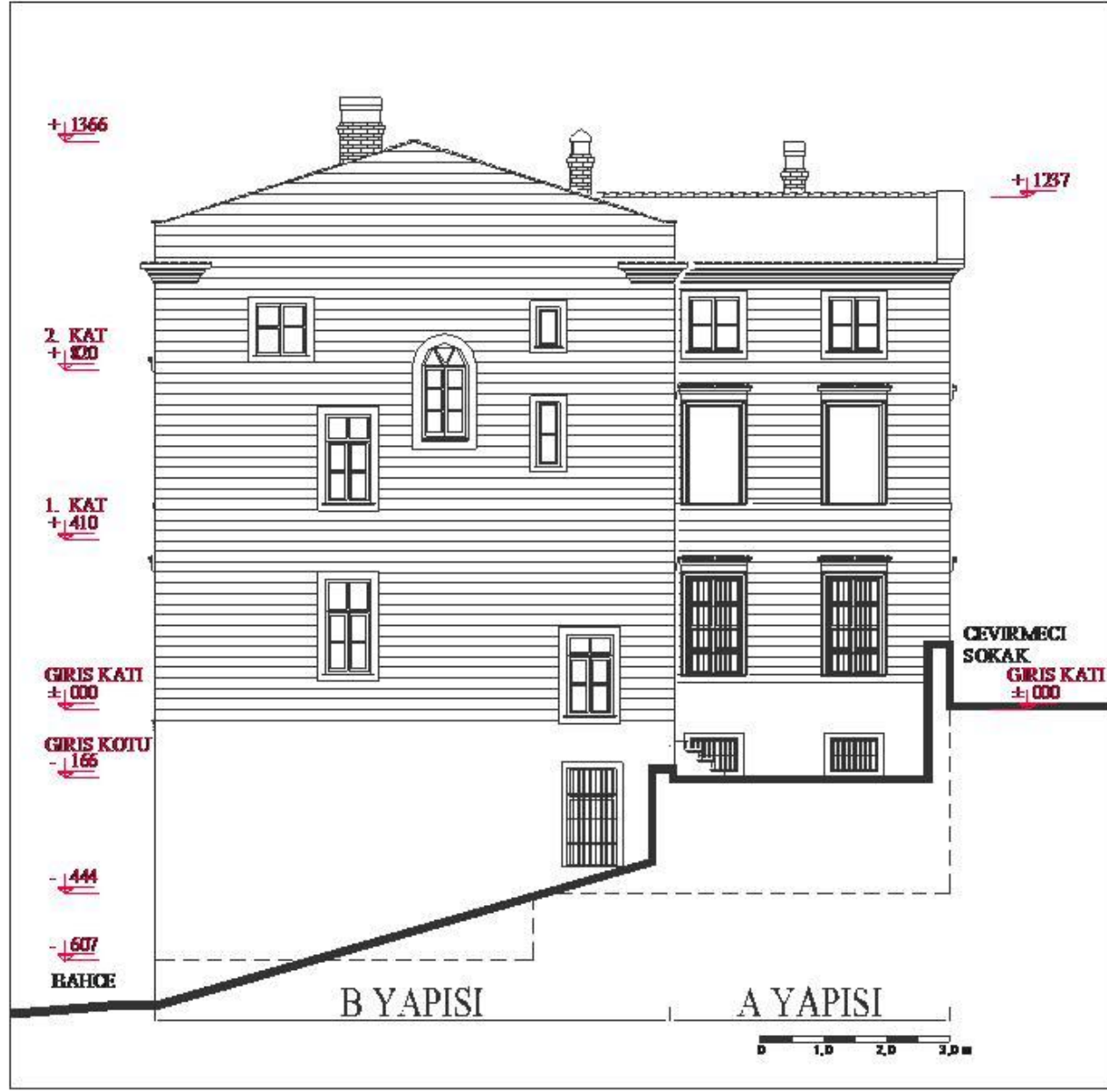

Fotoğraf 158 Doğu cephesi "G2" girişi

Fotoğraf 159 "G2" girişi "K2" üzerindeki gül pencere (bkz. Ek 14. Pafta 17)

5.2.4.4 KUZEY CEPHESİ

Şekil 27 Kuzey Cephesi

Kuzey cephesi yapının diğer cephelerinden tamamen farklıdır. B yapısının kuzey cephesinin “±0,00” kotundan yukarısı ahşap kaplanmıştır. Yapı dikkatle gözlemlendiğinde, A yapısının kuzeye bakan cephesinde, ahşap kaplamaların altında sıva kalıntıları görülebilmektedir. Bu tespit, cephenin ahşap ile kaplanmasının yapıyı Boğaz’ın sert hava etkilerinden koruyabilmek amacıyla sonradan yapıldığını düşündürmektedir.

Yapının kuzey cephesinde “L” plan konturu nedeniyle, B yapısı öndedir. B yapısının beşik çatısı kuzey cephe duvarına yaslanır. Yapının ana duvarı saçak silmesi ile kesilmeden, beşik çatının yan yüzünü örten bir kalkan duvar olarak yükselmektedir. B yapısının mahya kotu “+13,20” dir. Kalkan duvar ise “+13,66” ya kadar yükselir.

B yapısının bu cephesinde belirli bir pencere düzeninden söz etmek mümkün değildir. B yapısının “M2” ve “M3” merdivenlerinin bu cepheye sırt verir. Bu nedenle

farklı kotta, güney cephesindeki “P5” penceresini andıran bir kemerli pencere yer alır. Diğer pencereler, A yapısının aynı katlarında kullanılmış “P1” pencereleri ile aynı boyutlardaki pencerelerdir. Cephedeki ahşap kaplama nedeniyle bu pencerelerin söve detayları yoktur.

A yapısının kuzey duvarı almasıdır. Bu duvarının da “±0,00” kotundan yukarısı ahşap kaplanmıştır. A yapısında, diğer cephelerdeki gibi giriş ve birinci katta iki sıra halinde dikdörtgen formda “P1” pencereleri tercih edilmiştir. İkinci katta sofa ve yaşam mekânlarına ait olduğu düşünülen bu alanlarda, “P4” pencereleri yer alır.

Her iki yapının diğer cephelerinde kesintisiz devam eden saçak silmesi B yapısının kuzey cephesinde kesintiye uğrar. Silme ahşap pervazlar ile sütun görüntüsü veren pilastrın başlığını oluşturarak bitirilmektedir. Bu cephede diğer cephelerde görülen kat ve parapet silmeleri tespit edilememiştir.

Fotoğraf 160- B Yapısı Kuzey cephesi

Fotoğraf 161- A Yapısı Kuzey cephesi

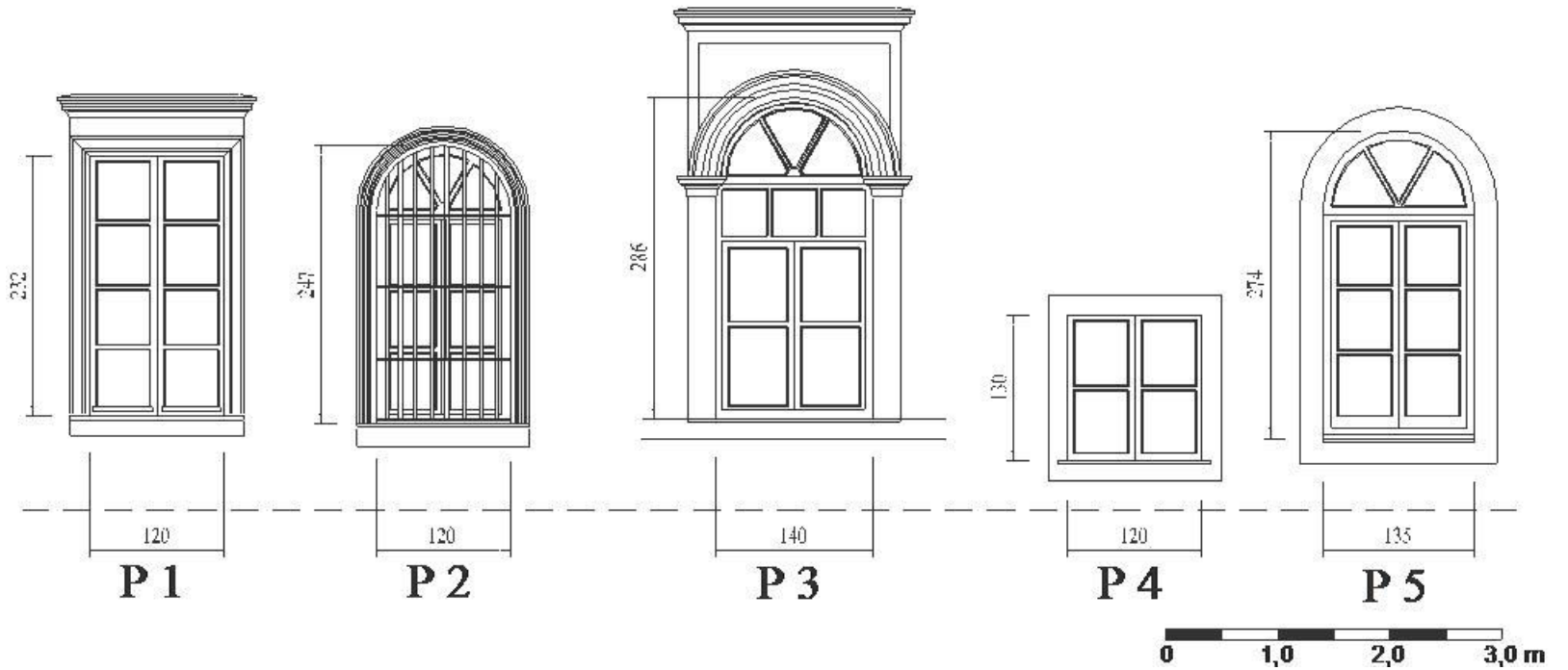

Fotoğraf 162- Kuzey cephesinden detay

5.2.4.5 PENCERELER

A yapısında pencereler form itibariyle mekânların işlevsel özellikleri ile biçimlenir. Ancak B yapısında, pencereler form itibariyle mekânların işlevsel özelliklerinden daha çok katlara göre farklılaşır.

Yapıda genel olarak beş çeşit pencere tipi bulunmaktadır. Bütün pencere tipleri sıva ile yapılmış farklı sövelerle zenginleştirilmiştir.

Şekil 28 Pencere tipleri (bkz. Ek 14. Pafta 19,20,21)

“P1” pencereleri ahşap kanatlı, 1,20 m x 2,32 m boyutlarında ve dikdörtgen formdadır. Profilli söveleri üzerinde, tuğla malzemenin üzerinin sıvanmasıyla elde edilmiş bir taç vardır. Dikdörtgen kanatlar, küçük kareler oluşturacak şekilde dörde bölünmüştür. Bu pencereler yapının giriş ve birinci katında yer alan odalarda kullanılmıştır. “B.GK.03” Kütüphanede kullanılan pencereler de bu tiptedir. Giriş katındaki “P1” pencerelerinin bazılarında demir parmaklık vardır.

Fotoğraf 163 - P1(bkz. Ek 14. Pafta 19) Fotoğraf 164 - P2 (bkz. Ek 14. Pafta 20)

“P2” pencereleri ahşap kanatlı ve yarım daire kemerlidir. 1,27 m x 2,47 m boyutlarındaki “P2” pencerelerinde, “P1” pencerelerinde kullanılan 18 cm genişliğindeki profilli söve detayı tekrar edilmiştir. Kemer içindeki yarım daire pencere üç dilime bölünmüştür. Dikdörtgen kanatlar da, küçük kareler oluşturacak şekilde üçe bölünmüştür. Bu pencereler A yapısının bodrum katında -4,44 kotundaki “B.BK.06” mekânında ve B yapısının -6,07 kotundaki “B.BK.02” kilisesinde kullanılmıştır.

Fotoğraf 165- P3

Fotoğraf 166 - P4

Fotoğraf 167- P5

“P3” pencereleri ahşap kanatlı ve yarım daire kemerlidir. 1,40 m x 2,86 m boyutlarındaki “P3” pencereleri sütun görüntüsü veren pilastrlarla çevrelenmiştir. Sütun başlığına oturan yarım daire kemer profillidir. Kemer üzerinde sıva dişleri ile bir alın

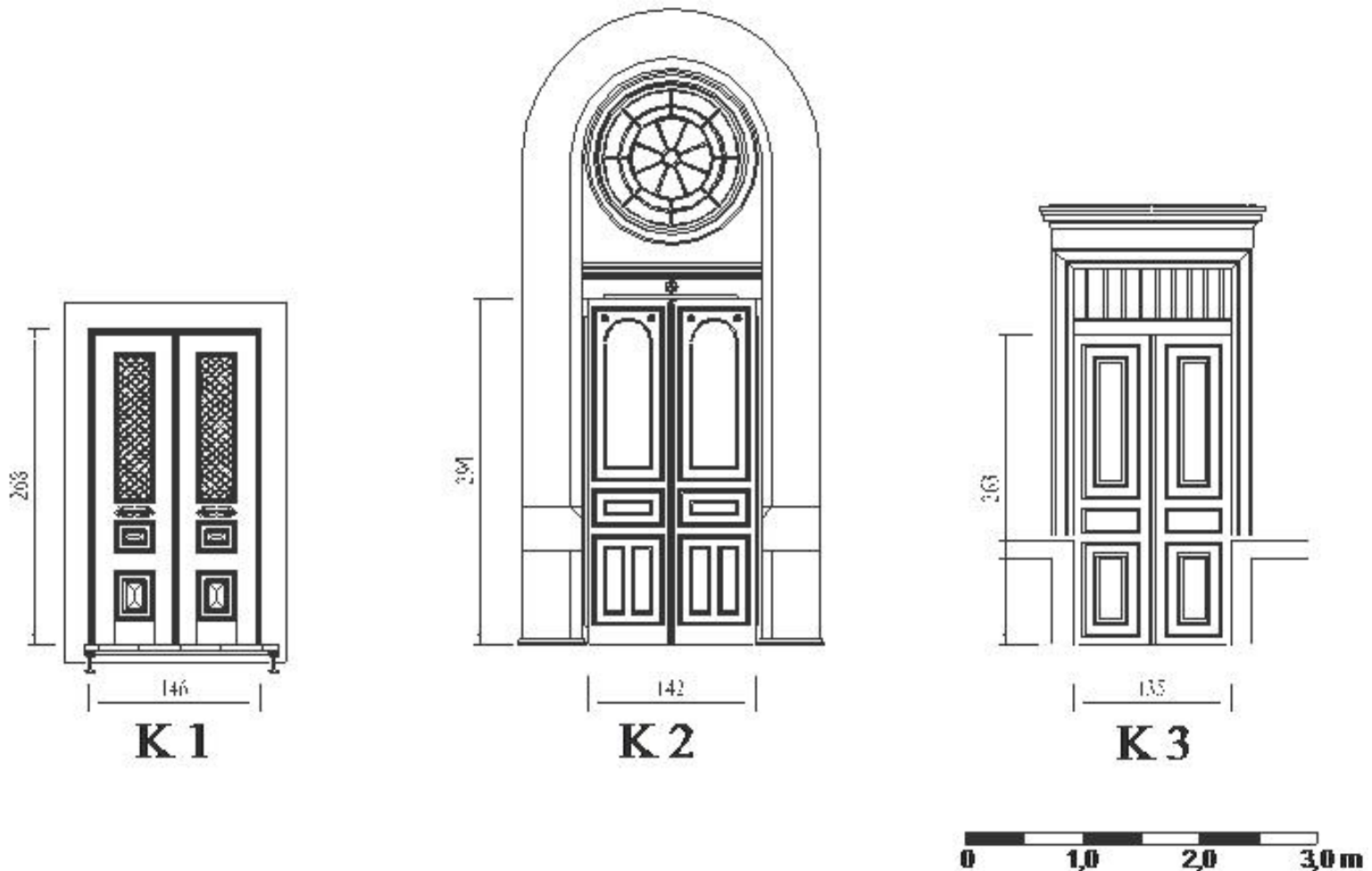
oluşturulmuş ve pencereyi çevreleyen taç eklenmiştir. Kemer içinde yarım daire pencere üç dilime bölünmüştür. Bu pencereler yapının sadece birinci katında, “A.1K.05” ibadethanesi ile B yapısının “B.1K.05” ve “B.1K.06” mekânlarının doğu cephesinde kullanılmıştır.

“P4” pencereleri ahşap kanatlıdır ve kareye yakın (1,20 m x 1,30 m) formdadır. Düz söveleri bulunan pencerelerin, dikdörtgen kanatları, ikiye bölünmüştür. Bu pencereler her iki yapının ikinci katındaki bütün mekânlarda kullanılmıştır.

“P5” pencereleri ahşap kanatlıdır, 1,35 m x 2,74 m boyutlarında ve yarım daire kemerlidir. “P2” pencereleri ile benzer özelliklere sahip olmasına karşın söveleri düzdür. Kemer içinde yarım daire pencere ve dikdörtgen kanatlar, üçe bölünmüştür. Bu pencereler yalnızca A yapısının M1 merdivenin ara sahanlıklarında kullanılmıştır.

5.2.4.6 DIŞ KAPILAR

Yapıda üç adet dış kapı mevcuttur. Dış kapılar, boyut, bezeme ve detay açılarından bir hiyerarşi göstermektedir. Buna göre “K2” en çok önem verilen mekânın yani “B.BK.02” mekân no.lu kilisenin kapısıdır. Bu kapılar yapıya erişim sağlayan ana girişlerle de bağlantılıdır.

Şekil 29 Dış Kapılar (bkz. Ek 14. Pafta 17 ve 18)

Fotoğraf 168 – K1

Fotoğraf 169 – K2

Fotoğraf 170 – K3

“K1”, A yapısının güneye bakan cephesindeki “G1” girişinde yer almaktadır (bkz. Şekil 16). 1,46 m x 2,68 m boyutlarındaki “K1” kapısı, ahşap, camlı ve boyalıdır. Camlı kısımların demir lamalarla oluşturulmuş kafes bir şebekesi bulunur. Sıva ile yapılmış geniş ve düz bir söve ile çevrelenmiştir.

“K2”, B yapısının doğu cephesindeki “G2” girişinde yer almaktadır (bkz. Şekil 13). Taşdığı hiyerarşik önemi belli eden, 1,42 m x 2,94 m boyutlarındaki “K2” kapısı “B.BK.02” olarak isimlendirilen kilisenin kapısıdır. Demirden yapılmıştır ve boyasızdır. Kapı boşluğunun üzeri kalın beden duvarı içinde bir yarım daire kemer ile tamamlanır. 50 cm. genişliğindeki sıvalı söve ile çevrelenmiştir. Demir kapı mermer kasa ve lento içine yerleştirilmiştir. Kemer aynasında dairesel formda profilli bir söve içine yerleştirilmiş demir bir gül pencere vardır.

“K3”, B yapısının batı cephesi “G3” girişinde yer almaktadır (bkz. Şekil 16). 1,35 m x 2,63 m boyutlarındaki kapı demirden yapılmıştır ve boyasızdır. “P1” pencerelerinde görülen, tuğla malzemenin üzerinin sıvanmasıyla elde edilmiş profilli söve ve taç detayı burada da uygulanmıştır. Kapı üzerinde demir parmaklıklı camlı bir kısım mevcuttur. Yapının Çevirmeci Sokak ile ilişkisini kuran ve ikinci derece önem taşıdığı düşünülen bu kapı, 1927 tarihli J. Pervititch Sigorta haritalarında işaret edilen girişe aittir. “G3” girişi, zeminin bozulmuş olması nedeniyle günümüzde kullanılamamaktadır. “M2” merdiveni hasarlı olduğu için de bu kapıya hiçbir şekilde ulaşıl原因amamaktadır.

5.2.5 MALZEME VE YAPIM TEKNİĞİ

Yapının, Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinden edinilen 582 numaralı defterin 433 sayfa ve 340 sırasında kayıtlı İstanbul'da Abeloğlu Andon vakfına ait 19 Eylül 1858 tarihli vakıfnamenin transkripsiyonu örneğinden yapının bitişik iki ev şeklinde olduğu³⁵¹ açıkça belirtilmektedir. Yapılan belgelemeler sonucu, yapıların çok yakın tarihlerde inşa edildiği düşünülmektedir. İç mekânlarda yapılan niteliksiz ek ve müdahaleler günümüzde binalara XX. Yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Kullanılan ahşap bölmeler basit çitalarla, tuğla duvarlar ise günümüzde de kullanılan delikli tuğla ile inşa edilmişlerdir.

Fotoğraf 171 Ahşap eklenti bölme duvar

Fotoğraf 172 Eklenti delikli tuğla duvar

A yapısı kullanılan yapım sistemi ve teknolojisi bakımından B yapısından daha önce inşa edilmiş olmalıdır. Bu varsayımı tarihi belgelerle desteklemek mümkün olmamışsa da yapısal bir takım detaylar A yapısının önce inşa edildiğinin ipuçlarını vermektedir. Yapının dış duvarlarında güneydoğu-kuzeybatı yönündeki derz, doğu cephesinde, sıva dökülmeleri nedeniyle gözle de tespit edilebilmektedir (bkz. Fotoğraf 173 ve 174). Bu derz ile iki yapıyı arasında yapım sistemi farklılaşmaktadır. A yapısı gövde duvarları taş ve tuğlanın birlikte kullanıldığı almaşık duvarlardır. Belgelenen tuğlalar eski tipte ve (6x11x27 cm) boyutlarındadır. Döşeme sistemi tamamen ahşap kirişlemelerden oluşmaktadır. İç bölme duvarları ahşap konstrüksiyon ve bağdadi

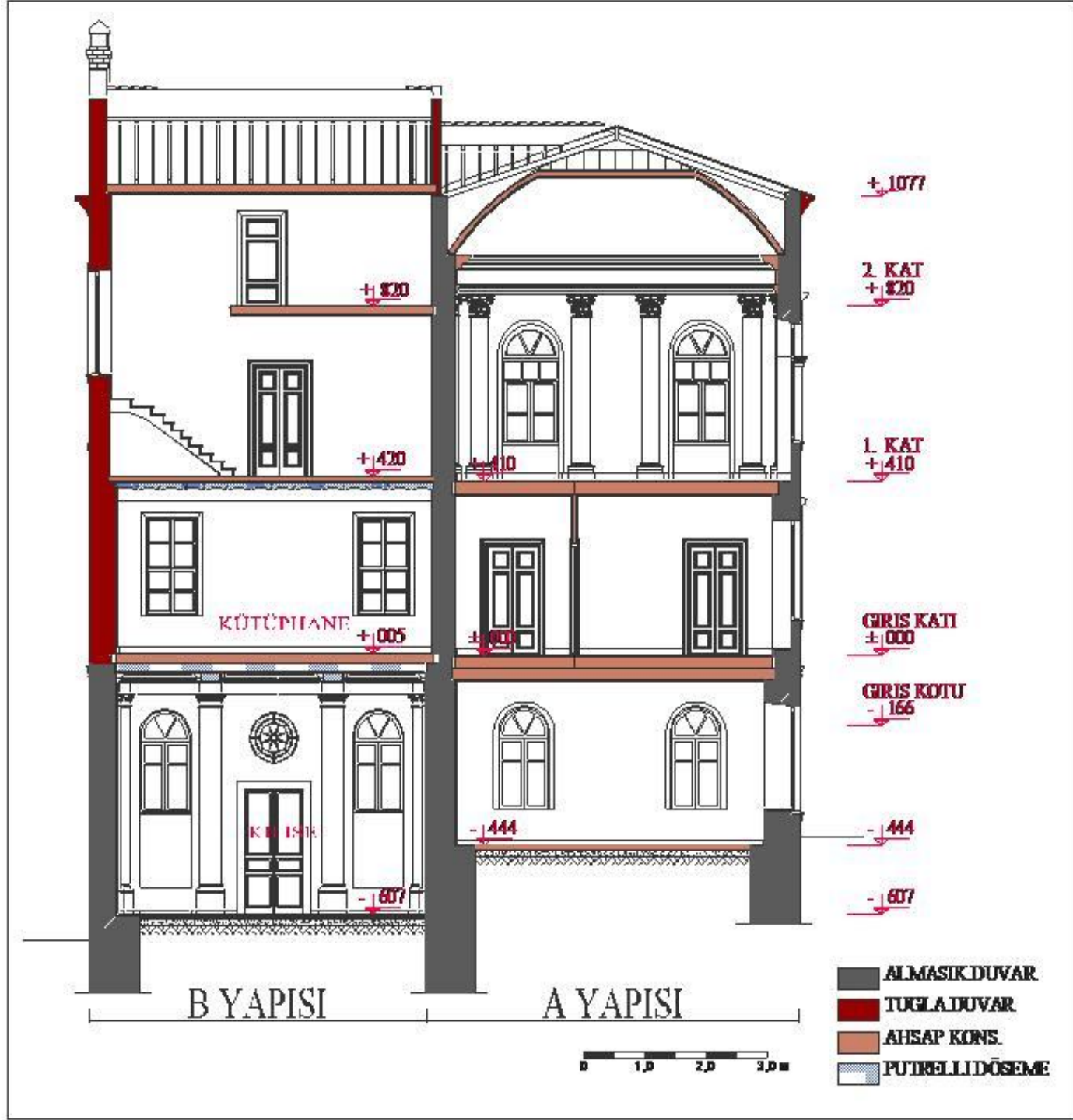
³⁵¹ “..... iş bu kanuni akit meclisi içinde yapılan ev ve birleşiminde bulunan bir ev ki tamamı iki evin kullanma ve tasarrufu ve adı geçen evin içindeki mevcut eşyanın da kullanma hakkı “ (Ek 1)

sıvalıdır. Diğer yandan B yapısı giriş katı seviyesine kadar almaşık duvarlara sahip, diğer katlarda tamamen tuğla ile inşa edilmiştir. İç bölmeler de çok yakın boyutlara sahip harman tuğlası ile inşa edilmiştir. Kullanılan tuğla daha yakın dönemlere ait (6x11x22 cm) boyutlarındaki harman tuğlasıdır. Döşeme sistemi, demir I profillerin kullanıldığı, tuğla dolgu voltadır.

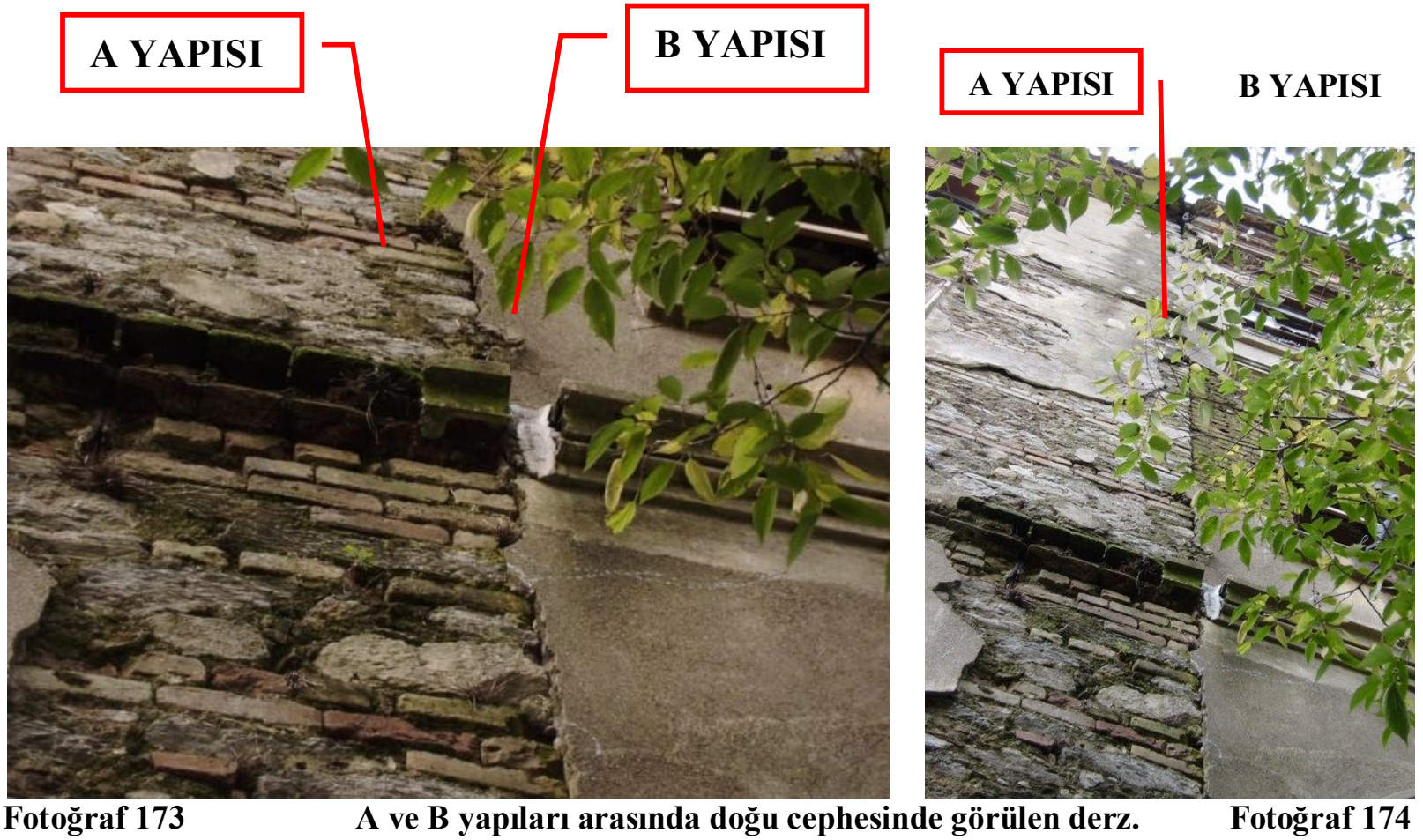
Günümüzde yapının dışı sıvalıdır. İstanbul Teknik Üniversitesi, İnşaat Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü tarafından Şubat 2007 tarihinde yapılan malzeme analizlerinde (Ek.13), A ve B yapılarında farklı iki siva kullanıldığı tespit edilmiştir. A yapısından alınan sıvalar “*gri renkte, sert dokulu, gözeneksiz, görünür ince agregalı siva tabakası*”, B yapısından alınan sıvalar “*açık gri renkli, sert dokulu, gözeneksiz, görünür ince agregalı, sert, sağlam, elle kopabilir fakat dağılmaz siva tabakası*” olarak tanımlanmışlardır.

Tablo 11 Yapım Tekniği Analizi

YAPIM TEKNİĞİ ANALİZİ	A	B
Bodrum katı dış duvarları	Almaşık (tuğla=6x11x27 cm)	Almaşık (tuğla=6x11x22 cm)
Giriş katı dış duvarları	Almaşık (tuğla=6x11x27 cm)	Tuğla (sarı-6x12x22 cm) (kırmızı 6x11x22 cm)
Birinci kat dış duvarları	Almaşık (tuğla=6x11x27 cm)	Tuğla (sarı-6x12x22 cm) (kırmızı 6x11x22 cm)
İkinci kat dış duvarları	Almaşık (tuğla=6x11x27 cm)	Tuğla (sarı-6x12x22 cm) (kırmızı 6x11x22 cm)
Bodrum katı iç duvarları	Tuğla (6x11x22 cm)	Tuğla(7x11x22 cm)
Giriş kat iç duvarları	Ahşap konstrüksiyon	Tuğla (kırmızı 6x11x22 cm)
Birinci kat iç duvarları	Ahşap konstrüksiyon	Tuğla (kırmızı 6x11x22 cm)
İkinci kat iç duvarları	Ahşap konstrüksiyon	Tuğla (kırmızı 6x11x22 cm)
Bodrum katı tavanı	Ahşap konstrüksiyon	Putrelli döşeme
Giriş kat tavanı	Ahşap konstrüksiyon	Putrelli döşeme
Birinci kat tavanı	Ahşap konstrüksiyon	Ahşap konstrüksiyon
İkinci kat tavanı	Ahşap konstrüksiyon	Ahşap konstrüksiyon

Şekil 30 Yapım tekniği analizi (Kesit, kuzey-güney)

Fotoğraf 173

A ve B yapıları arasında doğu cephesinde görülen derz.

Fotoğraf 174

Fotoğraf 175 - A ve B yapıları arasında Batı cephesinde görülen derz.

Yapı genelinde kullanılan tuğla malzeme renk, boyut ve içerik açısından farklılık göstermektedir.

A yapısının dış duvarları taş ve koyu renkli tuğlanın bir arada kullanıldığı almalı duvarlardır. Bu tuğlaların, İTÜ, İnşaat Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü tarafından Şubat 2007 tarihinde yapılan malzeme analizinde (bkz. Ek.13), “*sert bir kumtaşı kadar sağlam, ancak çekiç darbesi ile kopabilir*” denmektedir.

Fotoğraf 176 A yapısı dış duvarlarında kullanılan tuğlalar.

Fotoğraf 177 A yapısı iç duvarlarında kullanılan tuğlalar.

İstanbul Teknik Üniversitesi, İnşaat Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü tarafından Şubat 2007 tarihinde yapılan malzeme analizlerinde (bkz. Ek.13), iç sıvalar ise “gri renkte, yumuşak dokulu, kısmen gözenekli, görünür ince agregalı, küçük taş parçacıkları ve kırıntı içeren sıva tabakası” niteliğindedir.

A yapısında, duvar kalınlıkları bodrum katta yaklaşık 90 cm. olarak tespit edilmiştir. Üst katlara çıkıldıkça kalınlık azalmakta, son katta 55 cm.ye inmektedir. İç bölme duvarları bağdadi sıvalı ahşap konstrüksiyondur. Döşemeler ahşap kirişlemeli ve ahşap kaplamalıdır. Birinci kat döşemesinde 10x30 cm’ye ulaşan büyük kesitlerde ahşap kirişler mevcuttur. Ahşap döşeme kaplamaları, yaklaşık 2 cm kalınlığında ve genelde 26 cm enindedirler. Yapıda kullanılan ahşap cinsinin tespiti için herhangi bir analiz yapılmamıştır.

Kaplama tahtaları pek çok mekânda kirişleme yönüne bakılmaksızın duvar kenarlarında bordür şeklinde çevrilmiştir. Tavanları bağdadi sıvalıdır.

Fotoğraf 178 “A.GK.07” sofa döşemesi

Fotoğraf 179 “A.1K.04” sofa döşemesi

Fotoğraf 180 “A.GK.07” sofa tavanı

B yapısı dış duvarları, giriş kat hizasına kadar taş ve tuğlanın bir arada kullanıldığı almaşık duvarlardır. Üst katlarda sadece tuğla kullanılmıştır. B yapısı kat döşemelerinde taşıyıcı olarak çelik putreller kullanılmış, büyük açıklıkların geçildiği bu yapıda çelik sistemin üzerinde tekrar ahşap kirişler ve ahşap döşeme kaplamaları kullanılmıştır. Tavanlar bağdadi sıvalıdır.

Fotoğraf 181 "B.1K.02" Nolu mekan bağdadi tavanı

Fotoğraf 182 B yapısında kullanılan tuğlalar

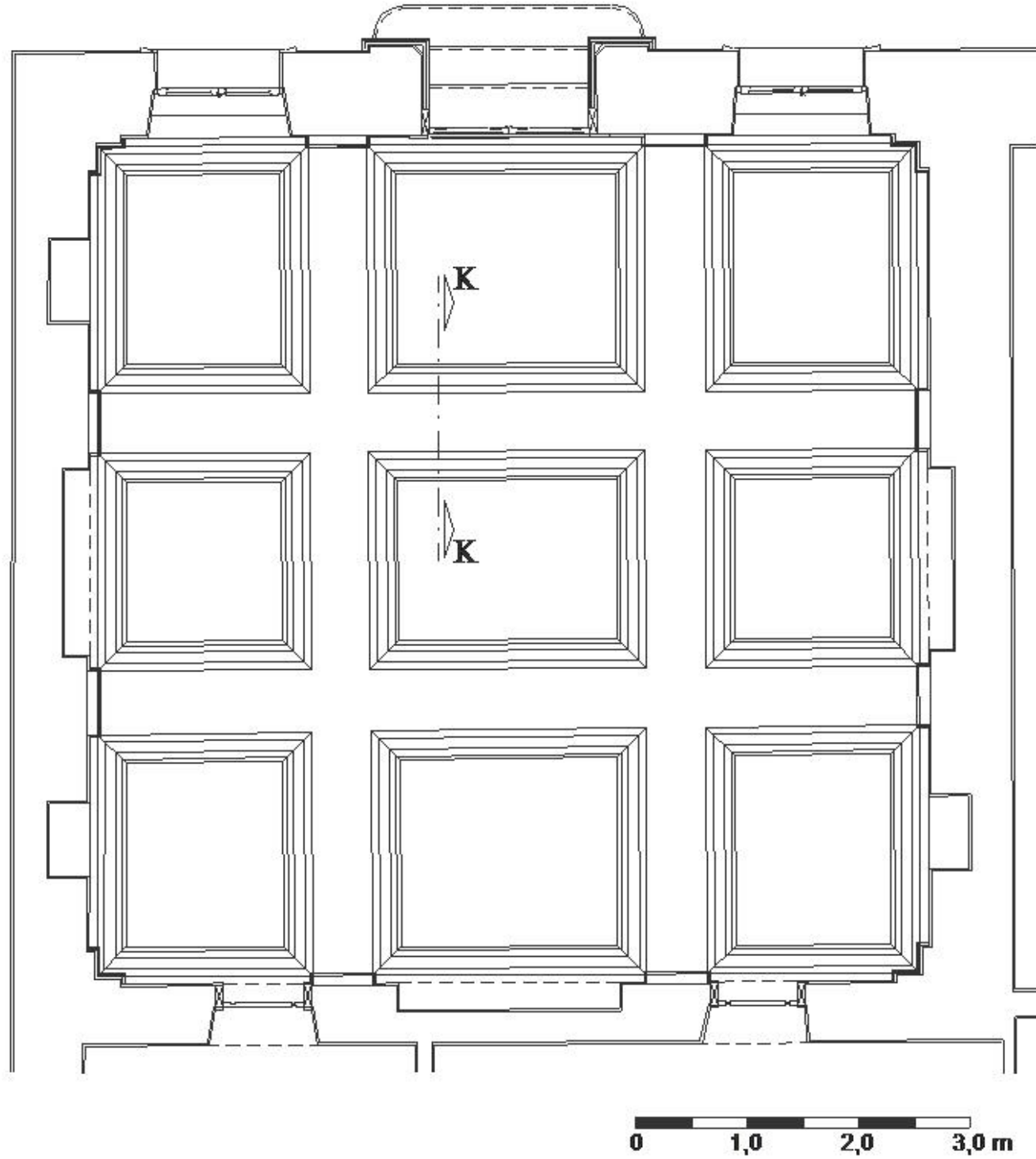
Fotoğraf 183 B yapısında kullanılan tuğlalar

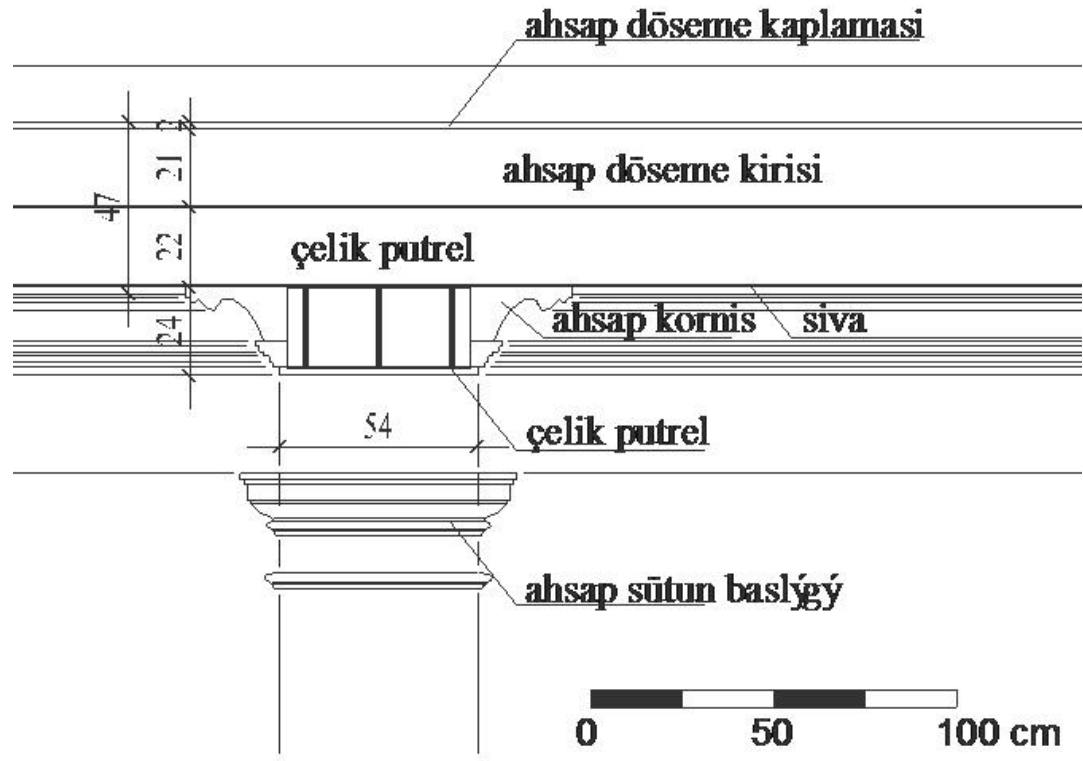
Fotoğraf 184 B yapısında kullanılan tuğlalar

A yapısına göre daha geniş açıklıkların geçildiği B yapısında bodrum ve giriş katı tavanı volta döşemelidir. Volta kirişlerinin arası yaklaşık 70 cm’Bu yapım sistemi, alt katlardan rahatlıkla algılanabilir durumdadır. Volta kirişleri ve aralarındaki tuğla dolgusunun üzeri bir harçla örtülerek tesviye edilmiş, kadronlar çakılarak genellikle 16 cm eninde ahşap kaplama tahtaları kullanılmıştır.

B yapısı bodrum katındaki “B.BK.02” no.lu kilise tavanı özel bir tasarıma sahiptir. 7,50 x 7,55 m boyutlarındaki mekânı 9 parçaya bölen bu sistem, üçer adet demir “NPI 20” putrellerin yakın aralıklarla konarak 50 cm eninde bir kiriş gibi kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Diğer yönde tekrar eden bu kirişleme üzerinde tekrar ahşap kirişler vardır.

Şekil 31 - “B.BK.02” Kilise Tavan Planı (bkz. Ek 14. Pafta 6)

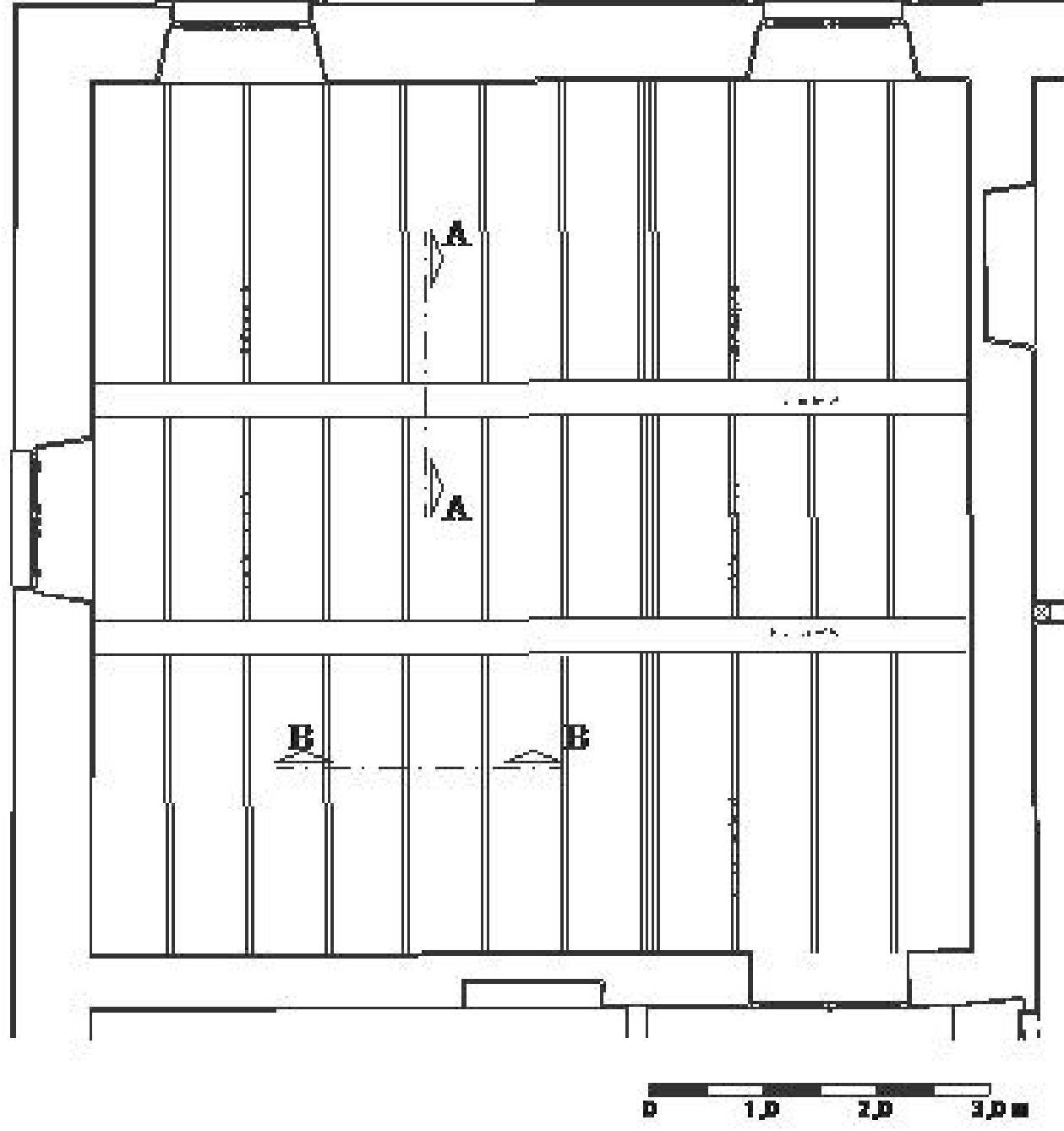

Şekil 32 “B.BK.02” No.lu Kilise Tavan Kesiti

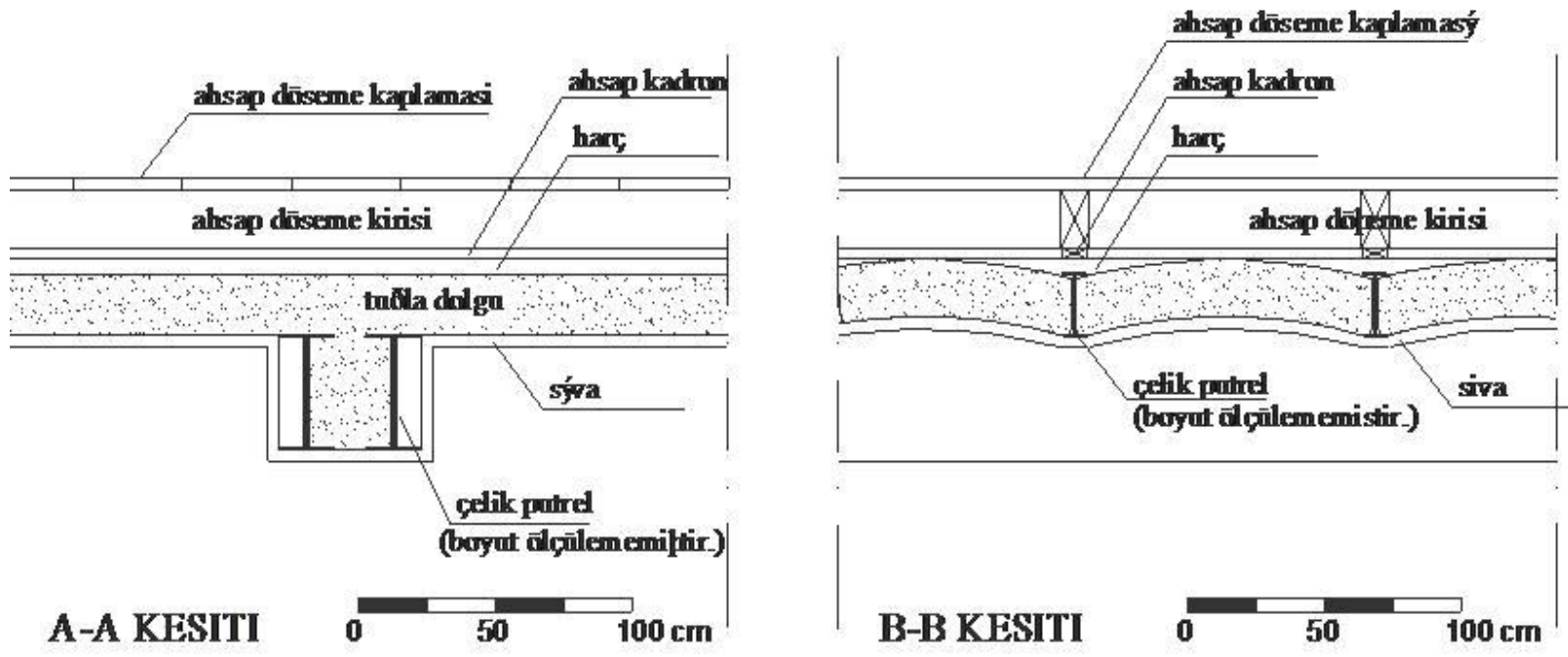

Fotoğraf 185- “B.BK.02” No.lu Kilise tavanı

B yapısının giriş katında yer alan kütüphanede (B.GK.03), bu kirişler tek yönde (kuzeybatı-güneydoğu) kullanılmıştır. 7,70 x 7,67 m boyutlarındaki kütüphanede, bu şekilde diğer yönde küçültülen açıklıklar 65 cm.lik putrel aralıkları olan volta döşeme ile geçilmiştir. Döşemelerdeki tuğla yüzeyler sıvalıdır.

Şekil 33 "B.GK.03" No.lu Kütüphane Tavan Planı (bkz. Ek 14. Pafta 7)

Şekil 34 "B.GK.03" No.lu Kütüphane Tavan Kesiti

Fotoğraf 186 "B.GK.03" Kütüphane

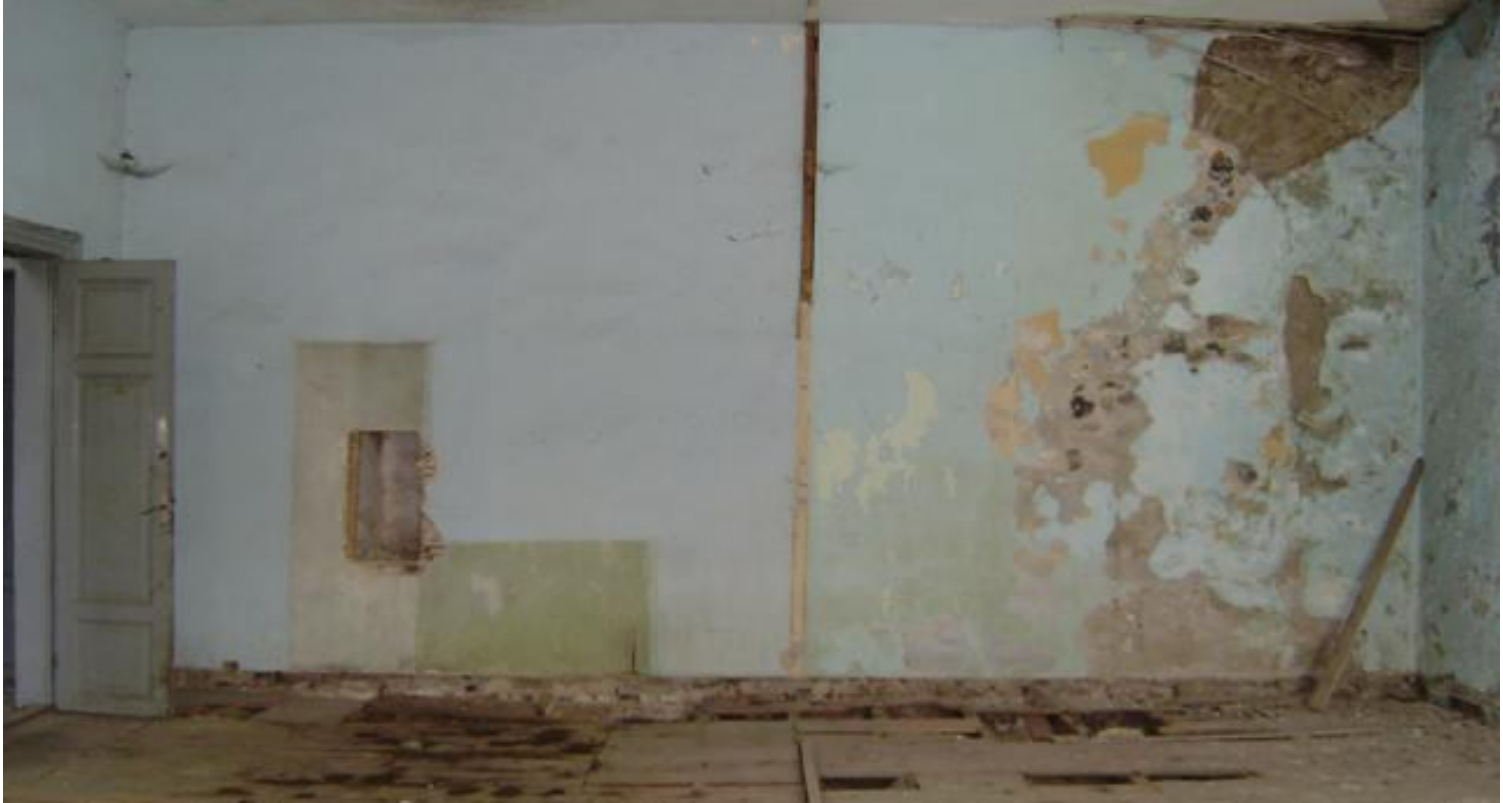

Fotoğraf 187 "B.GK.03" Kütüphane

Fotoğraf 188 "B.GK.03" Kütüphane Tavan Detayı

A yapısının bodrum katında “A.BK.06” no.lu mekânının B yapısı ile birleşen kuzey duvarında içi taş vb. doldurularak kapatılmış nişler vardır (bkz. şekil 27). Benzer bir durum yapının giriş ve birinci katında da gözlenmektedir. Giriş katında “A.GK.08” no.lu mekânında kuzey duvarında, batı duvarında yer alan pencere boşluğu ile aynı boyut ve detaylara sahip bir niş yer almaktadır. Birinci katta da “A.1K.05” no.lu mekânda, B yapısı ile müşterek kuzey duvarda pencereleri anımsatan niş mevcuttur.

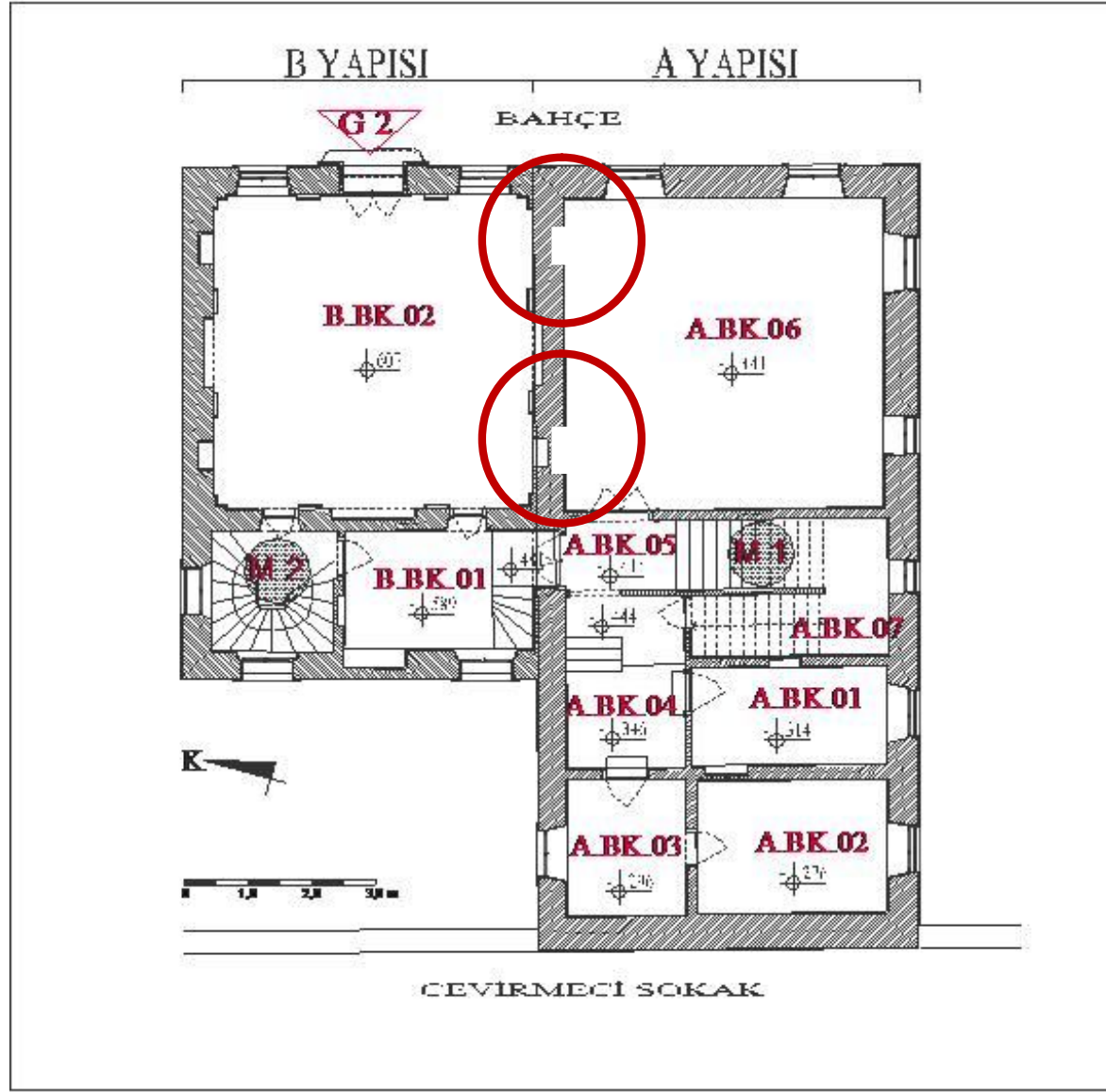
Fotoğraf 189 “A.BK.06” No.lu Mekânı kuzey duvarı

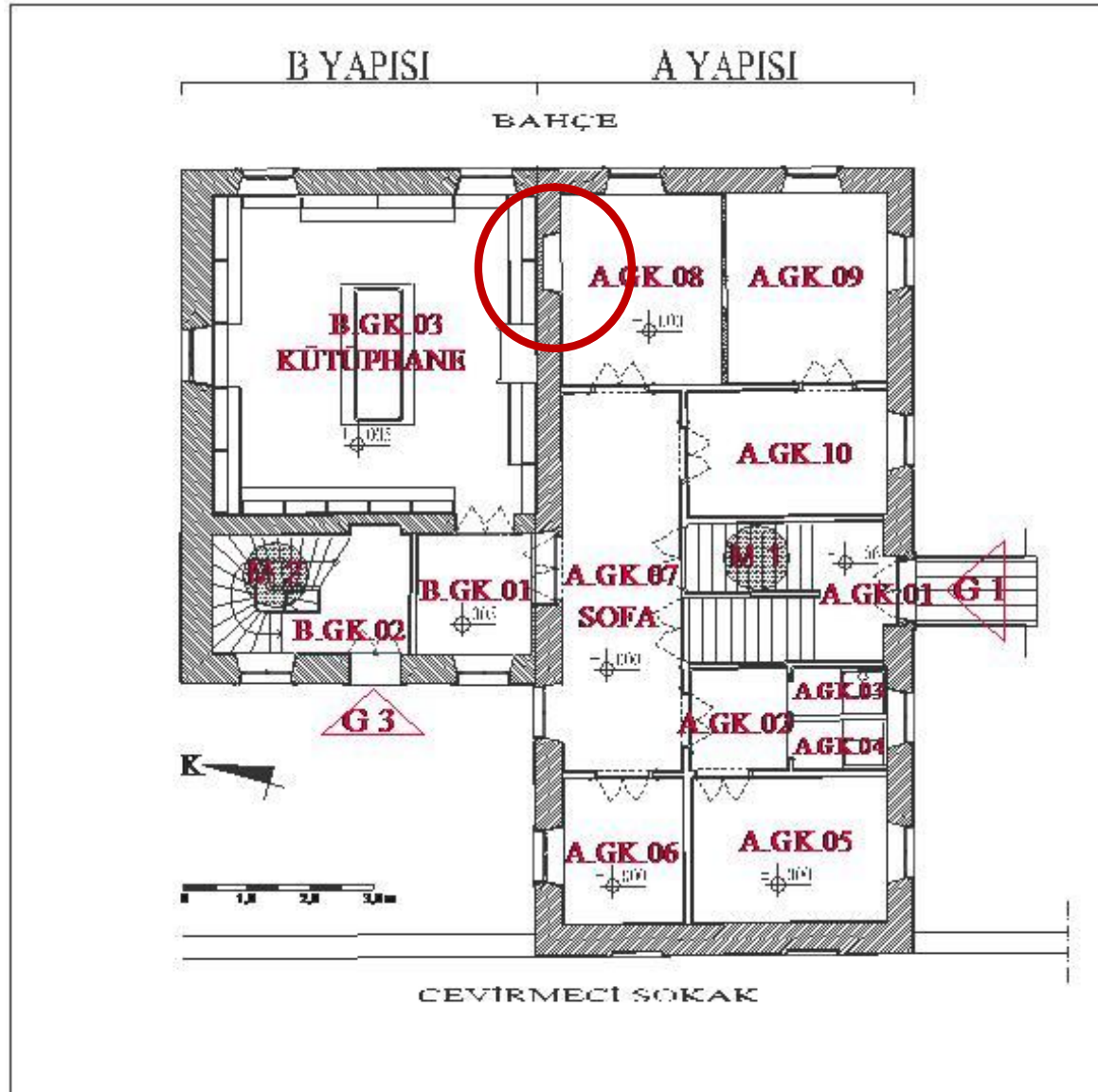
Fotoğraf 190 “A.BK.06” No.lu Mekân “Kuzey Duvarı”

Fotoğraf 191 “A.BK.06” No.lu Mekân

Şekil 35 Bodrum Katı Planı

Şekil 36 Giriş Katı Planı

Fotoğraf 192 Giriş katında “A.GK.08” No.lu mekândaki niş

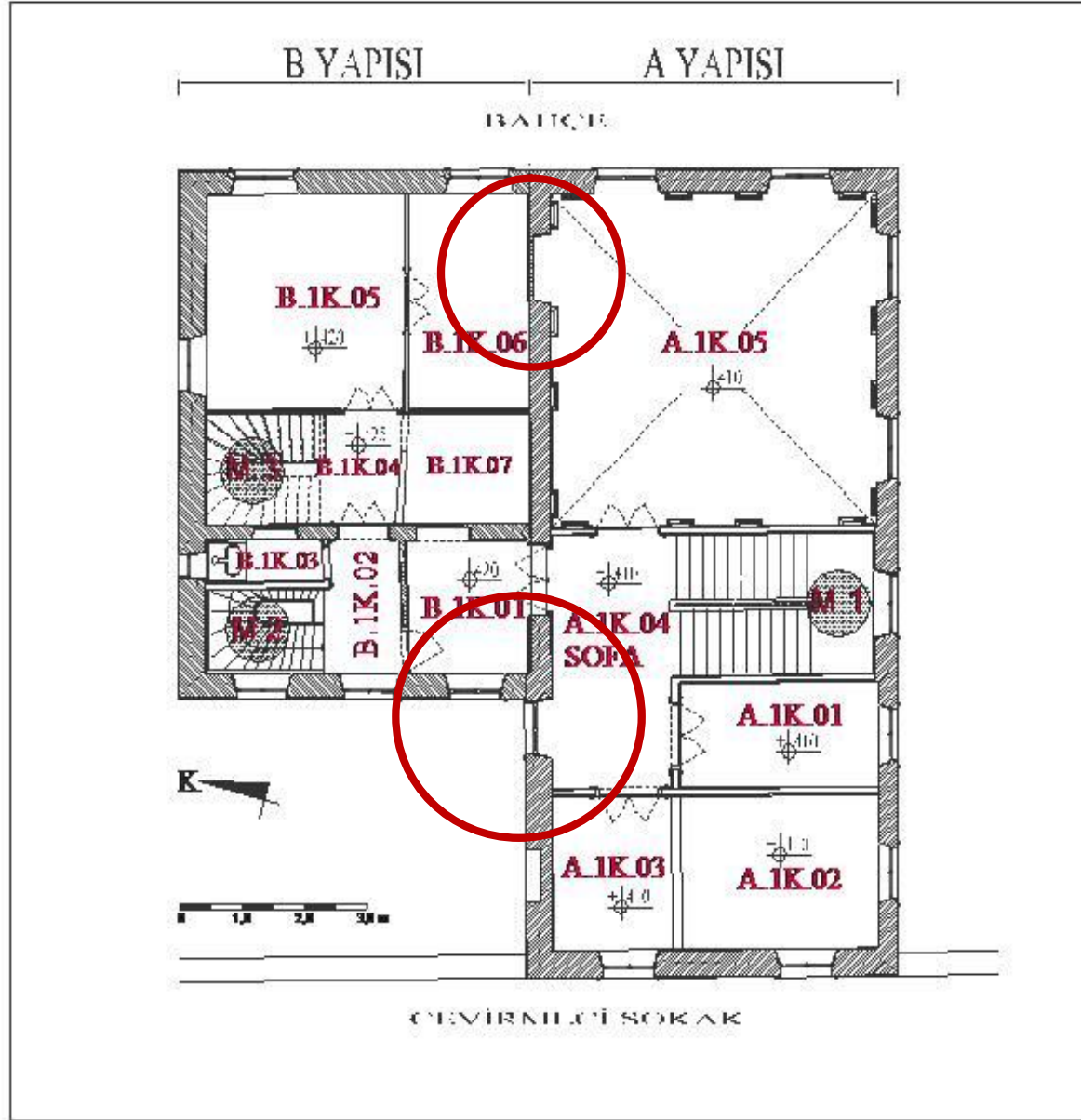

Fotoğraf 193 “A.1K.05” No.lu mekân kuzey duvarındaki niş

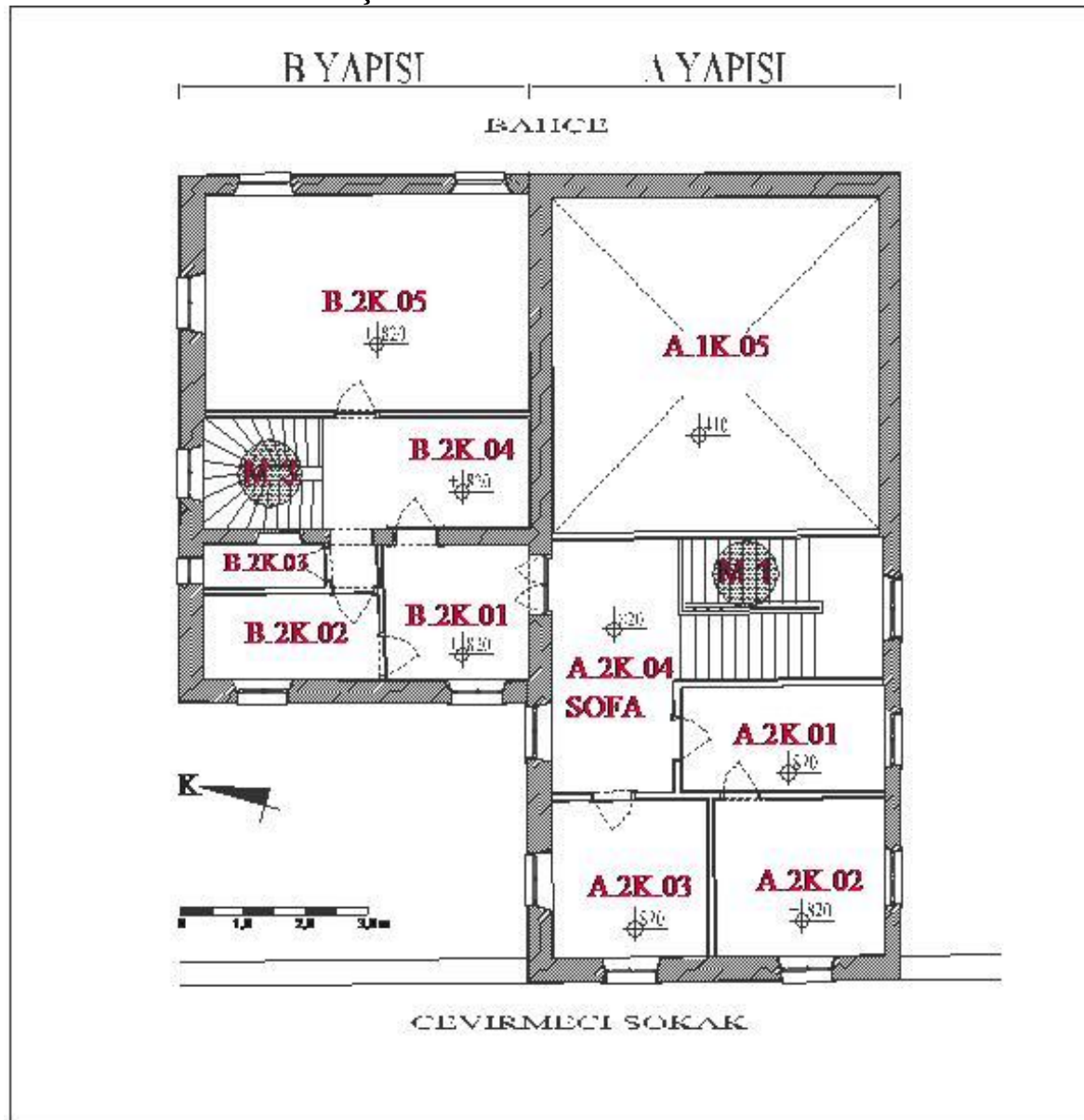

Fotoğraf 194 “A.1K.05” No.lu mekân doğu duvarı

Kuzey cephesinde iki yapının birleşim kısmında geleneksel yığma yapı tasarım kurallarını göz ardı eden bir yaklaşım mevcuttur. Giriş katı ile birinci ve ikinci katlarda yapıların birleşim noktasında dolu-boş ritmini bozan pencereler yer almaktadır.

Şekil 37 Birinci Kat Planı

Şekil 38 İkinci Kat Planı

Fotoğraf 195 Kuzey cephe

Fotoğraf 196 Kuzey cephedeki derz

Fotoğraf 197 Kuzey cephedeki derz

Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi yapısının iki ayrı yapı olarak inşa edildiği saptanmaktadır. Ancak günümüzde mekânların işlevleri hakkında veri eksiklikleri olduğundan, restitüsyon evrelerinin belirlenmesinde önemli bir dayanak olan mimari delillerin tanımlanmasını güçleştirmektedir. Hangi amaçla inşa edilmiş olduğu kesin olarak belgelenemeyen ancak bir konut olarak vakfedildiği belgelenen yapıya, geçirdiği süreçte pek çok müdahale yapılmış olmalıdır. Bu durum mektep olarak kullanıldığı tespit edilen yapının mekân ilişkilerini ve kullanımlarını bu günkü hali ile anlamlı kılmamaktadır. Yapının bu günkü durumunun verdiği bilgilerle kesin yargılara varılması mümkün olmamıştır.

5.3 BOZULMALAR

5.3.1 CEPHELERDEKİ BOZULMALAR

Genel olarak yapı cephelerine bakıldığında, sıvalı yüzeyle, pencere taç ve sövelerinde ciddi malzeme kaybı gözlemlenmektedir. 1973 yılından beri hiç kullanılmayan yapıda bu bozulmaların bakımsızlık ve işlevsizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapı duvarlarında yer yer tespit edilen malzeme kayıp ve bozulmalarının özgün yapım tarzına uygun şekilde onarılması, yapı cephelerinin yapı özgünlüğünü bozmadan sıvanması uygun olacaktır.

Genel onarım yaklaşımı olarak, kaybedilen pencere taşlar ve sövelerinin bütünleme ya da yeniden yapım yöntemleri ile tamamlanması, cephe sıvasının yenilenmesi, yeniden işlevlendirme sonrasında periyodik bakımlarla yeni kayıpların önüne geçilmesi yönünde kararlar alınmıştır. Tüm cephelerde saçak silmesinde de sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları görülmüştür. Bütünleme ve sıva onarımı yöntemleri ile onarım yapılmasının uygun olduğu düşünülmektedir. Cephelerde yer alan demir parmaklıklarda ileri derecede korozyon tespit edilmiştir. Korozyonun temizlenerek ve antipas sürülerek önüne geçilmesi mümkün olan elemanlarda bu işlemin yapılması, temizlenerek korunması mümkün olamayacak kadar hasarlı elemanların özgün örneklerine uygun detay ve malzemeler ile yeniden yapılarak tamamlanması uygun olacaktır.

5.3.1.1 BATI CEPHESİNDEKİ BOZULMALAR

A yapısının batı cephesinde saçak silmesinin kuzey ve güney kısımlarında parça kayıpları tespit edilmiştir. Beşik çatının yaslandığı üçgen alını çevreleyen silme de hemen hemen tamamen tahrip olmuştur. B yapısının saçak silmesinde de kuzey cepheye yaklaştıkça tahribat ve kayıplar artar. Ayrıca + 4,99 kotunda yer alan kat silmesinin kuzey kısmı ve "P1" pencerelerin altında kalan kısımlarında da malzeme kaybı tespit edilmiştir. Bu silmelerde özgün profile uyumlu bütünleme ve onarım yapılması ön görülmüştür. Diğer cephelerde kısmen görülen ve giriş katına ait "P1" pencerelerinin denizlik kotunda yer alan kat silmesi, batı cephesinin bu kısmındaki sıva dökülmeleri

sebebi ile tamamen yok olmuştur. Cephedeki silme izleri değerlendirilerek ve diğer cephelerde yer alan profiller model alınarak, özgün malzeme ile yeniden yapılacaktır.

Batı cephesinde yer alan “P4” pencerelerinin tamamında özgün doğramaya dair iz bulunamamış ve boşluklar muşamba vb. malzeme ile kapatılmıştır. “P1” tipindeki pencerelere ait özgün doğrama örneklerine B yapısında rastlanmasına rağmen, malzeme bozulması nedeniyle onarım mümkün değildir. Buluntular göz önünde tutularak, aynı cins ve kuruluştaki ahşap malzeme seçilerek yeni pencere doğramaları üretilecektir. Günümüzde ulaşılmaz durumda olan “K3” demir kapısında ciddi korozyon görülmektedir.

Şekil 39 Batı Cephesi

Tablo 12 - Batı Cephesindeki bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 12)

Batı Cephesi	Bozulmalar	Onarım türü
Duvarlar	Tuğla/taş duvarlarda derz ve yüzey kayıpları	Strüktürel onarım
Sıvalar	Dökülme Sıva ile yapılmış olan pencere sövelerinde (“P1” pencere taçları ve “P4” pencere söveleri) malzeme kayıpları	Yeniden yapım Bütünleme Sıva onarımı
Saçak Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
+4,99 Kat Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
Pencereler	Ahşap pencere doğramaları mevcut değil (pencere kanatları sökülmiş, boşluklar PVC ile örtülmüştür)	Özgün detaylarla yeni ahşap doğrama yapılması
Kapılar	“ K3” Demir kapısında korozyon	Temizleme Sağlamaştırma
Demir parmaklıklar	Korozyon	Temizleme Sağlamaştırma Yeniden yapım

5.3.1.2 GÜNEY CEPHESİNDEKİ BOZULMALAR

Yapının güney cephesinin doğu yönünde -0,26 kotunda gözlemlenen kat silmesinin hemen hemen bütününde sıva ve malzeme kaybı vardır, cephenin batı kısmında da +4,99 kotu silmesinde, “P1” pencerelerinin denizlik hizasında malzeme kayıpları görülmektedir. Diğer silmelerde alınan onarım kararına benzer şekilde, güney cephede yer alan silmelerde gerekli yerlerde özgün profile uygun bütünleme, daha az hasar görmüş kısımlarda sıva onarımı yapılacaktır.

Giriş katının en doğusunda yer alan “P1” penceresinde özgün kepenk kanatlarının örneği görülmektedir, ancak ahşap malzemenin kurtarılması mümkün değildir. Bu tarz kepengin izine sadece bu pencerede rastlandığı için genel kaide olarak bütün pencerelerde tekrar edilmesi uygun bulunmamaktadır. Benzer şekilde bu cephede, “P2”, “P3” ve “P5” pencerelerinin doğramalarının büyük oranda kaybedildiği ancak kemerli kısımlarındaki kayıtların özgün örneklerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında özgün doğramalara uygun ahşap doğrama üretilerek pencerelere uygulanacaktır. Cephenin merkezinde yer alan “K1” giriş kapısı henüz tamamen kaybedilmemiştir ve özgün detayları korunmuştur ancak ahşap malzemenin bozulma derecesinin tespit edilebilmesi için raspalama işlemi ile kapının üzerindeki boya soyulmalıdır. Kapı kasa ve kanadındaki hasarlı kısımlar değiştirilecektir.

Şekil 40 Güney Cephesi

Tablo 13 - Güney Cephesindeki bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 13)

Güney Cephesi	Bozulmalar	Onarım türü
Duvarlar	Tuğla/taş duvarlarda derz ve yüzey kayıpları	Strüktürel onarım
Sıvalar	Dökülme Sıva ile yapılmış olan pencere sövelerinde (“P1” pencere taçları ve “P4” pencere söveleri) malzeme kayıpları	Yeniden yapım Bütünleme Sıva onarımı
Saçak Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
-0,26 Kat Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
+4,99 Kat Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
Pencereler	Ahşap pencere doğramaları mevcut değil (pencere kanatları sökülmüş, boşluklar PVC ile örtülmüştür)	Özgün detaylarla yeni ahşap doğrama yapılması
Kapılar	“K1” ahşap kapısında bozulma	Bütünleme Temizleme Sağlamlaştırma
Demir parmaklıklar	Korozyon	Temizleme Sağlamlaştırma Yeniden yapım

5.3.1.3 DOĞU CEPHESİNDEKİ BOZULMALAR

Doğu cephesi A ve B yapılarının aynı düzlemde bir araya geldikleri cephe dir. Yapı taşıyıcı sistemlerinin yan yana geldiği noktalarda saçak silmesinde, +4,99 kat silmesinde ve -0,26 silmesinde malzeme kaybı yaşanmıştır. Silme onarımlarında alınan genel onarım kararı burada da geçerlidir. Giriş katında bulunan dört adet “P1” penceresi, birinci katta bulunan dört adet “P3” penceresi ve ikinci katta bulunan iki adet “P4” penceresinin tamamında, özgün doğrama kaybı tespit edilmiştir. Güney ve batı cephelerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda bu pencere doğramaları uygun ahşap cinsi seçilerek yeniden yapılacaktır. Yapının bodrum katında yer alan “P2” pencerelerinde özgün ahşap elemanlar bulunmasına rağmen, demir parmaklıklarda korozyon tespit edilmiştir. Doğrama ve parmaklıklarda malzeme dayanımının tespit edilmesi üzerine gerekli yerlerde sağlamlaştırma, gerekli yerlerde özgün malzeme ile yeniden yapım uygulanacaktır. “K2” demir kapısı korozyon nedeniyle işlevliğini yitirmiştir. Korozyona uğramış kısımlar temizlenerek, koruyucu boya sürülecektir.

Şekil 41 Doğu Cephesi

Tablo 14 - Doğu Cephesindeki bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 14)

Doğu Cephesi	Bozulmalar	Onarım türü
Duvarlar	Tuğla/taş duvarlarda derz ve yüzey kayıpları	Strüktürel onarım
Sıvalar	Dökülme Sıva ile yapılmış olan pencere sövelerinde ("P1" pencere taşları ve "P4" pencere söveleri) malzeme kayıpları	Yeniden yapım Bütünleme Sıva onarımı
Saçak Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
-0,26 Kat Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
+4,99 Kat Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
Pencereler	Ahşap pencere doğramaları mevcut değil (pencere kanatları sökülüş, boşluklar PVC ile örtülmüştür)	Özgün detaylarla yeni ahşap doğrama yapılması
Kapılar	"K2" kapısında korozyon	Temizleme Sağlamlaştırma
Demir parmaklıklar	Korozyon	Temizleme Sağlamlaştırma

5.3.1.4 KUZEY CEPHESİNDEKİ BOZULMALAR

Yapının en hasarlı kısmı her iki yapının da kuzey cephesidir. Eklenti olduğu düşünülen ahşap kaplama ve altındaki ahşap karkas çürümüş haldedir. Kaplamanın altında sıva izleri tespit edildiğinden bu cephede, ahşap kaplama ayıklanacak ve sıva yapılacaktır. Bu cepheye özgü bir detayla sonlandırılan saçak silmesinde malzeme kaybı görülmektedir. Diğer cephelerde gözlemlenen, +4,99 kat silmesi ile -0,26 kotu silmesi, kuzey cephede mevcut değildir. Silme onarımlarında alınan genel onarım kararı burada da geçerlidir. “P1”, “P5” ve “P4” pencerelerinin, diğer cephelerde sıva ile yapılan söve ve taçları özgün detaylar esas alınarak yeniden yapılacaktır. Mevcut ahşap pencere doğrama ve parmaklıklarda malzeme dayanımının tespit edilmesi üzerine gerekli yerlerde sağlamlaştırma, gerekli yerlerde özgün malzeme ile yeniden yapım uygulanacaktır.

Şekil 42 Kuzey Cephesi

Tablo 15 - Kuzey Cephesindeki bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 15)

Kuzey Cephesi	Bozulmalar	Onarım türü
Duvarlar	Tuğla/taş duvarlarda derz ve yüzey kayıpları	Strüktürel onarım
Sıvalar	Dökülme Sıva ile yapılmış olan pencere söveleri mevcut değildir	Yeniden yapım Bütünleme Sıva onarımı
Saçak Silmesi	Sıva dökülmeleri, parçalanmalar ve malzeme kayıpları,	Bütünleme Sıva onarımı
Pencereler	Ahşap pencere doğramaları mevcut değil (pencere kanatları sökülmüş, boşluklar PVC ile örtülmüştür)	Özgün detaylarla yeni ahşap doğrama yapılması
Demir parmaklıklar	Korozyon	Temizleme Sağlamlaştırma
Kaplamalar	Ahşap kaplamalarda çürüme ve malzeme kayıpları Kaplama altındaki ahşap karkas strüktürde çürüme	Ayıklanacak

5.3.2 YAPININ İÇ MEKÂNLARINDAKİ BOZULMALAR

Genel olarak yapının ahşap elemanlarında bozulmalar olduğu tespit edilmiştir. Taşıyıcı elemanlar özelliklerini yitirdikleri için döşemelerde malzeme eksilmeleri ve sehimler oluşmuştur. Ahşap kaplamalar parçalandığı için volta döşemeler dengesiz yüklere maruz kalmaktadır. Çelik taşıyıcılardaki korozyon, volta döşemelerin tuğla dolgularında dökülmelere ve boşluklara neden olmuştur. Eklenen döşeme kaplamaları (şap, karo mozaik) özgün döşeme kaplama ve taşıyıcılarının yüklerini arttırmaktadır. Bütün ahşap merdivenler tehlikeli haldedir. Kuzey kanadının “M2” ve “M3” merdivenleri kullanılmaz durumdadır. Yapının dış duvarlarındaki sıvaları pek çok yerde dökülmüş, duvar örgüsü açığa çıkmış, pencereleri sökülerek yok edilmiştir. Bu nedenle iç mekânlar tabiat etkilerine açık duruma gelmiştir. Günümüzde bu harap durumundan dolayı yapı kullanılmamaktadır. Terk edilmişlik nedeniyle de hasarlar artarak devam etmektedir.

5.3.2.1 BODRUM KATINDAKİ BOZULMALAR

Yapının bodrum katındaki mekânlarda rutubet ve terk edilmişlik sebebi ile hasarlar büyüktür. Her iki yapıda da bu nedenlerle ahşap elemanlarda bozulma, metal elemanlarda korozyon, sıvalarda (tavan ve duvar) dökülmeler mevcuttur.

A yapısında tüm mekânların döşeme kaplamaları kullanılmayacak kadar tahrip olmuştur. “A.BK.01”, “A.BK.03”, “A.BK.04” ve “ A.BK.07” no.lu mekânlarda döşeme kaplamaları mevcut değildir.

B yapısının kuzey cephesinde yapının dışında gözlemlenen tabiat etkileri bodrum katında, iç mekânda sonuçlarını göstermektedir. Kilise ile merdivenleri ayıran ana duvarda derz ve tuğla kayıpları gözle görülebilecek kadar belirgindir. “B.BK.01”, “B.BK.02” no.lu mekânların ve M2 merdiven evinin özgün karo mozaikleri kırılarak ve sökülerek tahrip edilmiştir. Bodrum katın ahşap iç kapıları çürümüş ve kırılmış oldukları için kullanılmaz durumdadır.

Tablo 16 A Yapısı, Bodrum Katı, İç Mekânlarındaki Bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 1)

A.BK.01	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Rutubet nedeniyle ahşap döşeme kaplamasında bozulma	Su yalıtımı + yeniden yapım + cila yapılacak
Kuzey Duvarı	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya Doğrama yeniden yapılacak + cila yapılacak Kapı ve kasasındaki hasarlı kısımlar değiştirilecek + cila yapılacak
Doğu Duvarı	Sıva dökülmesi	
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 25)	Sıva dökülmesi Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	
Batı Duvarı	Kapı kasası ve kanadında kısmi çürüme	
Tavan	Ahşap kirişlerde çürüme ve mantarlaşma Bağdadi çıtalarında kırıklar nedeniyle sıva dökülmesi	Strüktürel onarım Bağdadi sıva onarımı + boya

A.BK.02	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Rutubet nedeniyle ahşap döşeme kaplamasında bozulma	Su yalıtımı + yeniden yapım + cila yapılacak
Kuzey Duvarı	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya Doğrama yeniden yapılacak + cila yapılacak Kapı ve kasasındaki hasarlı kısımlar değiştirilecek + cila yapılacak
Doğu Duvarı	Sıva dökülmesi 	
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 26)	Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	
Batı Duvarı	Kapı kasası ve kanadında kısmi çürüme	
Tavan	Bağdadi çıtalarında kırıklar nedeniyle sıva dökülmesi	Bağdadi sıva onarımı + boya

A.BK.03	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Taş döşeme kaplamasında eksilme Fotoğraf 199	Su yalıtım + yeniden yapım
Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 28)	Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	Sıva onarımı + boya Doğrama yeniden yapılacak + cila yapılacak
Doğu Duvarı		
Güney Duvarı	Kapı kasası ve kanadında kısmi çürüme	Kapı ve kasasındaki hasarlı kısımlar değiştirilecek + cila yapılacak
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 27)		
Tavan	Bağdadi sıva tamamen yok olmuş	Yeniden yapım + boya

A.BK.04	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Taş döşeme kaplaması büyük ölçüde yitirilmiş	Su yalıtım + yeniden yapım
Kuzey Duvarı	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya Eksik kapı kanatları yeniden yapılacak + kasa ve kanatlardaki hasarlı kısımlar değiştirilecek + cila yapılacak
Doğu Duvarı	Sıva dökülmesi+ Kapı kanadı mevcut değil Fotoğraf 200	
Güney Duvarı	Sıva dökülmesi+ Kapı kasası ve kanadında kısmi çürüme Fotoğraf 201	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 29)	Sıva dökülmesi+ Kapı kanadı parçalanmış	Sıva onarımı + boya
Tavan	Sıva dökülmesi	

A.BK.05	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Karo mozaik üzerine şap dökülmüş	Özgün hale getirilecek
Kuzey Duvarı	DK1 korozyona uğramış	Sıva onarımı + boya DK1 kapısı temizlenecek + cila yapılacak M1 basamakları yeniden yapılacak Kapı kanadı yeniden yapılacak + cila yapılacak
Doğu Duvarı		
Güney Duvarı	M1 basamakları taşıyıcılığını yitirmiş	
	 Fotoğraf 202	
Batı Duvarı	Kapı kanadı mevcut değil	
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

A.BK.06	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında çürüme ve parçalanma	Su yalıtımı + yeniden yapım
Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 18)	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya Pencere doğramaları yeniden yapılacak + cila yapılacak
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 38)	Sıva dökülmesi + Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	
	 Fotoğraf 203	
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 39)	Sıva dökülmesi + Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	
Batı Duvarı	 Fotoğraf 204	
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

A.BK. 07	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Döşeme kaplamsı tamamen yok olmuş 	Su yalıtımı + yeniden yapım
Kuzey Duvarı	Kapı kanadı mevcut değil	Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	Sıva dökülmesi	Kapı kasa ve kanadı yeniden yapılacak + cila yapılacak
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 42)	Sıva dökülmesi ++ Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	Pencere doğraması yeniden yapılacak + cila yapılacak
Batı Duvarı	Sıva dökülmesi	
Tavan	Metal elemanlarda korozyon + sıva dökülmesi 	Metal elemanlarda temizleme + korozyon önleyici boya Sıva onarımı + boya

Tablo 17 B Yapısı, Bodrum Katı, İç Mekânlarındaki Bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 1)

B.BK.01	Bozulmalar	Onarım türü
<p>Döşeme</p> <p>Fotoğraf 207</p>	<p>Karo mozaik kaplamada kirlenme ve aşınma</p> <p>Fotoğraf 208</p>	<p>Temizleme+tamamlama</p>
<p>Kuzey Duvarı</p>	<p>Sıva dökülmesi+ Pencere doğraması + Kapı kasa ve kanadı mevcut değil</p> <p>Fotoğraf 209</p>	<p>Sıva onarımı + boya Kapı kasa ve kanadı yeniden yapılacak + cila yapılacak Pencere doğraması yeniden yapılacak + cila yapılacak DK1 kapısı temizlenecek + korozyon önleyici boya</p>
<p>Doğu Duvarı</p>	<p>Kapı kanadı mevcut değil</p>	
<p>Güney Duvarı</p>	<p>DK1 korozyona uğramış</p>	
<p>Batı Duvarı</p>	<p>Sıva dökülmesi+ Ahşap pencere doğraması tahrip olmuş</p> <p>Fotoğraf 210</p>	
<p>Tavan (bkz. Fotoğraf 32)</p>	<p>Metal elemanlarda korozyon+ Sıva dökülmesi</p>	<p>Metal elemanlarda Temizleme + korozyon önleyici boya Sıva onarımı + boya</p>

B.BK.02	Bozulmalar	Onarım türü
<p>Döşeme</p> <p>Fotoğraf 211</p>	<p>Bozulmalar</p> <p>Karo mozaik kaplamada kirlenme, aşınma ve eksilme</p> <p>Fotoğraf 212</p>	<p>Temizleme + tamamlama</p>
<p>Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 36)</p>	<p>Dekoratif sütun kaideleri ve başlıklarında parçalanma Sıva dökülmesi</p>	<p>Sıva onarımı + boya Sütun kaideleri ve başlıkları yeniden yapılacak + cila yapılacak Pencere doğramaları ve ahşap kapı kanatları yeniden yapılacak + cila yapılacak K2 kapısı temizlenecek + korozyon önleyici boya sürülecek</p>
<p>Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 33)</p>	<p>Dekoratif sütun kaideleri ve başlıklarında parçalanma K2 kapısında korozyon Ahşap pencere doğramalarında çürüme ve parçalanma Sıva dökülmesi</p>	
<p>Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 34)</p>	<p>Dekoratif sütun kaideleri ve başlıklarında parçalanma Sıva dökülmesi</p>	
<p>Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 35)</p>	<p>Dekoratif sütun kaideleri ve başlıklarında parçalanma Sıva dökülmesi Kapı kanatları mevcut değil</p>	
<p>Tavan</p> <p>Fotoğraf 213</p>	<p>Ahşap kornişlerde dökülme, Metal elemanlarda korozyon, Sıva dökülmesi</p> <p>Fotoğraf 214</p>	

5.3.2.2 GİRİŞ KATINDAKİ BOZULMALAR

Kâgir duvarlardaki sıvalar rutubet etkisi ile, ahşap konstrüksiyon iç duvarlardaki ve tavanlardaki bağdadi sıvalar ise oluşan deformasyonlar ve yapılmış tahribatlar nedeniyle dökülmektedir. Giriş katın ahşap oda kapıları ve pencere doğramalarının pek çoğu söküldükleri için günümüze ulaşmamıştır.

Tablo 18 A Yapısı, Giriş Katı, İç Mekânlarındaki Bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 2)

A.GK. 01	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Karo mozaik kaplamada kirlenme ve eksilme Fotoğraf 215	Temizleme+tamamlama
Kuzey Duvarı	M1 merdiveni basamakları taşıyıcılığını yitirmiş Fotoğraf 216	Sıva onarımı + boya M1 basamakları yeniden yapılacak Kapı kasa ve kanadındaki hasarlı kısımlar değiştirilecek + cila yapılacak + metal kısımlara koruyucu sürülecek
Doğu Duvarı		
Güney Duvarı	K1 kapısında mantarlaşma, çürüme ve parçalanma	
Batı Duvarı	Sıva dökülmesi Fotoğraf 217	
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

A.GK.02	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	<p>Ahşap döşeme taşıyıcılarında ve ahşap döşeme kaplamasında çürüme</p> <p style="text-align: center;">Fotoğraf 218</p>	Strüktürel onarım + Yeniden yapım
Kuzey Duvarı Doğu Duvarı	<p>Ahşap konstrüksiyon duvarlarda parçalanma</p> <p style="text-align: center;">Fotoğraf 219</p>	Strüktürel onarım Sıva onarımı + boya Kapı kasa ve kanatları yeniden yapılacak + cila yapılacak
Güney Duvarı	Ahşap kapılarda çürüme ve parçalanma	
Batı Duvarı		
Tavan	<p>Bağdadi çıtalarında parçalanma ve Sıva dökülmesi</p> <p style="text-align: center;">Fotoğraf 220</p>	Sıva onarımı + boya

A.GK.03	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Muhdes Seramik kaplama	Ayıklamaya bağlı olarak karar verilecek
Kuzey Duvarı	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	Ekler ayıklanacak
Doğu Duvarı	Muhdes Seramik	Yüzey kaplamasına ayıklamaya bağlı olarak karar verilecek
Güney Duvarı	Muhdes Seramik + Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	Kapı kasa ve kanadı ile ahşap pencere doğraması yeniden yapılacak + cilalanacak
Batı Duvarı	Muhdes Seramik	Sıva onarımı + boya yapılacak
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya yapılacak

A.GK.04	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Muhdes Seramik kaplama	Ayıklamaya bağlı olarak karar verilecek
Kuzey Duvarı	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	Ekler ayıklanacak
Doğu Duvarı	Muhdes Seramik	Yüzey kaplamasına ayıklamaya bağlı olarak karar verilecek
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 48)	Muhdes Seramik + Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	Kapı kasa ve kanadı ile ahşap pencere doğraması yeniden yapılacak + cilalanacak
Batı Duvarı	Muhdes Seramik	Sıva onarımı + boya yapılacak
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya yapılacak

A.GK.05	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi parçalanma	Kısmi yenileme yapılacak
Kuzey Duvarı		Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	Muhdes mutfak tezgâhı + Kapı kasa ve kanatlarında boya dökülmesi 	Sökülebilir ekler ayıklanacak Ahşap pencere doğraması yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasa ve kanatlarındaki boya sökülecek ve cila yapılacak
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 49)	Ahşap pencere doğramaları tahrip olmuş	
Batı Duvarı	Sıva dökülmesi	
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya yapılacak

A.GK.06	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi parçalanma	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya Ahşap pencere doğraması yeniden yapılacak + cila yapılacak
Doğu Duvarı	Kapı kasa ve kanatlarında boya dökülmesi	Kapı kasa ve kanatlarındaki boya sökülecek ve cila yapılacak
Güney Duvarı		
Batı Duvarı		
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

A.GK.07	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi parçalanma Fotoğraf 222	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma Sıva dökülmesi DK1 kapısında korozyon	Sıva onarımı + boya Ahşap pencere doğraması yeniden yapılacak + cila yapılacak
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 47)	Kapı kasa ve kanatlarında boya dökülmesi	DK2 kapısı temizlenecek + koruyucu boya sürülecek
Güney Duvarı	Camlı kapılarda çürüme ve cam eksikleri	Camlı kapıların çürüten parçaları değiştirilecek + camları tamamlanacak + cila yapılacak
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 46)	Kapı kasa ve kanatlarında boya dökülmesi	Kapı kasa ve kanatlarındaki boya sökülecek ve cila yapılacak
Tavan	Sıva dökülmesi Fotoğraf 223	Sıva onarımı + boya

A.GK.08	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi parçalanma	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya Ahşap pencere doğraması yeniden yapılacak + cila yapılacak Sökülebilir ekler ayıklanacak mekân özgün duruma getirilecek Kapı kasa ve kanatlarındaki boya sökülecek ve cila yapılacak
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 51)	Sıva dökülmesi Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	
Güney Duvarı	Muhdes ahşap konstrüksiyon duvar 	
Batı Duvarı	Kapı kasa ve kanatlarında boya dökülmesi	
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

A.GK.09	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi parçalanma	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Muhdes ahşap konstrüksiyon duvar	Sıva onarımı Ahşap pencere doğramaları yeniden yapılacak + cilalanacak Sökülebilir ekler ayıklanacak mekân özgün duruma getirilecek Kapı kasa ve kanatlarındaki boya sökülecek ve cila yapılacak
Doğu Duvarı	Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	
Güney Duvarı	Ahşap pencere doğramasında çürüme ve parçalanma	
Batı Duvarı	Kapı kasa ve kanatlarında boya dökülmesi	
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

A.GK.10	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi parçalanma	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Kapı kasa ve kanatlarında boya dökülmesi	Sıva onarımı + boya Ahşap pencere doğraması yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasa ve kanatlarındaki boya sökülecek ve cila yapılacak
Doğu Duvarı		
Güney Duvarı	Ahşap pencere doğramasında çürüme 	
Batı Duvarı		
Tavan		Boya

Tablo 19 B Yapısı, Giriş Katı, İç Mekânlarındaki Bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 2)

B.GK.01	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında çürüme ve parçalanma Fotoğraf 226	Yeniden yapım
Kuzey Duvarı	Sıva dökülmesi Fotoğraf 227	Sıva onarımı + boya DK3 ve DK4 kapıları temizlenecek + koruyucu boya sürülecek Ahşap pencere doğraması yeniden yapılacak + cilalanacak
Doğu Duvarı	DK 4 kapısında korozyon	
Güney Duvarı	DK3 kapısında korozyon	
Batı Duvarı	Sıva dökülmesi Ahşap pencere doğraması mevcut değil	
Tavan	Metal elemanlarda korozyon Sıva dökülmesi Fotoğraf 228	Metal elemanlar temizlenecek + koruyucu boya sürülecek Sıva onarımı + boya

B.GK. 02	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Kirlenme 	Temizleme
	Fotoğraf 229	
Kuzey Duvarı	Sıva dökülmesi M2 merdiveni taşıyıcılığını yitirmiş	Sıva onarımı + boya M2 merdiveni yeniden yapılacak Ahşap doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak D2 kapısı temizlenecek + koruyucu boya sürülecek
Doğu Duvarı	Sıva dökülmesi	
Güney Duvarı	Sıva dökülmesi	
Batı Duvarı	K2 kapısında korozyon Ahşap pencere doğraması mevcut değil 	
	Fotoğraf 230	
Tavan	Metal elemanlarda korozyon Sıva dökülmesi 	Metal elemanlar temizlenecek+ koruyucu boya sürülecek Sıva onarımı + boya
	Fotoğraf 231	

B.GK. 03	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi çürüme	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Sıva dökülmesi Ahşap pencere doğramaları mevcut değil	Sıva onarımı + boya Ahşap doğramalar yeniden yapılacak + cilalanacak
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 55)	Sıva dökülmesi Ahşap pencere doğramaları mevcut değil 	DK4 kapısı temizlenecek + koruyucu boya sürülecek
Güney Duvarı	Sıva dökülmesi 	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 56) (bkz. Fotoğraf 57)	DK4 kapısında korozyon	
Tavan	Metal elemanlarda korozyon Sıva dökülmesi 	Metal elemanlar temizlenecek + koruyucu boya sürülecek Sıva onarımı + boya

5.3.2.3 BİRİNCİ KATTAKİ BOZULMALAR

B yapısı bu katta da en hasarlı kısımdır. Alt katlarda parçalanmış haldeki M2 merdiveni bu katta daha iyi durumdadır. Ancak “M 3” merdiveni taşıyıcılığını yitirmiş durumdadır. Basamaklarda çökmeler oluşmuş ve korkulukları sökülerek yok edilmiştir. Birinci katın ahşap oda kapıları ve pencere doğramalarının pek çoğu sökülmüş ve yok edilmiştir.

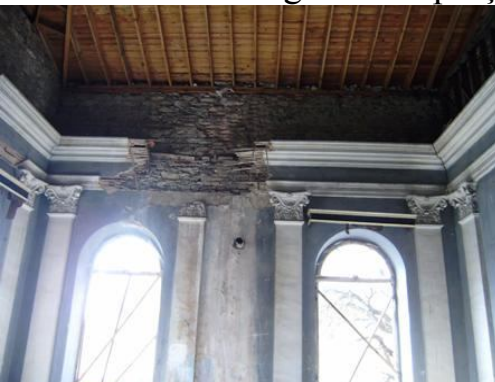

Tablo 20 A Yapısı, Birinci Kat, İç Mekânlarındaki Bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 3)

A.1K.01	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Kirlenme	Temizleme
Kuzey Duvarı	AK1 kapı kanatları mevcut değil	Ahşap doğrama ve AK1 kapı kanatları yeniden yapılacak + cilalanacak
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 63)		
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 62)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil	
Batı Duvarı	Muhdes kapı boşluğu	Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Sıva onarımı + boya Muhdes kapı boşluğu tamamlanacak
Tavan	Sıva dökülmesi 	Sıva onarımı

A.1K.02	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında bozulma	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Muhdes ahşap bölme	Sökülebilir ekler ayıklanacak ve mekân özgün durumuna getirilecek
Doğu Duvarı	Muhdes kapı boşluğu	
Güney Duvarı	Ahşap pencere doğraması mevcut değil	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 64)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil 	Muhdes kapı boşluğu tamamlanacak Sıva onarımı + boya Ahşap doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak
Tavan	Sıva dökülmesi 	Sıva onarımı + boya

A.1K.03	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi parçalanma	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı		Sökülebilir ekler ayıklanacak ve mekân özgün durumuna getirilecek Sıva onarımı + boya Ahşap doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak AK1 kapı kanatları yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak
Doğu Duvarı	AK1 kapı kanatları mevcut değil	
Güney Duvarı	Muhdes ahşap bölme 	
Batı Duvarı	Ahşap pencere doğraması mevcut değil	
Tavan	Sıva dökülmesi 	Sıva onarımı

A.1K.04	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi parçalanma	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 66)	DK.3 kapısında korozyon	Ahşap doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak AK1 kapı kanatları yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak DK3 kapısı temizlenecek + koruyucu boya sürülecek Sıva onarımı + boya M1 merdiven küpeştesi tamamlanacak + cilalanacak
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 61)	AK1 kapı kanatları mevcut değil	
Güney Duvarı	AK1 kapı kanatları mevcut değil	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 60)	AK1 kapı kanatları mevcut değil	
Tavan	Sıva dökülmesi 	Sıva onarımı + boya

A.1K.05	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi çürüme ve parçalanma Fotoğraf 241	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 71)	İç mekân dekoratif öğelerinde parçalanma Fotoğraf 242	Öğeler özgün hale dönüştürülecek Ahşap doğramalar yeniden yapılacak + cilalanacak AK1 kapı kanatları yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 70)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil İç mekân dekoratif öğelerinde parçalanma Fotoğraf 243	
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 69)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil İç mekân dekoratif öğelerinde parçalanma Fotoğraf 244	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 68)	AK1 kapı kanatları mevcut değil Fotoğraf 245	
Tavan	Tonoz tamamen yok olmuş	Özgün duruma getirilecek biçimde yeniden yapılacak

Tablo 21 B Yapısı, Birinci Kat, İç Mekânlarındaki Bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 3)

B.1K.01	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplaması mevcut değil Fotoğraf 246	Yeniden yapım
Kuzey Duvarı	Muhdes duvar	Mekân özgün haline dönüştürülecek Ahşap doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak DK3 kapısı temizlenecek + koruyucu boya sürülecek Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı		
Güney Duvarı	DK3 kapısında korozyon	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 67)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil	
Tavan	Tavan kaplama ve konstrüksiyonu mevcut değil Fotoğraf 247	Strüktürel onarım/yeniden yapım + sıva + boya

B.1K.02	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Özgün ahşap döşemesi üzerine çimentolu şap dökülmüş Fotoğraf 248	Ekler ayıklanıp, özgün hale dönüştürülecek,
Kuzey Duvarı	M2 merdiveni taşıyıcılığını yitirmiş Fotoğraf 249	Mekân özgün haline dönüştürülecek M2 merdiven yeniden yapılacak, küpeştesi tamamlanacak ve cilalanacak AK2 kapı kanadı tamamlanacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Ahşap doğrama yeniden yapılacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 77 ve 78)	AK2 kapı kanadı mevcut değil	
Güney Duvarı	Muhdes duvar	
Batı Duvarı	Ahşap pencere doğraması mevcut değil	
Tavan	Bağdadi sıva çitalarında çürüme Sıva dökülmesi Fotoğraf 250	Bağdadi sıva yapımı

B.1K.03	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Mermer kaplamada parçalanma 	Ekler ayıklanıp, özgün hale dönüştürülecek,
	Fotoğraf 251	
Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 76)	Ahşap pencere doğramasında çürüme Sıva ve mermer kaplama dökülmesi	Mermer kaplama özgün hale dönüştürülecek, Ahşap kapının çürüyen parçaları değiştirilecek, eksilen parçaları yeniden yapılacak ve cilalanacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	Sıva ve mermer kaplama dökülmesi	
Güney Duvarı	Ahşap kapı çürümüş ve parçalanmış	
Batı Duvarı	Sıva ve mermer kaplama dökülmesi	
Tavan	Bağdadi sıva tamamen dökülmüş 	Strüktürel onarım/yeniden yapım + bağdadi sıva yapılması + boya
	Fotoğraf 252	

B.1K.04	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Özgün ahşap döşemesi üzerine çimentolu şap dökülmüştür Fotoğraf 253	Özgün hale dönüştürülecek
Kuzey Duvarı	M3 merdiveni altında muhdes duvar Fotoğraf 254	Sökülebilir ekler ayıklanacak Mekân özgün hale dönüştürülecek M3 merdiveni onarılacak ve küpeştesi tamamlanacak AK2 kapı kanatları yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasalarındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	AK2 kapısının bir kanadı mevcut değil Fotoğraf 255	
Güney Duvarı	Muhdes duvar	
Batı Duvarı	AK2 kapı kanatları mevcut değil	
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

B.1K.05	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi çürüme	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 79)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil	AK2 kapıları elden geçirilecek + eksikleri tamamlanacak + cilalanacak Ahşap doğramalar yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 79)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil	
Güney Duvarı		
Batı Duvarı	AK2 kapısının bir kanadı mevcut değil	Sıva onarımı + boya
Tavan	Sıva dökülmesi 	

B.1K.06	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında kısmi çürüme Fotoğraf 258	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	AK2 kapısının bir kanadı mevcut değil	AK2 kapıları elden geçirilecek + eksikleri tamamlanacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Ahşap doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Sıva dökülmesi Fotoğraf 259	
Güney Duvarı		
Batı Duvarı		
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

B.1K.07 (muhdes)	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Özgün ahşap döşemesi üzerine çimentolu şap dökülmüş Fotoğraf 260	Özgün hale dönüştürülecek
Kuzey Duvarı	Muhdes duvar	Sökülebilir ekler ayıklanacak Mekân özgün hale dönüştürülecek Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı		
Güney Duvarı	Muhdes tezgâh Fotoğraf 261	
Batı Duvarı		
Tavan	Sıva dökülmesi	Sıva onarımı + boya

5.3.2.4 İKİNCİ KATTAKİ BOZULMALAR

İkinci katta yapının tümünde tavan kaplamaları sökülmiş durumdadır. Tavan kaplamalarının Ankara Üniversitesi tarafından yapının çatısında yapılan tadilat sırasında yok edildiği düşünülmektedir. Tavan kaplamalarında dair hiç bir malzeme ya da detaya rastlanmamıştır. İkinci katta “M 3” merdiveni taşıyıcılığını yitirmiş ve tehlikeli bir durumdadır. Basamaklarda çökmeler oluşmuş ve korkulukları sökülerek yok edilmiştir. Bu katın bütün pencere doğramaları ve kapı kanatları yok edilmiştir.

Tablo 22 A Yapısı, İkinci Kat, İç Mekânlarındaki Bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 4)

A.2K.01	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında aşınma ve eskime	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	Ahşap kapı ve doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı		
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 83)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil	
Batı Duvarı	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
	 Fotoğraf 262	
Tavan	Mevcut değil	Yeniden yapılacak

A.2K.02	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında aşınma ve eskime	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı		Ahşap kapı ve doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Duvarlardaki eksikler tamamlanacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 86)	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 84)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Duvarda eksilme	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 84)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Duvarda eksilme	
Tavan	Mevcut değil	Yeniden yapılacak

A.2K.03	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında aşınma ve eskime	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Fotoğraf 263	Ahşap kapı ve doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasasındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Duvarlardaki eksikler tamamlanacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 85)		
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 85)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Duvarda eksilme	
Tavan	Mevcut değil	Yeniden yapılacak

A.2K.04	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında aşınma ve eskime	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Fotoğraf 264	Ahşap kapı kanatları ve doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasalarındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak M2 merdivenin küpeştesi tamamlanacak + cilalanacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 82)	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
Güney Duvarı	Ahşap kapı kanadı mevcut değil M2 merdiveni küpeştesi mevcut değil Fotoğraf 265	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 81)	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
Tavan	Mevcut değil	Yeniden yapılacak

Tablo 23 B Yapısı, İkinci Kat, İç Mekânlarındaki Bozulmalar (bkz. Ek 14. Pafta 4)

B.2K.01	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Döşeme kirişleri eksilme ve çürüme Döşeme kaplamaları mevcut değil 	Strüktürel onarım + yeniden yapım
Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 88)	Duvarda parçalanma Ahşap kapı kanadı mevcut değil	Ahşap kapı ve doğramalar yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasalarındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Duvarlardaki eksikler tamamlanacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
Güney Duvarı (bkz. Fotoğraf 91)	Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 87)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Sıva dökülmesi	
Tavan	Mevcut değil	Yeniden yapılacak

B.2K.02	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme (bkz. Fotoğraf 93)	Döşeme kirişlerinde kırılmalar, döşeme kaplamalarında kayıplar	Strüktürel onarım Yeniden yapım
Kuzey Duvarı	Sıva dökülmesi	Ahşap kapı ve doğramalar yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasalarındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Duvarlardaki eksikler tamamlanacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	Sıva dökülmesi Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
Güney Duvarı	Duvarda parçalanma Ahşap kapı kanadı mevcut değil	
Batı Duvarı	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Sıva dökülmesi 	
Tavan	Mevcut değil	Yeniden yapılacak

B.2K.03	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme (bkz. Fotoğraf 92)	Döşeme kaplamasında parçalanma	Özgün hale dönüştürülecek,
Kuzey Duvarı	Ahşap pencere doğramasında çürüme Sıva ve mermer kaplama dökülmesi 	Ahşap doğrama yeniden yapılacak + cilalanacak Mermer kaplama özgün hale dönüştürülecek, Ahşap kapı elden geçirilecek + eksikleri tamamlanacak + cilalanacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı	Sıva ve mermer kaplama dökülmesi	
Güney Duvarı	Ahşap kapıda çürüme ve eksilme	
Batı Duvarı	Sıva ve mermer kaplama dökülmesi	
Tavan	Mevcut değil	Yeniden yapılacak

B.2K.04	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	<p>Ahşap döşeme üzerine karo mozaik kaplama</p> <p>Fotoğraf 269</p>	Sökülebilir ekler ayıklanacak Özgün hale dönüştürülecek
Kuzey Duvarı	<p>Ahşap pencere doğraması mevcut değil M3 merdiveni taşıyıcılığını yitirmiş ve küpeştesi mevcut değil Sıva dökülmesi</p>	Sökülebilir ekler ayıklanacak Mekân özgün hale dönüştürülecek M3 merdiveni onarılacak ve küpeştesi tamamlanacak + cilalanacak
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 89)	<p>Ahşap kapı kanadı mevcut değil</p>	Ahşap doğrama ve ahşap kapı kanatları yeniden yapılacak + cilalanacak
Güney Duvarı	 <p>Fotoğraf 270</p>	Ahşap doğrama ve ahşap kapı kanatları yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasalarındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Sıva onarımı + boya
Batı Duvarı (bkz. Fotoğraf 90)	<p>Ahşap kapı kanadı mevcut değil</p> <p>Fotoğraf 271</p>	
Tavan	<p>Mevcut değil</p> <p>Fotoğraf 272</p>	Yeniden yapılacak

B.2K.05	Bozulmalar	Onarım türü
Döşeme	Ahşap döşeme kaplamasında çürüme <p style="text-align: center;">Fotoğraf 273</p>	Kısmi yenileme
Kuzey Duvarı (bkz. Fotoğraf 95)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Sıva dökülmesi	Ahşap kapı kanadı ve pencere doğramaları yeniden yapılacak + cilalanacak Kapı kasalarındaki mevcut boya sökülecek + cila yapılacak Sıva onarımı + boya
Doğu Duvarı (bkz. Fotoğraf 96)	Ahşap pencere doğraması mevcut değil Sıva dökülmesi	
Güney Duvarı	 <p style="text-align: center;">Fotoğraf 274</p>	
Batı Duvarı	Ahşap kapı kanadı mevcut değil <p style="text-align: center;">Fotoğraf 275</p>	
Tavan	Mevcut değil	Yeniden yapılacak

5.4 RESTORASYON

Her yapı bozulma durumuna göre farklı restorasyon tekniklerine gereksinim duyar. Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi için gerekli restorasyon teknikleri birkaç başlık altında toplanabilir.

- Ayıklama
- Temizleme
- Sağlamaştırma
- Bütünleme
- Yeniden yapım
- Yeni işlev verilmesi

Yapıda bu teknikler uygulanırken, amaç yapıyı büyük bir özenle ve özgün nitelikleri ile korumak olmalıdır. Yapıya en az müdahale ile özgün durumu ve işlevi mümkün olduğu kadar göz önünde tutularak yeniden değerlendirilmelidir.

5.4.1 AYIKLAMA

Yapı, vakfedildiği 1858 tarihinden günümüze kadar büyük değişiklik geçirmemiştir. Ayıklama yapılacak kısımlarda, belli bir karakteri olmayan, yapının tarihsel sürecini yansıtmayan, yapıyı işlevsel, estetik ve ya strüktürel olarak zedeleyen ekler hedeflenmektedir.

5.4.1.1 PLANDA YAPILAN AYIKLAMALAR

5.4.1.1.1 DUVARLAR

A yapısının giriş katında “A.GK.08” no.lu mekân ile “A.GK.09” no.lu mekân arasındaki eklenti duvar kaldırılarak mekânın özgün durumda olduğu gibi tek mekân haline getirilmiştir.

B yapısının giriş katında, “B.GK.01” no.lu sofa ile “G2” girişinin bulunduğu “B.GK.02” no.lu mekân arasında yer alan duvarın, eklenti olduğu düşünülmektedir. Diğer katlarda olduğu gibi giriş katında da bu duvar, demir kapılar ve şaşırtmalı geçişlerle düzenlenen ancak sebebi kesin olarak belirlenemeyen bir mekân kontrolünün bir parçasıdır. “G3” girişinde yer alan “K3” kapısının hiyerarşik önemi göz önünde tutularak, “B.GK.01” no.lu sofa ile “B.GK.02” no.lu mekân birleştirilmiştir. Bu şekilde, yapının Çevirmeci Sokak’tan ulaşılabilen “G3” girişini kullanılabilir hale getirilmesi ile birlikte, bu yeni mekân yapının konuk girişi haline getirilmektedir.

A yapısının birinci katında “A.1K.03” no.lu mekân ile “A.1K.04” no.lu mekân arasındaki eklenti ahşap bölme kaldırılarak mekânın özgün durumda olduğu gibi tek mekân haline getirilmiştir.

B yapısının birinci katında, “B.1K.01” no.lu sofa ile “B.1K.02” no.lu mekân arasında yer alan eklenti duvar kaldırılarak mekânın özgün durumda olduğu gibi tek mekân haline getirilmesi düşünülmüştür. Bu katta, “B.1K.04” no.lu sofadaki muhdes bölme duvarı ve “B.1K.07” no.lu mekândaki ekler kaldırılarak mekânın özgün durumda olduğu gibi tek mekân haline getirilmiştir.

5.4.1.1.2 DÖŞEME KAPLAMALARI

Yapının genelinde kullanılan döşeme kaplaması ahşaptır. Ancak “B.2K.03” no.lu mekânda özgün ahşap kaplama üzerinde karo mozaik kaplama mevcuttur. Bazı mekânlarda döşeme kaplamaları üzerine tamir amacıyla kısmi şap döküldüğü tespit edilmiştir. Yapının tümünde ahşap döşeme kaplamaları onararak korunacaktır. Özgün ıslak hacimlerde tahribata uğramış döşeme kaplamaları “B.1K.03” no.lu mekânda tespit edilen mermer kaplamalar esas alınarak yenilenecektir. Bodrum katında yeni işlevin getirdiği hizmet mekânlarında ise doğal taş ya da mermer kaplama yapılacaktır.

5.4.1.1.3 SIVALAR

Rutubet etkisi ile pek çok mekânda sıvalar dökülmektedir. Yapılan analizler sonucunda gerekli görülen mekânlardaki sıvalar sökülecektir. Rutubet sorunu ortadan kaldırıldıktan sonra duvar yüzleri temizlenecek ve yerine yeniden sıva yapılacaktır.

Bağdadi sıvalı ahşap duvarlarda darbe etkileri ile dökülen kısımlarda sıvalar çıtaların yenilenmesine imkân tanıyacak miktarda sökülecektir. Malzeme ve boyut bakımından yapılacak değerlendirme ve analizler sonucunda, taşıyıcıları ve ya çıtaları yenilenen ahşap konstrüksiyon duvarlar yeniden sıvanacaktır.

5.4.1.2 CEPHEDE YAPILAN AYIKLAMALAR

5.4.1.2.1 SIVALAR

Yapının dış sıvaları sökülecektir. Dış duvarlardan tespit edilmemiş ancak bu durumda ortaya çıkabilecek tahribatlara, restorasyon süreci içinde belirlenecek takviye ve koruma yöntemi ile gerekli müdahaleler yapıldıktan sonra tekrar sıva yapılacaktır. Sıva öncesinde bodrum katında toprak zemin, ikinci katta tamamlanmamış çatı nedeniyle oluşan nem sorunu ortadan kaldırılmalıdır.

A yapısının kuzey cephesinde tahrip olmuş kaplamalar altından sıva kalıntıları görülebilmektedir. Bu nedenle özgün olmadığı düşünülen ahşap kaplamalar kaldırılacaktır. Açığa çıkan duvarlara gerekli müdahaleler yapıldıktan sonra tekrar sıva yapılacaktır.

5.4.1.2.2 PENCERELER

Kuzey cephede yer alan pencereler, diğer cephelerde aynı kotlarda kullanılmış pencereler ile aynı boyutlardadır. Ancak mevcut ahşap kaplama nedeniyle sövelerinin tahrip edildiği düşünülmektedir. Bu pencereler boyut ve buldukları katlar göz önünde tutularak seçilen söve detayları ile tamamlanacaktır.

5.4.2 TEMİZLEME

Yapının iç mekânlarında kullanılan karo mozaiklerde zamanla içinde oluşmuş yüzey çiziklerinin getirdiği matlaşma söz konusudur. Yapı uzun süredir kullanılmadığı için bir kir tabakası mevcuttur. Bazı kısımlarda yapının geçirdiği onarımlardan kalan harç vb. kalıntılarda tespit edilmiştir. Bu karo mozaiklerin temizliği için kimyasal ve/veya mekanik temizlik uygulanabilecektir. Kullanılacak tekniğin seçiminde dikkat edilmesi gereken, müdahalenin karo mozaiklerin yüzündeki kir tabakasını

temizlemesidir. Burada da önemli olan yüzeydeki kir, harç vs. temizlenirken eleman ve desen kaybı yaratılmamasıdır.

“K2”, “K3”, “DK1”, “DK2”, “DK3” ve “DK4” demir kapıları ile pencerelerde kullanılan parmaklıklar gibi metal elemanların temizliğinde yapılması gereken yüzeylerde oluşmuş korozyonun (kapıların onarımdan sonra), patina dokusuna zarar vermeden giderilmesi ve daha sonra koruyucu bir malzeme ile takviye edilmesidir.

Ahşap elemanların temizliğinde de yapılması gereken, yüzeydeki kir, boya vb. katmanın ahşabın dokusuna zarar vermeden giderilmesi ve daha sonra koruyucu bir malzeme ile takviye edilmesidir.

Kullanılacak temizleme yöntemleri belirlenirken, mutlaka daha önce denenmiş bir teknik tercih edilmelidir.

5.4.3 SAĞLAMLAŞTIRMA

5.4.3.1 MALZEME SAĞLAMLAŞTIRMASI

Yapıda kullanılan bütün malzemeler ayrı ayrı incelenmelidir.

Yapının almaşık duvarlarında kullanılan taş malzemelerde uygulanacak sağlamlaştırma tekniği ve kullanılacak malzemeler, özgün malzeme üzerinde yapılacak kimyasal ve fiziksel deneyler sonucunda seçilebilir. Dikkat edilmesi gereken bu malzemelerin daha önce denenmiş ve gerektiği zaman duvar yüzünden geri alınabilir olmasıdır.

Yapıda almaşık duvar örgüsü içinde birkaç sıra halinde ya da duvar bütününde kullanılmış olan tuğla malzeme, sıvaların tahrip olması nedeniyle atmosfer etkilerine açık hale gelmişlerdir. Yüzey kayıpları oluşan bu malzemelere, sıva yapmadan önce, korucuyu maddeler sürülerek müdahale edilmelidir.

Yapının strüktüründe, döşeme kaplamalarında, merdivenlerde, kapı ve pencere doğramalarında karşımıza çıkan ahşap malzemeler bakımsızlıktan dolayı direnç kaybına uğramıştır. Taşıyıcılığını devam ettiren ahşap elemanlar mantarlara karşı ilaçlanmalıdır. Ancak bu niteliğini devam ettiremeyecek ahşap elemanlar özgün boyut ve ahşap cinsi

göz önünde tutularak değiştirilebilirler. Yapının tümünde onarılarak korunacak ahşap döşeme kaplamaları için mantarlara karşı koruma önlemleri alınmalı ve yüzey direncini arttıracak koruyucu ve cila uygulanmalıdır. Mevcut kapı kasa ve kanatları üzerindeki boya ve kir katmaları alındıktan sonra bu elemanlar mantarlara karşı koruyucu bir malzeme ile takviye edilmeli ve cilalanmalıdır. Pencere doğramaları ve kapı kanatları ile ahşap döşeme kaplamasının mevcut olmadığı kısımlarda benzer detaylarla bütünlenecek ahşap elemanlarda kullanılacak malzeme özgün malzeme ile aynı cins ve kurulukta seçilmelidir.

5.4.3.2 STRÜKTÜREL SAĞLAMLAŞTIRMA

Yapının taşıyıcı metal elemanlarındaki strüktürel bozulma, yapıyı tehdit edecek sınırlara yaklaşmaktadır. Metal kirişlerde oluşan korozyon gözle görülecek derecelere varmış, elemanlarda kopmalara sebep olmuştur. Büyük açıklıkların geçildiği mekânlarda ahşap strüktür ile birlikte kullanılan bu metal elemanların yapılacak fiziksel ve kimyasal tetkikler sonrasında yeterliliğini kaybetmiş olmaları durumunda yenileri ile değiştirilmesi doğru olacaktır. Bu müdahalede yapının genel taşıyıcı sistemine zarar gelmesini önleyecek askı önlemlerinin alınması çok önemlidir.

Ahşap taşıyıcılara yapılacak sağlamlaştırmaya ise restorasyon süreci içinde, kaplama tahtaları ve bağdadi sıvaların onarımı sırasında karar verilmesi doğru olacaktır. Bu elemanlar için, yerinde uygulanacak kimyasal yöntemlerle organizmalara karşı korunmaları unutulmamalıdır.

5.4.4 BÜTÜNLEME

Yapının, duvar, döşeme, kapı, merdiven gibi yapı elemanlarının ya da dekoratif süsleme öğelerinin eksik kısımlarının bütünlendirilmesinde, özgün detay, malzeme ve yapım tekniklerine uygunluk yapılacak müdahalenin temel prensibi olmalıdır.

Çalışmanın “Bozulmalar” bölümünde, yapıda tespit edilen bozulmalar için onarım türü ve bütünlenecek elemanlar belirtilmiştir. Bütünlenecek öğelerde, özgün malzeme ve yapım tekniği kullanılırken, müdahale gören kısımların, özgün kısımlardan ayırt edilmesini sağlayacak renk vb. farklılıklar gözetilmelidir.

5.4.5 YENİDEN YAPIM

Yapıda yerinde bırakılamayacak kötü durumda olan veya mevcut olmayan kısımlar, özgün malzeme, yapım tekniği ve detaylara uygun olarak yeniden üretilebilecektir. Ancak bu konuda da dikkat edilmesi gereken yeniden yapımı düşünülen mevcut özgün elemanın seçiminde, gerekli olacak fiziksel ve kimyasal yeterlilik analizlerinin yapılmasıdır.

5.4.6 YENİ İŞLEV VERİLMESİ

İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14 Haziran 1996 tarih ve 8346 sayılı kararında Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi yapısının, restorasyonu aşamasında "kültür işlevli bir yapı olarak ihya edilmesinin" uygun olduğu belirtilmiştir. Ancak yapının bulunduğu parsel, 16.07.2005 tarihli 1/5000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Nazım İmar Planı ve 09.08.2007 tarihli 1/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar Planı kapsamında "Park (kamuya açık) Alanı"nda kalmaktadır.

Yeniden işlevlendirmede hedef, "I. Derece Doğal Sit Alanı" olarak tescil edilen parselde yer alan bu değerli yapıyı toplum yaşantısına kazandırmak ve faydalı kılmaktır.

Öngörülen kültür işlevi ve yapının işlerliğini sürdürülerek korunmasını sağlayacak kâr amaçlı faaliyetlerin bir arada olması yapının korunmasını kolaylaştıracaktır. A ve B yapılarındaki farklı mekân boyutları sayesinde bu iki işlev hem bir arada hem de bağımsız organize edilebilecek girişler sayesinde iki ayrı yapıda hayata geçirilebilecektir.

Bu doğrultuda A yapısı bir prestij binası olarak tasarlanmıştır. Bu amaçla yapıya bir asansör ilave edilmektedir. Çelik taşıyıcılar ile inşa edilecek bu asansör yerinin seçiminde "M1" merdivenine yakınlığı ve ıslak hacimler nedeni ile strüktürel sağlamlaştırmanın yapılacağı "A.GK.01" no.lu mekân seçilmiştir. Bodrum katı "A.BK.06" no.lu mekânı, hem ofis grubuna hizmet verebilmesi, hem de B yapısındaki kültürel işleve dâhil edilebilmesi amacıyla toplantı salonu olarak düşünülmüştür. Gerektiği durumda "A.BK.06" no.lu mekânı, seminer odasına dönüştürülecektir. Ofis

grubunda ve gerçekleştirilecek organizasyonlarda ihtiyaç duyulacak mutfak ve servis mekânları A yapısının bodrum katında “A.BK.02” ve “A.BK.03” no.lu mekânlarda çözülmektedir. “A.BK.02” no.lu mekân wc olarak düzenlenmektedir.

A yapısının üst katlarında yönetici odaları, ofisler ve sekreteryaya kısımları yer almaktadır. “BG1” ve “G1” girişleri şirket çalışanlarına ayrılmaktadır. Birinci katta yer alan “A.1K.05” no.lu mekân ofis grubunun kabul salonudur. “A.1K.01” no.lu mekân, birinci kat için wc olarak düzenlenmiştir.

B yapısı kültür işlevli bir yapı olarak tasarlanmıştır. Bodrum katında yer alan ve “G2” girişi sayesinde, bağımsız olarak kullanılması mümkün olan “B.BK. 02” no.lu kilise mekânı küçük ölçekte sergi, konser vb. organizasyonlar için kullanılacak birçok amaçlı salon olarak düşünülmektedir. Bu organizasyonlarda ihtiyaç duyulacak mutfak ve servis mekânları A yapısının bodrum katında “A.BK.02” ve “A.BK.03” no.lu mekânlarda çözülmektedir. Giriş katındaki yapının özgün kütüphanesi tekrar hayata geçirilmektedir. “G3” girişinin yer aldığı “B.GK.02” sofası ile “B.GK.01” no.lu sofalar arasındaki duvar kaldırılarak bir konuk girişi ve danışma mekânı oluşturulmuştur. B yapısının birinci ve ikinci katları yine ofistir.

Yapılar arasındaki “DK1”, “DK2” , “DK3” demir kapıları iki yapının farklı zamanlarda, güvenliği kontrol altında tutularak kullanılmasını sağlayacaktır.

Konukların ayrı bir girişten bahçe içine alınmaları da “BG3” girişinin yeniden yapılması ile olacaktır.

Yeniden işlevlendirme süreci içinde, kullanılabilir durumda aydınlatma, temiz ve pis su tesisatı bulunmayan yapının teknik ihtiyaçları için “A.BK.07” no.lu mekân ayrılmıştır. Aydınlatma tesisatı her mekân için ayrı ayrı ele alınacak, elektrik ve iletişim kabloları yanmaz nitelikte seçilecektir. Wc’ler aynı aks üzerinde ve yapının özgün ıslak hacimlerinin yer aldığı kısımlardadır. Bu nedenle mevcut giderler elden geçirilerek kullanılabilir olacaktır. Isıtma tesisatı için yapı içinde bir kısım ayrılmamıştır. Pervititch Haritalarında görülen C yapısının bu amaçla kullanılacağı düşünülmüştür. Bu sayede yapıya ilave bir doğalgaz tesisatı çekilmeye gerek kalmayacaktır. C yapısı aynı zamanda güvenlik biriminin kullanımına tahsis edilmektedir.

6 SONUÇ

Ortaköy'e ait bilgiler 9. Yüzyıl Bizans'ına kadar gitmektedir. Bizans döneminde Ortaköy-Kuruçeşme ve Arnavutköy'de saray, kilise ve manastırların yer alır.

Türklerin Ortaköy'e yerleşmesi 1500'lü yıllara rastlamaktadır. 16. yüzyılda "Sultan Bahçeleri" ile başlayan Boğaziçi yaşamı 17. yüzyılda bir sayfiye niteliği kazanmıştır. 19. yüzyılda Ortaköy, sayfiye yeri olmaktan çıkıp, bütün yıl oturulabilecek bir yerleşim olmuştur. 20. yüzyıl başından itibaren Ortaköy'ün nüfusu ve etnik yapısı değişmiştir.

Ortaköy geçmiş yüzyıllarda sahip olduğu kültür varlıklarının pek azını günümüze taşıyabilmiştir.

Çalışma konusu olan Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi yapısının korunmasını gerektiren pek çok neden vardır. Yapının, günümüzde kullanılmayan bir yapı tekniği ile üretilmesinin getirdiği tarihsel değer bunların başındadır. Yapı, bugün yüksek yoğunluktaki Ortaköy yerleşimi için, bahçesindeki tescilli ağaçları ile birlikte önemli bir yeşil alandır. Yeni işlev kazandırılması ile bölgede yeni bir kültür merkez olacaktır.

Bu işlevin belirlenmesinde, yapı mekânsal olarak değerlendirilmiştir. Geçmişindeki eğitim fonksiyonunu göz ardı etmeyecek biçimde B yapısı kültür işlevli olarak tasarlanmıştır. Sürdürülebilir koruma ve yapıyı her zaman canlı, bakımlı tutmak amacıyla A yapısı, yapının yasal kullanıcısı için prestij ofisleri olarak tasarlanmıştır.

Belirtilen bu nedenlerden dolayı korunması gerekli Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Manastır Mektebi yapısının koruma sürecinde, kendi varlığı garanti altına alınacaktır. Yaratacağı olumlu etki sayesinde de bölgenin korunmasında önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA:

Akbayar, N. *Dünden Bugüne Beşiktaş*, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998

Anadol, C. *Ermeni Dosyası*, İstanbul, 1982.

Anagnostopulu, A. *19.Yüzyıl İstanbul'unda Gayrimüslimler*, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1999.

Arkın, H. (Görsel yönetmen), *Avrupa Kültür Başkenti "İstanbul"* İstanbul, Doğan Burada Dergi Yayıncılık Ve Pazarlama A.Ş., 2009.

Atalan, Ö. *Boğaziçi Kıyı Yerleşmelerinin Tarihsel Değişim Süreci ve Koruma Yöntemleri Üzerine Bir Araştırma: Ortaköy-Kuruçeşme Sahili*, İstanbul, YTÜ Doktora tezi, 2008.

Beydilli, K. *II. Mahmut Devri'nde Katolik Ermeni Cemaati ve Kilisesi'nin Tanınması 1830*, Harvard Üniversitesi, Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 1995.

Böğürcü, H. *Türkiye'nin Ermeni Sorunu*, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, 1986.

Büyükkarcı, S. *İstanbul Ermeni Okulları*, Konya, Yelken Yayınları, 2003

Çelik, Z. *19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Dabağyan, L P. *Türkiye Ermenileri Tarihi*, IQ Kültür Sanat Yayınları,5. Baskı, İstanbul, 2006.

Dağdelen, İ. *İstanbul - Rumeli Ciheti Haritaları*, İBB Kültür A.Ş. Yayınları, 2006.

Dağdelen, İ. *Alman Mavileri*, İBB Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, 2006.

De Tchihatchef, P. (çev: Berktaş, Ali). *İstanbul ve Boğaziçi*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Haziran 2000.

Deleon, J. *Anıtsal İstanbul (Gezgin Rehberi)*, İstanbul, Remzi Kitabevi, 6. Basım, 2004.

Deri, M. *19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Batılı Devletlerin, Rusya'nın Ve ABD'nin Ermeni Okullarına Emperyalist Etkileri Ve İlgili Devletlerin Ermeni Meselesi'nin Ortaya Çıkışındaki Roller*. Niğde Üniversitesi SBE.

Deri, M. *Türkiye'de Azınlıklar ve Azınlık Okulları*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Devellioğlu, F. *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*,17. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003.

Erdenen, O. *Boğaziçi Sahilhaneleri I Anadolu Yakası*, İstanbul, Kültür A.Ş. Kültür Yayınları Serisi III, İkinci Basım, Aralık 2006

Ergin, O. N. *Mecelle-i Umur-u Belediye*, İstanbul, 1995.

Ergün, M. *Medreseden Mektebe Osmanlı Eğitim Sistemindeki Değişme*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Yeni Türkiye, 32,2000. 735-753.

Eyice, S. *Ortaköy Tarih-Sosyal ve Mimari Doku*, İstanbul, Dragon Yayınları, 1991.

Eyice, S. *Bizans Devrinde Boğaziçi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1976.

Gazigiray, A. *Ermeni Terörünün Kaynakları*, İstanbul, 1970.

Gökkubbe, Ş. M. *Osmanlı Devletinde Misyoner Okulları*, Türk Tarih Dizisi 4, İstanbul, 2005.

Göyünç, N. *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, İstanbul,1983.

Güngör, N. *Boğaziçi Büyüsü*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1999.

Gürün, K. *Ermeni Dosyası*, Ankara, 1983.

Haydaroğlu, İ.P. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

Hasol, D. *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yapı Yayın-2, 9. Baskı, İstanbul, 2005.

Iraz, E. *Tarihte Ermeniler Ve Ermeni Meselesi*, Ankara, 1950.

İnalcık, H. *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, 1995.

Kahraman, S. A. Yücel Dağlı. *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul*, 1.Cilt – 2. Kitap, Yapı Kredi Yayınları 1807, 4. Baskı, İstanbul, 2003.

Kayra, C. *İstanbul Mekânlar ve Zamanlar*, Ak Yayınları, 1990.

Kerovpyan, K. (çev: Seropyan, Sarkis.) *Mitolojik Ermeni Tarihi*, İstanbul, Aras yayınları, 2000.

Koçaş, S. *Tarih Boyunca Ermeniler Ve Selçuklulardan Beri Türk Ermeni İlişkileri*, Ankara, 1970.

Kuban, D. *İstanbul Bir Kent Tarihi*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 3. Basım, 2004.

Mıntzuri, H. *İstanbul Anıları 1897-1940*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Beşinci Basım, 2008.

Mülayim, A. *Azınlık Okulları Maddesi*, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 1, s:503, 1993

Müller-Wiener, W. *Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanları*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2. Basım, 2003

Oyhon, E. Bente Etingü. *Churches In İstanbul*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999.

Pamukciyan, K. *Ermeniler Maddesi*, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 3, s:190, 1993

Pamukciyan, K. *İstanbul Yazıları*, İstanbul, Aras Yayıncılık, 2002.

Pervititch, J. *Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul*, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları

Sakaoğlu, N. *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003.

Sevinç, N. *Ajan Okulları*, İstanbul, 1979.

Sevinç, N. *Osmanlı'dan Günümüze Misyoner Faaliyetleri*, Bilgeoğuz Yayınevi.

Sonyel, S. R. *Osmanlı Ermenileri, Büyük Güçler Diplomasinin Kurbanları*, İstanbul, Remzi Kitabevi, Eylül 2009.

Stathis, P. (Çev: Benlisoy, F. ve S) *19. Yüzyıl İstanbul'unda Gayrimüslimler*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları 87, 2. Basım, 2003.

Şehsuvaroğlu, H.Y. *Boğaziçi'ne Dair*, Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul, 1986.

Taner, S. (çeviren). *İstanbul 1920*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İkinci Basım, Mart 2007.

Tanyeli, U. (Koordinatör) *İstanbul 1900-1950*, İstanbul, Boyut Yayınları Mimarlık ve Kent Dizisi 11, 2003.

Tuğlacı, P. *İstanbul Ermeni Kiliseleri*, Pars Yayın Ltd. Şti. İstanbul, 1991.

Üstel, F. G.G. Özdoğan, K. Karakaşlı, F. Kentel, *Türkiye'de Ermeniler: Cemaat – Birey – Yurttaş*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Haziran – 2009.

Vahapoğlu, H. *Osmanlı'dan Günüümüze Azınlık ve Yabancı Okulları*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1992.

İstanbul'un kitabı 1, İstanbul Vilayeti Neşriyat ve Turizm Müdürlüğü. İstanbul, 1957.

İstanbul III Numaralı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

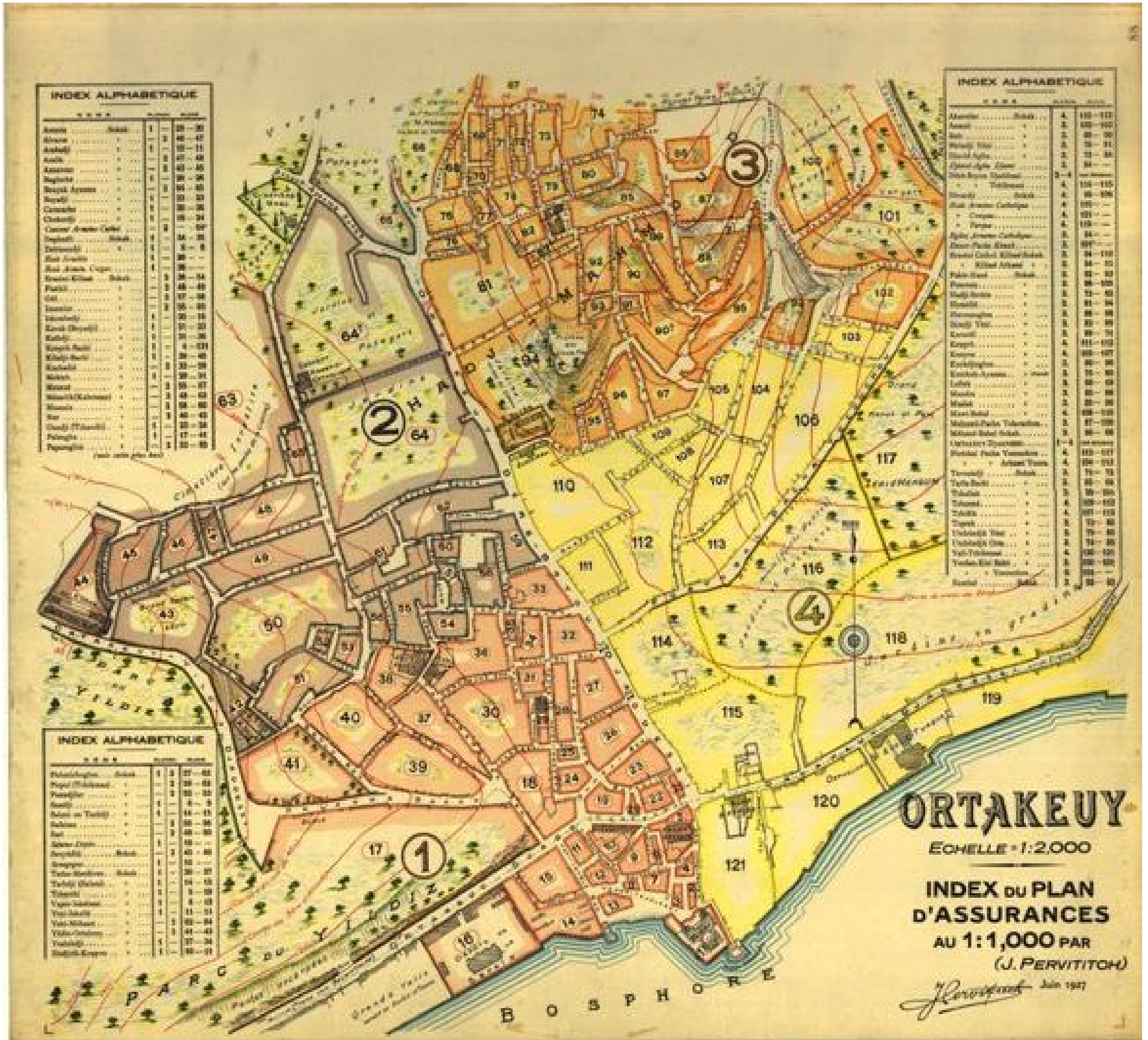
2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu, 18229 sayılı Resmi Gazete, 22.11.1983

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi

Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

İstanbul Ermenileri, <http://www.bolsohays.com/>

HARİTALAR:

HARİTA 1- Jacques Pervitich Sigorta Haritalarında İstanbul, Ortaköy Anahtar

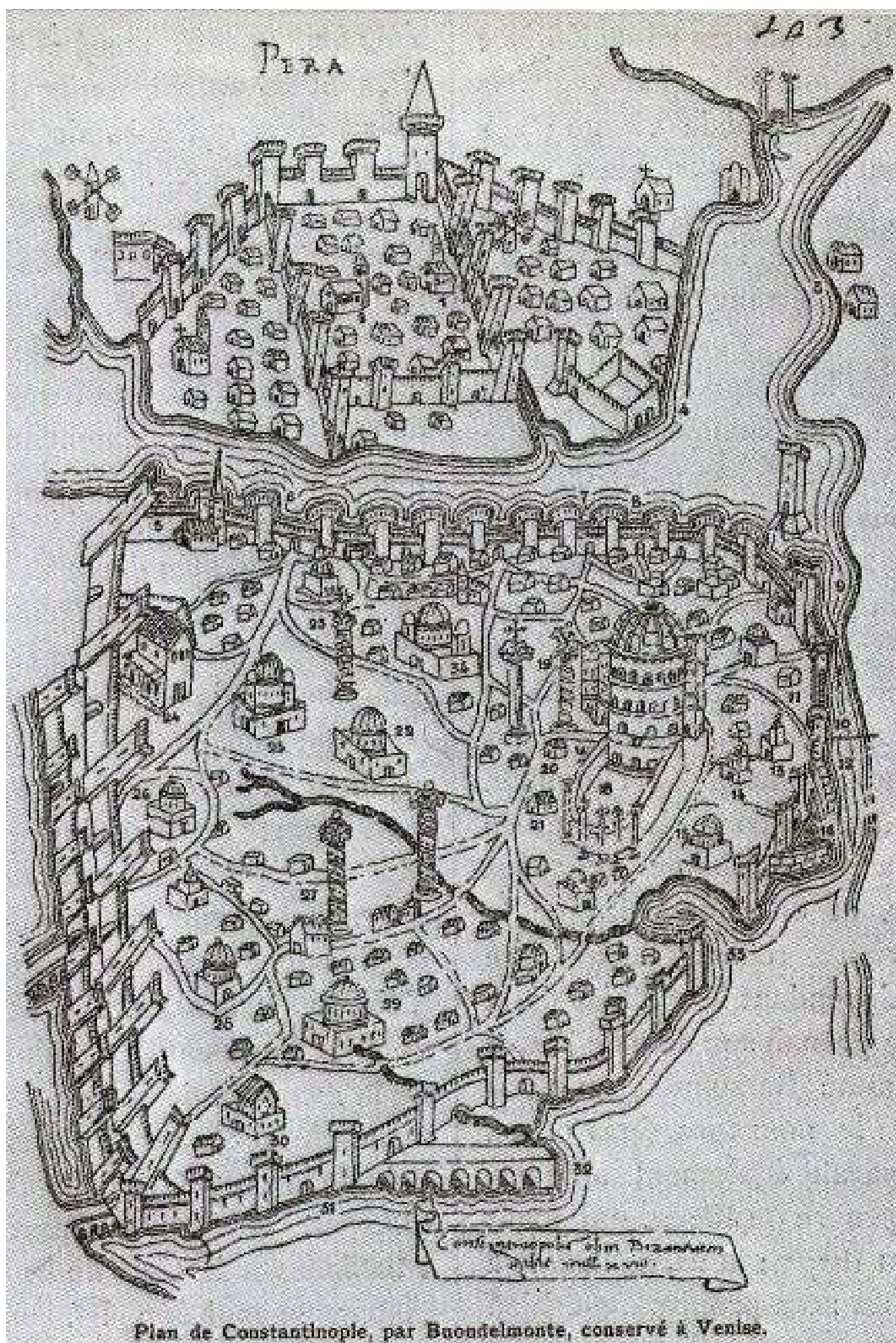
HARİTA 2- Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul, Ortaköy 2

HARİTA 3- Alman Mavileri Pafta C14/1

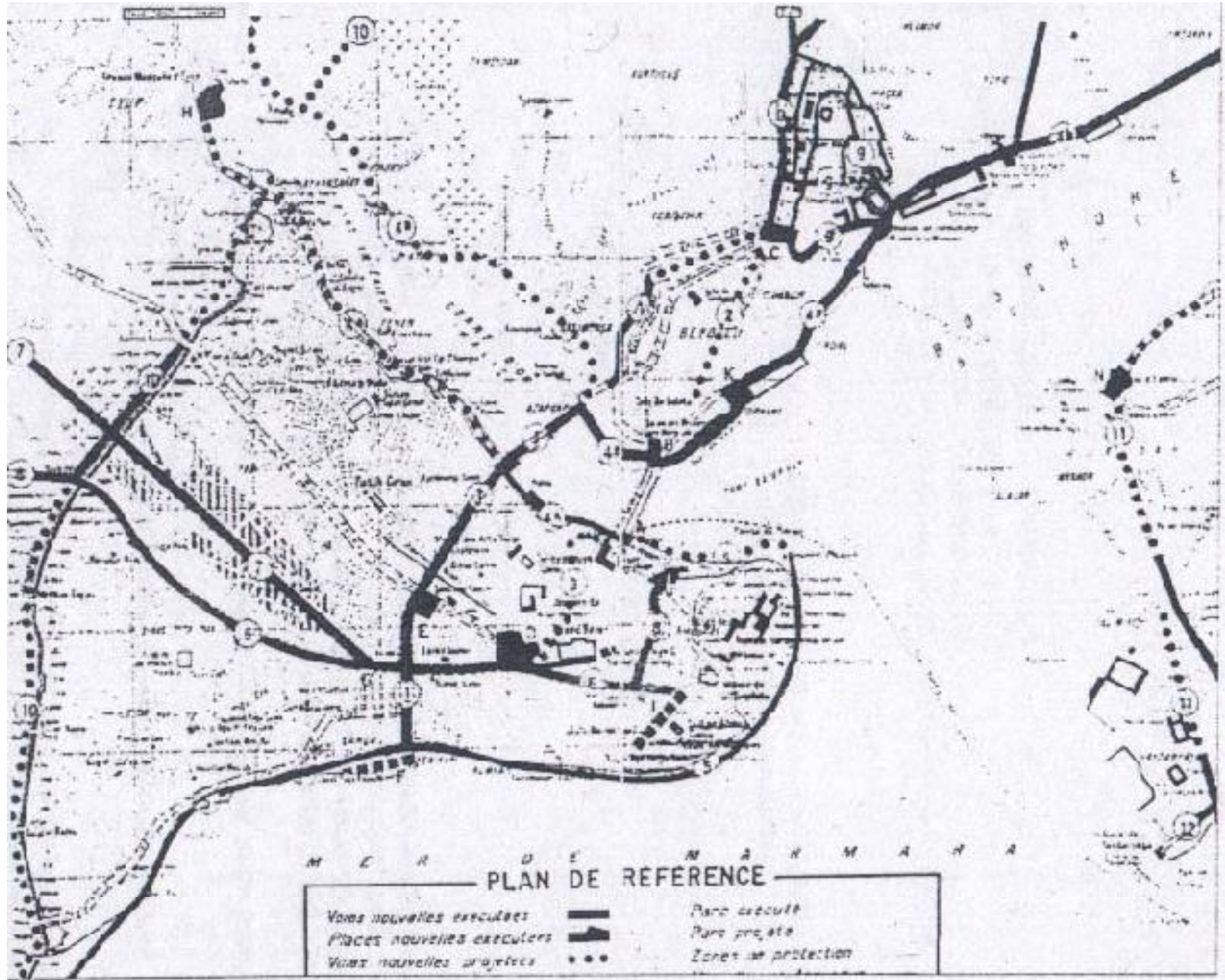

HARİTA 4-Rumeli Ciheti Pafta A 15

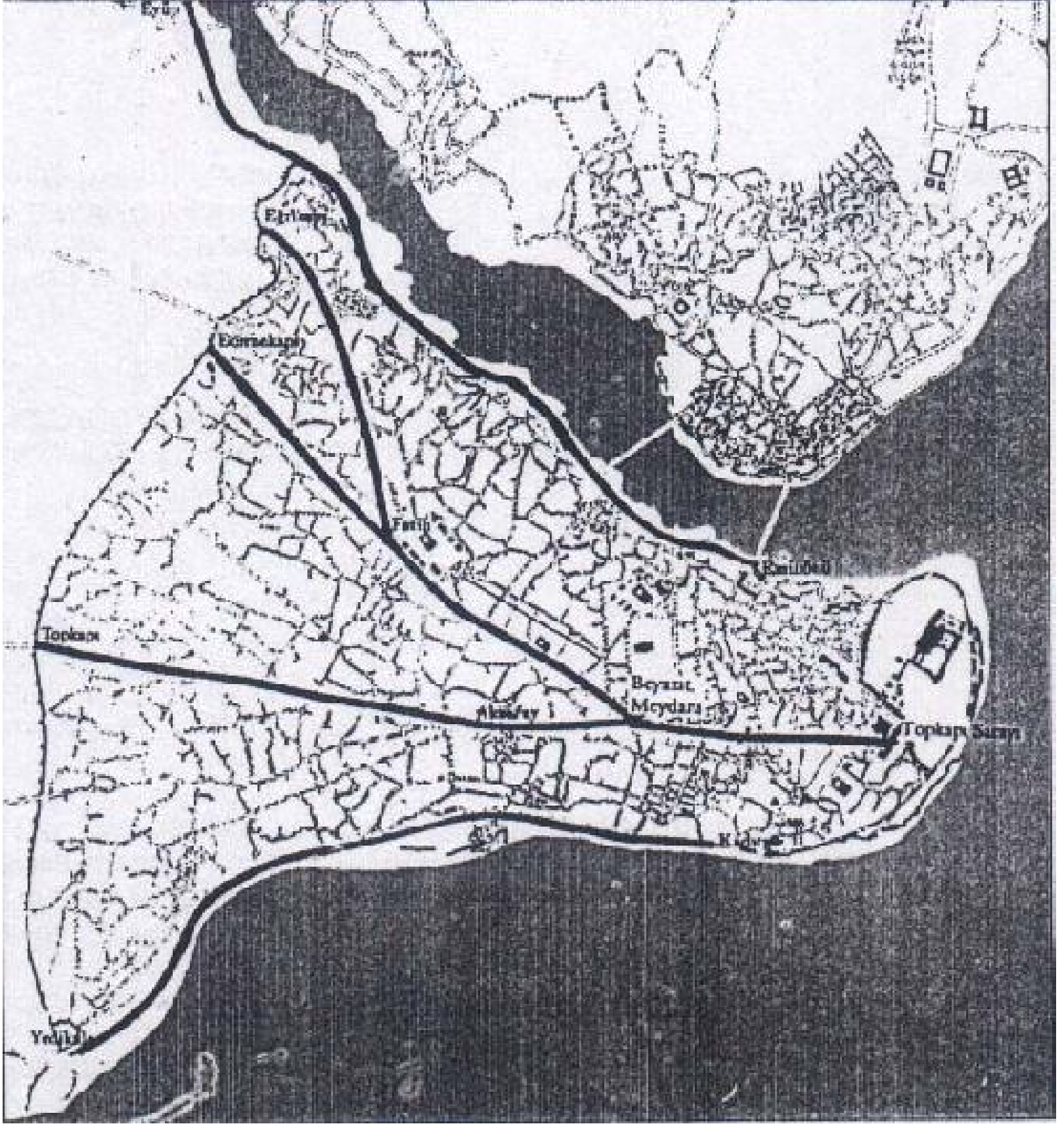

Plan de Constantinople, par Buondelmonte, conservé à Venise.

HARITA 5- 1422 Buondelmonti

HARİTA 6- Tarihiyarımada Prost Planı -1937

HARİTA 7- VON MOLTKE'NİN İstanbul planı-1839

EKLER:

Ek 1- 582 numaralı defterin 433 sayfa ve 340 sırasında kayıtlı İstanbul'da (Abeloğlu Andon) vakfına ait 10 safer 1275 tarihli vakfiyenin çıkarılan örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi)

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
KÜLTÜR VE TESCİL DAİRESİ
BAŞKANLIĞI

582 numaralı defterin 433 sahi-
fe ve 340 sırasında kayıtlı x
İstanbul'da (Abel oğlu Andon)
vakfına ait 10/Safer/E 1275 ta-
rihli vakfiyenin çıkarılan ör-
neğidir.

Tahakkuka özerli şer'iye binaen hususu atilbeyanın mahallinde x
kotp ve tahrir için savbı şer'i enverden me'zumen bilhukmü tayin ve ir-
sal olunan kâtip Esseyidilhac Hasan Rıza efendi medine'i Üsküdar'a muze-
fe Kartal Nahiyesine tâbi Adayı kebirdere macar nam mahalde kâin Devleti
âliyye tebasının katolik taifesinden ve beratlı Avrupa tüccarından Abel
oğlu Ando'nun sâkin olduğu mensile verup zeyli rekizmede muharrerülesami
muslimin huzurlarında akdi meclisi şer'i kevim ettikte işbu kitabı sıhbat
icabın tasfir ve inşasına baki ve bâdi olan merhum Andon veledi İstafan
veledi Ağop meclisi mahudu mezkûrda sikri âti vakfına lieclittescil mü-
cevvelli naşb ve tayin cylediği teba'i merkumeden Zehci oğlu Kırkor Vele-
di Mikâil muvacehesinde ikrarı şahidî tam ve itirefî sarîhi meram edüp
vakfi atizzikri suduruna değin ba'hucceti şer'iyye her biri yedimde milk
ve hakkım olup her birinin arsaları Cennet'mekân Şeyhzade Sultan Mehmet
evkafına mukataa'i mâlumelu işbu derununda akdi meclisi şer'i kevim olan
turaftan
/bir taraftan katolik Milletine mahsus Maryem ana kenisesi havlısı ve bir
s: ri'ati menzil ve bir taraftan şekerçi oğlu Boğus menzili ve tarafa
rabii tariki am ile mahdud tabaka'i uhyada üç bab oda ve bir setli sofa
ve bir abdesthane maâ memşa ve bir kilar ve vustada kezâlik üç bab oda
ve bir sofa ve bir abdesthane maâ memşa ve bir tahta kuş ve bir kılâ ve i
odası ve süflada kârgir ocaklı bir mabbah ve sağır ve kebir iki oda ve
bir kılâr ve bir abdesthane maâ memşa ve tahtında cameşuyhane ve bir
sahring ve mermer mefruş havlu ve sokak kapısı ve pişgahında beş zira
arzında gezinti mahalli ve beş basamaklı zeminde kömürlük ve maruzsikir
şekerçi oğlu menzili ittisalinde bir zira arzında tamlalığı müstemil bir
bab menzil ve ittisalinde kâin iki tarafından kenisei mezkûr
tarafa rabii tariki am ile mahdud tabaka'i uhyada kezâlik üç bab oda ve

bir setli sofa ve bir abdesthane maa mença ve bir kilar ve vustgia kez
lik üç bab oda ve bir setli sofa ve bir Abdesthane maa mença ve bir ka
voci odası ve suflada bir bab oda ve bir kilar ve bir cemeşuyhane ve k
gir ocaklı matbah ve mermer mefruş havlu ve sahranç ve sokak kapısı pi
gahanda kezâlik beş zira arzında gezinti mahalli ve beş basamaklı ziri
zemin kömürlük ve kebir mağaza ve bir bi'rimai müstemil diğer bir bab
menzil ve menzileyni mezkûreyn nezdinde kâin iki taraftan kilsa'ı mezk
havlusu ve bir taraftan Aksabet arsası ve tarafı rabii tariki an ile m
dut ve tabakal uliyada kezâlik üç bab oda ve bir setli sofa ve bir abde
hane maa mença ve bir kilar ve suflada iki bab oda ve bir sofa ve bir
abdesthane maa mença ve bir matbah ve ziri zemin sahranç ve bir miktar
havli ve sokak kapısını müstemil diğer bir/menzilki ceman üç bab menzi
ve işbu derununda akdi meclisi şer'î kavim olan menzil derununda mevcu
yedinde emvalim olup işbu muayene olunan otuz kırık memlu elvan yastık
ve altı ot ve üç yün memlu parça minder ve üç basma makat ve bir kırmızı
müstamel çuka makat ve bir müstamel keçe makat ve on yün memlu basma k
tuk yastığı dört beyaz minder puşidesi ve dört basma orta keçesi ve ot
dört yarım elvan pençere perdesi ve altı beyaz pençere perdesi ve sekiz
elvan müstamel basma yorğan ve dört yün memlu basma baş yastığı ve dört
basma yüz yastığı ve dört kehriba imame ve oniki sim zarf ve oniki fa
fincan ve bir maden şeker hokkası ve bir polat tepsi ve altı duhan teps
si ve dört ayaklı bir sufra ve onbir hasırlı ceviz sandalye ve bir tuğ
tahtası ma'tekim ve müdevver fevti somaki mermer taşlı bir orta iskeçli
ve bir siyah çerçiveli zehleri yıldızlı ~~mirat~~ mirat ve son yıldızlı
diğer bir çift mir'at ve Amerika kâri yirmi dört hasırlı sandalye ve
dört hasırlı koltuk sandalyası ve mecmuu nuhastan mâmül bir kebir kazğı
maa kapak ve yerli iki kazğan ve iki döğme sahan maa kapak ve iki leğen
maa kapak ve sağır ve kebir/^{sekiz}tencere maa kapak ve bir masraba ve sağır
kebir üç kenarlı kadayıf tepsisi ve sağır ve kebir iki teps ve bir xv

A. A. J.

cameşuy leğeni ve bir leğen ma'abrik ve bir müstamel mangal meş gûbel ve kepek ve bir piring şandana ve malinden ifraz ve imtiyas eylediği nakdi rayiç filvakt elli bin kuruş vakfı sahihi mütebbet ve habesi sarhi merii muhallet ile vakıf ve habs edüp göyle şart ve tayin eyledi evvela ben hayatta oldukça mecmu evkafı mezkûreye berveçhi hasbi mütevellî olup işbu derununda akdi meclisi şer'î kavim olunan bir bab ve ittisalinde bulunan bir bab ki cam'an iki bab menzilin sukna ve tasarrufu ve eşyai mezkurenin menzileyni mezkureyn derunlarında istimali nefsime meqrut ola ve menzileyni mezkureynin temir ve tedidi x ve eşyai mezkurenin keşâlik tedidi kendi üzerime ola ve sikrolunan diğer menzilin tabaka'î ulyasında kâin odalardan bir bab oda yiğeni olup zâti zevç olmayan hasıra bilmeçlis aksabet binti Ohanis hayatta oldukça sâkine ola ve meada iki bab oda ile iki tabaka i vusta ve suf lasında milleti mezkûre fukarai merzasi sâkinler ola ve yegnim mezkûre aksabet fevt olfukta odaya mezkûrede dahi fukarai merza iskân olma ve nakdi meblağı mezkûr onu onbir buçuk hesabı üzere rehni kavi ve kefilî meli vek ledel iktiza ikisinden biri ile bayedimütevellî istirbah ve istiğlal olunup hasil olan rey'î ve gallesinden sikrolunan diğer menzilin temir ve termimi masarifi görüldükten sonra bakisi x kilisa'î mezkûre fukarasına harç ve sarf oluna ve ben vefat eylediğinden sonra milleti mezkûre Bağ Fikoposu bulunan kimesne evkafı mezkûreye berveçhi hasbi mütevellî ola ve menzileyni mezkureyni derunlarında mevcut olan eşyai mezkûre sikrolunan diğer menzile nakil ve var olup menzili mezkûre sâkinler olan fukarai merza istimal ve tasarruf eyleyeler ve menzileyni mezkureyn dahi bayedimütevellî icarai vâde-i sahiha ile ahara icar olunup hasil olan icarai nakit meblağı mezkûre gallesine zam ve ilâve olunarak yedi-mütevellide terakim edüp mezkûre galleti mezkûreden menazili selâse mezkurenin temir ve ledel-iktiza tedidi masarifi görüldükten sonra bakisi kilisayı mezkûre fukarasına sarf olunax ve müruru zeman ve kururu şuhur ve avâr ile şuratu xx

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ
KÜLTÜR VE TESCİL DAİRESİ
BAŞKANLIĞI

582 numaralı defterin 433
sayfa ve 340 sırasında
kayıtlı İstanbul'da
(Abeloğlu Andon) vakfına
ait 19 Eylül 1858 tarihli
vakıfnamenin çıkarılan
örneğidir.

Verilmiş mahkeme kararına göre mahallinde kayda geçirmek için, şer'i hükümlere göre tanınip ve hükümle tayin edilip gönderilen başkâtip Hasan Rıza Efendi Üsküdar'a bağlı Kartal Nahiyesi'ne bağlı Büyükkada'da Macar isimli mahallede oturan Osmanlı Devleti Katolik Tebaasından ve beratlı Avrupa tüccarlarından Abeloğlu Andon'un oturduğu eve varıp, ekli mektupta isimleri yazılı Müslümanların huzurunda kanuni akit meclisi oluşturup iş bu yazılmış vasiyeti yazmak ve oluşturmak arzusunda bulunan aşağıda adı geçen Andon oğlu İstafan'ın oğlu Agop'un isteklerine uygun olarak daha önce tescil edilen vakfın mütevellisi olarak tayin eylediği adı geçen tebaadan Zehci oğlu Kirkor oğlu Mihail yüzüme karşı isteklerini tam ve doğru olarak dile getirip isteklerini belirttikten sonra yukarıda adı geçen vakfın kanuna uygun belgeleri ile her biri malım ve hakkım olup, her birinin arsaları Mekânı Cennet Şehzade Sultan Mehmet Vakıflarından kiralandığı bilinen arsaların içinde kanuni bir topluluk olan Katolik Milletine mahsus Meryem Ana Kilisesi avlusu ve yukarıda belirtilen bina ve bir tarafında Şekerci oğlu Boğus Evi ve dördüncü tarafı geniş yol ile sınırlı yüksek katta üç kapı oda ve bir setli sofa ve bir abdesthane ve helâ ve bir kiler ve orta katta bunun gibi üç kapı oda ve bir sofa ve bir abdesthane ve helâ ve bir "tahta kuş" ve bir kahveci odası ve daha alt katta kâgir ocaklı bir mutfak ve sağır ve büyük iki oda ve bir kiler ve bir abdesthane ve helâ ve altında çamaşırhane ve bir sarnıç ve mermer kaplı avlu ve sokak kapısı ve önünde beş zira büyüklüğünde gezinti yeri ve beş basamaklı zeminde kömürlük ve yukarıda bahsedilmiş olan Şekercioğlu Evi bitişiğinde bir zira büyüklüğünde "tamlalığı" ekli bir odalı ev ve bitişiğinde mevcut iki tarafında belirtilen kilise avlusu ve dördüncü tarafı geniş yol ile sınırlı yüksek katta bunun gibi üç kapı oda ve bir setli sofa bir abdesthane ve helâ bir kiler ve orta katta bunun gibi üç kapı oda bir setli sofa ve bir abdesthane ve helâ ve bir kahveci odası ve sofada bir kapı oda ve bir kiler ve bir çamaşırhane kâgir ocaklı mutfak ve mermer döşemeli avlu ve sarnıç ve

sokak kapısı önünde bunun gibi 5 arşın genişliğinde (3,5-4 m) gezinti mahalli ve beş basamaklı yer altı kömürlük ve büyük mağaza ve bir “bi’rimai” oluşmuş diğer bir odalı ev ve adı geçen evin yanında mevcut iki taraftan adı geçen kilise avlusu ve bir taraftan “Aksabet” arsası ve dördüncü geniş yol tarafı ile sınırlı ve yüksek katta bunun gibi üç kapı oda ve bir setli sofa bir abdesthane ve bir helâ ve bir kiler ve sofada iki kapı oda ve bir sofa ve abdesthane ve helâ ve bir mutfak ve yer altında sarnıç ve bir miktar avlu sokak kapısına ek diğer bir ev ki toplam üç kapı ev ve iş bu içersinde kanunu akit meclisi olan ev içerisinde mevcut üzerimdeki mallarım olup iş bu muayene olunan otuz kıtık doldurulmuş renkli yastık ve altı ot ve üç yün doldurulmuş minder ve üç basma oturma minderi ve bir kırmızı kullanılmış kumaş oturma minderi ve bir kullanılmış keçe oturma minderi ve on yün doldurulmuş basma koltuk yastığı, dört beyaz minder örtüsü ve dört basma orta keçesi ve otuz dört yarım renkli pencere perdesi ve altı beyaz pencere perdesi ve sekiz renkli kullanılmış basma yorgan ve dört yün doldurulmuş basma baş yastığı ve dört basma yüz yastığı ve dört kehribar tespih ve oniki gümüş zarf ve oniki fincan ve bir maden şeker hokkası ve bir çelik tepsi ve altı tütün tablası ve dört ayaklı bir yer sofrası ve onbir hasırlı ceviz sandalye bir “tuğ tahtası” eksik ve yuvarlak eskimiş somaki mermer taşlı bir orta iskemle ve bir siyah çerçevesiz “zehler” yıldızlı ayna ve son yıldızlı diğer bir çift ayna Amerika tarzı yirmi dört hasırlı sandalye ve dört hasırlı koltuk sandalyesi ve tamamı bakırdan mamul bir büyük kapaksız kazan ve yerli iki kazan ve iki kapaksız dövme kazan ve kapaksız iki bakır tepsi ve sağır ve büyük sekiz kapaksız tencere ve bir maşrapa ve sağır ve büyük üç kenarlı kadayıf tepsisi ve sağır ve büyük iki tava ve çamaşır leğeni ve bir ibriksiz leğen ve eski bir göbeksiz mangal ve kapak ve bir pirinç şamdani ve malımdan ayırdığım ve tahsis ettiğim nakit bu haliyle elli bin kuruşu da buna katarak sürekli geçerli bir vakfı şu şartlarda oluşturduğum; evvela ben hayatta oldukça adı geçen vakıfların tümü olduğu gibi yöneticilere göre olup iş bu kanuni akit meclisi içinde yapılan ev ve birleşiminde bulunan bir ev ki tamamı iki evin kullanma ve tasarrufu ve adı geçen evin içindeki mevcut eşyanın da kullanma hakkı şahsıma bağlı olup ve adı geçen evlerin tamir bakımı ve mevcut eşyanın dahi bakımı kendi üzerime olup ve bahsi geçen diğer evin üst katlarında mevcut odalardan bir kapı oda yeğenim olan evli olmayan mecliste bulunan Aksabet kızı Ohanis hayatta oldukça otursun ve bundan başka iki kapı oda ile iki orta kat ve sofasında adı geçen milletin fukara ve düşkünleri ikamet etsinler ve yeğenim adı geçen Aksabet mevta olduğunda

kullandığı oda da yine fukara ve düşkünlere verilsin ve adı geçen nakit meblağ “onu onbir buçuk” hesabi üzere sağlam ipotek ve kefil alınarak gerektiği zaman ikisinden biri ile güvenilir mütevellinin denetiminde faize yatırılması ve oluşan getiri ile diğer evin tamir ve bakım masrafları görüldükten sonra kalanı adı geçen kilisenin fukarasına harcansın ve ben vefat ettiğimden sonra adı geçen milletin Baş Piskoposu bulunan kimse adı geçen vakıflara olduğu gibi “hasbimüteveli” olsun ve adı geçen evleri içlerinde mevcut olan adı geçen eşyanın da diğer eve nakil ve bırakılması adı geçen evde yaşayan fakir ve düşkünlere kullanmalı ve sahip olmalı ve adı geçen evler dahi yetkili müteveli tarafından süresi belirlenmiş kiralar ile diğer kiraya verilip nakit getirisi adı geçen gelire ilave olunarak güvenilir mütevellide biriktirilerek toplam adı geçen gelirden evlerin içinin tamir ve gerektiği zaman yenileme masrafları görüldükten sonra kalanı adı geçen kilisenin fukarasına harcansın ve

Sadeleştirme;

I. Ev (Bir tarafta Katolik millete mahsus Meryem Ana Kilisesi avlusu, bir tarafında zikredilen bina, bir tarafında Şekercioğlu Boğus'un evi diğer bir tarafında ise yol bulunmaktadır):

Üst Kat: 3 Oda + 1 setli Sofa + 1 Abdesthane + 1 Helâ + 1 Kiler

Orta Kat: 3 Oda + 1 Sofa + 1 Abdesthane + 1 Helâ + 1 “Tahta Kuş” + 1 Bir Kahveci Odası + 1....

Giriş Kat: 1 Kâgir Ocaklı Mutfak + 1 Küçük Oda + 1 Büyük Oda + 1 Kiler + 1 Abdesthane + 1 Helâ + Altında (Bodrum Veya Zemin) + 1 Çamaşırhane + 1 Sarnıç

Ve Avlu: zemin mermer kaplı, sokak kapısı, önünde 5 zira büyüklüğünde gezinti yeri + beş basamak yer altında kömürlük

II. Ev (Şekercioğlu Evi bitişiğinde bir zira genişliğinde damlalığı var, bitişiğinde iki tarafında bahsi geçen kilise avlusu ve diğer bir tarafı cadde)

Üst kat: 3 Oda + 1 Setli Sofa + 1 Abdesthane + 1 Helâ + 1 Kiler

Orta Kat: 3 Oda + 1 Setli Sofa + 1 Abdesthane + 1 Helâ + 1 Kahveci Odası

Sofa (Giriş): 1 Oda + 1 Kiler + 1 Çamaşırhane + 1 Kâgir Ocaklı Mutfak

Avlu: Mermer Döşemeli

Sarnıç

Sokak Kapısı Önü: 5 arşın genişliğinde (3,5-4 m) gezinti mahalli

Bodrum (beş basamaklı): Kömürlük + Büyük Mağaza + 1 Su Kuyusu

III. Ev (Bu zikredilen iki evin yanında bulunan iki tarafı aynı kiliseye mahsus avlusu ve diğer tarafı Askabet'in arsası, dördüncü tarafı ise)

En Üst Kat: 3 Oda + 1 Setli Sofa + 1 Abdesthane + 1 Helâ + 1 Kiler

Giriş Kat: 1 Oda + 1 Sofa + 1 Abdesthane + 1 Helâ + 1 Mutfak

Bodrum: Sarnıç

Avlu: Bir miktar avlu ve sokak kapısı

(Beyanname)

Sedi zairde göceoğlu rütevvefa ağop erendi zevcezi eliza hanım ibneti
İstaparan uhtesinde ikan sureti mezkure vecihile II/T. sani 323 tarih ve
284 sıra nolu 2 kısıta senedi hakani mucibinci benir uhterde geçirilmiş ol-
Boğaz içinde ortaköyde yetmiş oğlu sokağında kain 60 ve 60 mukarrer nolda
Murakkam sultan beyazıt veli hazretleri vakfından (9000) ~~vaka~~ sañrı esbe
ibrahim paşa vakfından (1000)ki ceman zirada muhtevi ma bahce birbab har
ve arsa hakkındaki ba ferman ali müştekil ve merkez manastırları minelk
cebeli lübnanda bulunan andoryan nar ermeni katolik ruh ban terikatının
manastır mektebi olduğundan bunun sevki tasarrufiyesinde benir asla redet
Ve alakam olmayıp senedi hakani de muharrer namım nam müştearve bedeli de
e. olarak verildiği mezkur(60 000) kuruşa dahibenir değil tariki mezkur
ya ait nakut mevkufe bedeli idiği cihetle bu kerre cemati ve muessesati
Hayriyenin emvali geyrimenkula tasarruflarına dair neşir olunan kanuna tay
n, zikir olunun (10 000) zira arsanın müteahedd manastır mektebin ermeni
katolik andoryan ruhban terikati namına kaydına muvafakat ettir.2I-Haz
1329-(Meryem binti ovakir imzası ve iki damga pulu)

Balade muharrer irza sahsi tarife maryam binti ovakimin olduğuna tasdik
kılındı. 2I haziran 1329. (Ermeni katolik Patrikhanesi heyeti muvafakat-
resine ait Mühür) 4 kuru 1913

Yukardaki ~~ilrühaber~~ ^{Beyanname} örneği beşiktaş 1329 tarih 32116 fiş numaralı evrakta
içinde ilrühaber bulunmadığından yukardaki beyanname aslına uygun olarak
çıkardığı tasdik olundu. 7/5/979

MÜNEKKEPİ ERMENİ GEF.

Ek 3- 23.2.1950 tarihli karar örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi)

ada:180 parsel 95

Hicri : tam
Malik : açık

karar

Bu yerin tamamı 1/Teftinişvel/329 tarih fig 32116numaralı 1546 numaralı topu sicil gereğince Andonyo'nun Ermeni Katolik ruhban maktebi adına kayıtlı olup kadastro sırasında alakalıları mübacaat ederek bu teşekkülün bir celiye veya bir vakıf olduğu dair bir vesika ibraz etmedikleri gibi mülasıl bir hadise doğayısıyla genel müdürlükten alınan sureti ilişik 11/11/948 tarih ve 127-3/20/1466 sayılı emirde de bu gibi ekalliyetlere ait mebani hakkında dış işleri bakanlığınca inceleme yapılmakta olduğundan bu inceleme sonunda nasıl olacak duruma göre maliki isimleri açık bırakılması bildirilmiş olduğundan emir gereğince alınacak neticemin ye ve bu teşekkülün tü kişiliğine ve gayrimenkul tasarrufuna ehil olduğuna dair bir vesika ibrazında gereği düşünülerek üzere malik ismi açık bırakılmak suretiyle diğer vasıflarının posta tahdit ve beyanı gibi tebitine karar verildi 23/2/1950

Komisyon başkanı T.Üyesi	Üye	Üye
Şevket Eken	Kuri Selçuk	K.Ölray E.A.Battalgazi
İmza	İmza	İmza

Aslı gibidir.
15.6.1970
[Signature]

Ek 4 - 12.4.1974 tarihli mahkeme kararı örneği (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü arşivi).

Türk Ulusu adına yargılama yapmaya ve hüküm vermeye yetkili 15.Asliye Hukuk Hakimliğinin 12.4.1974 tarihinde kadastro mal kemesi sıfatıyla verdiği karardır.

Esas No :972/401
karar no :974/26
Hakim :Cemal DİRİK 11851
Katip :M.Necati YEREBAKAN
Davacı :eremeni katolik surp astvazazin Vakfı yönetim kurulu
Vekili :Av.Edip Ömeroğlu Hasan Kasih han Kat3No:20 Çağaloğlu
Davalılar :Maliye hazinesine izafeten İstanbul Muhakemat Müdürlüğü
Vekili :Av.Hsasan Nur ATALAY Muhakemat Müdürlüğü Çağaloğlu

2-İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü

Vekili Av.Oral BÜKER Vakıflar Başmüdürlüğü Araköy-İst.

DAVA :Davacı vekili Av.Edip ÖMEROĞLU 20.12.1966 tarihli da dilekçesinde özetle:Eski hukukta tüzel kişilerin gayrimenkül iktisap mümkün olmadığından Beşiktaş-Ortaköy Çevirmeci Sk.104 pafta,180 ada,9 parselde kayıtlı gayrimenkülün namı müstear adına tescil edilmiş ve e ni katolik ruhban manastırı mektebi olarak kullanılmaya gelmiş olduğunu t zel kişilerin gayrimenkül edinmelerini öngören kanun meriyeti girince süresi içinde gerekli makama beyanname verildiğini ve gayrimenkülün k se malı olduğunun belirtildiğini esasen Maria Binti Övaki namına müst mefruğ bulunan menzil ve arsana hukuki tasarrufiyesinde kafa alakası olmadığını ikrar etmesi üzerine patrikhane heyeti muvakkatesinin 13.6 1329 tarih ve 3780 sayılı takriri mucibince eşhası hükmiyenin emvali g menküleye tasarruflarına mütedair kanunun 3.maddesine tevfi kan 5.10.43 tarihinde Andona nam Ermeni Katolik Ruhban Manastır mektebi olarak te cil edildiğini ancak mntıkanın kadastrosu yapılırken dava konusu par lin malihanenin boş bırakıldığını oysa müvekkili tarafından mezkür rimenkülün 60 seneyi mütecaviz bir zamandan beri fasılasız ve nizasız olarak malik gibi kullandığını beyanla işbu nedenlerle müvekkili adın tesbit ve tesciline karar verilmesini istemiştir.

CEVAP :Başlangıçta davacı vekili tarafından husumet tevcih edilmeyen fakat Yargıtayın müstekar içtihadları gereğince hasım olarak davalı s fatı iktisap etmesi gereken ve bundan dolayı mahkemece resen davalı o rek gösterilip kendisine dava dilekçesi ve davetiye tebliğ edilen Vak lar Başmüdürlüğü vekili Av.Güzin OKANDAN ibraz ettiği cevap lahikasın ermeni kilisesinin dava ehliyeti olmadığını Beşiktaş Tapu Sicilinin zısına göre dava konusu gayrimenkül Andonyan Ermeni Katolik Ruhban Ma stır mektebi adına kayıtlı olup,kadastro tesbitinde alakalılara müraca ederek teşekkülün bir cemiyet veya bir vakıf olduğuna dair vesika ibr etmediklerini ve bu nevi ekaliyetlere ait mebani hakkında Dişişleri Kanlığınca inceleme yapılmakta olduğundan sonuca intirasen malik isir rinin açık bırakıldığını davanın bu sebeble reddedilerek masarifi mahkeme ve ücreti vekaletin davacıya yükletilmesini hususunda karar ve rilmesini istemiş diğer davalı maliye hazinesi vekili Av.Hasan Nur AT LAY dahi sözlü savunmasında:Tapuda malik görünen tüzel kişi ile davac vakıf arasında hiçbir maddi ve hukuki ilişki olmadığından sabit bulur yan davanın reddine karar verilmesini savunmuştur.

YARGILAMA :Taraflar vekillerinin yüzlerine karşı açık olarak yapılmış KARAR :Dava yasal koşullara uygun zilyetlik nedeni ve 21.Şubat 1328 tarihli kanun gereğince dava konusu parselin davacı kilise vakfı namı tesbit ve tesciline karar verilmesini isteminden ibarettir.

6 Mart 1973

Vakıflar Başmüdürlüğü vekili, davacı vakfın Vakıflar Genel Müdürlüğü İdar
meclisinin 2.12.1968 tarihli kararıyla mazbut vakıflar arasına ithal edi
diğini bu itibarla dava açma yetkisinin bulunmadığını beyanla itirazda b
lunmuş olmakla öncelikle bu hususun halledilmesi gerekmiştir. Nitekim d
vacı kilise vakfı tarafından Danıştay nezdinde açılan 18.7.1969 tarihli
dari dava sonucu idare meclisi kararı kaldırılmış ve 1969/2347 esas, 970/
1361 karar sayılı ve 22.6.1970 günlü karar metninde davacı cemaat vakfın
kendi aralarından seçilecek kişi ve heyetlerle idare edilebileceği dahi
açıklanmıştır. Esasen 2762 sayılı vakıflar kanunu değiştiren 5404 S. kanun
1. maddesi cemaat vakıflarına bu hakkı tanıyan olmakla vakıflar vekilini
dava açma ehliyet ve sıfatına ilişkin itirazının reddine karar verilerek
davanın esası tetkik konusu yapılmıştır. Tahrir evrakı suretine ve muhafız
lığın 11.6.1968 tarihli karşılık yazısına göre dava konusu mahallin 1.T.
vel 1329 tarih ve 1546 sayılı tapu kaydı gereğince Andonyan nam Ermeni Ka
lik Ruhban tarikatının manastır ve mektebi olduğu tartışmasıdır. Mezkür
ban tarikatının kayden Cebeli Lübnan da bulunmasına nazaran davacı kilise
vakfı ile bu ruhban tarikatı arasında ne gibi hukuki bir ilişkinin mevcut
olabileceğinin araştırılması gerekmiş ve davacı vekilleri bu hususta ki
-e kayıtlarına dayanarak kayıtlar yeterli bilirkişiler delaleti ile mal
nezareti altında taraflar vekillerinin iştiraki ile tetkikat konusu yapı
tır. Gerek 4.2.1974 tarihli sabit münderecatı gerek mahkemenin müşahadesi
uygun şekilde düzenlenen 21. Şubat 1974 tarihli bilirkişi raporuna göre
kayden malik görünen minelkadim cebeli Lübhanda bulunan Andonyan nam Er
Katolik Ruhban tarikatı ile davacı kilise arasında fiili veya hukuki hi
bir ilişkinin mevcut olmadığı anlaşılmakla başkaca inceleme ve araştırma
icrasına mahal kalmaksızın davanın reddine karar verilmek gerekmiştir.

SONUÇ : Yukarıda yazılı bulunan gerekçeler binaen: 1- Davanın reddine, 2- Dav
lılar vekilleri için tarifesine göre hesap ve takdir olunan 32.400.- (ot
ikibin dört yüz) TL vekalet ücretinin davacı vakıftan alınarak eşit hisse
le davalı tarafa verilmesine, 3- Aşağıda dökümü yazılı \$141.680.-) yargıl
giderinin davacıya aidiyetine ve 2613 sayılı kanunun 38. maddesi gereğince
ayrıca harç alınmasına mahal olmadığına, temyizî kabil olmak üzere 12.4.
tarihinde karar verildi.

atip
-araf

<u>Davacının masrafı</u>	
1.50.-	tebligat pulu
1.50.-	" "
606.65	keşif masrafı
10.50	tebligat pulu
4.00	tezkere pulu
3.00	davetiye pulu
771.65	keşif masrafı
9.00	tebligat masrafı
<u>1415.30</u>	Yekün.....

Hakim 11851
Resmi mühür imza

hazinenin masrafı
1.50.-tebligat p
1.50.- yekün

sureti gibidir
/9.1.1979

Davacıya mahallat Farklılığı

AV: 11851/1979

Ek 5 - Dava dilekçesi (Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Kadastro Davalarına bakmakla görevli
İstanbul As.Hukuk Hakimliğine

966/74

Davacı : Ermeni Katolik Surp Astvazazin Kilisesi vakfı müteve
Heyeti (Yönetim Kurulu) Beyoğlu, Sakızağacı 31
Vekili : Av. Edip Ömeroğlu, Çağaloğlu Hasan Rasih Han 21
Davalı : Maliye Hazinesi adına İst.Muhakemat Müdürlüğü
İstanbul Dairesi mahsusunda

Konusu : Kadastro tespitinde malik hanesi boş bırakılmış olan
Şiktaş Ortaköy, eski pişmişoğlu yeni çevirmeci sokak
I04 pafta, 180 ada ve 95 parsel sayılı gayrimenkulün
vekkilim adına kayıt ve tescili isteginden ibarettir.

Olay : 1 - Eski Hukukda tüzel kişilerin gayrimenkul iktisap
rı mümkün olmadığından, Şiktaş, Ortaköy, çevirmeci sokak I04 pafta
180 ada ve 95 parselde kayıtlı gayrimenkul namı müstear adına tescil
edilmiş ve ermeni katolik ruhban manastır mektebi olarak kullanılmış
tır.

2 - Tüzel kişilerin gayrimenkul edinmeleri hakkındaki
kanun meriyeti girince, kanuni süresi içinde gerekli makama beyanına
verilmiş ve gayrimenkulün kilise malı olduğu belirtilmiştir.

3 - Esasen eski kayıtlar celbedildiğinde görüleceği
bi"Maria Dinti Ovakim namına müstear mefruf bulunan menzil ve arsan
hukuki tasarrufiyesinde kat'a alakası olmadığını ikrar etmesi üzeri
patrikhane heyeti muvakkatesinin 13.6.1929 tarih 3780 sayılı tahrir
mucibince eşhası hükmiyenin emvali gayrimenkule tasarruflarını havi
kanunun 3.maddesi hükümlerine teshihan 5.10.1929 tarihinde Andona n
ermeni katolik Ruhban Manastır mektebi olarak tescil.." edilmiştir.
Ancak, mezkûr mntakanın kadastroca yapılırken yani 23.2.1950 tarih
de gayrimenkulün malik hanesi boş bırakılmıştır.

4 - Kaldı ki, müvekkilim vakıf, dava konusu gayrimen
kulü 60 seneyi müteceviz olarak fasılasız ve nizasız olarak malik gib
kullanmıştır ve halen de kullanmaktadır.

Subut Delilleri : Her türlü deliller
Kanuni sebepler : Hadiseye temas eden kanun hükümleri
Cevap müddeti : 10 gündür
Son İstek : Yukarda açıklanan sebeplerden ötürü dava konusu
Şiktaş Ortaköy, Çevirmeci sokak I04 pafta, 180
95 parsel sayıda mukayyet gayrimenkulün müvekkilim adına kayıt ve t
escilini vekâleten saygı ile dava ederim.

tarih ve imza

Ek 6 – Tapu senedi

İli	İSTANBUL	<p style="text-align: center;">Türkiye Cumhuriyeti</p> <p style="text-align: center;">TAPU SENEDİ</p>		Fotoğraf		
İlçesi	BEŞİKTAŞ/2					
Mahallesi	MECİDİYE					
Köyü						
Sokağı	ÇEVİRMECİ VE DERE					
Mevkii						
Satış Bedeli	Pafta No.	Ada No.	Parsel No.	Yüzölçümü		
HÜKÜMEN	35	615	95	ha	m ²	dm ²
				--	5970	00
Niteliği	BAHÇELİ KARGİR EV (İbrahim Paşa Ve Sultan Beyazıt Vakıflarından Maketadır)					
Sınır	PAFTASI GİBİDİR					
Edinme Sebebi	Temaai Maliye Bakanlığı adına kayıtlı İken Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü'nün 27/12/2005 tarih 423/2389-3475 sayılı yazısına ekli İstanbul 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 05.05.2005 tarih 2004/243 Esas, 2005/161 Karar sayılı ve 19.12.2005 tarihinde kesinleşmiş kararı ile taşınmazın mülkiyet hanesinin iptaline karar verildiğinden hükmün Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tescil edildi.					
Sahibi	VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ					
Geldisi	Yevmiye No.	Cilt No.	Sahife No.	Sıra No.	Tarih	Gittisi
Cilt No.	2006	1121	2	166	17.02.2006	Cilt No.
Sahife No.						Sahife No.
Sıra No.						Sıra No.
Tarih	23.02.1990					Tarih
<p>Siline Uygundur.</p> <p style="text-align: center;">EREK 14115</p> <p style="text-align: center;"><i>[Signature]</i></p> <p><small>NOT : Makul bir şekilde ve her iki tarafın da bilgisiyle tescil edilmiştir. Taslağı Kanunla Hükümet tarafından alınıp değiştirilip epli Tapu Sicil Müdürlüğüne gönderilmiştir.</small></p>						

Ek 7

MF.MKT, 1049/13-1A (BDAGM, OADB)

Ermeni Katolik Patrikhanesi

Dersaadet

Maarif-i Umumiye Nezaret-i Celilesi Cânib-i Âliyesine

Devletli efendim hazretleri

Bundan altmış sene mukaddem bina ve ihya buyurulmuş olan cemaat-i dâiyânemin Ortaköy kilisesi mütemmimâtından olarak hâ kezâ binâ ve ihya edilip defter-i vakıfda temesükât-ı atîka ile emlâk kalemi kuyudunda mukayyed olan tedrîshânenin nezaret-i celilelerince müseccel olduğuna dair kiliseye aid evrak meyanında bir gûne vesîka-i resmîyeye tesadüf olunamamış idüğünden lütfen tedrîshâne-i mezkûrun tescili ve şayed müseccel ise kaydından bir kıt'a suretinin ihrâcıyla i'tâsı hususuna müsaade-i aliyye-i cenâb-ı Nezaret-penâhîlerinin i'tâ ve irâde buyurulması istirham olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 27 Safer sene 1326 ve Fî 17 Mart sene 1324

Ed-dâî

Ermeni Katolik Patrikliği

(Mühür)

SADELEŞTİRME

Maarif-i Umumiye Nezaret-i Celilesi Cânib-i Âliyesine

Devletli efendim hazretleri

Cemaatimin Ortaköy Kilisesi'ne bağlı olarak Bundan altmış sene önce binâ ve tesis edilip vakıf defterinde ve emlâk kaleminde kayıtlı olan dershanenin maarif nezaretince (eğitim bakanlığı) tescilli olduğuna dair kiliseye ait evrak yanında her hangi bir vesikaya tesadüf olunamamıştır. Söz konusu dershanenin tescili ve Şayet tescilli ise kaydından bir adet suretinin çıkartılarak verilmesi hususuna bakanlığınızın yüksek müsaadeleri istirham olunur.

Fî 27 Safer sene 1326 ve Fî 17 Mart sene 1324

Ed-dâi

Ermeni Katolik Patrikliği

(Mühür)

Ek 8

MF.MKT, 1049/13-1B (BDAGM, OADB)

Ermeni Katolik Cemaatinin Ortaköy mütemmimâtından defter-i vakıfda ve temessükât-ı atıka ile emlâk kalemi kuyudunda mukayyed olan tedrishânenin nezâret-i celile-i asafânelerince müseccel olduğuna dair kiliseye ait evrak meyanında bir günâ vesika-i resmiyeye tesadüf olunamamış idüğünden tedrishâne-i mezkûrun tescili ve şayed müseccel ise kayıtdan bir kıt'a suretin ihracıyla i'tâsı Ermeni Katolik patrikhânesinin iş bu takririnde istid'a olunur. Defter-i mahsusuna bi'l-müracaâ mekteb-i mezkûrun henüz ruhsat-ı resmiyeye rabt edilmediği gibi Pangaltıda kâin bir mektebden mâ'adâ Dersaadet'te kâin Ermeni Katolik mekteblerinin dahi ruhsatsız bulunduğu anlaşılmiş ve ruhsata rabtları lüzumu tefhim kılınmak üzere patrikhane-i mezkûr kapukethüdası idare-i çakerîye davet edilmiş idi. Ahîren mûmâileyh geldiğinden bu ortaköy mektebinin ruhsatı için lazimü'l-icrâ olan muamelenin tarifi sırasında diğer mekteblerin dahi birlikde ruhsata rabtı müstelzim-i suhûlet olacağı zemîninde idare-i kelâm edilmesine ve mekteblerinin bilâ ifâte-i vakt ruhsata rabtıyla lede'l-iktizâ iane cem'inden ve ruhsatlı mekteblere mahsus teshilâtdan müstefid olmaları esbabının istihzârına teşvik olunmasına cevâben hususât-ı mezkûrenin muvâfık-ı nefsü'l-emr olacağını etyân ve tasdik ile beraber patrik Efendi hazretlerine söyleyeceğini ve ma mafih taraf-ı celil-i nezâret-i penâhîlerinden dahi bu yolda tezkire-i cevâbiye tasdir buyurulması istihsâl-i maksada ayrıca suhûlet... olacağını beyan eylemişdir. Malum-ı sâmi-i cenâb-ı Nezaret-penahileri buyurulduğu üzere memalik-i mahrusa-i şahane de bi'l-cümle mekâtibin ruhsat-ı resmiyeye rabtı hususunda şerefsâdır olan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişâhî mantûk-ı münîfine teb'an ruhsatsız mekteblerin bir an evvel ruhsata rabtları esbabına tevessül olunması idare-i çâkerînin akdem vazâifinden olmasına ve şimdiye kadar ruhsatsız devam ede gelen ermeni mekteblerinin şerefsünûh buyurulan idare-i seniyye-i hazret-i padişâhî ve evâmir-i sâmiye ve şura-yı devlet mukarrerâtı dâiresinde ruhsat muamelelerinin ifasına teşebbüs edildiği gibi ermeni Katolik mektepleri için dahi aynı esaslara tevfiğ-i hareket edilmesi muvâfık-ı maslahat olacağına mebnî şimdilik yalnız dersaadet'de kâin mekteblerinin ruhsat-ı resmiyeye rabtı için nezaret-i celile-i asafanelerince matlûb olan muamelât tefhim kılınmak ve muamele-i lâzimenin suret-i icrası hakkında konuşulmak üzere kapu kethüdasının müfettişlik idâresine i'zâmı hususunun cevâben mezkûr patrikliğe emr ve

iş'ar buyurulması menût irâde-i aliyye-i cenab-ı nezâretpenâhîleridir ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 20 Rebiulevvel sene 1326 ve fî 29 Mart sene 1324

Müfettişliğe (yazılsın)

SADELEŞTİRME

Ermeni Katolik Cemaatinin Ortaköy Kilisesi'ne bağlı olarak bundan altmış sene önce binâ ve tesis edilip vakıf defterinde ve emlâk kaleminde kayıtlı olan dershanenin maarif nezaretince (eğitim bakanlığı) tescilli olduğuna dair kiliseye ait evrak yanında her hangi bir vesikaya tesadüf olunamadığı, söz konusu dershanenin tescili ve şayet tescilli ise kaydından bir adet suretinin çıkartılarak verilmesi hususu Ermeni Katolik Patrikhanesi tarafından talep edilmektedir.

Kayıtlarda yapılan araştırma neticesinde adı geçen mektebin henüz resmi ruhsatının bulunmadığı gibi İstanbul'da bulunan Ermeni Katolik mekteplerinden sadece Pangaltı'da mevcut bir mektebin ruhsatlı olduğu anlaşılmıştır.

Bu mekteplere ruhsat çıkarılması için daha önce Patrikhanenin özel temsilcisinin buraya gelmesi istenmişti. Patrikhane temsilcisinin burada bulunduğu esnada, her hangi bir yardım organizasyonunda veya ruhsatlı mekteplere mahsus diğer kolaylıklardan istifade edebilmelerinde fayda olacağı kanaatiyle Ortaköy'deki mektep ile birlikte diğer Katolik mekteplerinin de aynı anda ruhsatlarının çıkartılmasının daha yerinde olacağı kanaati hâsıl olmuştu.

Özel temsilci aramızdaki konuşma esnasında bu durumu Patrik Efendi'ye iletceğini yalnız bu konuda Maarif Nezaretince resmi bir yazının da patrikhaneye iletmesinin işleri daha kolaylaştıracağını beyan etmişti. Nezaretinizin de bilgileri dahilinde olduğu gibi memleketimizdeki tüm ruhsatsız mekteplerin bir an evvel resmi ruhsata bağlanması hususunda çıkmış padişah iradesine bulunmaktadır. Aynı şekilde sadrazamlık makamının emirleri ve Şura-yı devlet'in konu ile ilgili almış olduğu kararlar da bu doğrultudadır. Bu ise başında bulunduğum kurumun vazifeleri arasında yer alması sebebiyle bu dairede ruhsat muamelelerine başlanmasına teşebbüs edilmiştir.

Ermeni Katolik mektepleri için de aynı esaslar doğrultusunda hareket edilmesi mecburiyettendir. Buna göre şimdilik yalnız İstanbul'da bulunan mekteplerinin resmi ruhsata bağlanması için Nezaretinizce talep edilen işlemler açıklanmak ve gerekli muamelenin nasıl yapılacağına dair bilgi verilmek üzere patrikhane özel temsilcisinin müfettişlik idaresine gönderilmesi hususunun patrikliğe yazılı olarak bildirilmesini arz ederim.

Fî 20 Rebiulevvel sene 1326 ve fî 29 Mart sene 1324

Ek 9

MF.MKT, 1049/13-2 (BDAGM, OADB)

Maarif-i Umumiye Nezareti Mektubî Kalemî müsveddâtına mahsus varakadır

Dersaadet Ermeni Katolik Patrikliği Cânib-i Vâlâsına

Ermeni Katolik Cemaati'nin Ortaköy kilisesi mütemmimâtından defter-i vakıfda ve temessükât-ı atıka ile emlâk kalemi kuyudunda mukayyed bulunan tedrishânenin nezâret-i celile-i asafânelerince müseccel olduğuna dair kiliseye ait evrak meyanında bir güne vesika-i resmîyeye tesadüf edilemediğinden bahisle tedrishâne-i mezkûrun tescili ve şayed müseccel ise kayıtdan bir kıt'a suretin tisyarı lüzumuna dair 17 Mart 1324 tarihli takrîr-i vâlâları mekâtib-i gayr-i müslime ve ecnebiye müfettişliğine lede'l-havale mekteb-i mezkûrun henüz ruhsat-ı resmîyeye rabt olunmadığı gibi Pangaltı'da kâin bir mektebden mâ'adâ Dersaadet'te kâin Ermeni Katolik mekteblerinin dahi ruhsatsız bulunduğu defter-i mahsusuna bi'l-mürâcaa anlaşılmuş ve ruhsata rabtı mektebin mevki ve muallimîn ve sairesi hakkında malumat istihsaline mütevakkıf bulunmuş olduğundan ve şimdiye kadar ruhsatsız devam edegelen ermeni mekteblerinden ve memâlik-i şahanede bulunan bi'l-cümle mekâtibin ruhsat-ı resmîyeye rabtı hakkında ve şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i hazret-i padişahî muktezâ-yı âlîsine ve evâmir-i sâmiye ve şura-yı devlet mukarrerâtına tevfikân bi'l-cümle ruhsatsız mekteblerin ruhsata rabtı muamelelerinin ifasına teşebbüs edildiği gibi Ermeni Katolik mektepleri için dahi aynı esaslara tevfik-i hareket olunması lâzimedden olduğundan şimdilik yalnız dersaadet'de vâki' Ermeni Katolik mekâtibinin ruhsat-ı resmîyeye rabtı için Nezâret-i senâverîce matlûb olan malumat tefhim kılınmak ve muamele-i mukteziyenin suret-i icrası hakkında konuşulmak üzere Patrikhane Kapukethüdasının müfettişlik idaresine izâmı hususunun cevâben savb-ı vâlâlarına işarı luzumu ifade kılınmakla icra-yı icabına himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkim kılındı. 8 Nisan 1324

SADELEŞTİRME

Maarif-i Umumiye Nezareti Mektubî Kalemi müsvettelerine mahsus varakadır

Dersaadet Ermeni Katolik Patrikliği Makamına

Ermeni Katolik Cemaatinin Ortaköy Kilisesi'ne bağlı olarak bundan altmış sene önce binâ ve tesis edilip vakıf defterinde ve emlâk kaleminde kayıtlı olan dershanenin maarif nezaretince (eğitim bakanlığı) tescilli olduğuna dair kiliseye ait evrak yanında her hangi bir vesikaya tesadüf olunamadığı, söz konusu dershanenin tescili ve şayet tescilli ise kaydından bir adet suretinin çıkartılarak verilmesi hususu ermeni Katolik Patrikhanesi tarafından talep edilmektedir.

Kayıtlarda yapılan araştırma neticesinde adı geçen mektebin henüz resmi ruhsatının bulunmadığı gibi İstanbul'da bulunan Ermeni Katolik mekteplerinden de sadece Pangaltı'da mevcut bir mektebin ruhsatlı olduğu anlaşılmıştır.

Memleketimizdeki tüm ruhsatsız mekteplerin bir an evvel ruhsata bağlanması hususunda çıkmış padişah iradesi bulunmaktadır. Aynı şekilde sadrazamlık makamının emirleri ve Şura-yı devlet'in konu ile ilgili almış olduğu kararlar da bu doğrultudadır.

Bu sebeple bilcümle ruhsatsız mekteplerin ruhsata bağlanması muamelelerine başlanmış bulunmaktadır. Ermeni Katolik mektepleri için dahi aynı esaslar doğrultusunda hareket edilmesi gerekmektedir. Ancak şimdilik sadece İstanbul'daki Ermeni Katolik mekteplerinin işlemlerine başlanabilecektir. Bu konuda Nezaretimizce talep olunan bilgi ve belgeleri iletmek ve yapılması gerekli muameleleri konuşmak üzere patrikhane özel temsilcisinin müfettişlik idaresine gönderilmesi hususunda bilgilerinizi rica ederim.

Nisan 1324

**Ek 10 İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun
11.03.2008 tarih ve 2922 sayılı kararı**

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İSTANBUL III NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU

KARAR

Toplantı Yeri
İSTANBUL

Toplantı Tarihi ve No : 11.03.2008 / 267

Karar Tarihi ve No : 11.03.2008 / 2922

İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, Mecidiye Mahallesi, Çevirmeci Sokak, 35 pafta, 615 ada, 95 parsel sayılı, 16.07.2005 t.t.'li 1/5000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Nazım İmar Planı ve 09.08.2007 t.t.'li 1/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar Planı kapsamında kalan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, tapuda "Bahçeli Kargir Ev" vasıflı (İbrahim Paşa ve Sultan Beyazıt Vakfı'ndan mukataalı), İst. III No'lu KTVKK'nun 12.01.1995 gün ve 7232 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilli, İst. III No'lu KTVKK'nun 14.06.1996 gün ve 8346 sayılı kararı ile rölövesi onaylanan, koruma grubu I. Grup olarak belirlenen ve söz konusu kültür varlığının restorasyonu aşamasında kültür işlevli bir yapı olarak ihya edilmesinin uygun olduğuna karar verilen taşınmaz ile ilgili olarak; alınan "İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, 35 pafta, 615 ada, 95 parsel sayılı, taşınmaz ile ilgili olarak yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda; Koruma Kurulumuzun daha önce almış olduğu "...Kurulumuzun 12.1.1995 gün ve 7232 sayılı kararıyla tescilli yapının koruma grubunun I. Grup olarak belirlenmesine, rölövesinin uygun olduğuna, söz konusu kültür varlığının restorasyonu aşamasında kültür işlevli bir yapı olarak ihya edilmesinin uygun olacağına..." şeklindeki 14.06.1996 gün ve 8346 sayılı kararının geçerli olduğuna, söz konusu parsel alanının 16.07.2005 t.t.'li 1/5000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Nazım İmar Planı ve 09.08.2007 t.t.'li 1/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar Planı kapsamında "PARK (Kamuya Açık) ALANI'nda kaldığı anlaşıldığından mevcut parselle ilgili ağaç kesim talebinin değerlendirilebilmesi için Kurulumuz üyelerince yerinde inceleme yapılmasına, ilgisinin bahçe duvarları düzenlenmesi hakkındaki 22.05.2007 tarih ve 1941 sayılı dilekçesi kapsamında bahçe duvarları ve parselde yer alabilecek korunması gerekli diğer öğeler ile ilgili Koruma Kurulumuzdan izin alınmadan hiçbir müdahalede bulunulmamasına karar verildi" şeklindeki İstanbul III No'lu KTVKBK'nun 29.01.2008 gün ve 2844 sayılı yerinde inceleme kararı ve KVMGM'nün 30.07.2007 gün ve 131875 sayılı yazısı okundu, işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, 35 pafta, 615 ada, 95 parsel sayılı taşınmaz ile ilgili olarak 27.02.2008 tarihinde Kurulumuz üyelerince yerinde yapılan inceleme sonucunda; söz konusu parsel bütününün barındırdığı doğal değerler ve bunlarla birlikte mekansal açıdan bütünleşmiş eski manastır yapısı ile birlikte oluşturduğu kültürel peyzaj değerleri nedeniyle, ayrıca aşağıda belirtilen ve söz konusu parselde var olduğu görülen anıtsal ağaçlar da dikkate alınarak parsel bütününün I. Derece Doğal Sit Alanı niteliğinde olduğuna, Yürürlükte bulunan imar planındaki bu alan ile ilgili fonksiyonun (PARK) geçerli olduğuna, Koruma Kurulu'nun daha önce vermiş olduğu kararlara uygun olarak parselde bulunan yapılara ilişkin güncel rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin Koruma Kurulumuza sunulması gerektiğine, parselde bulunan doğal örtünün bakımından Vakıflar Bölge Müdürlüğü denetiminde Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyesinin sorumlu olmasına, 26.04.2007 tarih 510 sayılı Orman Genel Müdürlüğü,

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İSTANBUL III NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU

KARAR

Toplantı Yeri
İSTANBUL

Toplantı Tarihi ve No : 11.03.2008 / 267

Karar Tarihi ve No : 11.03.2008 / 2922 - 2

İstanbul Orman İşletme Şefliği'nin yazısı eki ağaç rölöve ve planında gösterilen ağaçlardan 11, 14, 15, 16, 32, 37, 40, ve 61 numaralı ağaçların anıt ağaç olarak tesciline, ayrıca diğer ağaçların durum ve bakım yöntemleriyle alakalı olarak ilgili üniversitelerden bilimsel rapor alınarak Kurulumuza iletilmesine, bu aşamada ağaçlarla ilgili herhangi bir işlem yapılmamasına karar verildi.

ÖZAYDIN Gülşen
BAŞKAN
İmza

AYDIN Yusuf İzzettin
BAŞKAN YARDIMCISI
İmza

YAŞAR Hasan Nuri
ÜYE
İmza

ERUZ Fulya
ÜYE
İmza

KARA Murat Ufuk
ÜYE
İmza

BİNAN Can
ÜYE
İmza

SAYAN Yüksel
ÜYE
İmza

ALACA Çetin
İst. Vakıflar Böl.Md.Tems. İst.Büyükşehir Bld.Tems.
İmza

ŞAVAŞ Şule
İmza

Şermet A.Mithat
Beşiktaş Belediye Tems.
İmza

Ek 11 İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.08.2009 tarih ve 3828 sayılı kararı

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İSTANBUL III NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU

KARAR

Toplantı Yeri
İSTANBUL

Toplantı Tarihi ve No : 03.08.2009 / 339

Karar Tarihi ve No : 03.08.2009 / 3828

İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, Mecidiye Mahallesi, Çevirmeci Sokak, 35 pafta, 615 ada, 95 parsel sayılı, 16.07.2005 t.t.'li 1/5000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Nazım İmar Planı ve 09.08.2007 t.t.'li 1/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar Planı kapsamında kalan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, tapuda "Bahçeli Kargir Ev" vasıflı (İbrahim Paşa ve Sultan Beyazıt Vakfı'ndan mukataalı), İst. III No'lu KTVKK'nun 12.01.1995 gün ve 7232 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilli, 14.06.1996 gün ve 8346 sayılı karar ile rölövesi onaylanan, koruma grubu 1. Grup olarak belirlenen ve söz konusu kültür varlığının restorasyonu aşamasında kültür işlevli bir yapı olarak ihya edilmesinin uygun olduğuna karar verilen, 27.08.2008 gün 3233 sayılı karar ile I. derece Doğal Sit alanı olarak ilan edilen taşınmaz hakkında güncel rölöve ve restitüsyon projelerinin değerlendirilmesi ve parselin park alanından çıkartılması hususlarında uygulamaya esas olacak Kurul görüşünün belirlenmesi taleplerine ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü-İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 29.01.2009 gün 72/441 ve 30.04.2009 gün 343/2029 sayılı yazıları okundu, işlem dosyası ve projeler incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, 35 pafta, 615 ada, 95 parsel sayılı taşınmaz hakkında yapılan inceleme ve değerlendirmede; Kurulumuza sunulan güncel rölövenin uygun olduğuna, restitüsyon projesinin 2. katta bulunan şapel bölümünün üst örtüsünün Kurulumuz arşiv dosyasında bulunan bilgi ve belgelere uygun olarak tekrar etüt edilip Kurulumuza sunulmasına, parselde bulunan müştemilat binalarına ilişkin olarak yapılan inceleme ve değerlendirmede sonucunda, söz konusu yapıların 3386 ve 5226 sayılı Kanunlar ile değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında tescile değer nitelikte olmadığına, Vakıflar Genel Müdürlüğü temsilcisinin ifadesi çerçevesinde ilgili belediyesinden alınan Park fonksiyonuna yönelik olarak

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İSTANBUL III NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU

KARAR

Toplantı Yeri
İSTANBUL

Toplantı Tarihi ve No : 03.08.2009 / 339

Karar Tarihi ve No : 03.08.2009 / 3828 - 2

açılmış olan dava hakkında bilgi ve belge istenmesine, parselde bulunan kültür varlığına ilişkin restorasyon projesinin Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

BİNAN Can
BAŞKAN
İmza

AYDIN Yusuf İzzettin
BAŞKAN YARDIMCISI
İmza

EMÜR Semih Halil
ÜYE
İmza

SAYAN Yüksel
ÜYE
İmza

ÇAKIR Mustafa
ÜYE
İmza

CİNBİR Şevket
ÜYE
İmza

ŞAVAŞ Şule
İst.Büyükşehir Bld.Tems.
ÜYE
İmza

AYDEMİR Olcay
İst.Vak.Böl.Md.Tms.
İmza

ŞERMET A.Mithat
Beşiktaş Belediye Tems.
İmza

Ek 12 07.05.2008 tarih 2030 sayılı imar durumu ve eki

<p>T.C. BEŞİKTAŞ BELEDİYESİ BAŞKANLIĞI İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Sıra No: 06.05.2008 - 361168 - 2030 Tarih: 07.05.2008</p>		<p>İsim: Vakıflar Genel Müdürlüğü Adres: İlgi: 06.05.2008 Tarih ve 2654 sayılı yazıya karşılıktır</p>	
<p>İmar durumu ve inşaat şartları meri planı veya imar mevzuatına uygun olarak boş arsa için aşağıda gösterilmiştir. Bu imar durumu ile ilgili proje tamamı etimlebilir inşaat yapılmaz. İmar planında ve mevzuatta bir değişiklik olursa hiç bir hak iddia edilemez. Proje ile inşaat esnasında İSKİ Çi Müdürlüğüne tasdikli fosseptik ve kanal projesi, Kadastro Müdürlüğünden alınacak röperli kroki, Harita Müdürlüğünden alınacak imar istikamet rölevesi, blok cihazları, ön, arka ve komşu bahçe mesafeleri, tabii zemin ve yol kotları gerekli verilerden mütevellit en, boy kesimleri ve salımların projesi ve raporuna eklenecektir.</p> <p>40A11 alanında kalmakta olup jeoteknik rapor alınmadan uygulanamaz -22.08.2007 tarihle yürürlüğe giren İstanbul otopark yönetmeliğine tabi olup otopark yönünden II bölgede kalmaktadır -İmar kanununun 23.maddesine tabidir. -İmar Planı ve plan notları geçerlidir. -Belirtilmeyen hususlarda 09.08.2007 onanlı/1000 ölçekli Beşiktaş-Dikilitaş-Balmumcu Uygulama İmar planları geçerlidir. (a) ile işaret kısımları yola terk edilecektir. -Kamuya terk edilmesi gereken veya kamudan satın alınması gereken yerler varsa Emlak ve İstimlak Müdürlüğü'nce tesbit edilip gerçekleşmeden uygulanamaz. -İmar kanununun 23.maddesine tabidir. -H Mevcut şartlarında korunması gerekli Anıt Eser yapıdır. -Kurulca onaylı projelerin aşkırtı uygulanması halinde 2868 sayılı kanunun 65. maddesi yürürlüğe konulacaktır. -Plan notları ektedir.</p>			
<p>1000</p>			
<p>BEŞİKTAŞ BELEDİYESİ BAŞKANLIĞI İmar ve Şehircilik Müdürlüğü</p>		<p>YAPILANMA ŞARTI AFI</p>	
İmar Durumu	06.05.2008 09.08.2007	İmar Yüksekliği	H Mevcut
Ölçek	1/500 1/1000	İmar Derinliği	
İlçe	Beşiktaş	Ön Bahçe	14.06.1996 gün 8046 sayılı kurul kararına göre uygulanamaz
Mahalle	Mecidiyeköy	Yan Bahçe	
Sokağı	Çevremeciler Sokağı	Arka Bahçe	
Pafta	35	Kayıt No	
Adı	015	Çevre	
Parsel	05	Yükölçümü	4070.00 m2
Çizim ve Keşif Üzeri	İmar Durumu Belgesi, İmar Planı ve Mevzuatına uygundur		
Adı Soyadı	Zeynep SOYTEKİN	Engin ÜNBER	Muhat ŞİRKETİ
İmza			
Tarih	07.05.2008	7.5.2008	07.05.2008

İmar Durumu Üzeri - YTL olup Hesap İşleri Müdürlüğünde tarih ve sayılı makbuzu ile tahsil edilmiştir.
İl Belediyede Belirli Otopark ve İcm Alanlarının Veri Bedeli - 6.750 TL - YTL'dir.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

İNŞAAT FAKÜLTESİ
İnşaat Mühendisliği Bölümü

İSTANBUL İLİ, BEŞİKTAŞ İLÇESİ, MECİDİYEKÖY MAH.,

ÇEVİRMECİ SOKAK,

35 PAFTA, 615 ADA, 95 PARSEL'DE BULUNAN

“ ANDONIAN VANK MANASTIRI ”NIN

MEVCUT DURUMU HAKKINDA

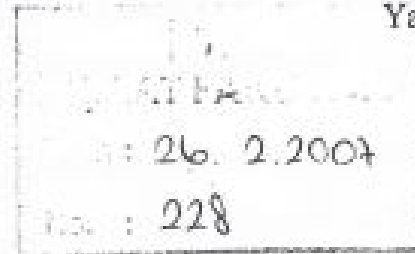
TEKNİK RAPOR

(Bu Rapor İTÜ Döner Sermaye Esasları çerçevesinde
aşağıda ismi yazılı öğretim üyeleri tarafından hazırlanmıştır.)

HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. Melike ALTAN
Yapı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Nesrin YARDIMCI
Yapı Anabilim Dalı

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ –İNŞAAT FAKÜLTESİ

ŞUBAT 2007

Triel Yapı Endüstri A.Ş.
Barboros Bulvarı İba Blokları 12/1
D4
Beşiktaş/İstanbul

1. KONU

Triel Yapı Endüstri A.Ş. adına Emin Biga , 30/01/2007 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Dekanlığı'na başvurarak, İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, Mecidiyeköy Mahallesi, Çevirmeci Sokak, 35 Pafta, 615 Ada, 95 Parsel'de kayıtlı olan, T.C. İstanbul III numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararınca 1. Grup olarak belirlenen ve Andonian Vank Manastırı olarak bilinen binada güçlendirme yapıp yapılamayacağına dair bir teknik raporun hazırlanmasını talep etmiştir. Bu rapor, İnşaat Fakültesi Yönetim Kurulu'nun 23/02/2007 gün ve 1145 sayılı toplantısında alınan karar doğrultusunda, hazırlanmıştır.

2. YAPILAN İNCELEMELER

İncelenmesi talep edilen yapı, İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, Mecidiyeköy Mahallesi, Çevirmeci Sokak, 35 Pafta, 615 Ada, 95 Parsel numaralı yerde bulunmaktadır.

Heyetimiz, 02/02/2007 günü, rapora konu olan yapıda yerinde yaptığı inceleme ve tespitler ile, yapıya ait Mimar Zakarya Mildanoğlu ve İnş. Müh. Güzin Dönmez Duran tarafından hazırlanmış ve T.C.Kültür Bakanlığı, İstanbul III numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 30/01/1996 tarihinde onaylanmış röleve projeleri üzerinde yaptığı incelemeler sonucunda, aşağıdaki raporu hazırlanmıştır.

Yapı, (1bodrum kat + zemin kat + 2 normal kat) olmak üzere toplam 4 katlı yığma kargir bir binadır. Eğimli bir arazide ve ayırık nizamda inşa edilmiştir. L planlı olup kolları 17.40 ve 18.90m'dir.

Kat yükseklikleri bodrum katta 5.40-4.10m, zemin katta 4.20m, 1 normal katta 4.00m, 2 normal katta 2.60m. dir. 1. katta ibadethanenin bulunduğu kısımda kat yüksekliği yaklaşık

6.80m. dir. Dış duvar kalınlıkları bodrum katta 57-80 cm, zemin katta 60-80cm, birinci ve ikinci katta 55-60 cm dir. İç duvarlar bir aks hariç 15-25cm dir.

Yapı bir manastır olarak inşa edilmiş, ancak, zaman içerisinde konut olarak kullanılmıştır. Hali hazırda metruk vaziyette olup kullanılmamaktadır.

Yerinde yapılan incelemelerde, binanın sağ ve sol yan cephelerindeki dış duvarlarda yer yer sıvaların dökülmüş, tuğlaların açığa çıkmış olduğu tespit edilmiştir. Bir çok pencerede cam olmadığı için, binanın iç kısımları da tabiat şartlarına maruz kalarak harap olmuştur.

Zemin kat tavan kaplamaları çok bozuktur, sıvaları dökülmüş ve ahşap çıtalar çürümüş durumdadır.

Kütüphane olarak kullanılmış olan bölümde, girişe göre sağ arka taraftaki pencerenin altında ve duvarda çatlaklar olduğu görülmüştür.

Birinci katta girişe göre sol ön cephadaki pencerenin üstündeki lentoda çatlak tespit edilmiştir.

Röleve projesinde 2 katta bulunan kilisenin çatısı manastır tonozu olarak gösterildiği halde yerinde tonoz mevcut olmayıp ahşap oturtma çatı vardır. İlgililer tarafından, bu çatının sonradan yapıldığı ifade edilmiştir. Görünüş olarak da eski yapı ile uyumlu değildir. İbadethanenin taban döşemesi volta döşeme olup yer yer büyük boşluklar oluşmuştur ve tehlike arz etmektedir.

Genel olarak tüm ahşap döşemelerde ahşaplar çürümüş yer yer kırılmış olup bu döşemeler yük taşıyamaz vaziyete gelmiştir. Ahşap merdivenler de yer yer çökmüştür kullanılamaz vaziyettedir. Döşeme ve merdivenler tehlikeli konumdadır.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Rapora konu olan İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, Mecidiyeköy Mahallesi, Çevirmeci Sokak, 35 Pafta, 615 Ada, 95 Parsel sayılı yerde bulunan ve T.C. İstanbul III numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararınca I. Grup olarak belirlenen ve Andonian Vank Manastırını olarak bilinen bina mevcut durumu ile kullanılamaz. Dış duvarlarının mevcut durumu göz önüne alındığında 1997 Deprem Yönetmeliğinin ön gördüğü minimum taşıyıcı

duvar kalınlıkları, taşıyıcı duvarların maksimum mesnetlenme uzunluğu ve taşıyıcı duvar boşlukları ile ilgili kriterleri sağladığı görülmektedir. Ancak, deprem gibi yatay etkileri alınabilmesi için, duvarları birbirine bağlayan ve depremde bir diyafram gibi çalışarak yükü duvarlara ileten döşemelerin ve hasar görmüş iç duvarların ivedilikle yenilenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak:

Yapı ancak güçlendirilerek kullanılabilir durumdadır. Güçlendirme projesi hazırlanırken, binanın 1. derece tarihi eser olduğu gözönünde tutularak ve bu niteliğini bozmayacak şekilde, özellikle de dış duvarlar mevcut hali ile korunarak hazırlanacak bir restorasyon projesine göre teşkil edilecek bir taşıyıcı sistem seçilmesine özen gösterilmesi ve ehil kişiler kontrolünde proje ve uygulamasının yapılması gerekmektedir. Bu koşullarda hazırlanacak bir güçlendirme projesi ve imalatı ile bu yapının güçlendirilebileceği görüş ve kanaatindeyiz.

Güçlendirme işlemleri sırasında, binanın duvarlarında mevcut yüzey bozulmaları, tuğla eksiklikleri ve diğer arızalar da orijinaline uygun elemanlar ve malzemelerle onarılmalıdır.

Durumu bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

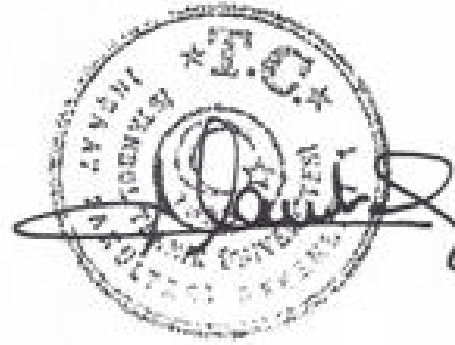

Prof. Dr. Melike ALTAN
Yapı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Nesrin YARDIMCI
Yapı Anabilim Dalı

EKİ: Fotoğraflar

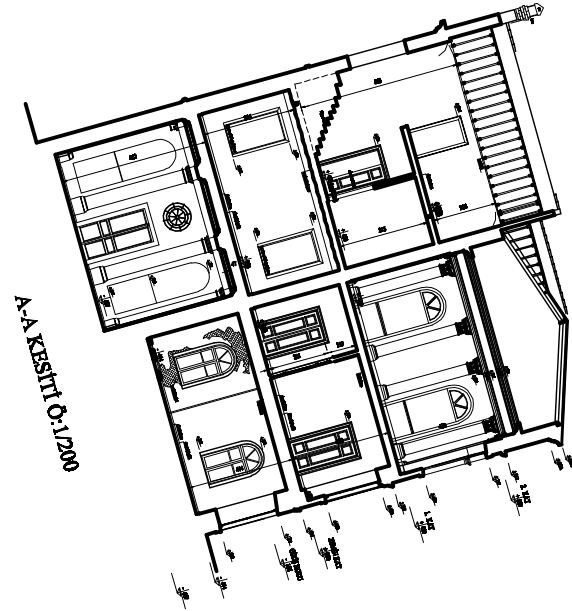

Ek 14
Analitik Rölöve ve Restorasyon Projesi

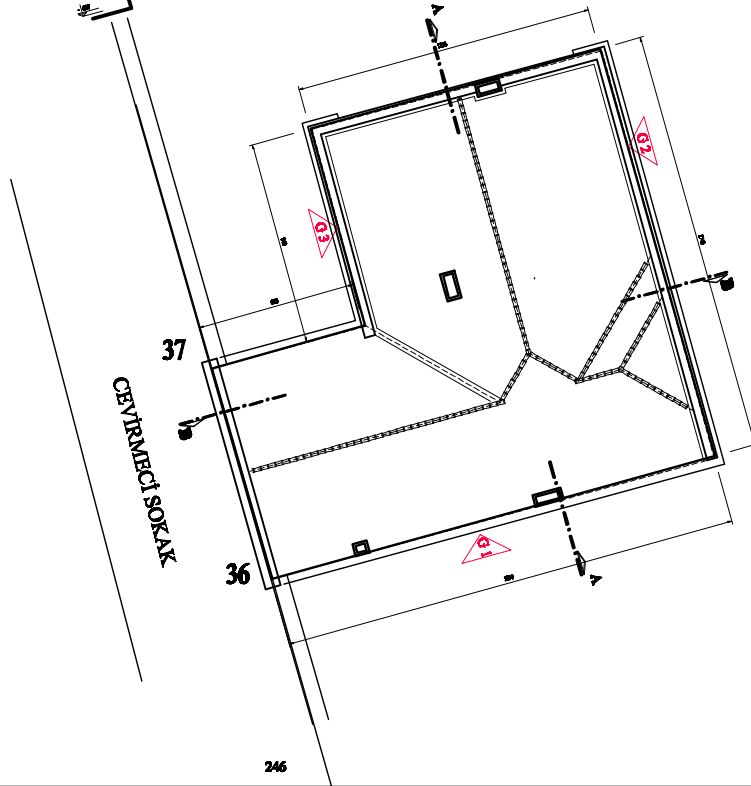

B-B KESİTİ Ö:1/200

A-A KESİTİ Ö:1/200

CEVREKECİ SOKAK

37

36

246

K

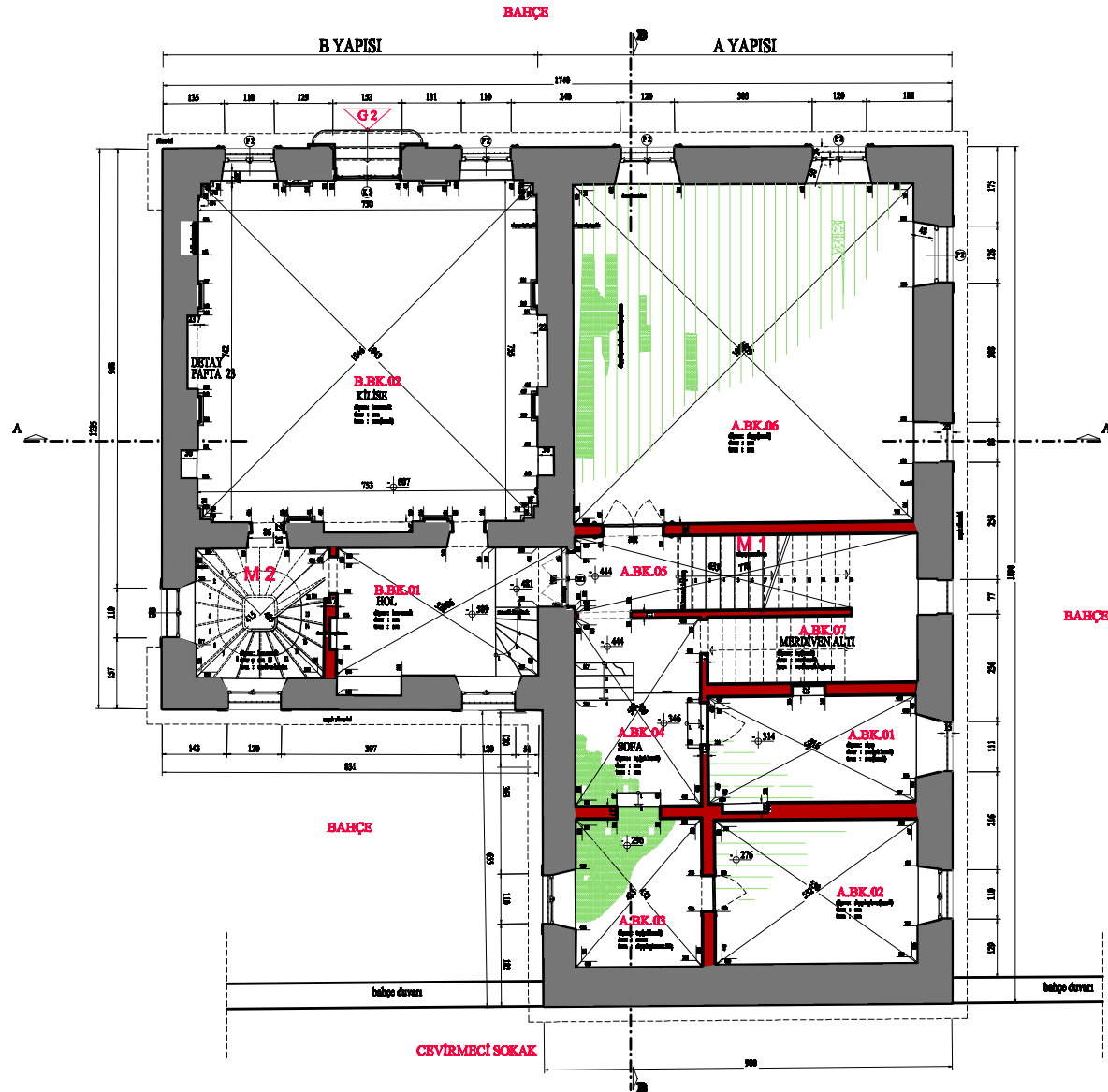
RÖLÖVE

VAZİYET PLANI

PAFTA: 0

ÖLÇEK: 1/200

TARİH: ŞUBAT 2010

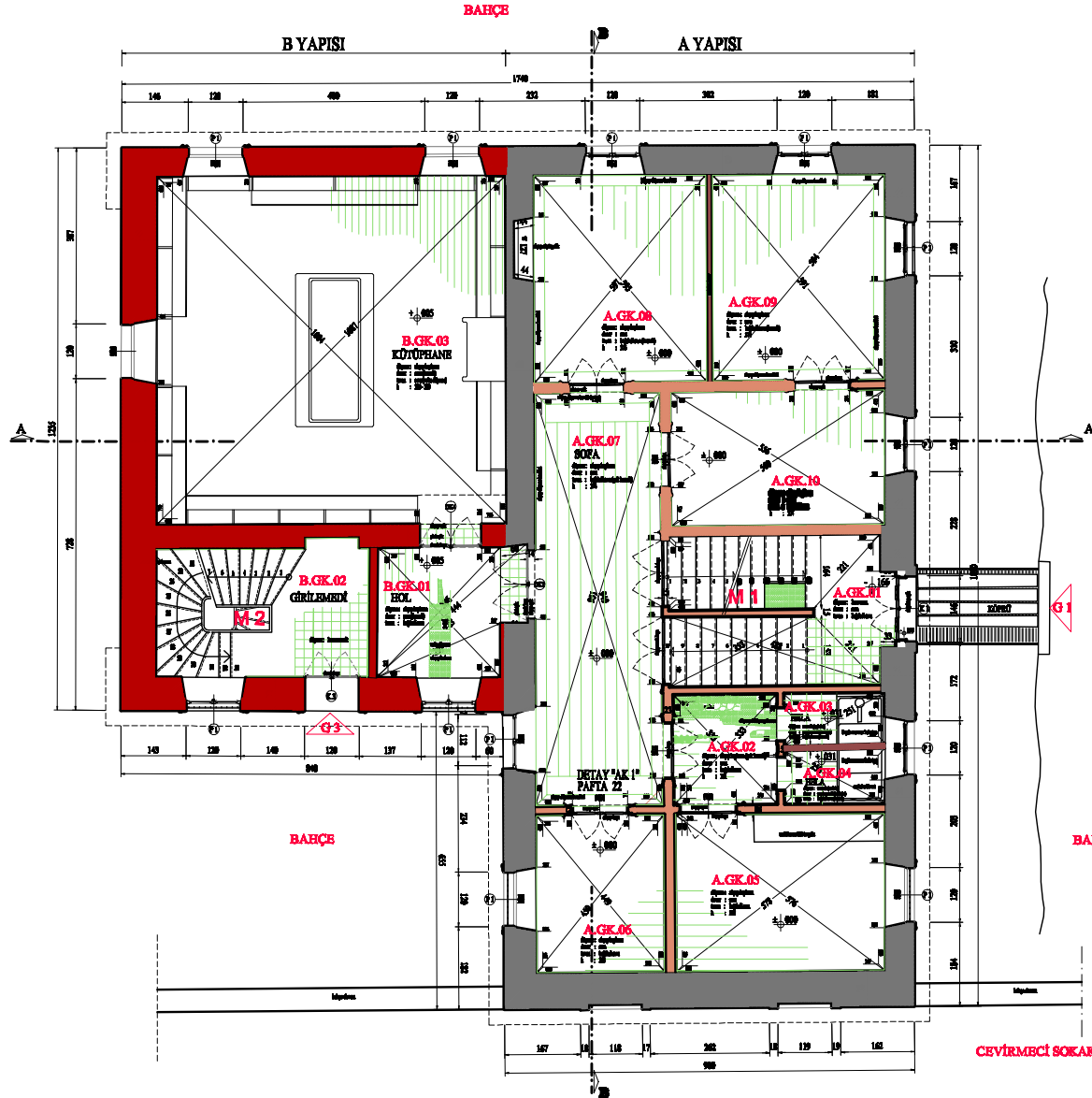
Malzeme Analiz Lejantı

- dış cephe duvar
- iç cephe duvar
- duvar izolasyonu
- kara zemin dışına taşınan
- duvar dışına taşınan
- eğimli yerden oluşan
- malzeme

ANALİTİK RÖLÖVE

BODRUM KAT PLANI	PAFTA: 1
ÖLÇEK: 1 / 100	TARİH: ŞUBAT 2010

Malzeme Analiz Lejantı

	alınacak duvar
	tuğla duvar
	slapı korutulan duvar
	hava menzilli dışıya kaplanacak
	slapı dışıya kaplanacak
	metal/çelik yitirici eleman
	zemin

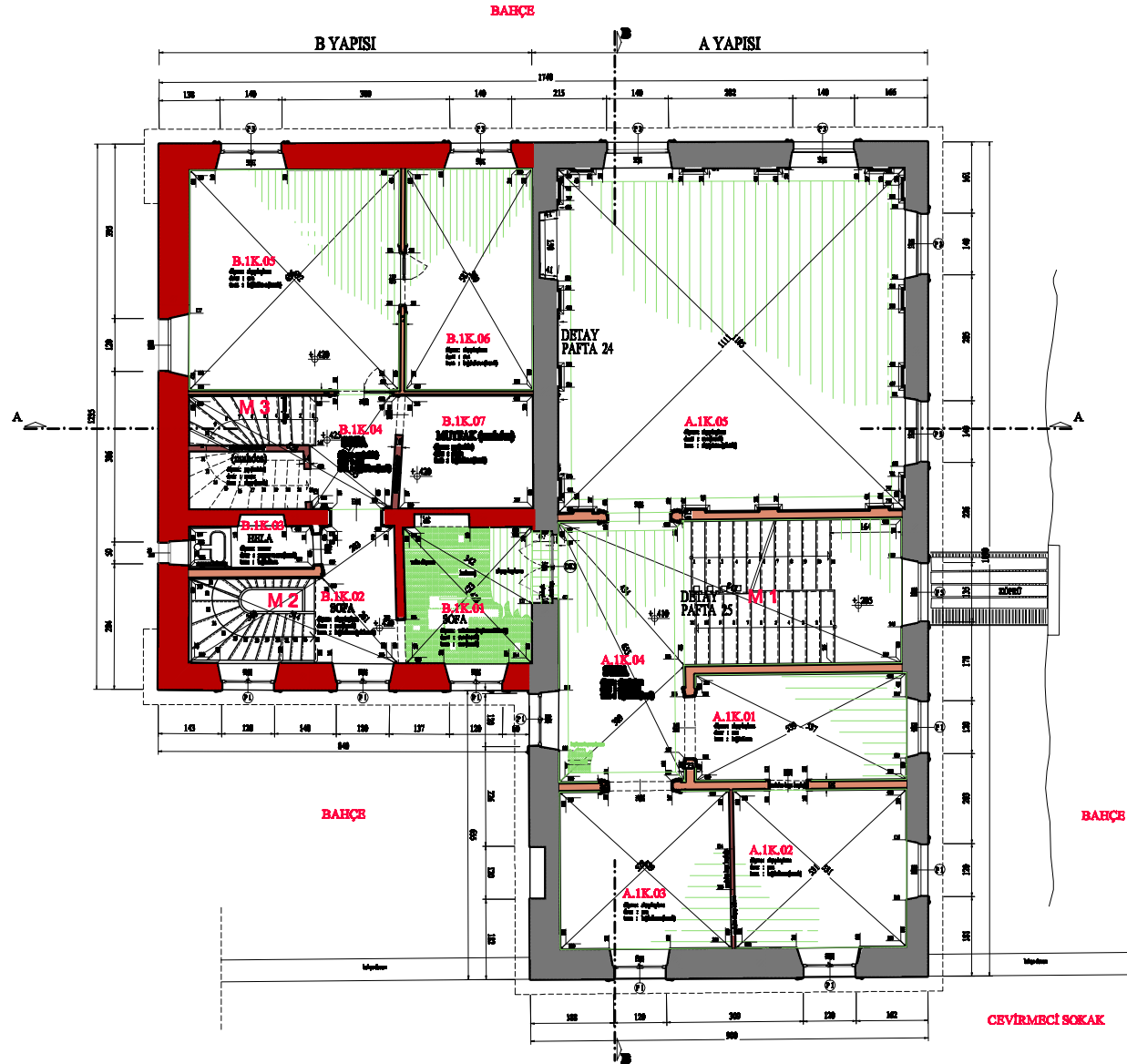
ANALİTİK RÖLÖVE

GİRİŞ KATI PLANI

PAFTA: 2

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

Malzeme Analiz Lejantı

	almışık duvar
	taşlı duvar
	olup korutulan duvar
	katı malzeme döşeme imalatları
	olup döşeme imalatları
	malzeme yitilmiş alanlar
	malzeme

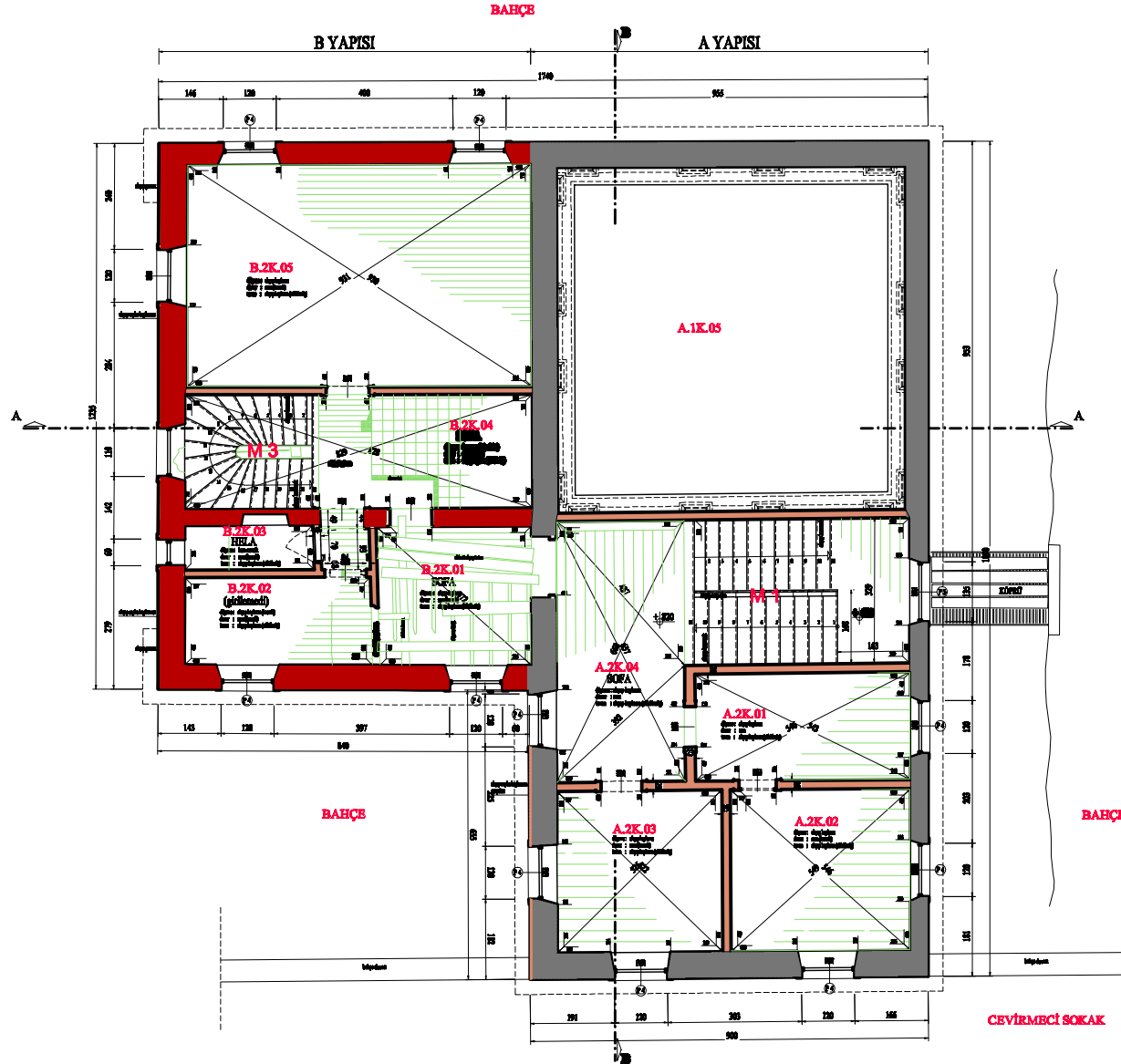
ANALİTİK RÖLÖVE

1. KAT PLANI

PAFTA: 3

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

Malzeme Analiz Lejantı

	olomplik döner
	tuğla döner
	slayp koruyucu döner
	kuo mozaik döşeme engizman
	slayp döşeme engizman
	rihtilijli yitirniş eleman
	malzeme

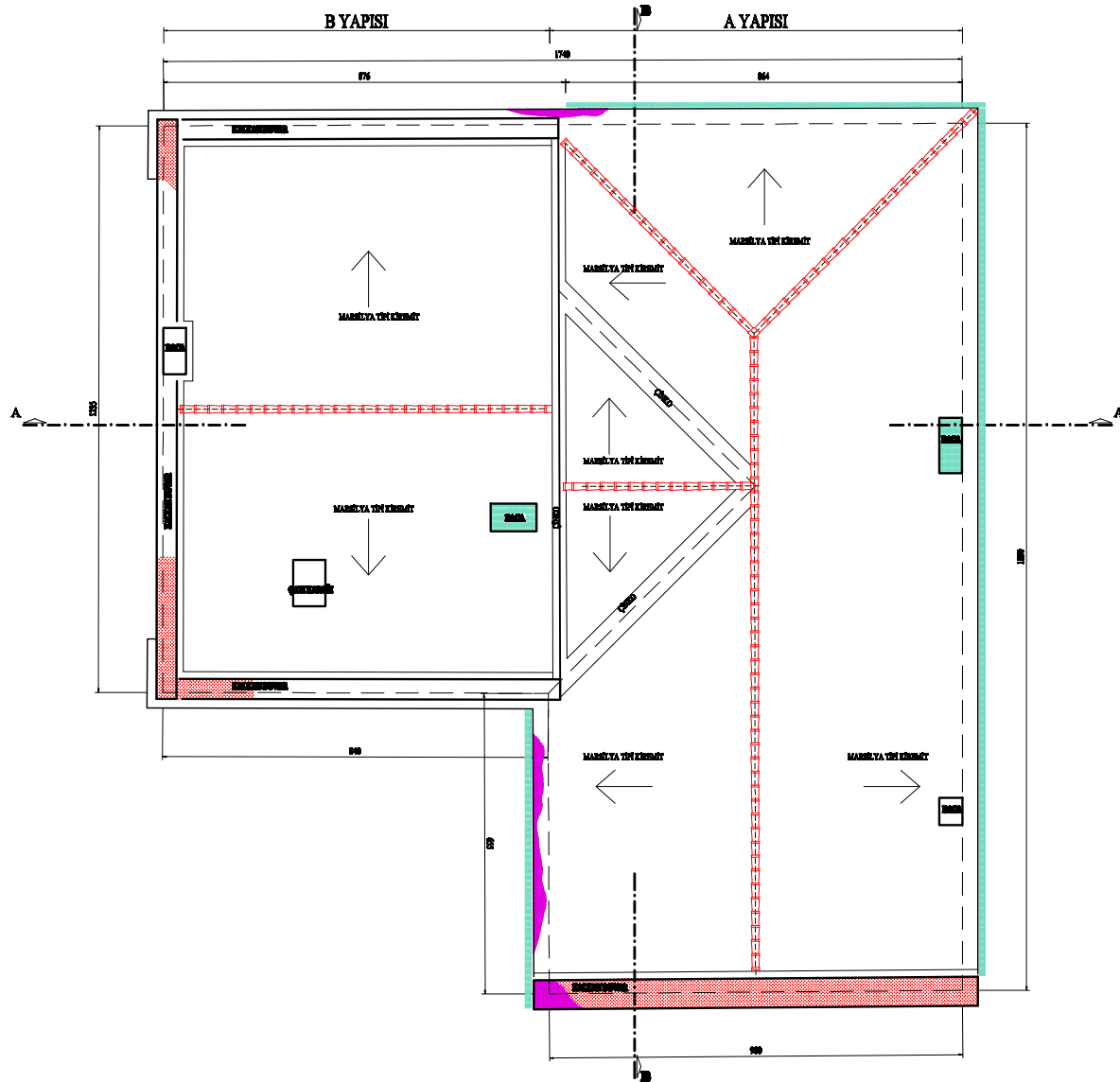
ANALİTİK RÖLÖVE

2. KAT PLANI

PAFTA: 4

ÖLÇEK: 1/100

TARİH: ŞUBAT 2010

Hesar Analiz Lejanti

- sismolojide zararlı bölge
- çinko elementleri bölmesi
- duvak kırığı

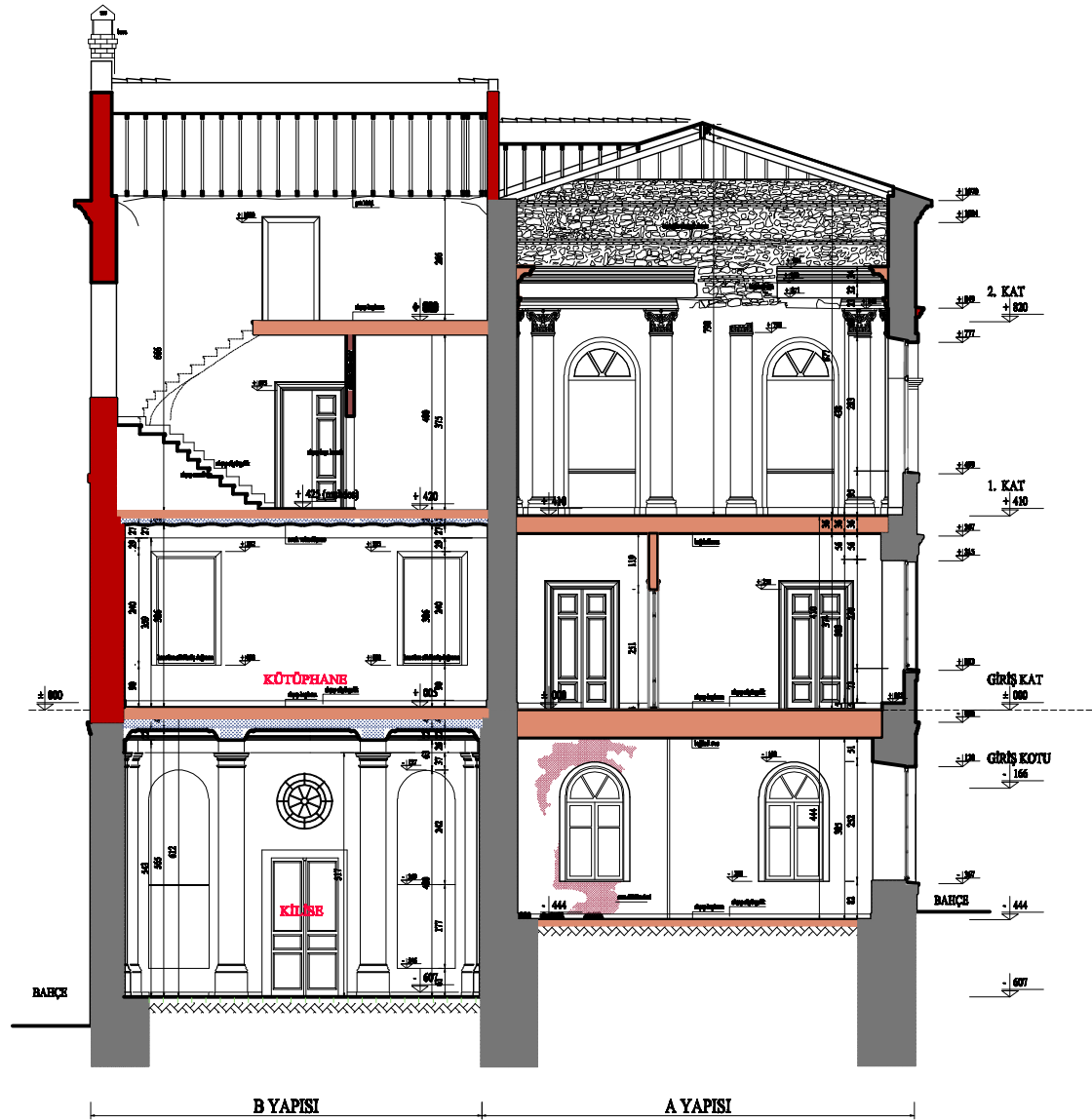
ANALİTİK RÖLÖVE

ÇATI PLANI

PAFTA: 5

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

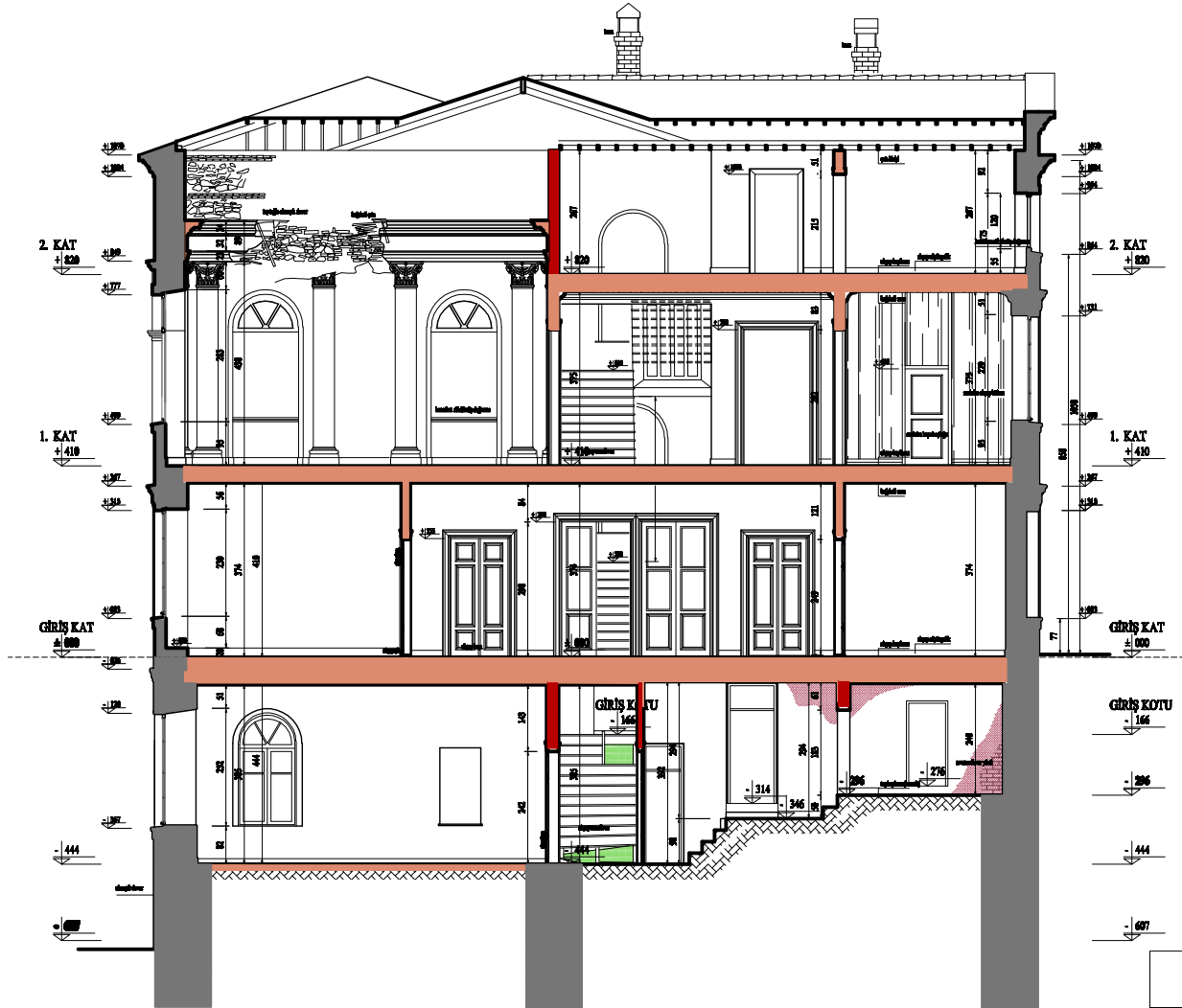

Malzeme Analiz Lejanti

- beton devre
- tulu devre
- ahap konstruksiyon devre
- mabifan yitirici eleman
- malen
- Fritsli devre
- ara devre

ANALITİK RÖLÖVE

A-A KESİTİ	PAFTA: 10
ÖLÇEK: 1 / 100	TARİH: ŞUBAT 2010

Malzeme Analiz Lejanti

- alçıdır döner
- tuğla döner
- alçıy koruyucu döner
- röleliğin yitirilmiş elemanı
- zımbıca
- Pnömil döner
- suya dökülme

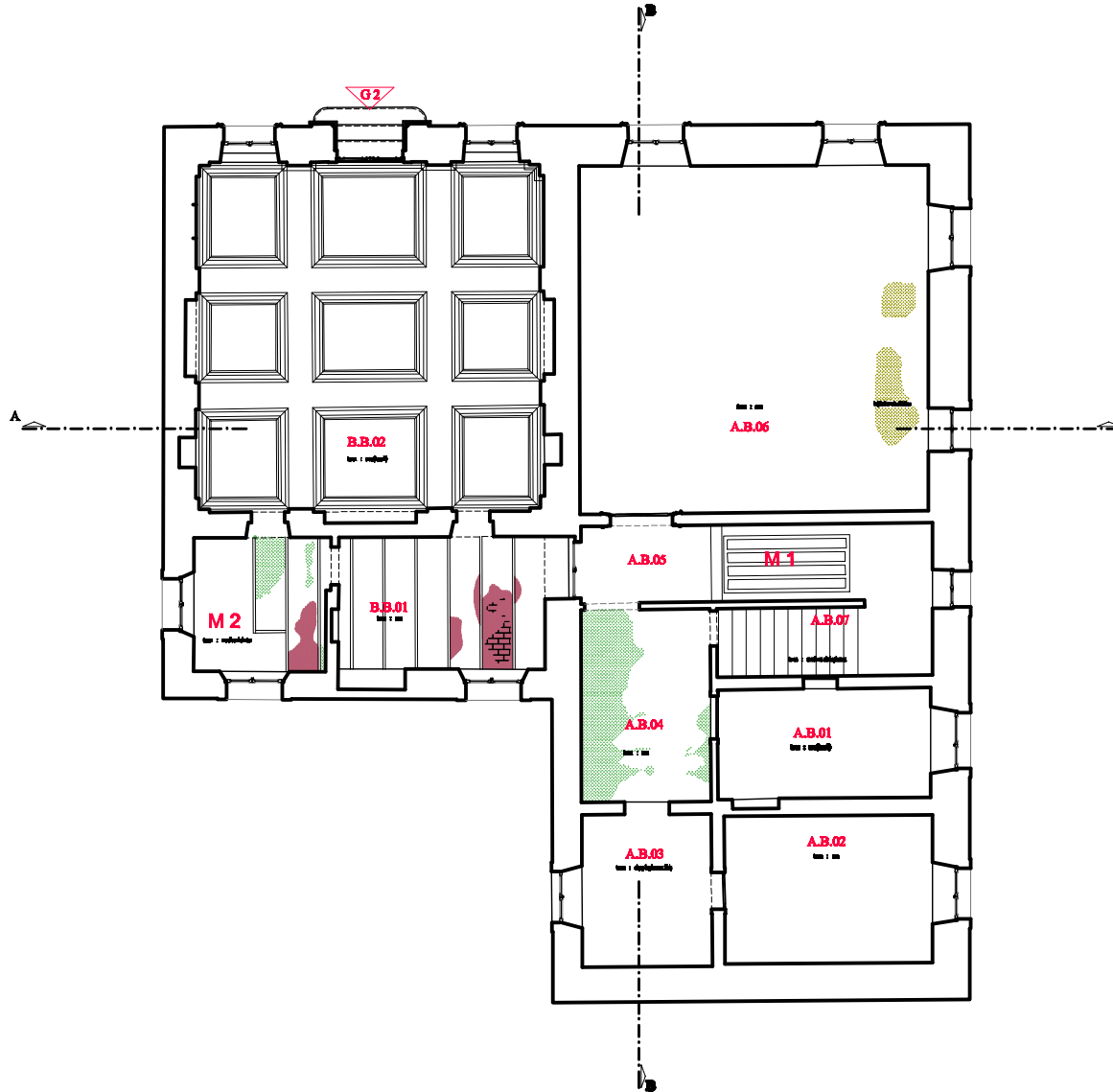
ANALİTİK RÖLÖVE

B-B KESİTİ

PAFTA: 11

ÖLÇEK: 1/100

TARİH: ŞUBAT 2010

Hasar Analiz Lejanti

- tavanın su dökmesi
- su dökmesi
- tavanın iz & boyu dökmesi
- duvarın çimlenmiş su
- duvarın

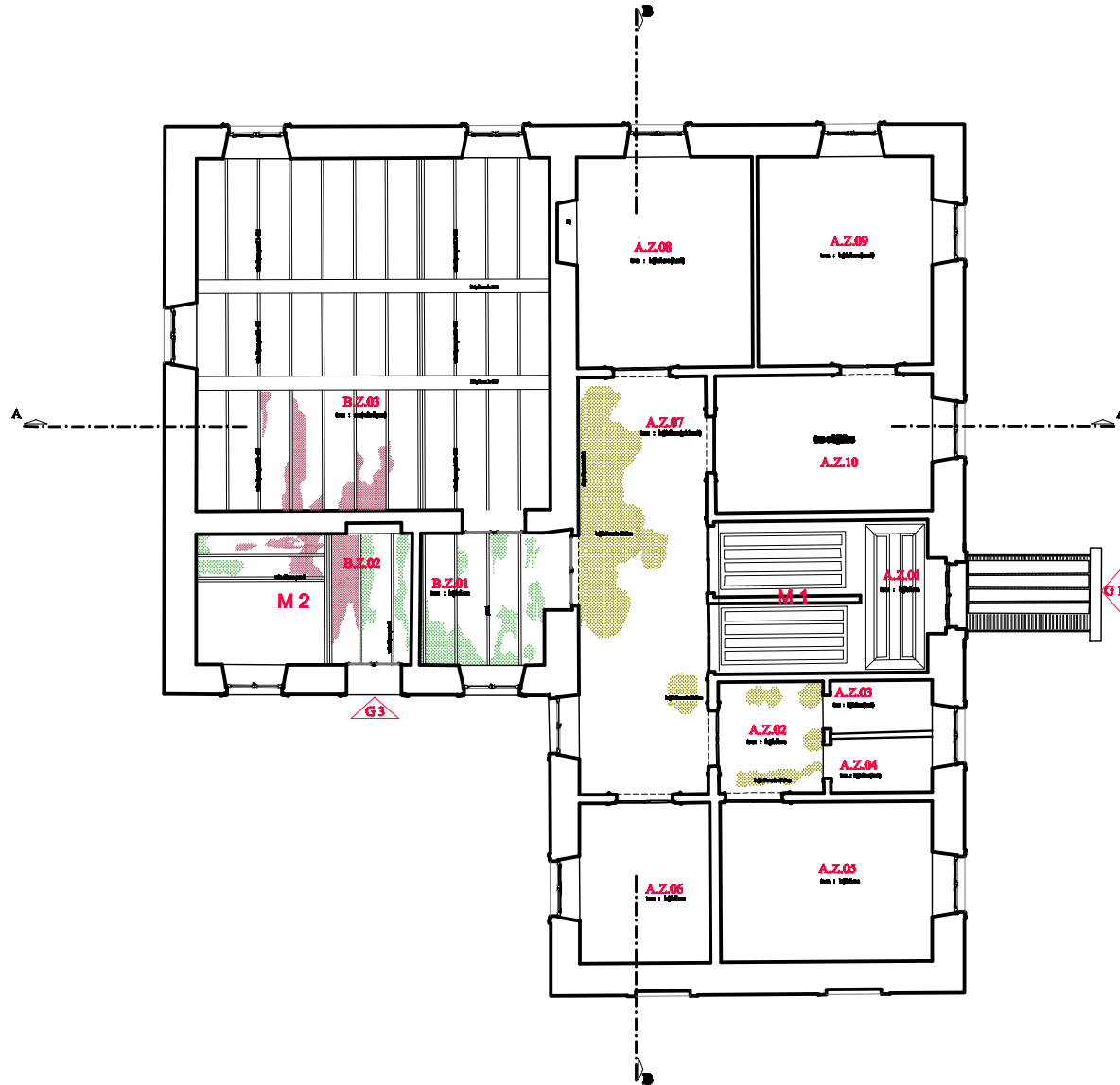
ANALİTİK RÖLÖVE

BODRUM KATI TAVAN PLANI

PAFTA: 6

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

Haseer Analiz Lejanlı

- bağımlı arve ötkilmeı
- arve ötkilmeı
- nakhet izi & traya ötkilmeı
- nakhet çimento arve
- nakhet

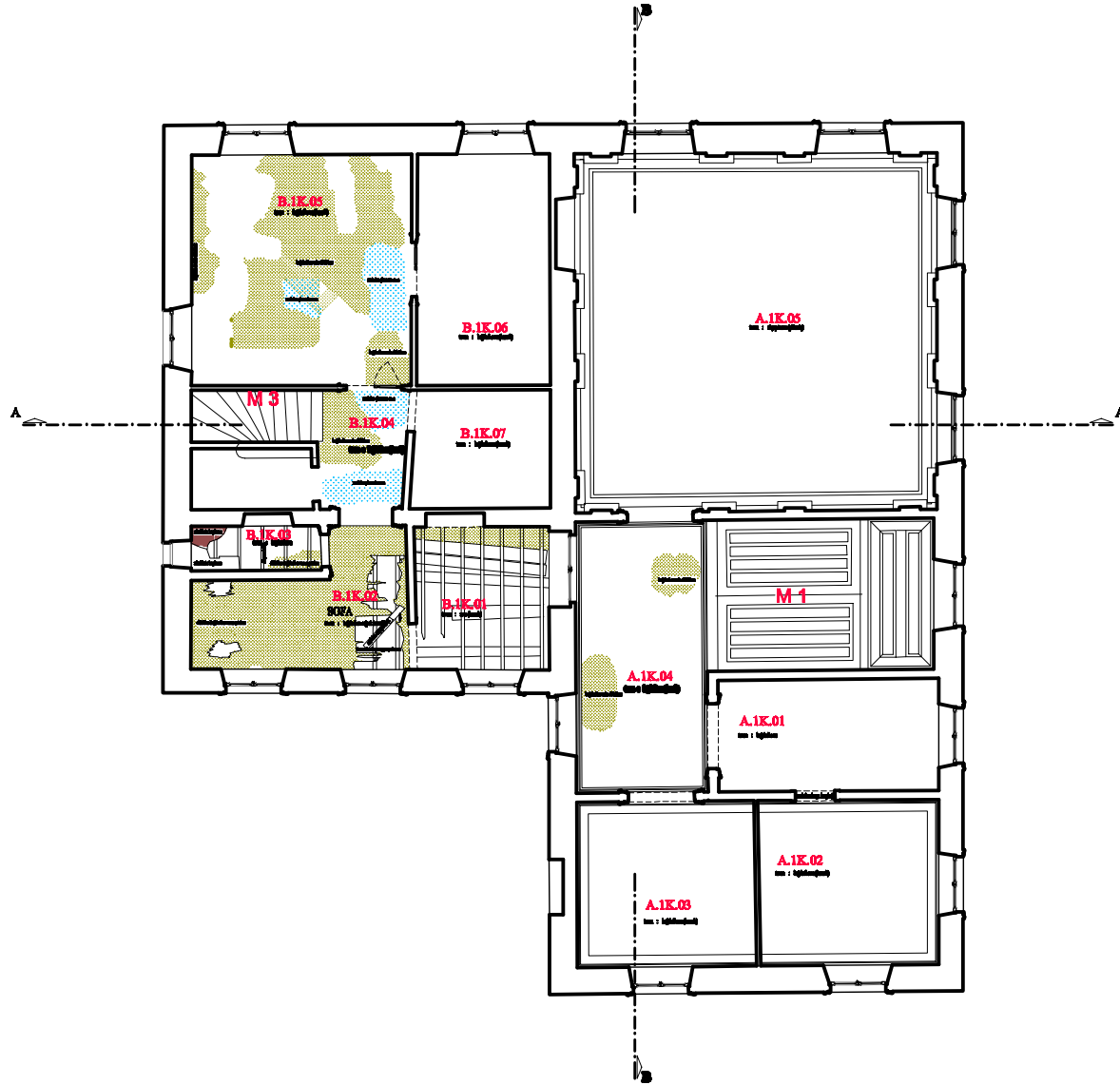
ANALİTİK RÖLÖVE

ZEMİN KATI TAVAN PLANI

PAFTA: 7

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

Hasar Analiz Lejanti

- bağlı ve diktilen alan
- alan diktilen
- mükemmel işi & boyu diktilen
- mükemmel geniş alan
- mükemmel

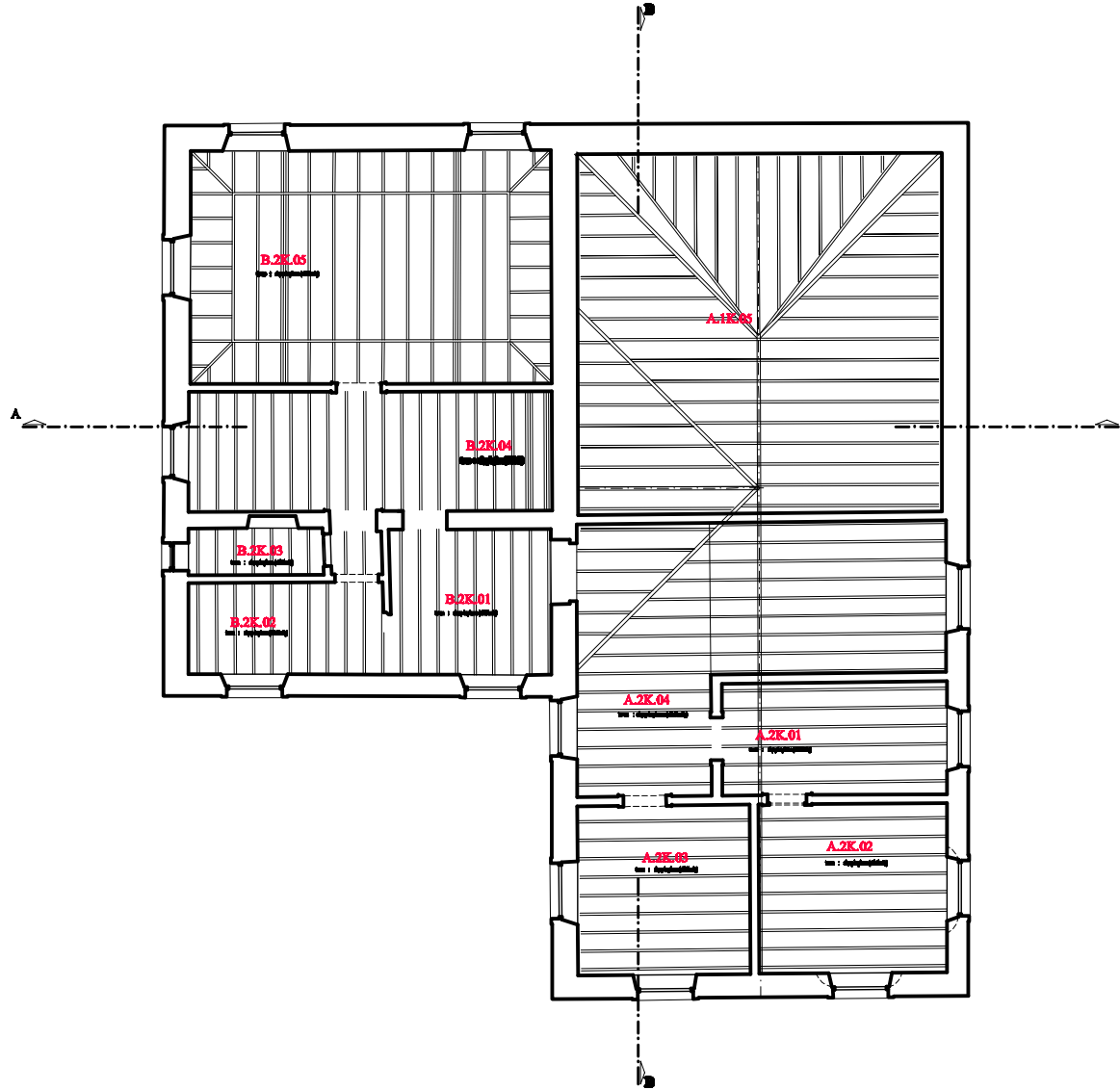
ANALİTİK RÖLÖVE

1. KAT TAVAN PLANI

PAFTA: 8

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

Hasar Analiz Lejanti

- yüksek aere dökülmeli
- aere dökülmeli
- rutubet izi & boya dökülmeli
- rutubet izi & boya dökülmeli
- rutubet izi & boya dökülmeli
- rutubet izi & boya dökülmeli

ANALİTİK RÖLÖVE

2. KAT TAVAN PLANI

PAFTA: 9

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

Hasar Analiz Lejanti	
	ara çatılma
	ara çökme
	altınokta malzeme kayıp
	altınokta ara çökme
	alış pencere ve kapıların bozulması
	parçalanmış veya kırık alçıta malzeme kayıp
	metal elemanların koruyucu
	alış kapılarının bozulması
	çelik elemanların bozulması
	çelik kırık

ANALİTİK RÖLÖVE	
BATI CEPHESİ	PAFTA: 12
ÖLÇEK: 1 / 100	TARİH: ŞUBAT 2010

Hasar Analiz Lejanti

- avuç çatlakları
- avuç dökülmesi
- altınlarla malzeme kayışı
- altınlarla avuç dökülmesi
- ahşap pencere ve kapılarda bozulma
- gazozun ve kireç altınlarında bozulma kayışları
- metal elementlerde koruyucu
- ahşap kapılarda bozulma
- çinko elementlerde bozulma
- çelik kiremit

ANALİTİK RÖLÖVE

GÜNEY CEPHESİ	PAFTA: 13
ÖLÇEK: 1 / 100	TARİH: ŞUBAT 2010

Hasar Analiz Lejantı

	arka çatılma
	arka düşülmesi
	silindirik yapıların kırılması
	silindirik arka düşülmesi
	alçıpan parçaları ve kaplamaların bozulması
	paslı çelik yapıların bozulması
	metal elemanların bozulması
	çelik elemanların bozulması
	çelik kırılması

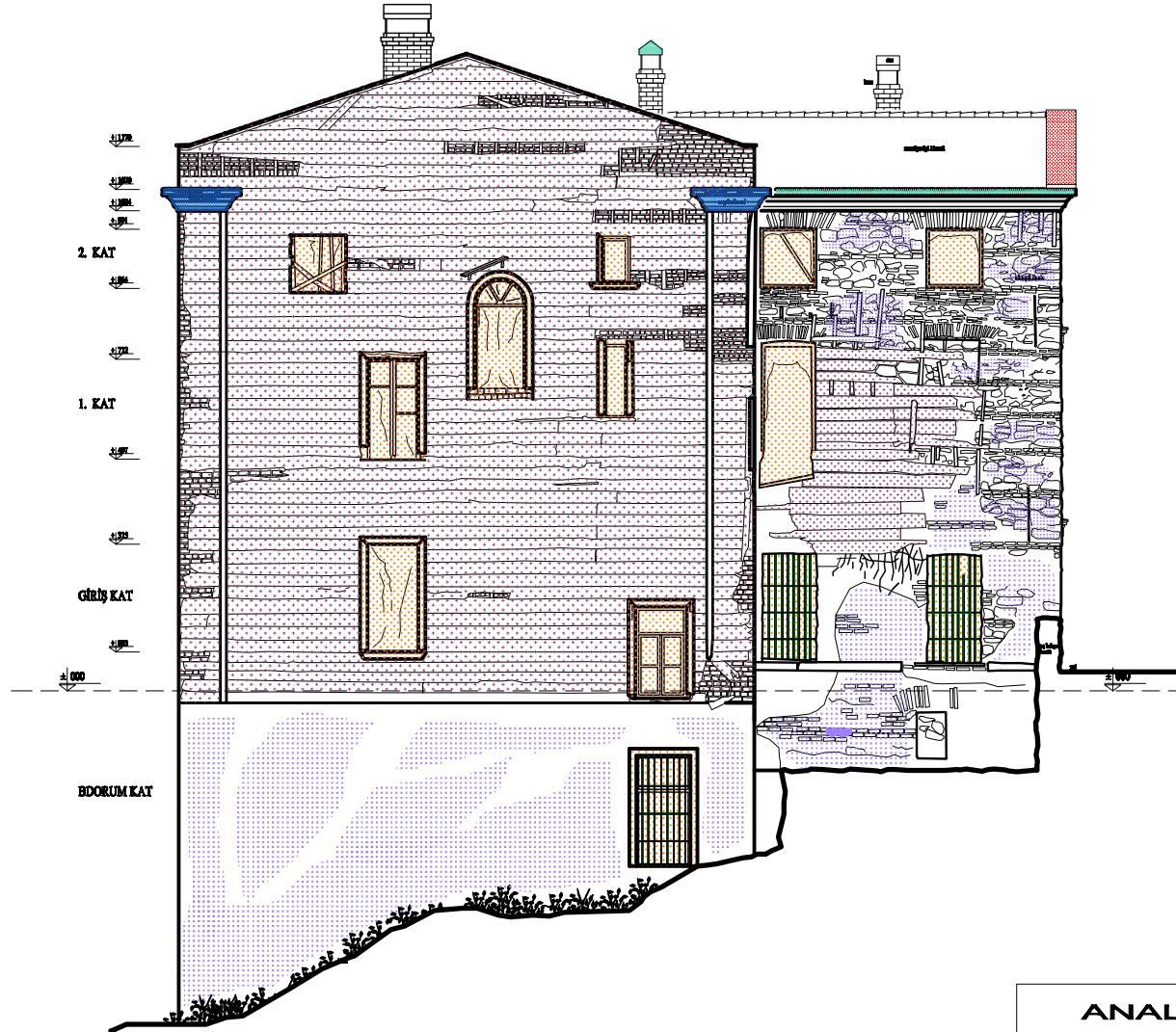
ANALİTİK RÖLÖVE

DOĞU CEPHESİ

PAFTA: 14

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

Hasar Analiz Lejantı

	tuva çatılmalık
	tuva çökülmüş
	duvarlarda malzeme kaybı
	duvarlarda tuva çökükleri
	dişer pencere ve kapılarda bozulma
	paspas ve ağır eşyaların duvarlarda kayması
	metal elementlerin koruyucu
	dişer kapılarda bozulma
	çizik elementlerin bozulması
	çelik kırılmı

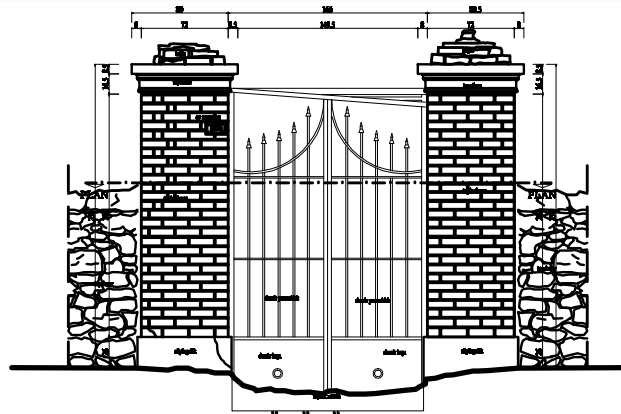
ANALİTİK RÖLÖVE

KUZİY CEPHESİ

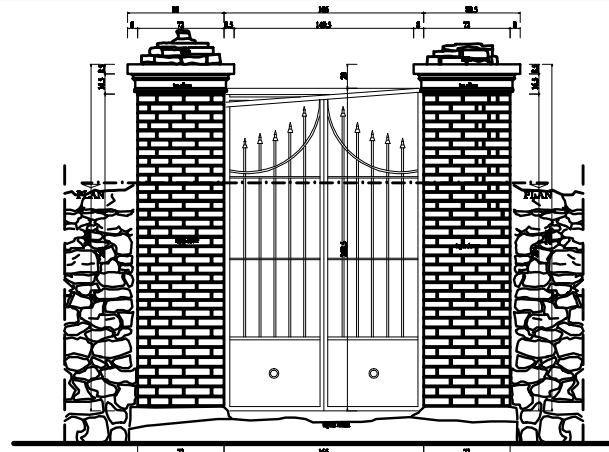
PAFTA: 15

ÖLÇEK: 1/100

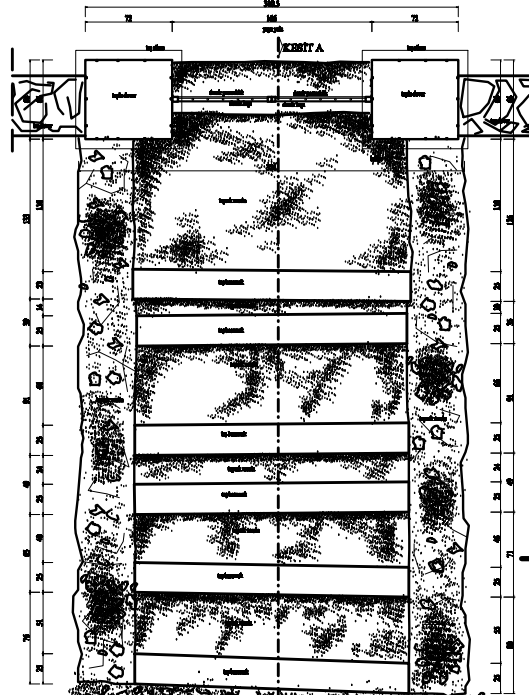
TARİH: ŞUBAT 2010

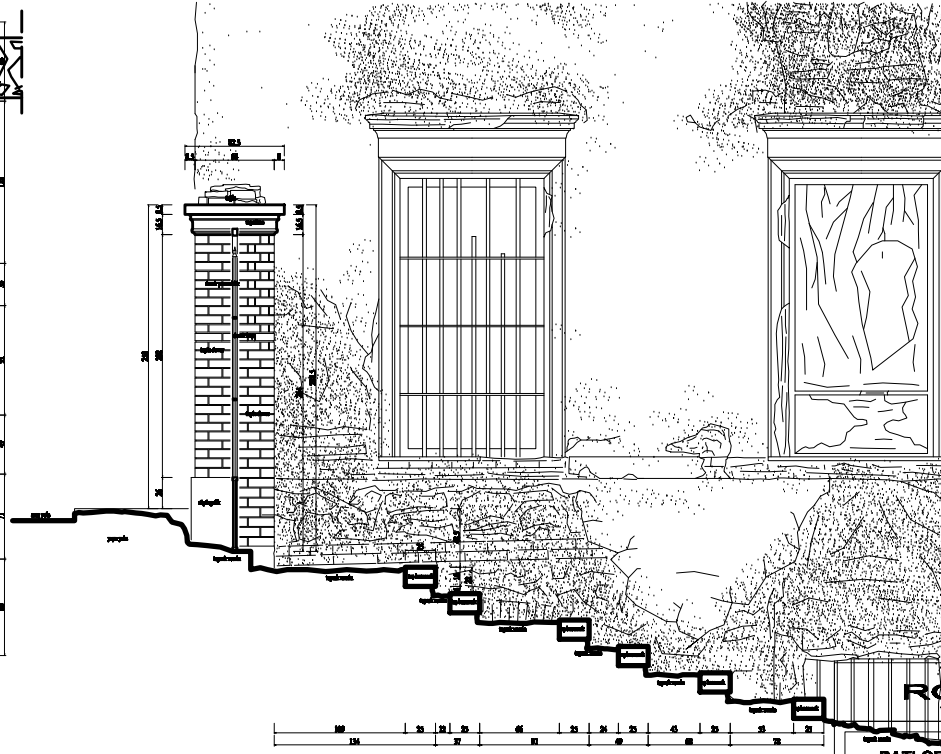
DIŞ GÖRÜNÜŞ

İÇ GÖRÜNÜŞ

PLAN

A-A KESİTİ

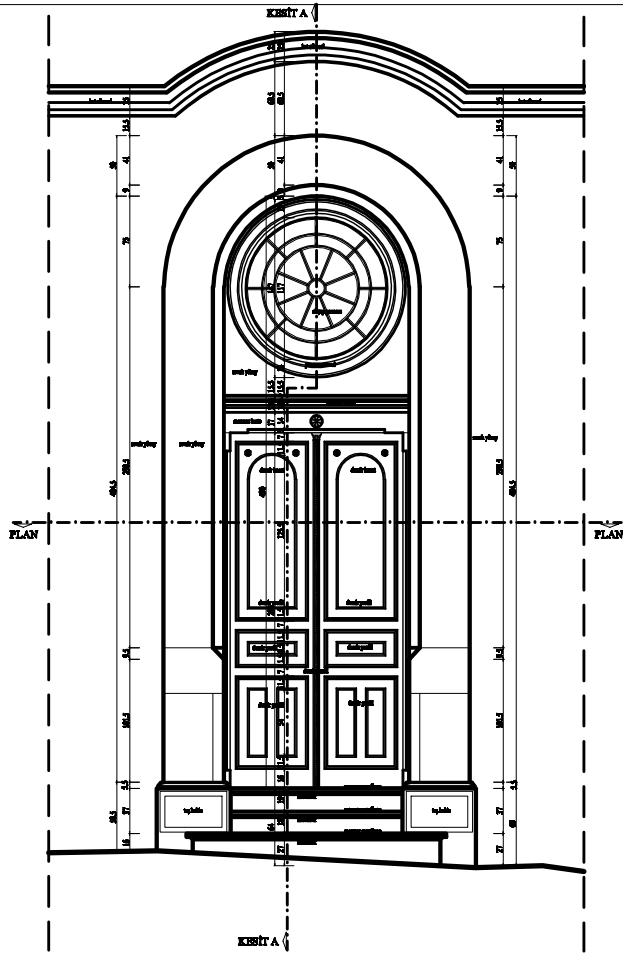
RÖLÖVE

BATI CEPHESİ
"BG 1" KAPI DETAYI

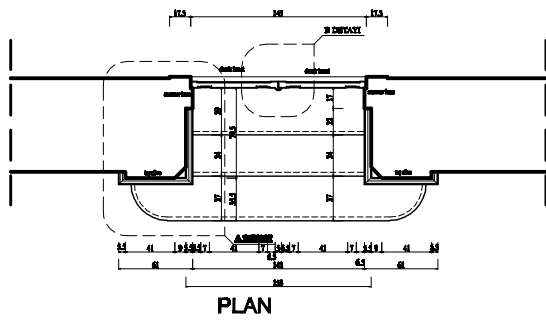
PAFTA: 16

ÖLÇEK:

TARİH: ŞUBAT 2010

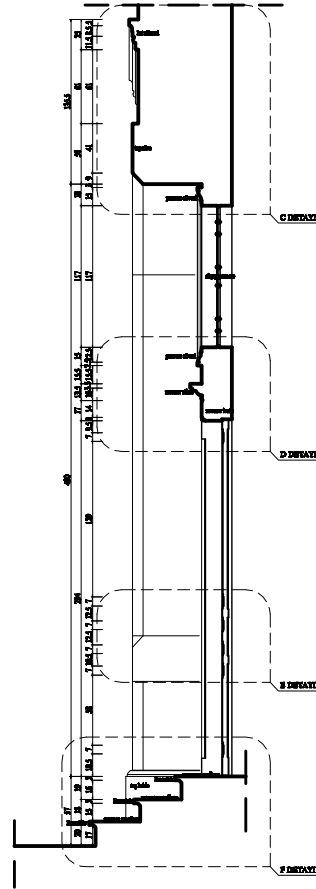

ÖN GÖRÜNÜŞ

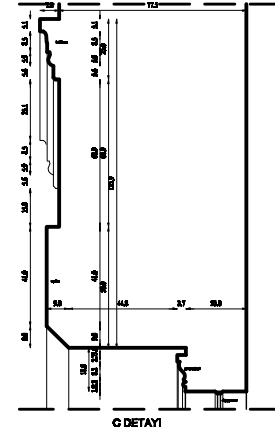

PLAN

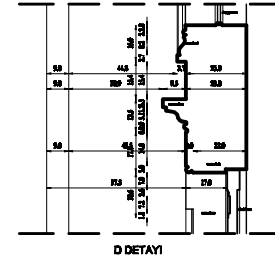
263

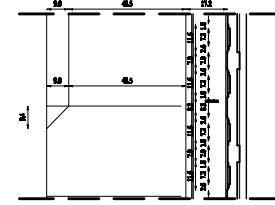
A-A KESİTİ

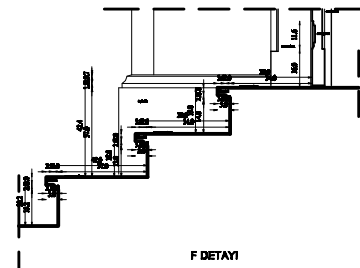
C DETAYI

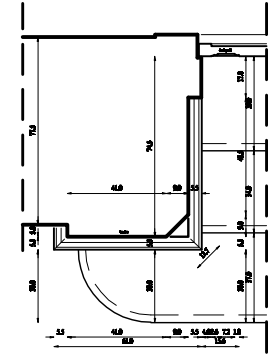
D DETAYI

E DETAYI

F DETAYI

A DETAYI

B DETAYI

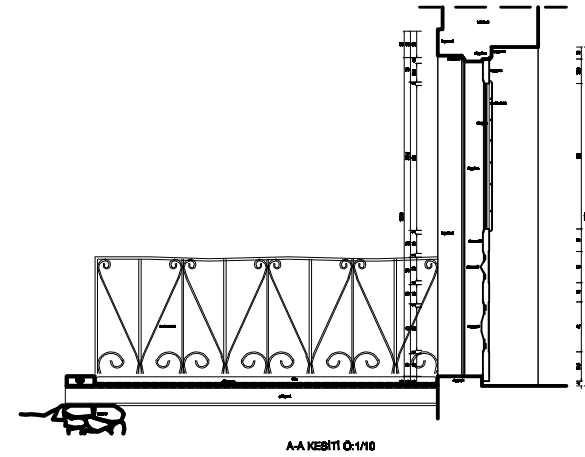
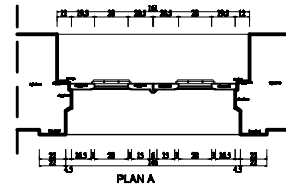
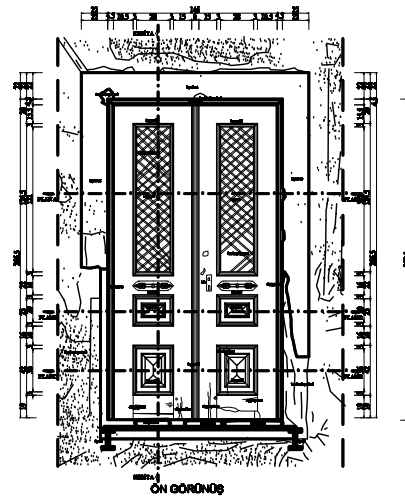
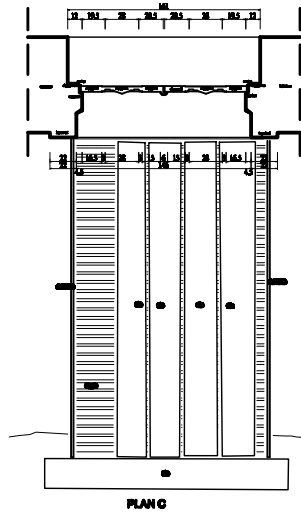
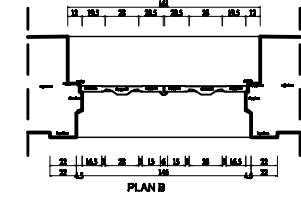
RÖLÖVE

B.BK.02 KİLİSE "K2" KAPI DETAYI

PAFTA: 17

ÖLÇEK:

TARİH: ŞUBAT 2010

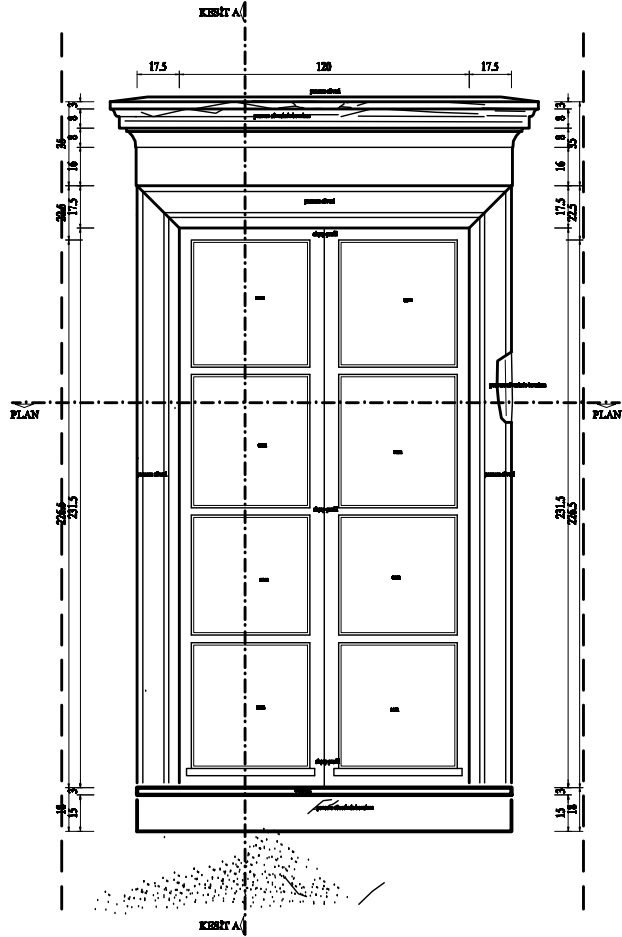
RÖLÖVE

A.GK.01 "K1" KAPI DETAYI

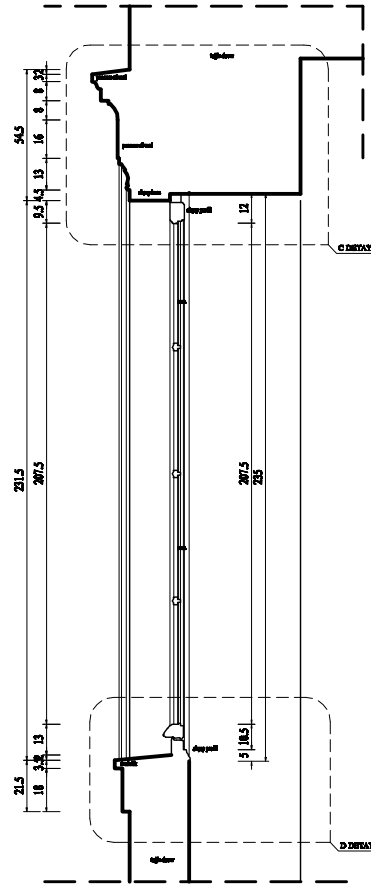
PAFTA: 18

ÖLÇEK:

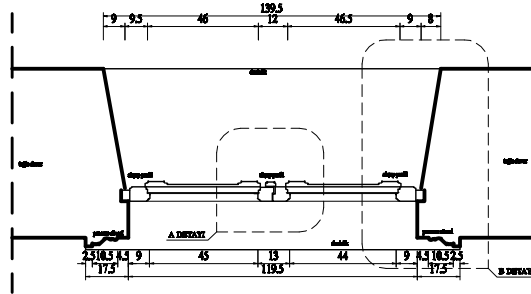
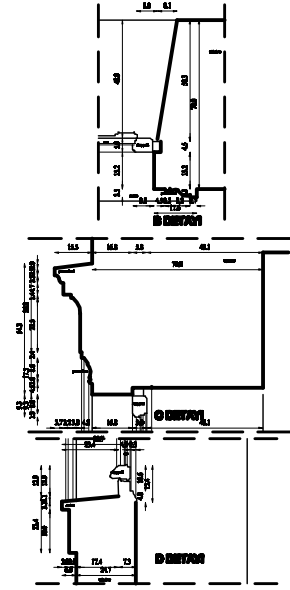
TARİH: ŞUBAT 2010

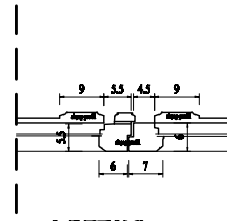
ÖN GÖRÜNÜŞ

A-A KESİTİ

PLAN

A DETAYI

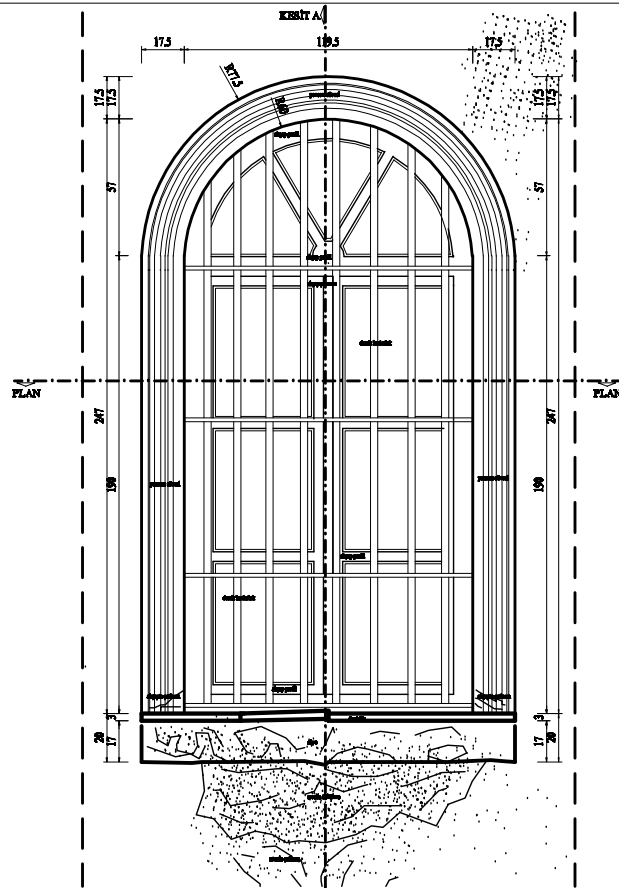
RÖLÖVE

"P1" PENCERE DETAYI

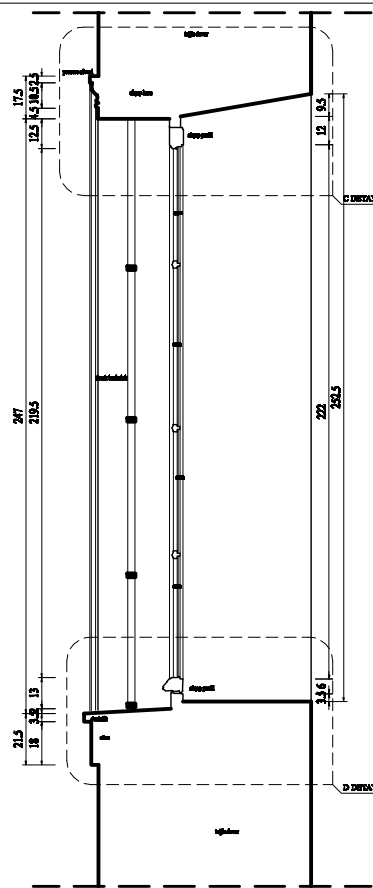
PAFTA: 19

ÖLÇEK:

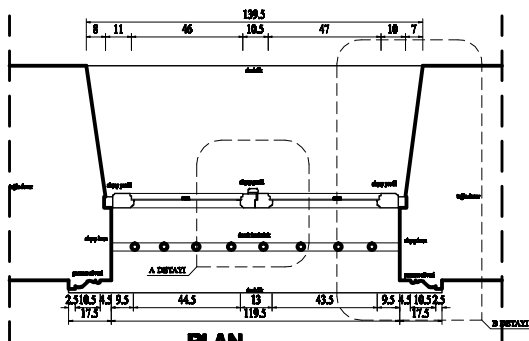
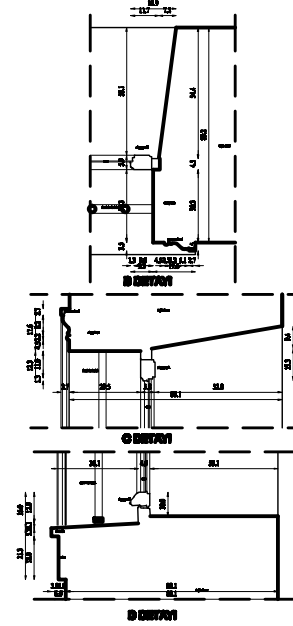
TARİH: ŞUBAT 2010

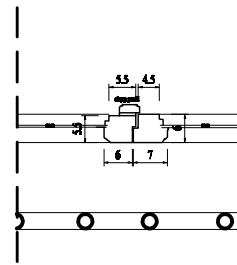
ÖN GÖRÜŞ

A-A KESİTİ

PLAN

A DETAYI

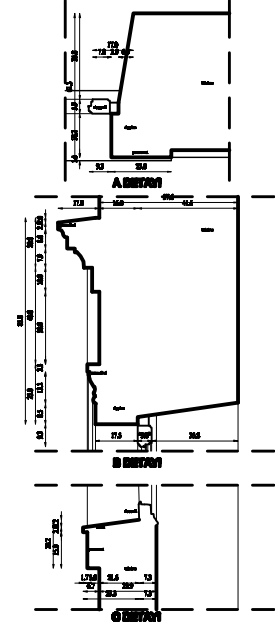
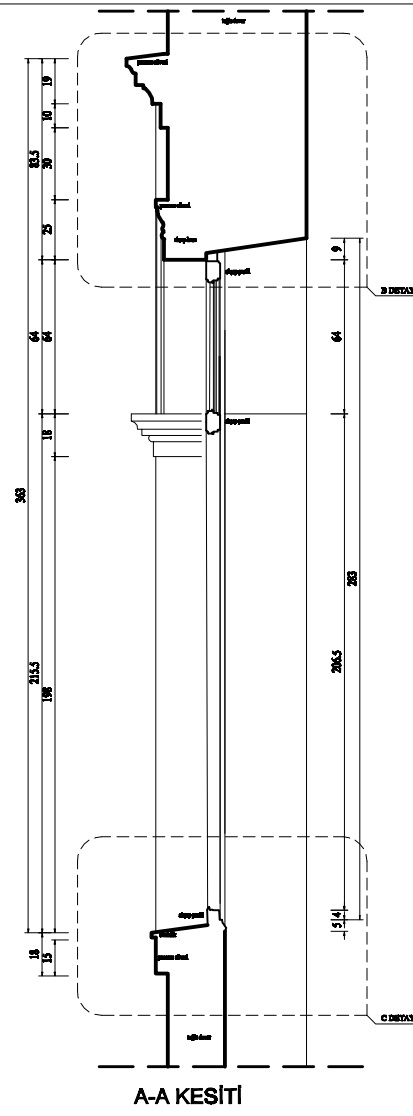
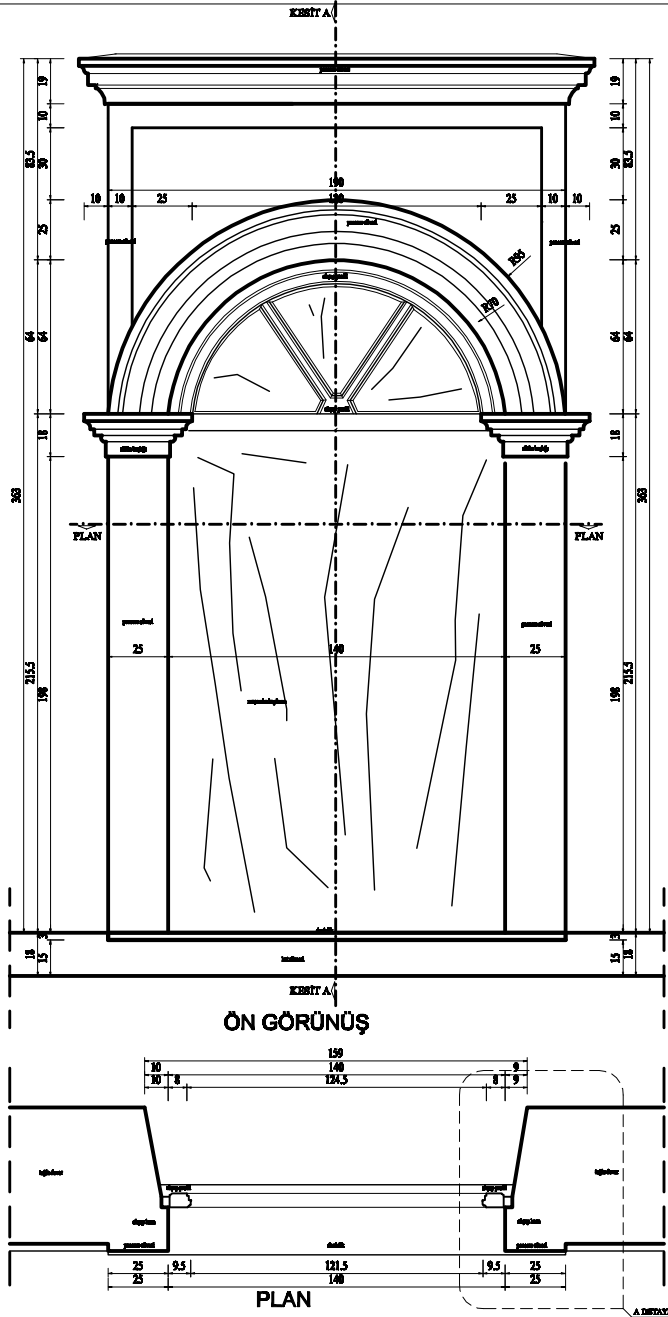
RÖLÖVE

"P2" PENCERE DETAYI

PAFTA: 20

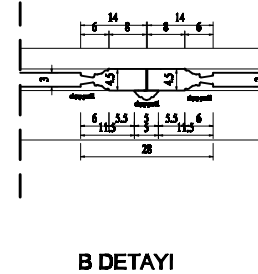
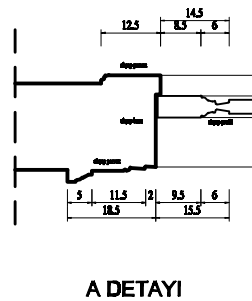
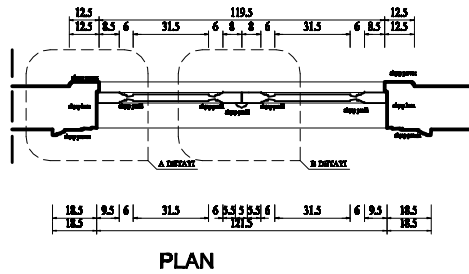
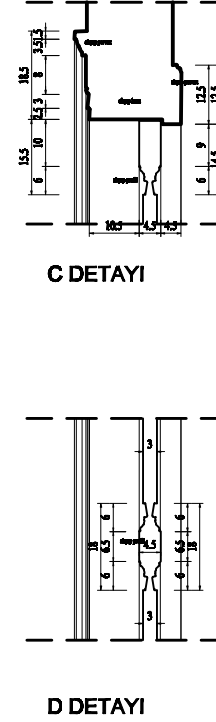
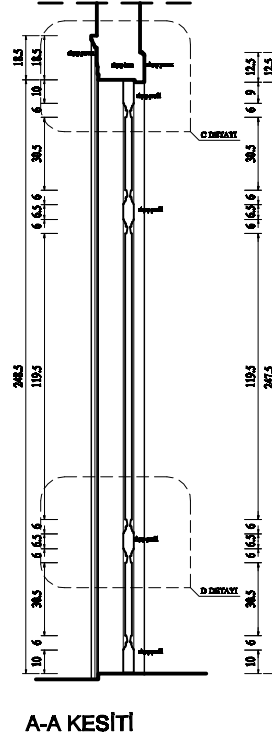
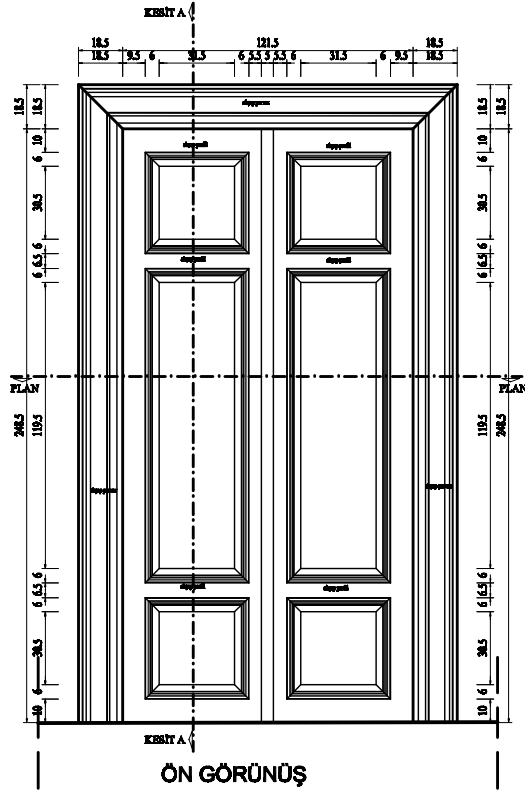
ÖLÇEK:

TARİH: ŞUBAT 2010

RÖLÖVE

"P3" PENCERE DETAYI	PAFTA: 21
ÖLÇEK:	TARİH: ŞUBAT 2010

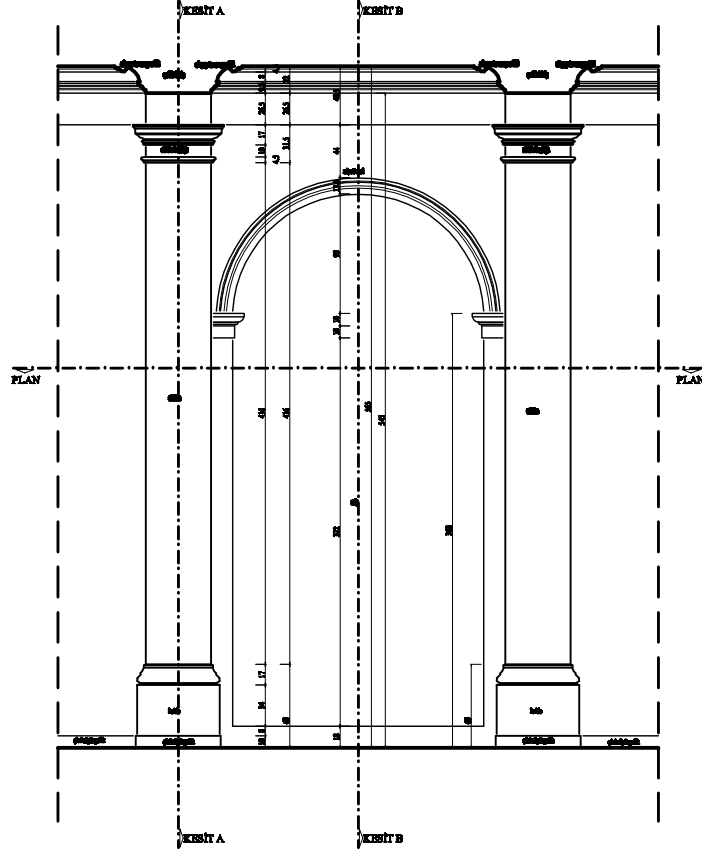
RÖLÖVE

A.G.K. 08 AKI AHŞAP KAPI
DETAYI

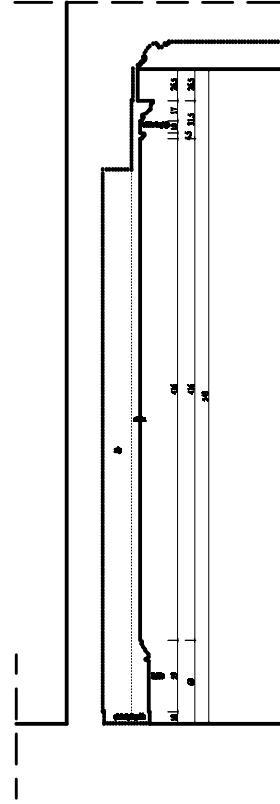
PAFTA: 22

ÖLÇEK:

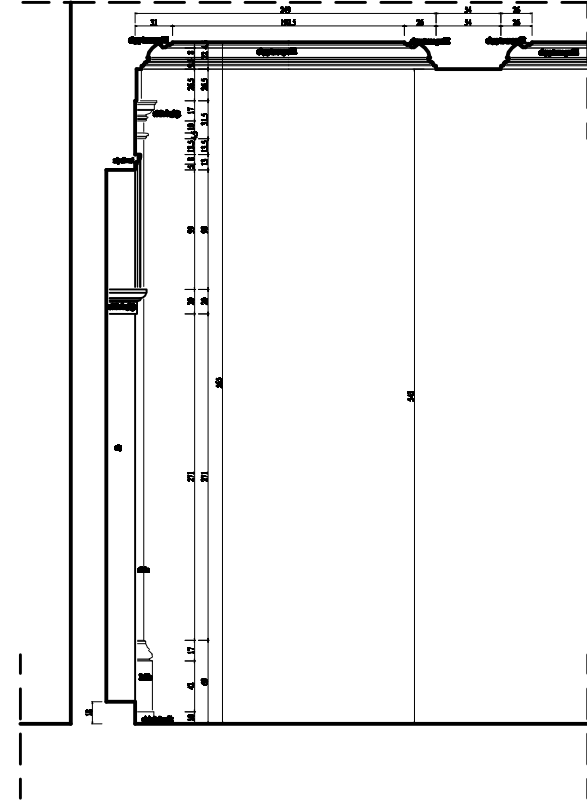
TARİH: ŞUBAT 2010

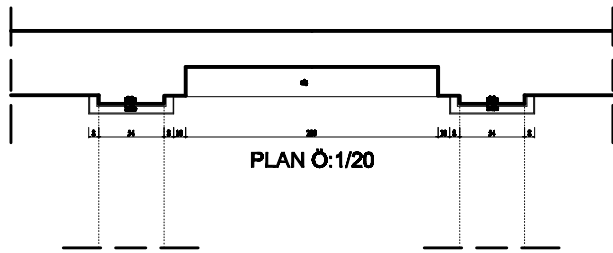
ÖN GÖRÜNÜŞ Ö:1/20

A-A KESİTİ Ö:1/20

B-B KESİTİ Ö:1/20

PLAN Ö:1/20

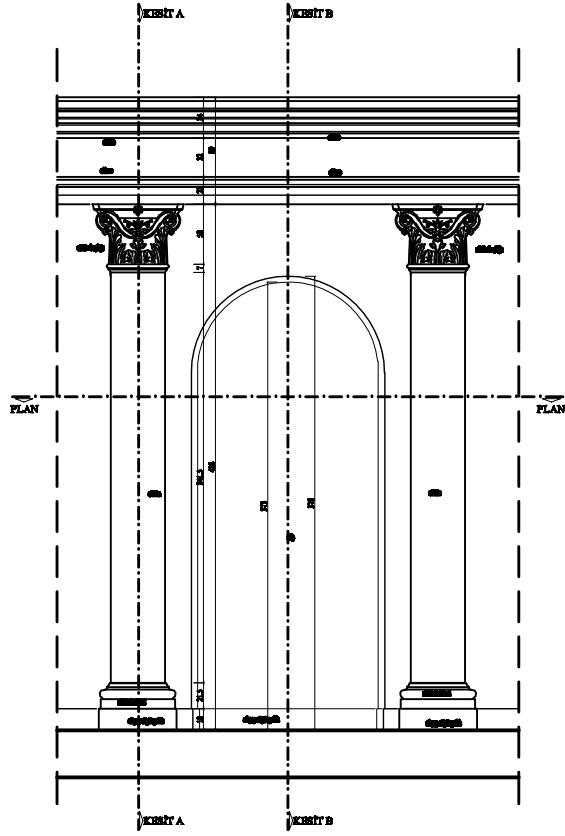
RÖLÖVE

B.BK.02 KİLİSE DETAYLARI

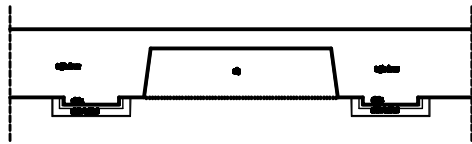
PAFTA: 23

ÖLÇEK: 1/20

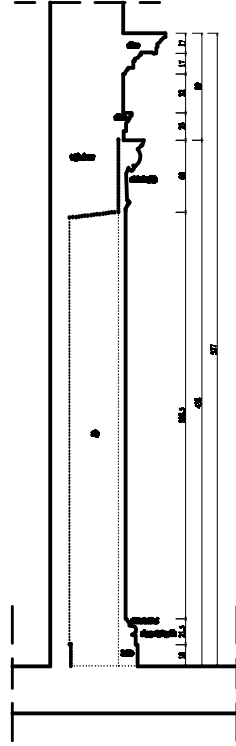
TARİH: ŞUBAT 2010

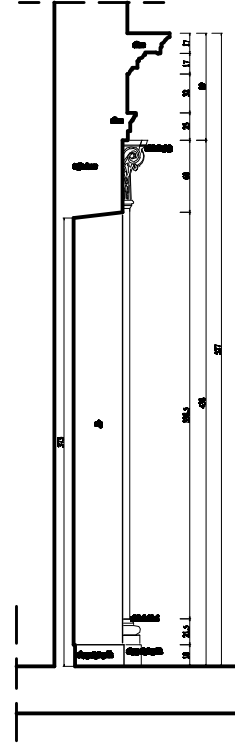
ÖN GÖRÜNÜŞ Ö:1/20

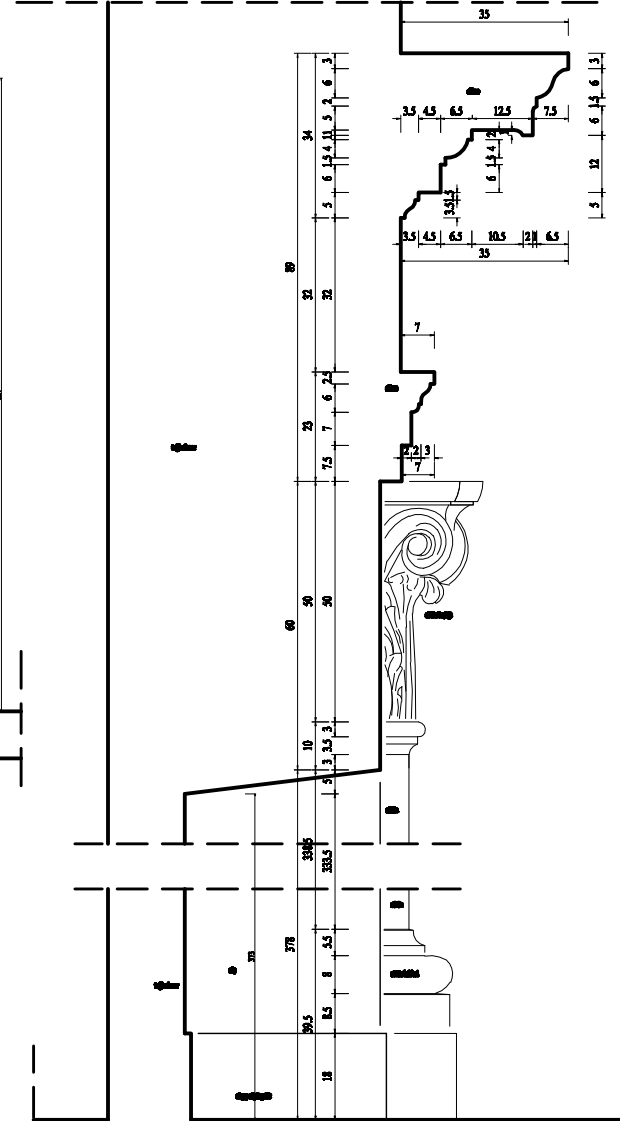
PLAN Ö:1/20

A-A KESİTİ Ö:1/20

B-B KESİTİ Ö:1/20

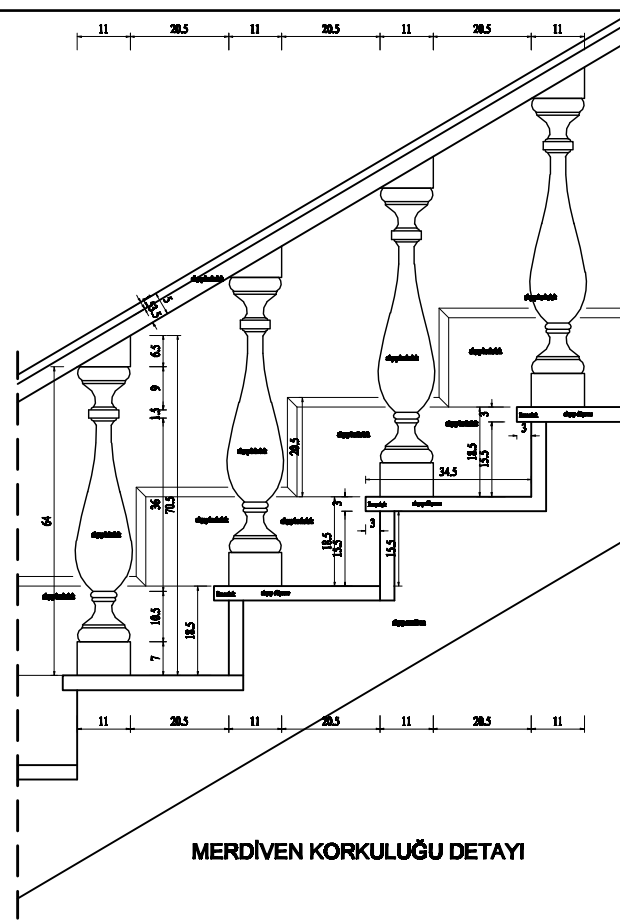
RÖLÖVE

A.1K.05 DETAYLARI

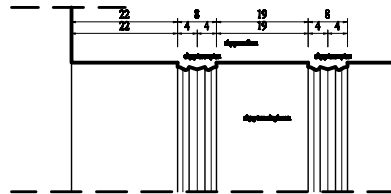
PAFTA: 24

ÖLÇEK:

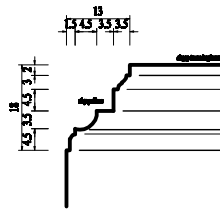
TARİH: ŞUBAT 2010

MERDİVEN KORKULUĞU DETAYI

MERDİVEN ALTI TAVAN DETAYI

A.1K.04 TAVAN DETAYI

detaylar profil tarağıyla alınmıştır, ölçüler milimetrikdir

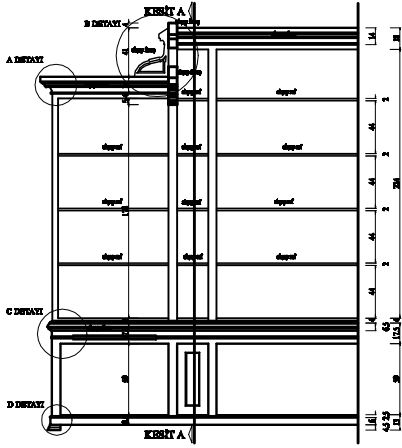
RÖLÖVE

1.KAT
M1 MERDİVEN DETAYLARI

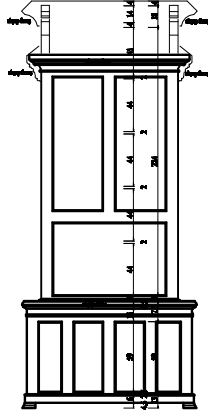
PAFTA: 25

ÖLÇEK:

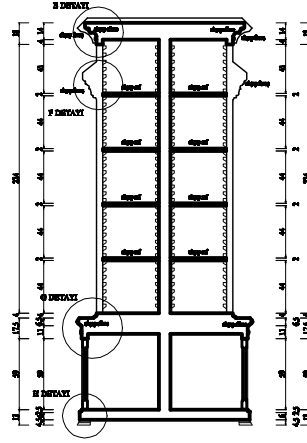
TARİH: ŞUBAT 2010

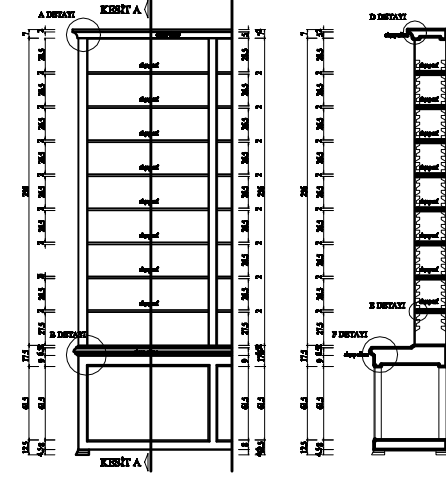
ÖN GÖRÜNÜŞ Ö:1/20

YAN GÖRÜNÜŞ Ö:1/20

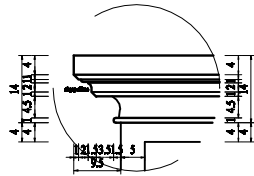

A-A KESİTİ Ö:1/20

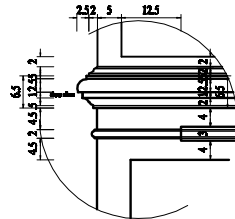

ÖN GÖRÜNÜŞ Ö:1/20

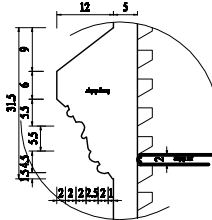
A-A KESİTİ Ö:1/20

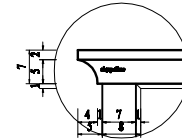
A DETAYI Ö:1/5

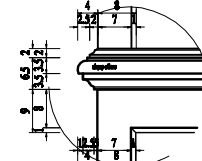
C DETAYI Ö:1/5

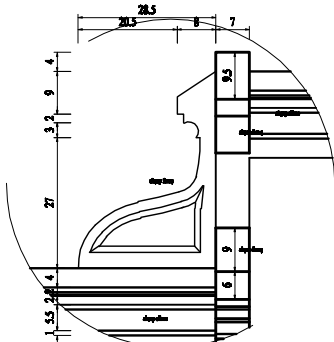
F DETAYI Ö:1/5

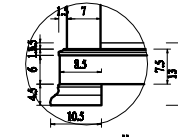
A DETAYI Ö:1/5

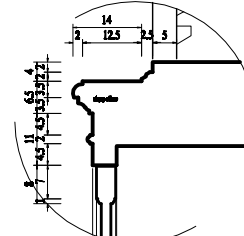
B DETAYI Ö:1/5

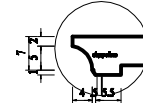
B DETAYI Ö:1/5

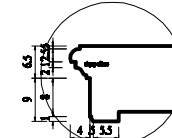
D DETAYI Ö:1/5

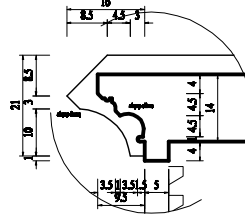
G DETAYI Ö:1/5

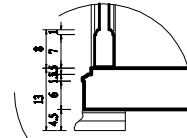
C DETAYI Ö:1/5

E DETAYI Ö:1/5

E DETAYI Ö:1/5

H DETAYI Ö:1/5

D DETAYI Ö:1/5

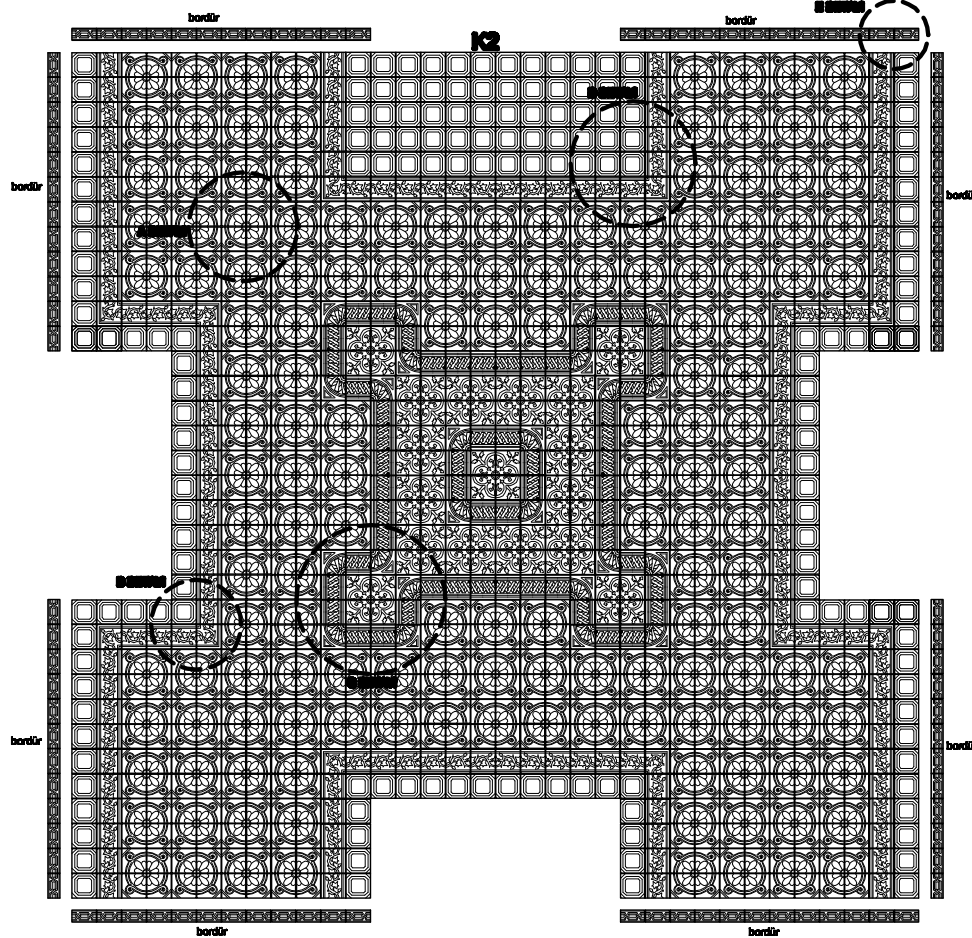
RÖLÖVE

B.GK.03 KÜTÜPHANE
DOLAP DETAYLARI

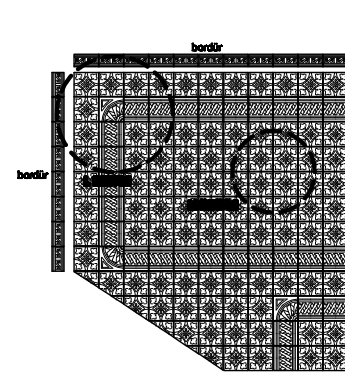
PAFTA: 28

ÖLÇEK: 1/20 1/5

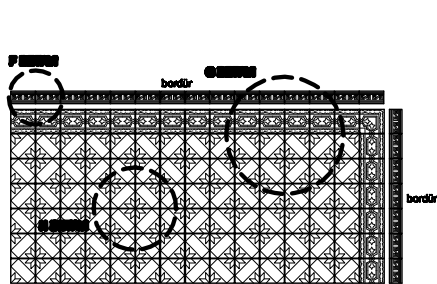
TARİH: ŞUBAT 2010

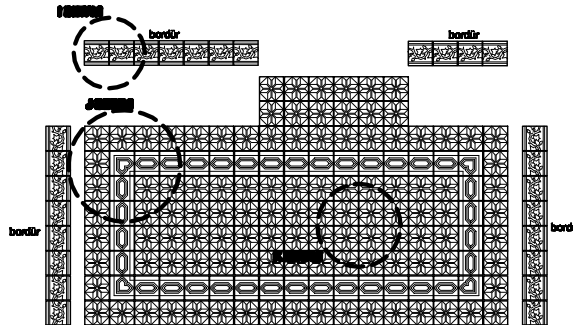
B.B.02 KARO MOZAIK PLANI

B.Z.02 KARO MOZAIK PLANI

B.B.01 KARO MOZAIK PLANI

A.Z.01 KARO MOZAIK PLANI

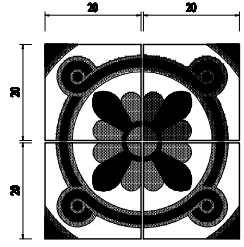
RÖLÖVE

KARO MOZAIK DETAYLARI

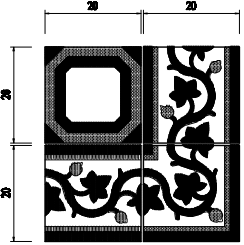
PAFTA: 27

ÖLÇEK:

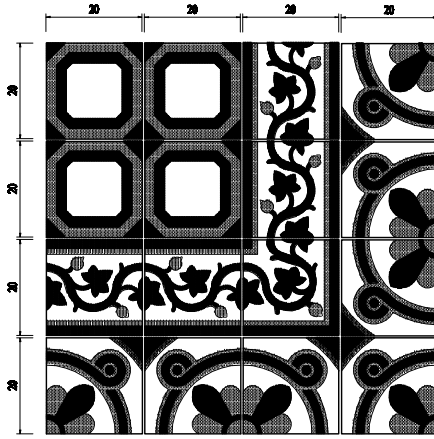
TARİH: ŞUBAT 2010

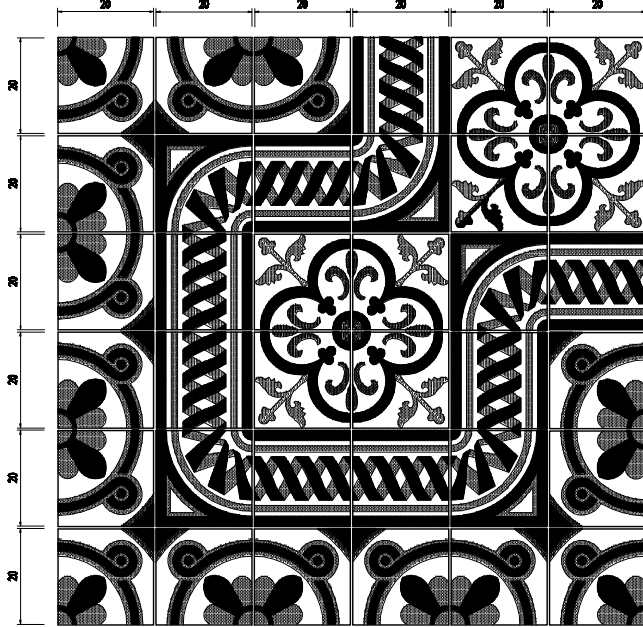
A KARO MOZAIK DETAYI

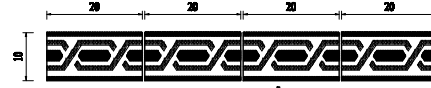
B KARO MOZAIK DETAYI

D KARO MOZAIK DETAYI

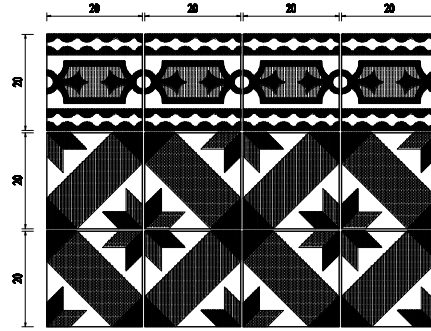
C KARO MOZAIK DETAYI

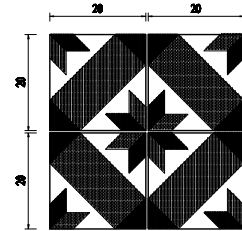
E KARO MOZAIK DETAYI

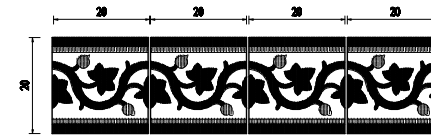
F KARO MOZAIK DETAYI

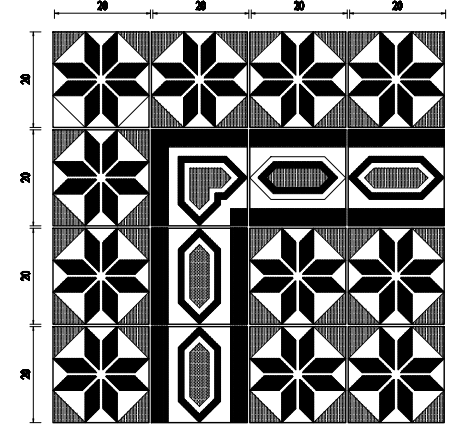
G KARO MOZAIK DETAYI

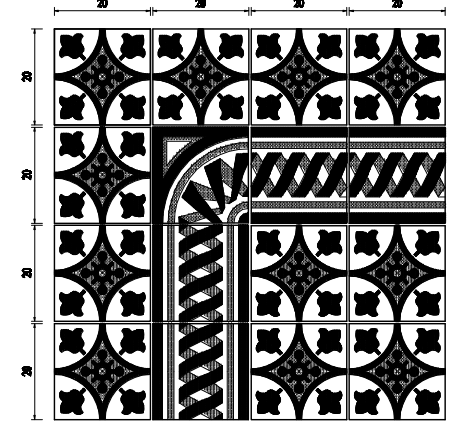
H KARO MOZAIK DETAYI

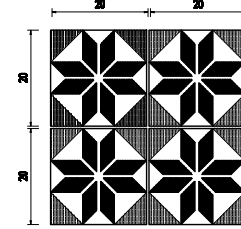
I KARO MOZAIK DETAYI

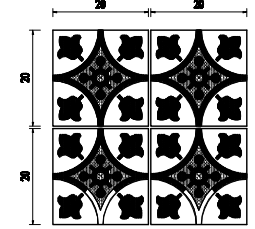
J KARO MOZAIK DETAYI

L KARO MOZAIK DETAYI

K KARO MOZAIK DETAYI

M KARO MOZAIK DETAYI

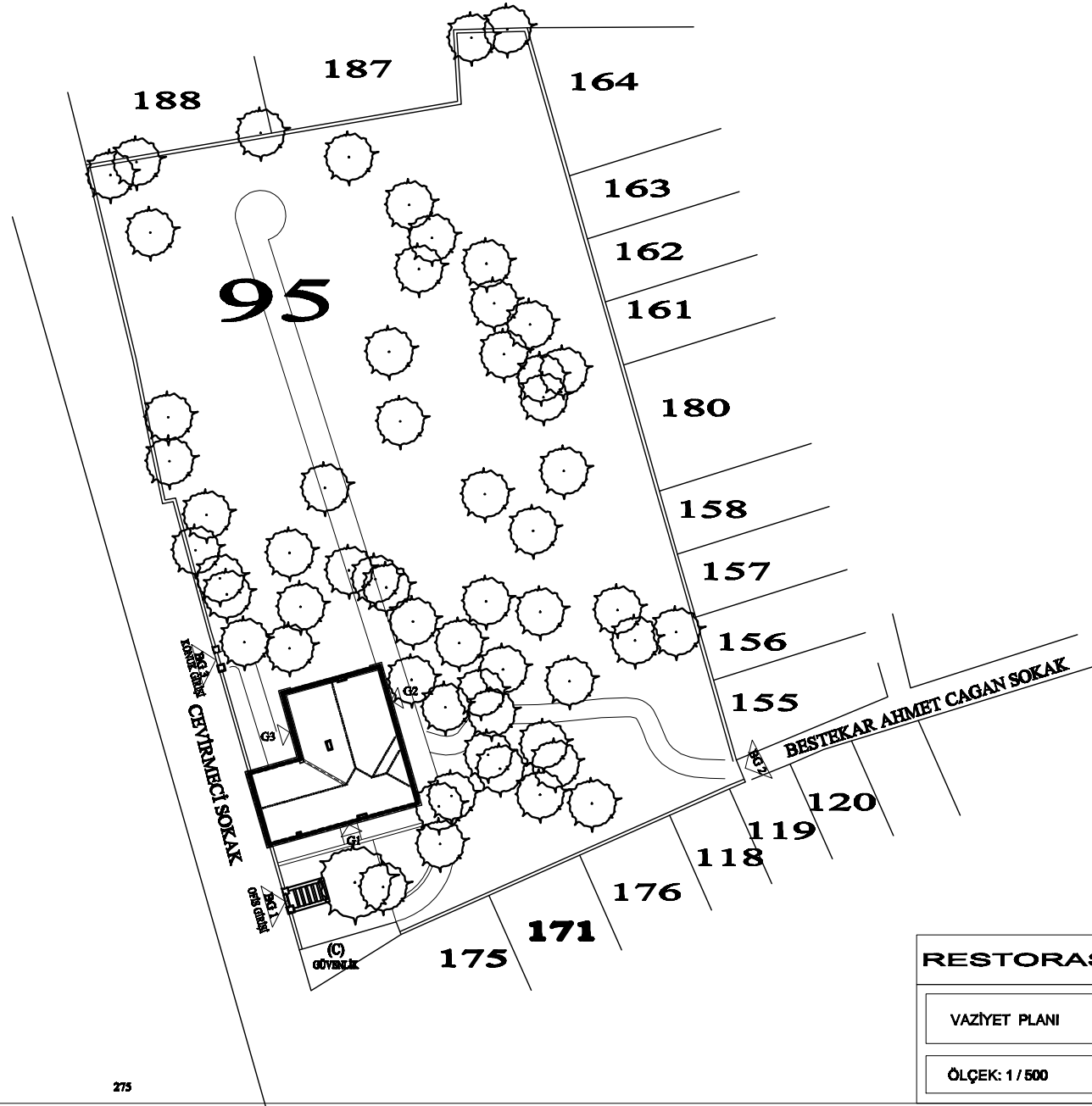
RÖLÖVE

KARO MOZAIK DETAYLARI

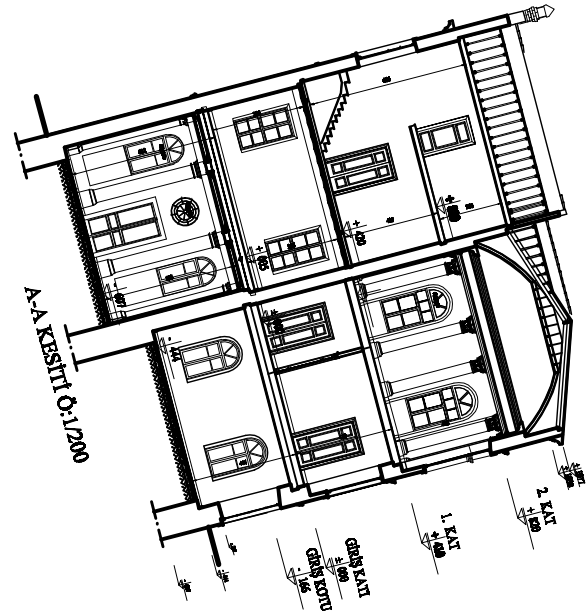
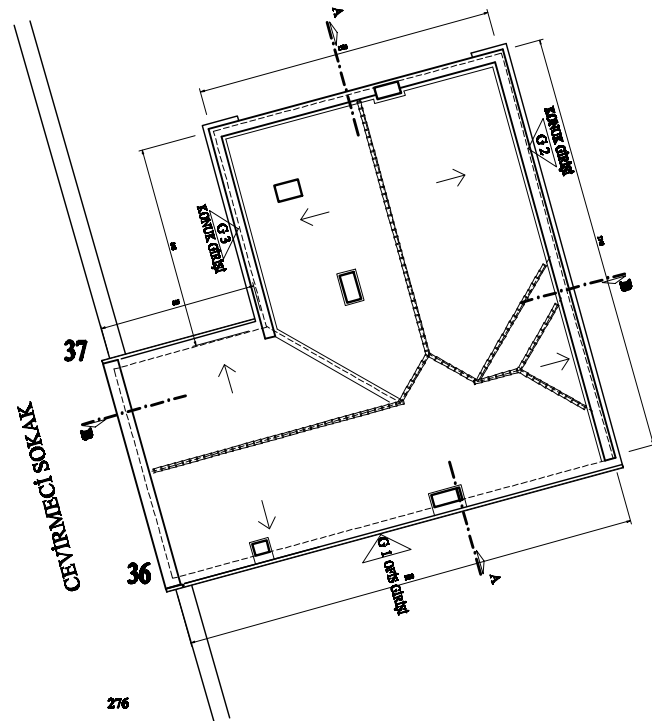
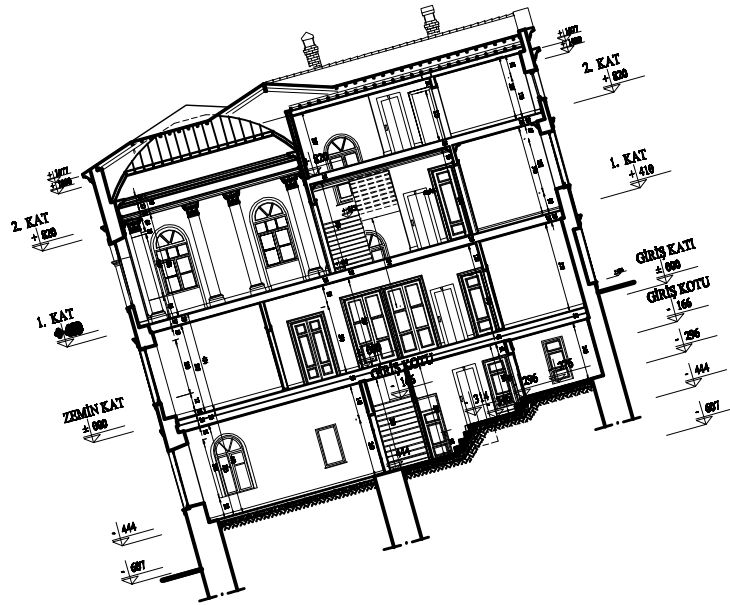
PAFTA: 28

ÖLÇEK

TARİH: ŞUBAT 2010

RESTORASYON PROJESİ	
VAZİYET PLANI	PAFTA: 0
ÖLÇEK: 1/500	TARİH: OCAK 2009

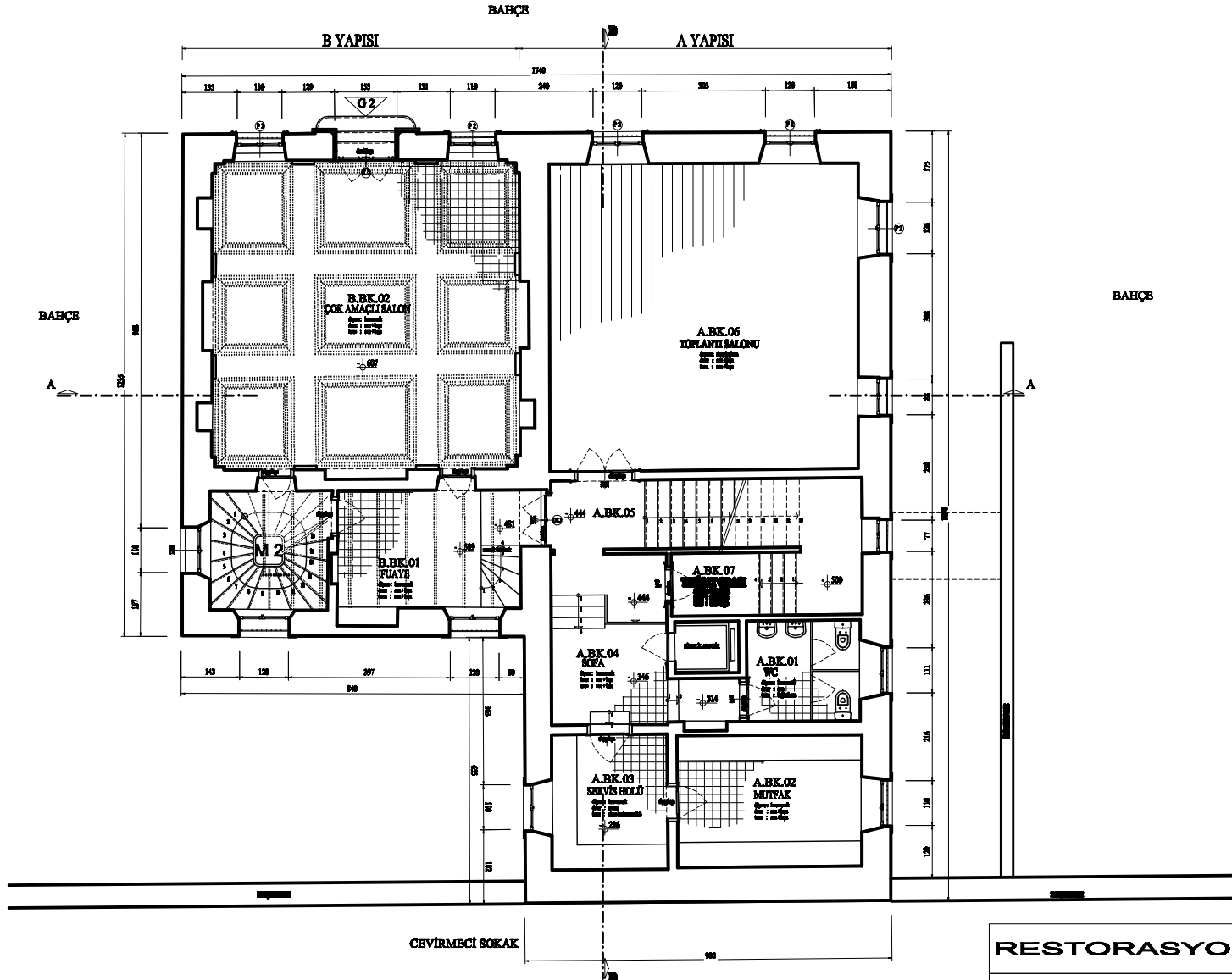
RESTORASYON PROJESİ

VAZİYET PLANI

PAFTA: 00

ÖLÇEK: 1/200

TARİH: ŞUBAT 2010

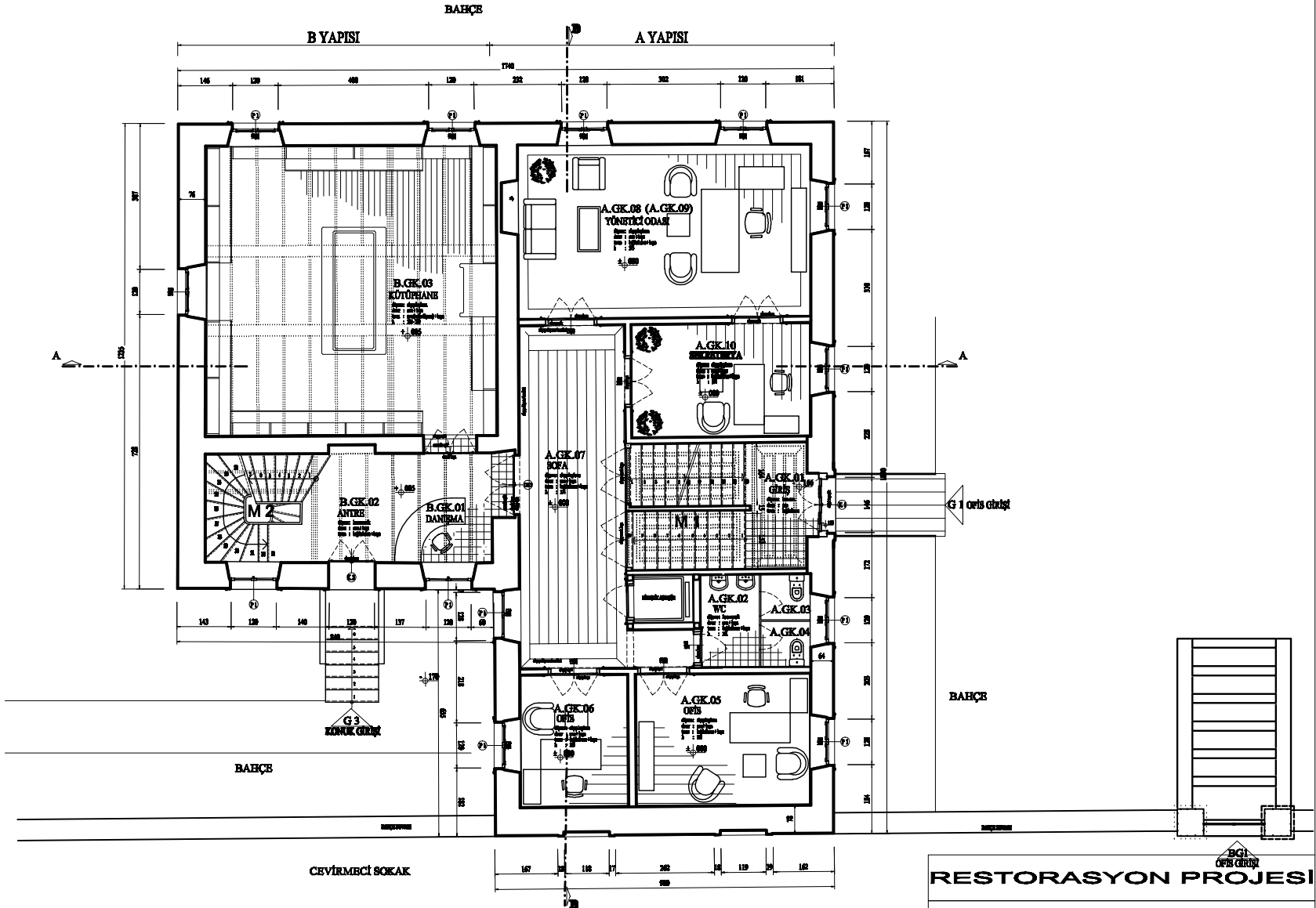
RESTORASYON PROJESİ

BODRUM KAT PLANI

PAFTA: 1

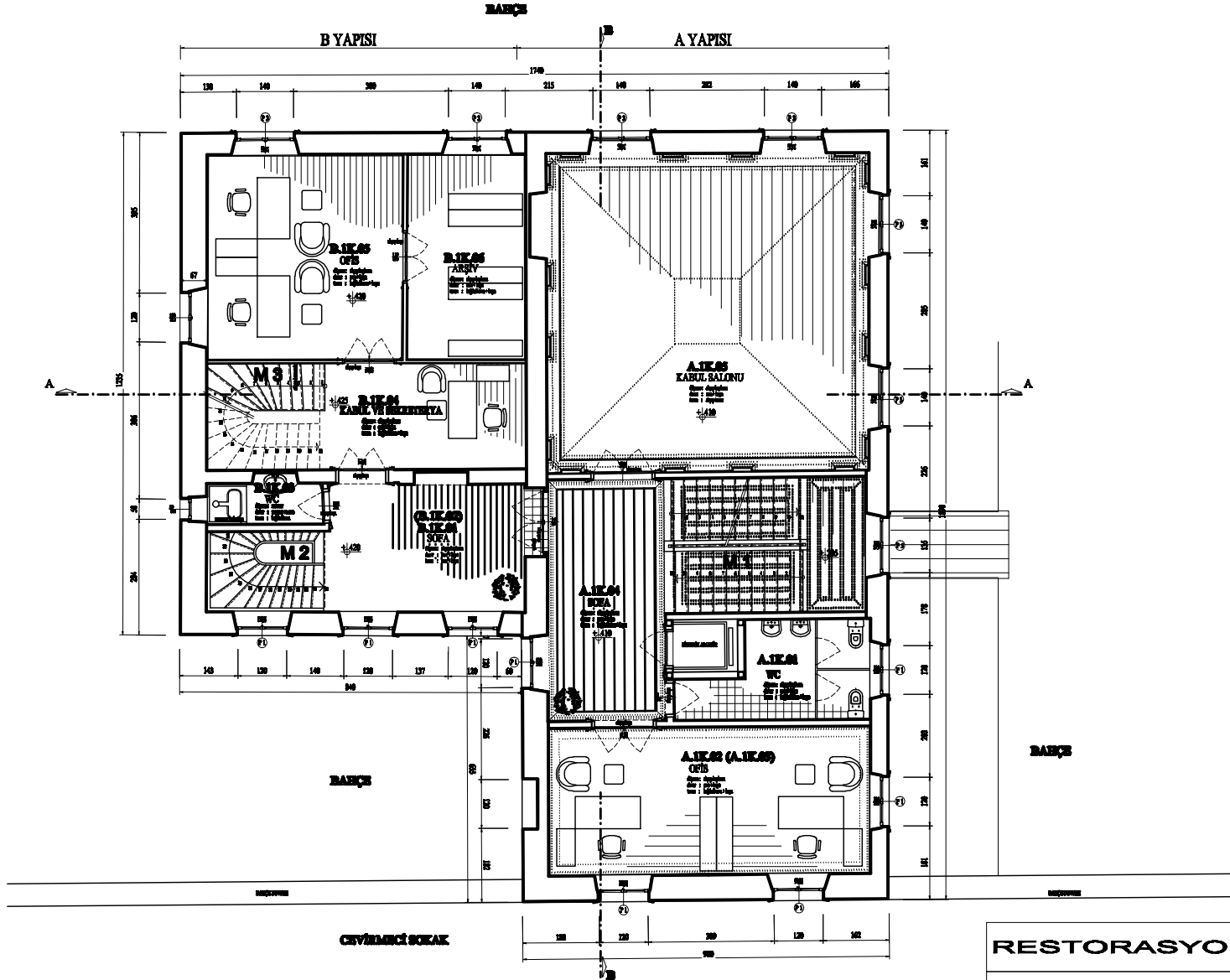
ÖLÇEK: 1/100

TARİH: ŞUBAT 2010

RESTORASYON PROJESİ

ZEMİN KAT PLANI	PAFTA: 2
ÖLÇEK: 1 / 100	TARİH: ŞUBAT 2010

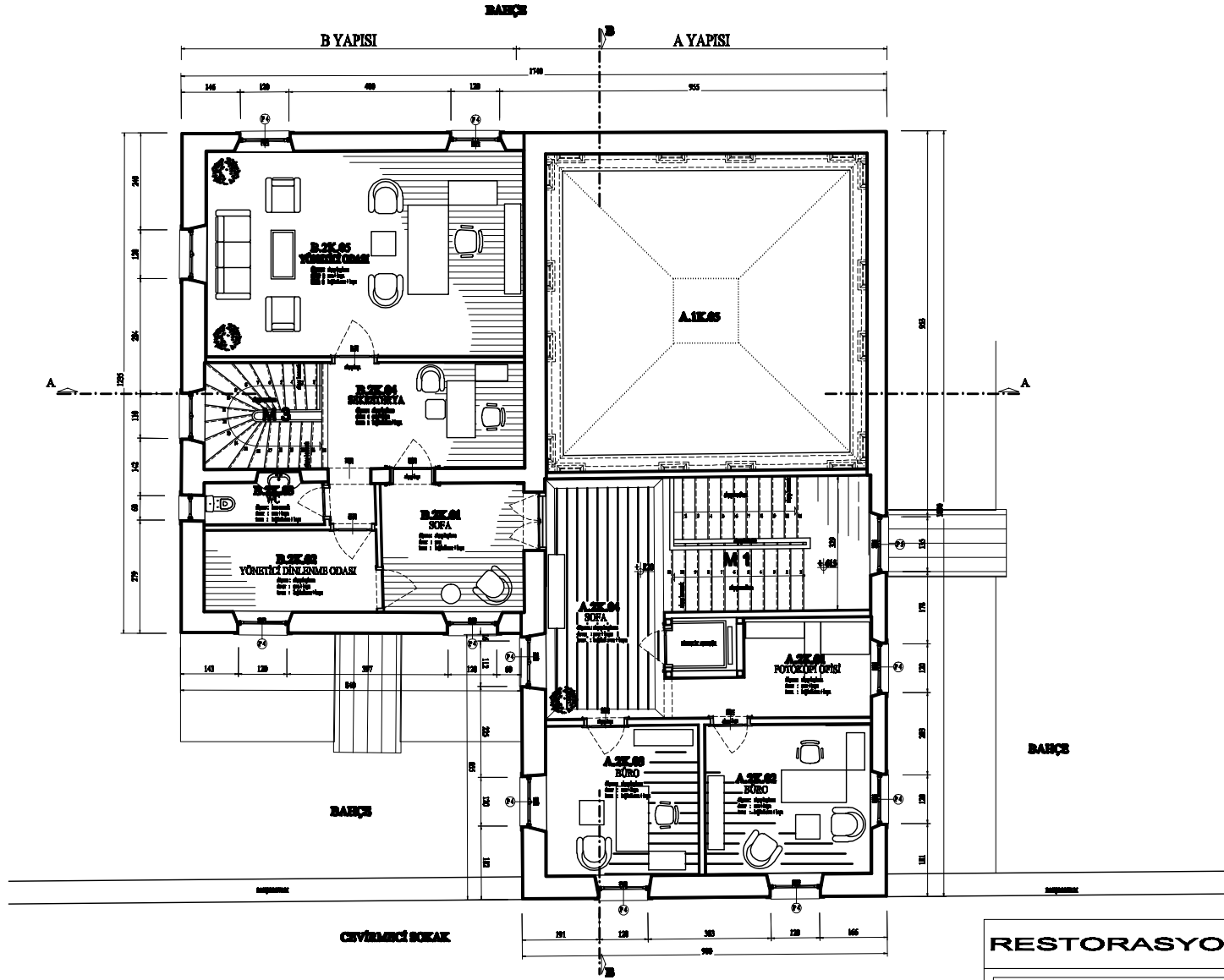
RESTORASYON PROJESİ

1. KAT PLANI

PAFTA: 3

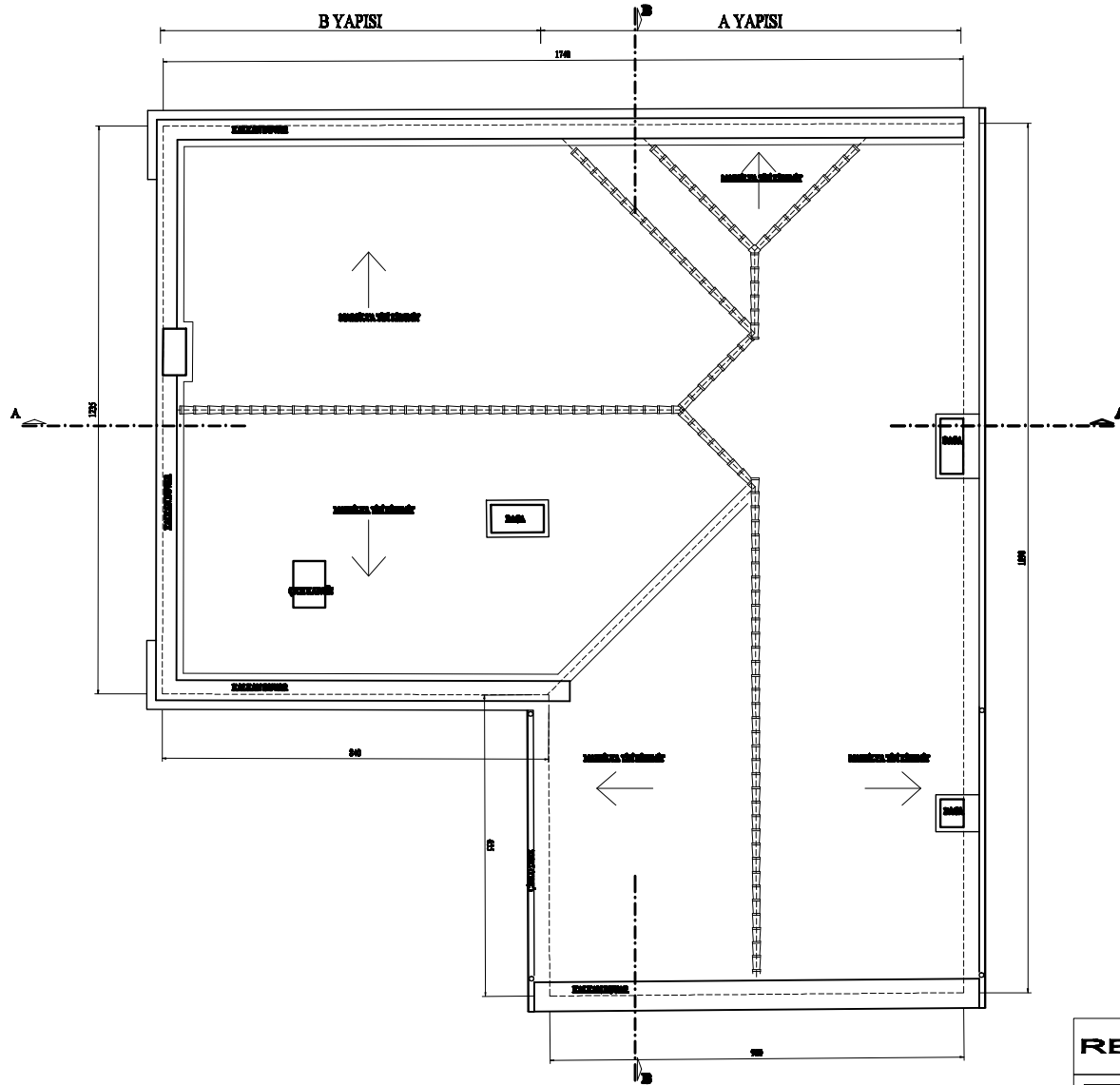
ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

RESTORASYON PROJESİ

2. KAT PLANI	PAFTA: 4
ÖLÇEK: 1 / 100	TARİH: ŞUBAT 2010

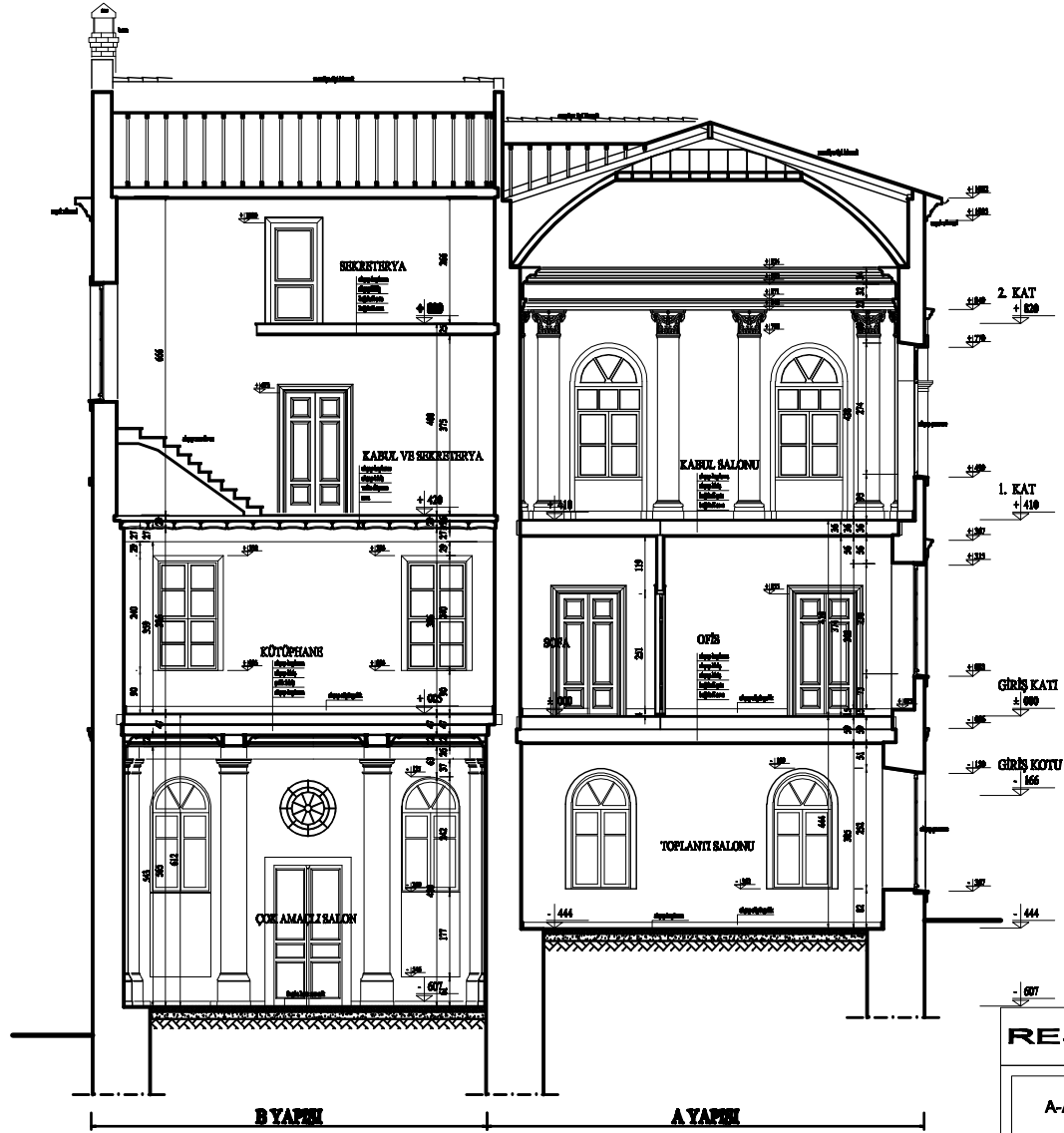
RESTORASYON PROJESİ

ÇATI PLANI

PAFTA: 5

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

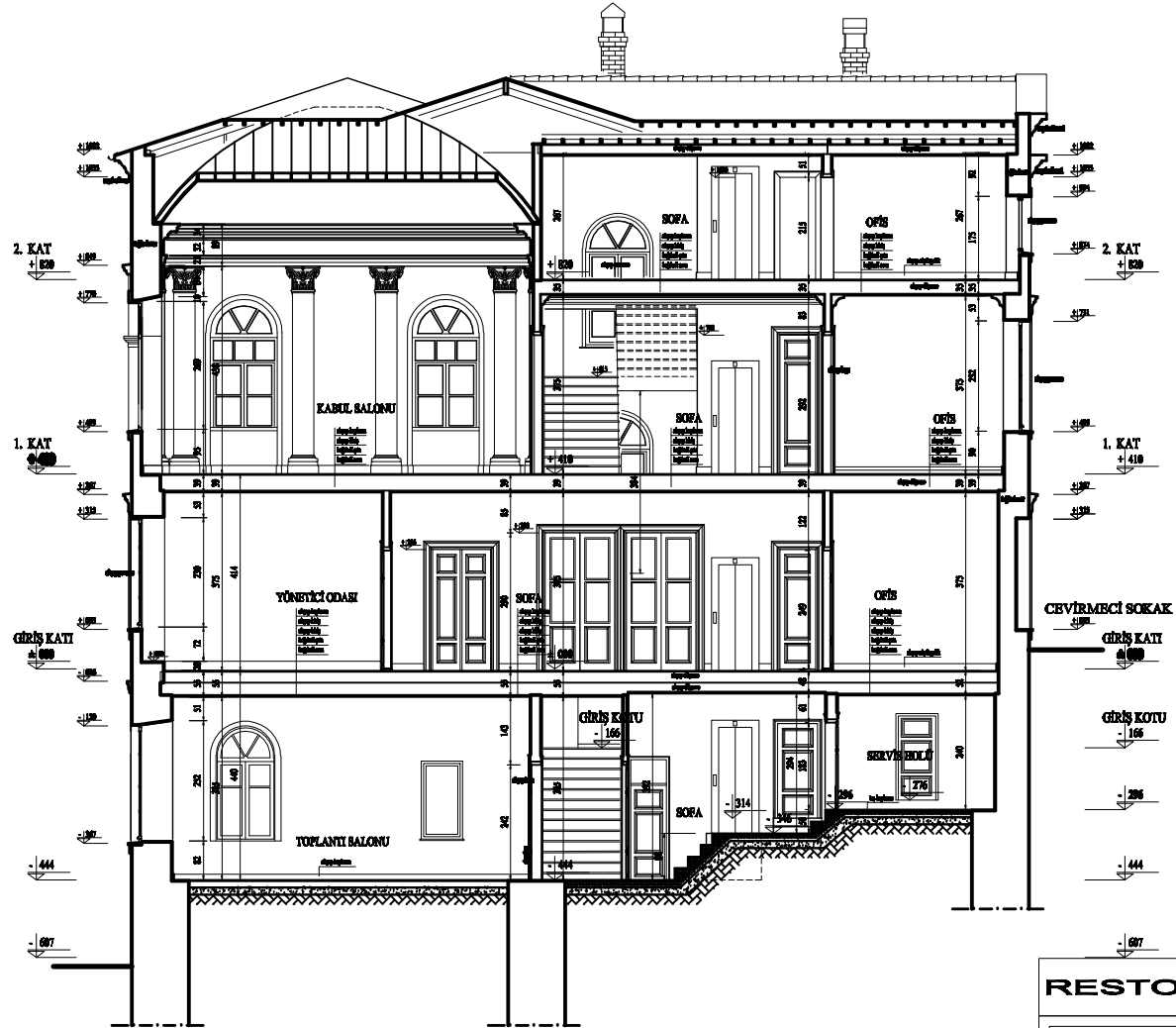
RESTORASYON PROJESİ

A-A KESİTİ

PAFTA: 6

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

RESTORASYON PROJESİ

B-B KESİTİ

PAFTA: 7

ÖLÇEK: 1/100

TARİH: ŞUBAT 2010

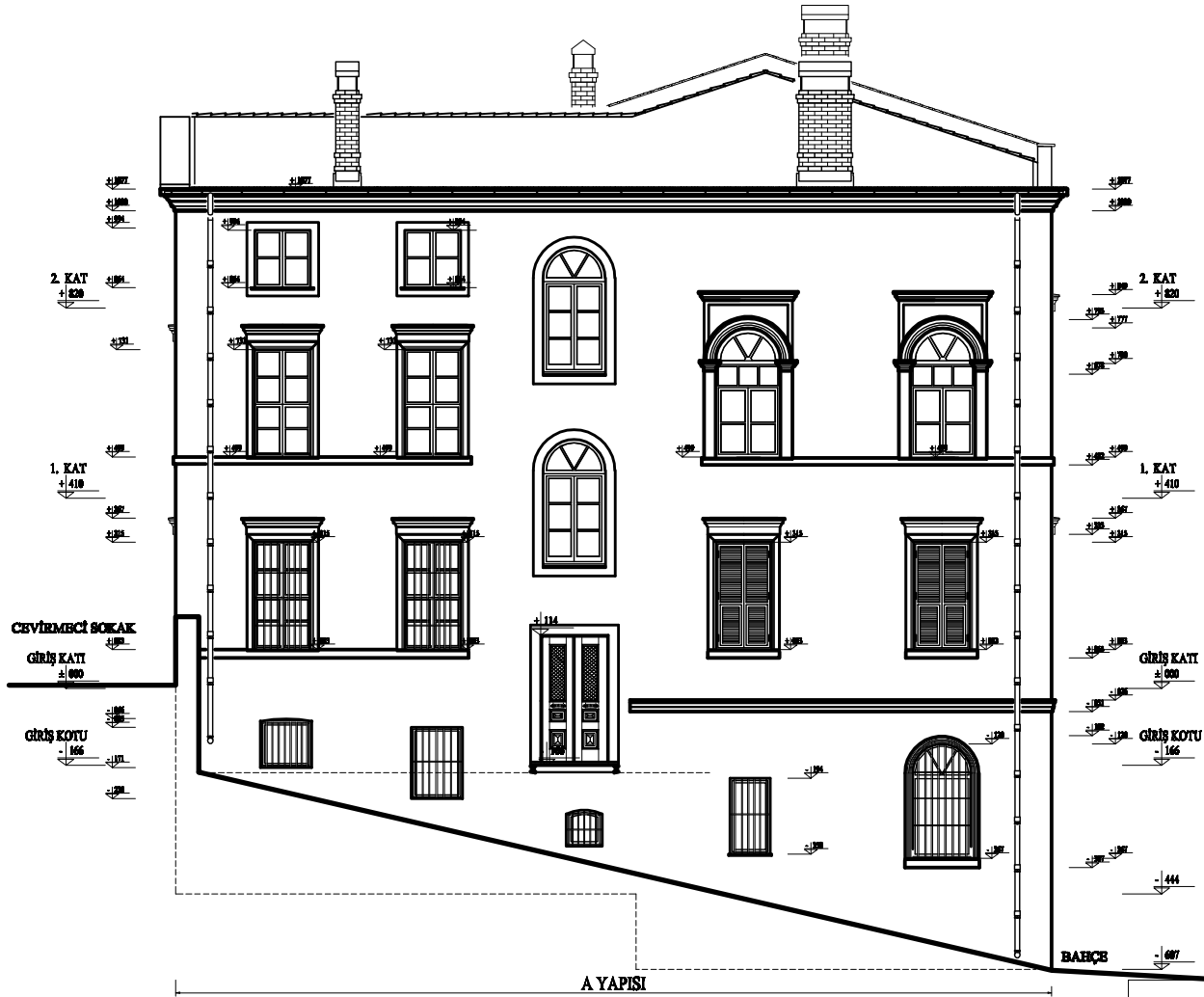
RESTORASYON PROJESİ

BATI CEPHESİ

PAFTA: 8

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

RESTORASYON PROJESİ

GÜNEY CEPHESİ

PAFTA: 9

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

RESTORASYON PROJESİ

DOĞU CEPHESİ

PAFTA: 10

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

2007

RESTORASYON PROJESİ

KUZEY CEPHESİ

PAFTA: 11

ÖLÇEK: 1 / 100

TARİH: ŞUBAT 2010

ÖZGEÇMİŞ

NALÂN BÜLBÜLLER

Doğum Tarihi: 17.06.1969

Doğum Yeri: İstanbul

Orta Öğrenim: İstanbul Kadırga Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi (1983-1986)

Yüksek Öğrenim: Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1986-1990)